

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Slezská univerzita v Opavě

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Slezská univerzita v Opavě
Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné

OBCHODNÍ PRÁVO

*PO REKODIFIKACI SOUKROMÉHO PRÁVA
V ČESKÉ REPUBLICE*

Pro prezenční formu studia

Tomáš Gongol, Michael Münster

Karviná 2014

Projekt OP VK č. CZ.1.07/2.2.00/28.0017
„Inovace studijních programů na Slezské univerzitě,
Obchodně podnikatelské fakultě v Karviné“

Obor: Právo.

Anotace: Předkládaná vysokoškolská učebnice Obchodní právo je určena zejména studentům ekonomických fakult. Studenti jsou seznámeni jak se základními instituty obchodního práva, tak podmínkami podnikání v České republice, včetně právní úpravy obchodních korporací a smluvními vztahy zaměřenými na oblast podnikání. Obsah učebnice reaguje na novou platnou právní úpravu soukromého práva od 1. 1. 2014, která je obsažena zejm. v novém občanském zákoníku a v zákoně o obchodních korporacích.

Klíčová slova: akciová společnost, bankovní smlouvy, dílo, insolvence, komanditní společnost, koupě, nájem, obchodní korporace, obchodní právo, pacht společnost s ručením omezeným, příkazní smlouvy, veřejná obchodní společnost, zápůjčka, závazky z právních jednání, živnostenské podnikání

© **Doplň oddělení vědy a výzkumu.**

Autor: **Mgr. Tomáš Gongol, Ph.D.,**
Mgr. Michael Münster

Recenzenti: Doc. JUDr. Ing. Radek Jurčík, Ph.D.
Mgr. Gabriela Kollová

ISBN Doplní oddělení vědy a výzkumu.

OBSAH

ÚVOD	7
1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA OBCHODNÍHO PRÁVA	8
1.1 POJEM OBCHODNÍHO PRÁVA	8
1.2 PRAMENY OBCHODNÍHO PRÁVA	8
2 PODNIKATEL A JEDNÁNÍ PODNIKATELE	11
2.1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
2.1.1 <i>PODNIKÁNÍ A PODNIKATEL</i>	11
2.1.2 <i>OBCHODNÍ FIRMA</i>	12
2.1.3 <i>SÍDLO PODNIKATELE</i>	13
2.1.4 <i>OBCHODNÍ ZÁVOD</i>	13
2.1.5 <i>IDENTIFIKACE PODNIKATELE NA OBCHODNÍCH LISTINÁCH A NA INTERNETU</i>	14
2.2 JEDNÁNÍ PODNIKATELE	14
2.2.1 <i>ZÁKONNÉ ZASTOUPENÍ</i>	15
2.2.2 <i>SMLUVNÍ ZASTOUPENÍ (PROKURA)</i>	17
2.3 OBCHODNÍ REJSTRÍK	18
3 PODMÍNKY ŽIVNOSTENSKÉHO PODNIKÁNÍ	21
3.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA	21
3.2 VYMEZENÍ POJMU ŽIVNOST A SUBJEKTY ŽIVNOSTENSKÉHO PRÁVA	21
3.3 PROVOZOVÁNÍ ŽIVNOSTÍ.....	22
3.3.1 <i>VŠEOBECNÉ PODMÍNKY PROVOZOVÁNÍ ŽIVNOSTI</i>	22
3.3.2 <i>ZVLÁŠTNÍ PODMÍNKY PROVOZOVÁNÍ ŽIVNOSTI</i>	22
3.3.3 <i>PŘEKÁŽKY PROVOZOVÁNÍ ŽIVNOST</i>	22
3.3.4 <i>ZÁKAZ ČINNOSTI</i>	23
3.3.5 <i>ZÁKAZ ŘETĚZENÍ ŽIVNOSTÍ</i>	23
3.3.6 <i>ODPOVĚDNÝ ZÁSTUPCE</i>	23
3.3.7 <i>PROVOZOVNA</i>	24
3.4 DRUHY ŽIVNOSTÍ A ROZSAH ŽIVNOSTENSKÉHO OPRÁVNĚNÍ.....	24
3.4.1 <i>DĚLENÍ ŽIVNOSTÍ</i>	24
3.4.2 <i>ODBORNÁ ZPŮSOBILOST</i>	25
3.4.3 <i>ROZSAH OPRÁVNĚNÍ</i>	25
3.5 ŽIVNOSTENSKÉ OPRÁVNĚNÍ.....	26
3.5.1 <i>NÁLEŽITOSTI OHLÁŠENÍ - FYZICKÉ OSOBY</i>	26
3.5.2 <i>NÁLEŽITOSTI OHLÁŠENÍ - OSOBY PRÁVNICKÉ</i>	27
3.5.3 <i>NÁLEŽITOSTI ŽÁDOSTI O KONCESI</i>	27
3.5.4 <i>ZMĚNY NA STRANĚ PODNIKATELE</i>	28
3.6 ZÁNİK ŽIVNOSTENSKÉHO OPRÁVNĚNÍ	28
3.6.1 <i>OBLIGATORNÍ ZRUŠENÍ ŽIVNOSTENSKÉHO OPRÁVNĚNÍ</i>	28
3.6.2 <i>FAKULTATIVNÍ ZRUŠENÍ NEBO POZASTAVENÍ</i>	28
3.7 ŽIVNOSTENSKÝ REJSTRÍK	28
3.8 POVINNOSTI PODNIKATELE	29
3.9 ŽIVNOSTENSKÁ KONTROLA	30
3.10 ORGANIZACE ŽIVNOSTENSKÉ SPRÁVY	30
3.10.1 <i>OBECNÍ ŽIVNOSTENSKÝ ÚŘAD</i>	31
3.10.2 <i>KRAJSKÝ ŽIVNOSTENSKÝ ÚŘAD</i>	31

3.10.3	ŽIVNOSTENSKÝ ÚŘAD ČR.....	31
4	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA OBCHODNÍCH KORPORACÍ.....	32
4.1	SYSTEMATIKA USPOŘÁDÁNÍ PRAMENŮ PRÁVA OBCHODNÍCH KORPORACÍ	32
4.2	OBCHODNÍ KORPORACE	33
4.2.1	POJEM OBCHODNÍ KORPORACE.....	33
4.2.2	OSOBNÍ A KAPITÁLOVÉ SPOLEČNOSTI	34
4.3	VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH A SPOLEČNÝCH POJMŮ.....	34
4.4	ZALOŽENÍ A VZNIK OBCHODNÍ KORPORACE	36
4.4.1	ZALOŽENÍ OBCHODNÍ KORPORACE	36
4.4.2	VZNIK OBCHODNÍ KORPORACE.....	37
4.5	ZRUŠENÍ A ZÁNİK OBCHODNÍ KORPORACE.....	37
4.5.1	OBEČNÁ USTANOVENÍ	37
4.5.2	ZRUŠENÍ OBCHODNÍ KORPORACE SOUDEM.....	37
4.5.3	ZRUŠENÍ OBCHODNÍ KORPORACE S LIKVIDACÍ.....	38
4.5.4	ZRUŠENÍ SPOLEČNOSTI BEZ LIKVIDACE.....	39
4.5.5	ZÁNİK OBCHODNÍ KORPORACE.....	39
4.6	SPRÁVA OBCHODNÍCH KORPORACÍ.....	39
4.6.1	ORGÁNY OBCHODNÍ KORPORACE	39
4.6.2	PODMÍNKY VÝKONU FUNKCE.....	40
4.6.3	POVINNOST JEDNAT S PÉČÍ ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE.....	40
4.6.4	POVINNOSTI V SOUVISLOSTI SE STŘETEM ZÁJMŮ.....	41
4.6.5	ZANEDBÁNÍ POVINNOSTÍ ČLENŮ STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ.....	41
4.6.6	RUČENÍ ČLENŮ ORGÁNŮ PŘI ÚPADKU OBCHODNÍ KORPORACE.....	42
4.7	PODNIKATELSKÉ SESKUPENÍ (KONCERN).....	42
4.7.1	OVLIVNĚNÍ.....	42
4.7.2	OVLÁDÁNÍ.....	42
4.7.3	KONCERN.....	43
5	VEŘEJNÁ OBCHODNÍ SPOLEČNOST	44
5.1	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA.....	44
5.2	PRÁVA A POVINNOSTI SPOLEČNÍKŮ	45
5.2.1	PRÁVA SPOLEČNÍKŮ.....	45
5.2.2	POVINNOSTI.....	45
5.3	ZRUŠENÍ A ZÁNİK	46
6	KOMANDITNÍ SPOLEČNOST	47
6.1	PRÁVA A POVINNOSTI SPOLEČNÍKŮ	48
6.1.1	SPOLEČNÁ PRÁVA A POVINNOSTI.....	48
6.1.2	PRÁVA A POVINNOSTI KOMPLEMENTÁŘŮ	48
6.1.3	PRÁVA A POVINNOSTI KOMANDITISTŮ.....	48
6.2	ZRUŠENÍ A ZÁNİK SPOLEČNOSTI.....	49
7	SPOLEČNOST S RUČENÍM OMEZENÝM	50
7.1	OBCHODNÍ PODÍL	50
7.2	VKLAD	51
7.3	PRÁVA A POVINNOSTI SPOLEČNÍKŮ	51
7.3.1	PRÁVA SPOLEČNÍKŮ.....	51

7.3.2	<i>POVINNOSTI SPOLEČNÍKŮ</i>	52
7.4	ORGÁNY SPOLEČNOSTI	52
7.4.1	<i>VALNÁ HROMADA</i>	52
7.4.2	<i>JEDNATELÉ</i>	54
7.4.3	<i>DOZORČÍ RADA</i>	55
7.5	VZNIK A ZÁNİK ÚČASTI SPOLEČNÍKA VE SPOLEČNOSTI	55
7.5.1	<i>PŘEVOD OBCHODNÍHO PODÍLU</i>	55
7.5.2	<i>PŘECHOD PODÍLU - DĚDĚNÍ</i>	55
7.5.3	<i>VYSTOUPENÍ</i>	56
7.5.4	<i>DOHODA O UKONČENÍ</i>	56
7.5.5	<i>VYLOUČENÍ</i>	56
7.5.6	<i>ROZHODNUTÍ SOUDU</i>	56
7.5.7	<i>DALŠÍ</i>	56
7.6	ZRUŠENÍ A ZÁNİK SPOLEČNOSTI.....	57
8	AKCIOVÁ SPOLEČNOST	58
8.1	AKCIE.....	59
8.1.1	<i>DRUH AKCIE</i>	60
8.1.2	<i>FORMA AKCIE</i>	60
8.1.3	<i>AKCIE JAKO CENNÝ PAPÍR NEBO ZAKNIHOVANÝ CENNÝ PAPÍR</i>	61
8.2	DALŠÍ CENNÉ PAPÍRY VYDÁVANÉ A.S.	61
8.2.1	<i>VYMĚNITELNÉ A PRIORITYNÍ DLUHOPISY</i>	61
8.2.2	<i>OPČNÍ LISTY</i>	62
8.2.3	<i>KUPÓNY</i>	62
8.3	PRÁVA A POVINNOSTI AKCIONÁŘŮ	62
8.3.1	<i>PRÁVA</i>	62
8.3.2	<i>POVINNOSTI</i>	63
8.4	ORGÁNY SPOLEČNOSTI	64
8.4.1	<i>VALNÁ HROMADA</i>	64
8.4.2	<i>PŘEDSTAVENSTVO A DOZORČÍ RADA (DUALISTICKÝ SYSTÉM)</i>	66
8.4.3	<i>SPRÁVNÍ RADA A STATUTÁRNÍ ŘEDITEL (MONISTICKÝ SYSTÉM)</i>	67
8.5	ZRUŠENÍ A ZÁNİK SPOLEČNOSTI.....	68
9	DALŠÍ PODNIKATELSKÉ SUBJEKTY	69
9.1	DRUŽSTVO.....	69
9.2	STÁTNÍ PODNIK	70
9.3	EVROPSKÁ (AKCIOVÁ) SPOLEČNOST	71
9.4	EVROPSKÉ HOSPODÁŘSKÉ ZÁJMOVÉ SDRUŽENÍ.....	72
9.5	EVROPSKÁ DRUŽSTEVNÍ SPOLEČNOST	73
10	ZÁVAZKY Z PRÁVNÍCH JEDNÁNÍ	74
10.1	KOUPĚ	74
10.1.1	<i>OBEČNÁ USTANOVENÍ</i>	76
10.1.2	<i>KOUPĚ MOVITÉ VĚCI</i>	76
10.1.3	<i>KOUPĚ NEMOVITÉ VĚCI</i>	80
10.1.4	<i>VEDLEJŠÍ UJEDNÁNÍ PŘI KUPNÍ SMLOUVĚ</i>	81
10.1.5	<i>PRODEJ ZBOŽÍ V OBCHODĚ</i>	84
10.1.6	<i>KOUPĚ ZÁVODU</i>	86

10.2	DÍLO	88
10.2.1	<i>OBEČNÁ USTANOVENÍ</i>	88
10.2.2	<i>STAVBA JAKO PŘEDMĚT DÍLA</i>	91
10.2.3	<i>DÍLO S NEHMOTNÝM VÝSLEDKEM</i>	92
10.3	PŘENECHÁNÍ VĚCI K UŽITÍ JINÉMU.....	92
10.3.1	<i>NÁJEM</i>	92
10.3.2	<i>PACHT</i>	100
10.3.3	<i>ZÁPŮJČKA</i>	105
10.4	ZÁVAZKY ZE SMLUV PŘÍKAZNÍHO TYPU	106
10.4.1	<i>PŘÍKAZ</i>	106
10.4.2	<i>ZPROSTŘEDKOVÁNÍ</i>	108
10.4.3	<i>KOMISE</i>	110
10.4.4	<i>ZASÍLATELSTVÍ (SPEDICE)</i>	112
10.4.5	<i>OBCHODNÍ ZASTOUPENÍ</i>	114
10.5	ZÁVAZKY ZE SMLOUVY O ÚČTU, JEDNORÁZOVÉM VKLADU, AKREDITIVU, INKASU, ÚVĚRU.....	118
10.5.1	<i>ÚČET</i>	118
10.5.2	<i>JEDNORÁZOVÝ VKLAD</i>	120
10.5.3	<i>AKREDITIV</i>	120
10.5.4	<i>INKASO</i>	122
10.5.5	<i>ÚVĚR</i>	123
10.6	DALŠÍ VYBRANÉ SMLUVNÍ TYPY.....	124
10.6.1	<i>SPOLEČNOST</i>	124
10.6.2	<i>TICHÁ SPOLEČNOST</i>	127
10.6.3	<i>VÝKON FUNKCE</i>	129
11	INSOLVENČNÍ PRÁVO (OBEČNÝ PŘEHLED)	133
	ZÁVĚR	138
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	139

ÚVOD

Kurz Obchodní právo, vyučovaný na Slezské univerzitě v Opavě, Obchodně podnikatelské fakultě v Karviné navazuje svým obsahem na kurz Právo. Zatímco kurz Právo seznamuje studenty se základními pojmy práva, Obchodní právo je již úžeji zaměřené na legislativní podmínky podnikání v České republice.

S účinností ode dne 1. 1. 2014 došlo k největším legislativním změnám v oblasti soukromého práva v novodobé historii České republiky. K uvedenému datu totiž nabyt účinnosti zcela nový kodex soukromého práva, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Kromě nových principů, zcela nové terminologie a obsahové náplně stávajících pojmů, přináší nová úprava soukromého práva také zásadní změny v oblasti smluvního práva. Zásadní koncepční změnou je zrušení tzv. duality závazkových vztahů, doposud obsažené jak v občanském, tak i v obchodním zákoníku a její nahrazení jednotnou právní úpravou v části IV. občanského zákoníku, pod názvem relativní majetková práva. Kromě této právní úpravy je pro oblast obchodního práva důležitá právní úprava obchodních korporací obsažená v zákoně č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích.

Předkládaná učebnice obchodního práva obsahuje po nezbytném vymezení základních pojmů (např. podnikání, podnikatel, obchodní závod, obchodní firma atd.) a podmínek podnikání, výklad vnitrostátní právní úpravy obchodních společností. Mezi tyto zahrnujeme veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným a akciovou společnost, kterým jsou věnovány jednotlivé navazující kapitoly. Uvedené právní formy podnikání jsou doplněny v rámci další kapitoly o družstvo, státní podnik a komunitární („evropské“) formy podnikání. V další části učebnice jsou studenti seznámeni s jednotlivými smluvními typy, které jsou z pohledu autorů této učebnice, pro oblast podnikání nejvýznamnější. Poslední kapitola je věnována tzv. insolvenčnímu řízení.

Přejeme všem studentům zejména trpělivost při studiu právních textů a jejich výkladů, které potřebují „svůj čas“ na pochopení.

Tomáš Gongol

Michael Münster

1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA OBCHODNÍHO PRÁVA

1.1 POJEM OBCHODNÍHO PRÁVA

Vzhledem k politické a společenské situaci před rokem 1989 je obchodní právo poměrně mladou právní disciplínou, kterou řadíme do odvětví práva soukromého. V centru jejího zájmu stojí **podnikatel** a vzhledem k tomu můžeme obchodní právo definovat jako soubor zvláštních právních norem, které upravují:

- **postavení podnikatelů** (např. právní formy společného podnikání),
- **podmínky podnikání** (např. právní úprava živnostenského podnikání),
- **zvláštnosti závazkových vztahů, do kterých podnikatelé vstupují** (zejm. právní úprava typických smluv využívaných podnikateli při jejich činnosti),
- **některé další vztahy, které s podnikáním souvisejí** (např. právo hospodářské soutěže).

Obchodní právo představuje soubor účelově vytvořených speciálních právních předpisů v rámci práva občanského.

Vzhledem ke svému řazení mezi soukromoprávní disciplíny je pro obchodní právo typické, že upravuje právní vztahy mezi subjekty v rovném postavení a že je upraveno především normami dispozitivní povahy (což znamená, že se od nich lze vůlí stran odchýlit).

Obchodní právo však má také blízký vztah k dalším odvětvím práva a to i z oblasti práva veřejného. Zmíňme například povinnost podnikatele platit daně (finanční právo), povinnost podnikatele získat potřebné podnikatelské oprávnění (živnostenské právo), postih podnikatelů za trestné činy v oblasti hospodářské kriminality (trestní právo), atd.

DEFINICE 1 OBCHODNÍ PRÁVO

Obchodní právo je soubor zvláštních právních norem, které upravují postavení podnikatelů, podmínky, za kterých mohou podnikatelskou činnost vykonávat, zvláštnosti závazkových vztahů, do kterých vstupují, a některé další vztahy, které s podnikáním souvisejí.

1.2 PRAMENY OBCHODNÍHO PRÁVA

V rámci tzv. rekonstrukce soukromého práva v České republice došlo k datu 1. 1. 2014 ke zrušení dvou základních pramenů obchodního práva, a to zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (ObchZ) a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Část právní úpravy ObchZ byla přesunuta do jiných právních předpisů (zejm. do nového občanského zákoníku), část byla zcela zrušena (zejm. právní úprava závazkových vztahů) a část věnovaná obchodním společnostem a družstvům je nyní obsažena ve zcela novém zákoně o obchodních korporacích.

Právní úprava obchodního práva je nyní upravena v několika právních předpisech. Mezi základní prameny můžeme řadit:

- **Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen OZ)**
Ve vztahu k podnikateli je zde upraveno vymezení některých základních pojmů (podnikatel, podnikání, závod, obchodní firma, obchodní tajemství), jednání podnikatele (přímé a nepřímé jednání, prokura), právní úprava ochrany proti nekalé

soutěži, smlouvy typicky používané při podnikání (smlouva o obchodním zastoupení, bankovní smlouvy, koupě a pacht závodu, atd.).

- **Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích (dále jen ZOK)**
ZOK obsahuje právní úpravu obchodních společností (korporací) a družstev.
- **Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů**
Tento zákon upravuje podmínky živnostenského podnikání a kontrolu nad jejich dodržováním.
- **Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob**
Pro naše účely je důležitá zejména skutečnost, že uvedený zákon obsahuje právní úpravu týkající se obchodního rejstříku.

Právní úpravu dalších aspektů podnikání upravuje celá řada **dalších zákonů**, které budou ve větší či menší míře předmětem dalšího výkladu. Jde zejména o zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém, který upravuje tzv. poměry s mezinárodním prvkem, tj. například situaci, kdy tuzemský podnikatel uzavírá smlouvu se smluvním partnerem ze zahraničí.

Mezi další hmotněprávní prameny obchodního práva řadíme např. zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí a o změně některých dalších zákonů.

V případě potřeby řešit spory, které mezi podnikateli vznikají, vstupují do oblasti obchodního práva také normy procesního charakteru. Mezi ně patří zejména zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Mezi vnitrostátní prameny patří rovněž zákony upravující komunitární formy obchodních korporací, tedy zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, zákon č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení, zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti.

Výše uvedené doplňují také mezinárodní smlouvy, které jsou pro Českou republiku závazné a v případě konfliktu s vnitrostátní právní normou mají dokonce přednost. Konkrétně v souvislosti s obchodním právem jde zejména o Úmluvu OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, dále o Úmluvu o mezinárodní železniční přepravě (COTIF), Úmluvu o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR) a Úmluvu o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké dopravě.

Česká republika je vázána také povinností harmonizovat svůj právní řád s právem Evropské unie a přímo aplikovat primární a sekundárního evropské právo. Jde především o řadu směrnic a nařízení, jejichž aplikace se stala pro Českou republiku závazná.

K vyplňování mezer pramenů práva slouží také základní zásady. Jako každé odvětví práva, má rovněž právo obchodní základní zásady, na kterých je postaveno a které slouží zejména k nalezení řešení různých situací, pro které chybí konkrétní zákonné ustanovení, které by mohlo být aplikováno. K těmto zásadám patří jednak obecné zásady soukromého práva, ale také zvláštní zásady reflektující odlišnost podnikatelských vztahů od běžného občanského styku.

Mezi **obecné zásady soukromého práva**, platné i pro právo obchodní patří:

- **Zásada rovnosti** – tato zásada je typická pro celé soukromé právo a vyjadřuje rovné postavení subjektů před zákonem.
- **Zásada autonomie vůle** – úžeji lze tuto zásadu vyjádřit jako zásadu smluvní volnosti, která je v obchodním právu široce akceptována. Subjekty samy rozhodují o tom, s kým uzavřou smlouvu a s jakým obsahem, s kým vstoupí do obchodní korporace a budou společně podnikat apod.
- **Zásada pacta sunt servanda (smlouvy se mají dodržovat)** – smlouva je nadneseně řečeno „zákonem“ mezi stranami. Smluvní strany, jestliže se k něčemu zavážou, mají povinnost svůj dluh splnit.
- **Zásada ochrany dobré víry** – dobrá víra vyjadřuje určitý vnitřní postoj ke skutečnosti. Blíže bude tato zásada vysvětlována například v případě výkladu o obchodním rejstříku. Jestliže někdo jedná v dobré víře, tedy bez vlastního zavinění se dopustí vadného jednání, nemůže mu být takové jednání k tíži.
- **Zásada neminem laedere (nikomu neškodit)** – každý, včetně podnikatelských subjektů, má povinnost jednat tak, aby svým jednáním nikomu nezpůsobil škodu.

K uvedeným obecným zásadám připojme i některé zvláštní zásady **obchodního práva**:

- **Zásada poctivého obchodního styku** - obchodní styk dává smluvním stranám velkou svobodu, přesto to neznamená, že si každý může dělat, co chce. Smluvní strany musí respektovat poctivost či férovost jednání, plnění slíbených povinností a obecně zamezení všeho, čím bychom mohli poškodit druhou stranou.
- **Zásada profesionality podnikatele** – v případě jednání podnikatele se předpokládá určitá odborná zdatnost a tedy lze také jeho jednání posuzovat přísněji, než jednání běžného občana.
- **Zásada dobrých mravů v hospodářské soutěži** – jde o dobré mravy soutěže, nikoliv tedy dobré mravy obecně. V hospodářské soutěži se samozřejmě očekává konkurenční boj mezi subjekty, je však nutné, aby byly i v něm zachována taková pravidla, která zajistí existence soutěže jako takové.

Smyslem uvedených zásad je nejen zvýšená ochrana osob, které samy nepodnikají, zejm. spotřebitelů, ale také poctivost a férovost vztahů mezi samotnými podnikateli.

2 PODNIKATEL A JEDNÁNÍ PODNIKATELE

2.1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

2.1.1 PODNIKÁNÍ A PODNIKATEL

DEFINICE 2 PODNIKÁNÍ A PODNIKATEL

Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele (§420 odst. 1 OZ)

Podnikání patří mezi základní pojmy obchodního práva. Jeho zákonnou definici lze vyčíst z výše uvedeného ustanovení § 420 odst. 1 OZ, z něhož vyplývá, že jde o **činnost**, která splňuje následující atributy:

- **samostatně** - sám podnikatel určuje v jakém rozsahu, s jakými smluvními partnery, v jakém místě a době činnost provádí; podnikání tedy nemůže být například činnost vykonávaná v zaměstnaneckém či obdobném poměru (např. činnost jednatele s.r.o.),
- **na vlastní účet a na vlastní odpovědnost** - sám podnikatel nese riziko z podnikání (úspěch i neúspěch), odpovědnost za plnění smluvních vztahů, které uzavře či za škodu, kterou jinému při podnikání způsobí,
- **výdělečně** – jde pouze o takovou činnost, která v sobě nese svou povahou alespoň možnost určitého výdělku,
- **živnostenským nebo obdobným způsobem** - jde o činnost, jejímž předmětem je typicky poskytování prodej určitého zboží či poskytování určitých služeb a to bez ohledu na to, jestli má osoba tyto činnosti vykonávající příslušná povolení; podnikáním tedy například není samotná koupě obchodního podílu v obchodní korporaci,
- **se záměrem činit tak soustavně** – soustavnou činností je myšlena jakákoliv činnost, která není příležitostná či nahodilá (může být trvalá, opakující se, sezónní),
- **za účelem dosažení zisku** - cílem činnosti je dosažení zisku, není však rozhodné, jestli v konkrétním případě byl skutečně zisk dosažen.

Za **podnikatele** je dle OZ považována **každá osoba, která provozuje podnikatelskou činnost**, tj. vykonává výše uvedenou činnost splňující veškeré její atributy.

Tato základní definice je dále v OZ rozšířena i pro případy uzavírání smluv se spotřebitelem, kdy chybí například kritérium účelu dosažení zisku v případě poskytování veřejných služeb (blíže viz § 420 odst. 2 OZ), dále je za podnikatele považována každá osoba, která je zapsaná v obchodním rejstříku (bez ohledu na skutečnost, jestli skutečně podniká). V pochybnostech se má za to, že podnikatelem je také osoba, která je držitelem živnostenského nebo jiného podnikatelského oprávnění (vyvratitelná domněnka).

PŘÍKLAD 1

Pokud soused prodá sousedovi kolo s tím, že nákupní cena je menší, než cena prodejní, jde o podnikání?

2.1.2 OBCHODNÍ FIRMA

DEFINICE 3

Obchodní firma je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Podnikatel nesmí mít víc obchodních firem (§ 423 OZ).

Od pojmu podnikatel či obchodní společnost je potřeba odlišit pojem obchodní firma. Obchodní firma je totiž definována jako jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Nemůžeme tento pojem proto zaměnitelně používat s pojmem podnikatel, obchodní společnost či závod.

Z uvedeného vyplývá, že obchodní firmu nemá každý podnikatel. Tak, jak obchodní firmu definuje OZ, je používána pouze těmi podnikateli, kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku a platí, že každý podnikatel, zapsaný v obchodním rejstříku je povinen právně jednat právě pod svou firmou. Podnikatel, který obchodní firmu nemá, právně jedná při svém podnikání pod vlastním jménem, přičemž k němu může připojit dodatky charakterizující blíže jeho osobu nebo obchodní závod.

Obchodní firmu člověka - podnikatele tvoří zpravidla jeho jméno a příjmení. Obchodní firma člověka však nemusí být s jeho jménem totožná (např. Pepík Nováků). Pokud by se člověk chtěl do obchodního rejstříku zapsat pod jinou obchodní firmou než pod svým jménem, musí být zřejmé, že nejde o obchodní firmu právnické osoby. Firma člověka tak může obsahovat například také dodatek odlišující osobu podnikatele nebo druh podnikání (např. Jan Novák, truhlář).

Jménem právnické osoby je její název. Na rozdíl od člověka – podnikatele, jsou **obchodní firma právnické osoby** – podnikatele a její název totožné a nelze se od něj odchýlit. Název právnické osoby tvoří povinně také dodatek, který označuje její právní formu (např. ABC, s.r.o.). Název může obsahovat jméno člověka, k němuž má právnická osoba zvláštní vztah. K užití jména člověka v názvu musí mít právnická osoba souhlas (v případě zemřelého se vyžaduje souhlas jeho manžela, a pokud není, souhlas zletilého potomka, a pokud není on, souhlas předka).

Aby mohla být obchodní firma zapsána do obchodního rejstříku, **nesmí být zaměnitelná** s jinou, již dříve zapsanou obchodní firmou. K odlišení firmy nestačí rozdílný dodatek označující právní formu (zaměnitelné by tedy byly např. společnosti ABC, s.r.o. a ABC, a.s.). V praxi bývá soudy požadováno, aby v názvu byla alespoň 3 písmena jiná, než dříve zapsané obchodní firmy. Obchodní firmy podnikatelů, jejichž závody jsou spojeny do podnikatelských uskupení, mohou obsahovat shodné prvky, nicméně veřejnost musí být schopna je rozlišit. Druhý zákonný požadavek na obchodní firmu stanoví, že **nesmí působit klamavě**. Klamavá by byla například obchodní firma obsahující v dodatku předmět činnosti, na který podnikatel nemá podnikatelské oprávnění.

Obchodní firma může být převedena na jiného podnikatele, a to jako součást závodu nebo také samostatně. Jde tedy o samostatné majetkové právo.

Ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé. V případě, že byla práva k obchodní firmě porušena, má podnikatel práva vyplývající z příslušných ustanovení při ochraně proti nekalé soutěži (viz § 2976 a násl. OZ).

2.1.3 SÍDLO PODNIKATELE

DEFINICE 4 SÍDLO PODNIKATELE

Sídlem podnikatele je adresa zapsaná ve veřejném rejstříku. Nezapisuje-li se fyzická osoba jako podnikatel do veřejného rejstříku, je jeho sídlem místo, kde má hlavní obchodní závod, popřípadě kde má bydliště. (§429 OZ)

Předpokladem existence podnikatele je ve většině případů jejich zápis do příslušného veřejného rejstříku (zejm. živnostenského či obchodního). Z toho vychází také zákonná definice sídla, kterou je adresa uvedená u podnikatele zapsaného v příslušném rejstříku.

U **právnícké osoby** se sídlo určuje již při jejím ustanovení, tj. při sepisování zakladatelského dokumentu. Při tomto zakladatelském právní jednání ovšem postačí, pokud je uvede pouze název obce, kde je sídlo právnické osoby. Plnou adresu musí podnikající právnická osoba navrhnout při zápise do veřejného rejstříku. Tento přístup šetří náklady právnické osoby spojené s případnou změnou adresy jejího sídla v rámci jedné obce - města (nemusí totiž měnit zakladatelské dokumenty, postačí oznámení změny sídla příslušnému veřejnému rejstříku). Nenaruší-li to klid a pořádek v domě, může být sídlo i v bytě.

Také v případě podnikajících **fyzických osob** je podmínkou jejich podnikání zápis do veřejného rejstříku (zde zejména živnostenského) a tedy jejím sídlem je adresa zde zapsaná. Pokud není v žádném veřejném rejstříku zapsána, je jejím sídlem místo, kde má hlavní obchodní závod, popřípadě kde má bydliště.

OZ vychází z koncepce **tzv. skutečného sídla**. Platí totiž, že pokud podnikatel uvádí jako své sídlo jiné místo než své sídlo skutečné, může se každý dovolat i jeho skutečného sídla. Uvedené ustanovení má za účel ochranu osob, které jednají s důvěrou, že sídlo se nachází tam, kde skutečně, fakticky právnická osoba sídlí, tj. kde je umístěna např. její správa a obchodní činnost spojená se stykem s veřejností. Proti tomu, kdo se dovolá sídla podnikatele zapsaného ve veřejném rejstříku, nemůže podnikatel namítat, že má skutečné sídlo v jiném místě.

Za určitých podmínek může rovněž dojít k **přemístění sídla** právnické osoby ze zahraničí na území České republiky. Podmínkou je, aby to umožňoval právní řád státu, ve kterém má právnická osoba sídlo. Právnická osoba, která hodlá přemístit své sídlo na území České republiky, přiloží k návrhu na zápis do příslušného veřejného rejstříku rozhodnutí o tom, jakou právní formu české právnické osoby zvolila, a zakladatelské právní jednání vyžadované českým právním řádem pro tuto formu právnické osoby. Vnitřní právní poměry právnické osoby se po přemístění sídla do tuzemska řídí českým právním řádem. Českým právním řádem se řídí i ručení jejích členů nebo členů jejích orgánů za dluhy právnické osoby, pokud vznikly po dni účinnosti přemístění sídla do tuzemska. Platí také obrácená možnost, tedy aby právnická osoba, která má sídlo v České republice, přemístila své sídlo do zahraničí.

2.1.4 OBCHODNÍ ZÁVOD

DEFINICE 5

Obchodní závod je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. (§ 502 OZ)

Do obchodního závodu patří ty věci, které podnikatel takto svou vůlí vymezil, aby sloužily k jeho provozu. Zejména zde patří věci hmotné (movité – stroje, zařízení kanceláří; nemovité – budova výrobní) a nehmotné (ochranná známka podniku, patenty, obchodní tajemství, atd.), které podnikateli slouží při podnikání.

Z pohledu práva je podnik vymezen jako **hromadná věc**, tedy nikoliv jako subjekt práva (není tedy možné volně zaměňovat pojmy podnikatel a závod, platí totiž, že obchodní závod je ve vlastnictví podnikatele). Jakožto předmět vlastnických práv lze obchodní závod **převést na jiného podnikatele** a to na základě zvláštních ustanovení u kupní smlouvy v ustanovení § 2175 OZ a násl., případně také obchodní závod **propachtovat** (tj. za úplatu přenechat k dočasnému užívání) na základě § 2349 a násl. OZ. V obou případech získává nabyvatel či pachtýř příslušná práva k obchodnímu závodu jako k celku, není proto nutné převádět samostatně jednotlivé části.

Podnikatel může rozhodnout, že určitá část jeho obchodní závodu, která je organizačně a funkčně samostatná, bude vystupovat jako **pobočka**. Pokud pobočku nechá podnikatel zapsat do obchodního rejstříku, stane se z ní **odštěpný závod**, jehož zvláštností je zejména skutečnost, že vedoucí odštěpného závodu je oprávněn zastupovat podnikatele ve všech záležitostech týkajících se odštěpného závodu ode dne, ke kterému byl jako vedoucí odštěpného závodu zapsán do obchodního rejstříku (§ 503 OZ).

Specifickou právní úpravu má tzv. **rodinný závod**. Jedná se o závod, ve kterém společně pracují manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně. Na ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod, se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu. Účelem rodinného závodu je obživa rodiny, proto ZOK stanovuje zvláštní pravidla při jeho správě a nakládání s ním. Jde zejména o spolurozhodovací práva spojená s jeho správou. Například rozhodnutí o použití zisku z rodinného závodu, rozhodnutí týkající se záležitosti mimo obvyklé hospodaření včetně změn základních zásad závodního provozu nebo jeho zastavení se **přijímají většinou hlasů členů rodiny** zúčastněných na jeho provozu. Členové rodiny se podílejí na zisku z rodinného závodu i na věcech z tohoto zisku nabytých, jakož i na přírůstcích závodu **v míře odpovídající množství a druhu práce**. Má-li být rodinný závod zcizen, má k němu člen rodiny zúčastněný na jeho provozu **předkupní právo**.

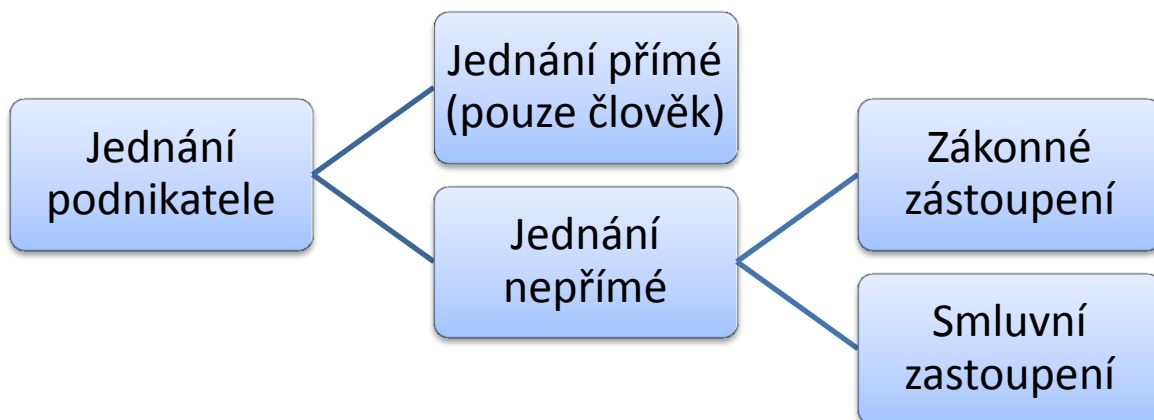
2.1.5 IDENTIFIKACE PODNIKATELE NA OBCHODNÍCH LISTINÁCH A NA INTERNETU

Každý podnikatel musí uvádět na obchodních listinách a v rámci informací zpřístupňovaných veřejnosti prostřednictvím dálkového přístupu (na internetu) své **jméno** a **sídlo**. Podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku (či jiné evidenci) uvede na obchodní listině také **údaj o tomto zápisu**.

Uvedenou povinnost uveřejňovat na internetu výše uvedené údaje má bez dalšího akciová společnost. Musí si za tímto účelem zřídit své webové stránky bez zbytečného odkladu po svém vzniku a dále je průběžně aktualizovat. Pokud internetové stránky vytvoří i společnost s ručením omezeným platí pro ni uvedená povinnost obdobně.

2.2 JEDNÁNÍ PODNIKATELE

Obecně lze jednání podnikatele rozlišovat na **jednání přímé** nebo **nepřímé** a to podle toho, jestli jedná podnikatel sám, nebo pověří k jednání někoho jiného. S ohledem na různou podstatu člověka a právnické osoby, můžeme o přímém jednání hovořit pouze u člověka. Člověk, na rozdíl od právnické osoby, může jednat osobně, sám za sebe. S ohledem na právní povahu právnických osob (zejm. obchodních korporací), budeme v jejich případě hovořit pouze o jednání nepřímém, protože samy nejsou nadány vlastní vůlí - ta je tvořena vůlí členů jejich statutárních orgánů. Jednání nepřímé lze dále rozlišovat podle toho, jak oprávnění jednat za podnikatele vzniklo – buď přímo ze zákona, nebo na základě smlouvy uzavřené s podnikatelem.

2.2.1 ZÁKONNÉ ZASTOUPENÍ

Zákonné zastoupení jednat za podnikatele vzniká několika kategoriím osob:

1. Členům statutárního orgánu
2. Vedoucímu odštěpného závodu
3. Osobě, která byla při provozu obchodního závodu pověřena určitou činností
4. Osobě, která jednala bez pověření v provozovně podnikatele

Člen statutárního orgánu

DEFINICE 6

Člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech.

Kdo je statutárním orgánem u jednotlivých obchodní společností a u družstva stanoví přímo ZOK:

- veřejná obchodní společnost – každý společník,
- komanditní společnost – všichni komplementáři,
- společnost s ručením omezeným – každý jednatel,
- akciová společnost – představenstvo nebo statutární ředitel,
- družstvo – představenstvo.

Člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu **ve všech záležitostech**. Platí při tom, že právnická osoba je zavázána jednáním statutárního orgánu i v případě, že statutární orgán porušil omezení, které mu bylo stanoveno (např. pokud valná hromada uloží povinnost jednateli, aby si vyžádal její souhlas před uzavřením smlouvy s hodnotou plnění nad 100.000 Kč). Takové **vnitřní omezení nemá vliv na platnost smlouvy se třetí osobou**, a to i v případě, že byla zveřejněna. Od uvedeného případu je nutné odlišit případy tzv.

relativní neplatnosti, kdy přímo zákon podmíní právní jednání souhlasem nejvyššího orgánu (např. nutný souhlas valné hromady v případě prodeje obchodního závodu). V takovém případě, je sice smlouva uzavřená se třetí osobou platná, nicméně společnost se může dovolat v určené lhůtě její neplatnosti.

Jiná je situace v případě, pokud je **ze zákona** pro dané právní jednání nutný souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace (např. kontrolního orgánu). Takové **právní jednání, k němuž nejvyšší orgán nedal souhlas, je neplatné**. Této neplatnosti se lze dovolat do šesti měsíců ode dne, kdy se o neplatnosti oprávněná osoba dozvěděla nebo dozvědět měla a mohla, nejdéle však do deseti let od dne, kdy k takovému jednání došlo. V případě, že kontrolní orgán nedá souhlas k jednáním statutárního orgánu, u kterých tento zákon nebo společenská smlouva vyžadují jeho předchozí souhlas, nebo jestliže tento orgán zakáže statutárnímu orgánu určité jednání, odpovídají namísto členů statutárního orgánu za případnou újmu způsobenou společností ti členové kontrolního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře. Jestliže kontrolní orgán souhlas k takovému jednáním dá, odpovídají za případnou újmu členové kontrolního orgánu a statutárního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře, společně a nerozdílně.

Náleží-li působnost statutárního orgánu více osobám, tvoří **kolektivní statutární orgán**. Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jak jeho členové právnickou osobu zastupují, činí tak každý člen **samostatně**. Zakladatelé právnické osoby se však mohou domluvit, že je nutné, aby členové statutárního orgánu jednali společně. V tomto případě může člen statutárního orgánu právnickou osobu zastoupit jako zmocněnec samostatně, jen byl-li k určitému právnímu jednání zmocněn. Výše uvedené označujeme jako **způsob**, jakým členové statutárního orgánu podnikatele zastupují a dovíme se ho ze zápisu v obchodním rejstříku (např. zde bude uvedeno, že k platnosti právního jednání je potřeba souhlasu minimálně dvou členů představenstva). Takové ujednání ovšem nebrání tomu, aby společnost dala jednomu členovi statutárního orgánu plnou moc k uzavření smlouvy v konkrétním případě.

Ten, kdo právnickou osobu zastupuje, má dát najevo, co ho k tomu opravňuje, tedy o co se jeho oprávnění opírá a podepisuje-li se, připojí k názvu právnické osoby svůj podpis, popřípadě i údaj o své funkci nebo o svém pracovním zařazení.

Členem statutárního orgánu se může stát i opatrovník určený soudem a to ve dvou případech. Jednak, nemá-li statutární orgán dostatečný počet členů potřebný k rozhodování až do doby než budou jmenováni noví členové nebo v případě, jsou-li zájmy člena statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnické osoby a nemá-li právnická osoba jiného člena orgánu schopného ji zastupovat.

Vedoucí odštěpného závodu

DEFINICE 7

Vedoucí odštěpného závodu je oprávněn zastupovat podnikatele ve všech záležitostech týkajících se odštěpného závodu ode dne, ke kterému byl jako vedoucí odštěpného závodu zapsán do obchodního rejstříku.

Definice odštěpného závodu byla uvedena již výše. Jeho vedoucí má velice široce pojaté zákonné zmocnění opravňující ho k zastupování podnikatele ve všech záležitostech, kterou jsou spojeny s konkrétním odštěpným závodem, u kterého je zapsán v obchodním rejstříku jako jeho vedoucí.

Oprávnění jednat za podnikatele vzniká vedoucímu odštěpného závodu až od chvíle, kdy byl takto do obchodního rejstříku zapsán (tedy nikoliv od chvíle, kdy byl ustanoven do funkce podnikatelem). V mezidobí mezi ustanovením do funkce a zápisem do obchodního

rejstříku je oprávněn vedoucí odštěpného závodu jednat v obvyklých věcech souvisejících s jeho provozem.

Osoba, která byla při provozu obchodního závodu pověřena určitou činností

DEFINICE 8

Pověří-li podnikatel někoho při provozu obchodního závodu určitou činností, zastupuje tato osoba podnikatele ve všech jednáních, k nimž při této činnosti obvykle dochází.

Typicky v tomto případě půjde zejména o zaměstnance právnické osoby, u kterých takové oprávnění bude vyplývat ze zařazení na určitou pracovní pozici na základě pracovněprávní smlouvy. Nicméně je možné, aby takovým oprávněním byla pověřena také osoba, která v zaměstnaneckém vztahu vůči podnikateli není, např. dočasný záskok kamaráda, kterého o to podnikatel požádal.

Rozsah oprávnění se vztahuje na činnosti obvykle vykonávané na dané pozici. Pracovnice v podatelně tedy jistě nebude oprávněna k tomu, aby podepsala smlouvu o koupi nového služebního vozu.

Překročí-li zástupce podnikatele zástupčí oprávnění, podnikatele právní jednání zástupce zavazuje. To ovšem neplatí, pokud třetí osoba o překročení věděla nebo musela-li o něm vědět vzhledem k okolnostem případu.

Osoba, která jednala bez pověření v provozovně podnikatele

DEFINICE 9

Podnikatele zavazuje i jednání jiné osoby v jeho provozovně, pokud byla třetí osoba v dobré víře, že jednající osoba je k jednání oprávněna.

V uvedeném případě hovoříme o tzv. **nepříkázaném jednatelství**, tedy o případ, že osoba nebyla pověřena zástupčím oprávněním, přesto jednala jménem podnikatele a třetí osoba o tom nemohla vědět. Příkladem takového jednání může být nákup v prodejně elektroniky, kde se mezi prodávající označené např. vestou, vmísí jiná osoba, která si vestu nasadí také, vybere od zákazníka peníze a odejde. Zákazník (v naší terminologii třetí osoba) zaplatil v dobré víře, že platí skutečně pověřenému prodáváči, a tedy svůj závazek řádně splnil. Podnikatel sám musí dbát na to, aby se takové cizí osoby v jeho provozovně nepohybovaly a jeho jménem nejednaly.

2.2.2 SMLUVNÍ ZASTOUPENÍ (PROKURA)

Podnikatel se může nechat zastupovat také na základě uzavřené smlouvy. Za tímto účelem mohou být použity obecné právní nástroje např. plná moc (§ 441 OZ) nebo příkaz (§ 2430 OZ) či komise (§ 2445 OZ).

Zvláštním typem plné moci, kterou může udělit pouze podnikatel, je **prokura** (§ 450 a násl. OZ)

DEFINICE 10

Udělením prokury zmocňuje podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku prokuristu k právním jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu, popřípadě pobočky, a to i k těm, pro která se jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Zcizit nebo zatížit nemovitou věc je však prokurista oprávněn, je-li to výslovně uvedeno.

Zvláštnost prokury spočívá v tom, že prokurou zmocňuje podnikatel prokuristu **ke všem právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku**, i když se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Jediná výjimka z takto široce pojaté plné moci platí ve vztahu k nemovitostem, protože prokura nezahrnuje oprávnění zcizovat nemovitosti a zatěžovat je, ledaže je toto oprávnění výslovně v udělení prokury uvedeno.

Prokuru je možné udělit **pouze člověku** (nelze udělit právnické osobě). Je-li prokura udělena několika osobám, zastupuje každá z nich podnikatele samostatně, ledaže je při udělení prokury určeno něco jiného. Prokurista není oprávněn přenést prokuru na někoho jiného ani udělit další prokuru; k opačným ujednáním se nepřihlíží.

I v případě prokury platí to, co jsme uvedli pro omezení statutárního orgánu vnitřními pokyny. **Omezení prokury vnitřními pokyny nemá právní následky vůči třetím osobám.** Prokuru však lze omezit pro jednotlivou pobočku nebo jeden z více obchodních závodů.

Prokurista se podepisuje tak, že k firmě podnikatele připojí svůj podpis a údaj označující prokuru (např. „p.p.“, „ppa“, „per prokura“, „jako prokurista“). Jestliže je prokura omezena pro jednotlivou pobočku či závod, uvede se také tento údaj označující pobočku nebo obchodní závod.

Prokurista je povinen dodržovat zákonná pravidla o **nepřípustnosti konkurenčního jednání** (viz § 51 až 57 ZOK).

Prokura vzniká již **samotným udělením**. Zápis prokury do obchodního rejstříku má pouze deklaratorní charakter.

2.3 OBCHODNÍ REJSTŘÍK

V souvislosti s podnikáním je nutno některé informace o podnikatelích zpřístupnit také veřejnosti. V českém právním řádu lze nalézt několik veřejných rejstříků souvisejících s podnikáním, patří mezi ně obchodní rejstřík, živnostenský rejstřík, rejstřík ochranných známek či katastr nemovitostí. Právní úprava veřejných rejstříků je obsažena v zákoně č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících.

Obchodní rejstřík, jako veřejný rejstřík, je informačním systémem veřejné správy a je veden v elektronické podobě. Obchodní rejstřík vedou tzv. **rejstříkové soudy**, kterými jsou **krajské soudy**. Příslušným k vyřízení věci je ten krajský soud, v jehož obvodu má fyzická osoba a právnická osoba sídlo. Rejstříkový soud vede pro každou zapsanou osobu či odštěpný závod zvláštní vložku.

Osoby zapisované do obchodního rejstříku můžeme dělit na osoby zapisované povinně (obligatorně) a osoby zapisované dobrovolně (fakultativně).

Mezi **povinně zapisované osoby** patří:

- obchodní korporace – obchodní společnost a družstva dle ZOK,
- osoby, o kterých to stanoví zákon,
- fyzická osoba, která je podnikatelem podnikajícím na území České republiky, jestliže výše jejích výnosů nebo příjmů snížených o daň z přidané hodnoty, je-li součástí výnosů nebo příjmů, dosáhla nebo přesáhla za 2 po sobě bezprostředně následující účetní období v průměru částku 120 000 000 Kč,
- zahraniční fyzická osoba či právnická osoba s bydlištěm (sídlem) mimo Evropskou unii podnikající na území České republiky.

Mezi **dobrovolně zapisované osoby** patří:

- fyzické osoby – zejména podnikatelé, kteří mají bydliště v České republice, příp. občané členských států EU či EHS, příp. Švýcarské konfederace, kteří na území ČR podnikají.

Obecnými údaji zapisovanými do obchodního rejstříku u každého podnikatele jsou zejména údaje o jeho obchodní firmě, u právnických osob o sídle a u fyzických osob o místě podnikání, identifikačním čísle, předmětu podnikání nebo předmětu činnosti, nejde-li o podnikatelskou činnost, právní formě právnické osoby, jménu a bydlišti nebo firmě a sídle osoby nebo osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členy a den vzniku popř. zániku jejich funkce. Označení, sídlo a předmět podnikání (činnosti) odštěpného závodu, jméno vedoucího a jeho bydliště, jméno prokuristy a jeho bydliště.

Zvláštní údaje jsou specifické u každé obchodní společnosti, družstva i státního podniku. U veřejné obchodní společnosti jsou zvláštními údaji jména a bydliště společníků, název a sídlo právnické osoby jako společníka. U komanditní společnosti jména a bydliště společníků, firma či název a sídlo právnické osoby jako společníka, s určením, kdo je komplementář a kdo komanditista. U společnosti s ručením omezeným se do zvláštních údajů zařazují jména a bydliště společníků, název a sídlo právnické osoby jako společníka, výše základního kapitálu, výše vkladu každého společníka a rozsah jeho splacení, výše obchodního podílu každého společníka, jména a bydliště členů dozorčí rady, byla-li zřízena. U akciové společnosti výše základního kapitálu a rozsah jeho splacení, údaje o počtu, druhu, formě, podobě a jmenovité hodnotě akcií, jména a trvalý pobyt členů dozorčí rady atd.

Základní princip, kterým je obchodní rejstřík ovládán, je princip **formální publicity**. Obchodní rejstřík jakožto veřejný seznam je přístupný každému. Rejstříkový soud má povinnost uveřejnit údaje o zapsané osobě a listiny uložené ve sbírce listin způsobem umožňujícím **dálkový přístup** (internet) a umožní získat úředně ověřený elektronický opis. Na žádost vydá rejstříkový soud také **listinný** úředně ověřený částečný nebo úplný opis zápisu nebo listiny uložené ve sbírce listin nebo potvrzení o tom, že určitý údaj ve veřejném rejstříku není, ledaže žadatel výslovně požádá o opis úředně neověřený. Úředně ověřený výpis z obchodního rejstříku lze získat na rejstříkovém soudě a také na tzv. Czech POINTech. Pro informaci je možné nahlédnout do obchodního rejstříku také prostřednictvím internetu na adrese Ministerstva spravedlnosti www.justice.cz. Důležité je však upozornit, že v těchto případech má výpis pouze informativní charakter a nelze o něj proto opírat kvalifikované rozhodnutí.

Dalším z důležitých principů obchodního rejstříku je **ochrana dobré víry třetích osob**. Dobrá víra je důvěra v pravost údajů, které jsou v obchodním rejstříku zapsány. Proto platí, že proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis v obchodním rejstříku, nemůže ten, jehož se takový zápis týká, namítat, že tento zápis neodpovídá skutečnosti.

Návrh na zápis údaje musí být podán bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti a to v listinné nebo elektronické formě (nutno podepsat elektronickým podpisem nebo datovou schránkou). Návrh na zápis lze podat pouze na předepsaném formuláři¹ a musí být doložen listinami o skutečnostech, které mají být zapsány, a listinami, které se zakládají do sbírky listin v souvislosti s tímto zápisem. Za návrh na první zápis akciové společnosti do obchodního rejstříku se platí soudní poplatek ve výši 12 000 Kč, za ostatní obchodní korporace se platí 6000 Kč. Za změny, doplnění zápisu či výmaz skutečnosti je stanoven soudní poplatek ve výši 2 000 Kč, přičemž je lhotejný počet měněných nebo doplňovaných skutečností uvedených v návrhu.

Účinky provedení zápisu do obchodního rejstříku rozdělujeme na zápisy s účinky konstitutivní povahy a zápisy s účinky deklaratorní povahy. **Konstitutivní povahu** mají zápisy právních skutečností, bez nichž nemohou nastat právní účinky. Konstitutivní účinky

¹ Náležitosti formuláře stanovuje Ministerstvo spravedlnosti vyhláškou č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku a o zrušení některých vyhlášek.

mají pouze ty zápisy, o nichž to výslovně stanoví ZOK, např. zápisy týkající se vzniku a zániku obchodních společností nebo družstev. **Deklaratorní povaha** zápisu znamená, že účinky zapisovaných skutečností nastávají nezávisle na zápisu do obchodního rejstříku. Jsou to např. zápisy prokuristy či o odstoupení člena orgánu společnosti z funkce.

Za účelem usnadnění zakládání obchodních společností již není nezbytné chodit na krajský soud. Zápisy do obchodního rejstříku mohou provádět také **notáři**. Notář provede zápis na žádost osoby oprávněné k podání návrhu na zápis, jestliže

1. zapisované skutečnosti mají podklad v notářském zápisu (tj. například zakladatel s.r.o. notářským zápisem založil společnost a nyní ji chce nechat zapsat)
2. podkladový notářský zápis obsahuje vyjádření notáře o tom, že obsah právního jednání je v souladu s právními předpisy a se zakladatelským jednáním právnické osoby
3. notáři byly předloženy všechny listiny, které tento nebo jiný zákon požadují pro zápis do veřejného rejstříku nebo pro založení do sbírky listin.

3 PODMÍNKY ŽIVNOSTENSKÉHO PODNIKÁNÍ

3.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

V právním řádu České republiky mají vztahy mezi výrobcí, klienty, řemeslníky poskytujícími služby dávnou tradici. Ve 13. století n. l. to byly cechy, o kterých se hovořilo. V oblasti živnostenského práva, podnikání a obchodování i poskytování služeb jim byla přikládána hlavní role. Cechy, jako veřejnoprávní korporace, stanovily povinné členství, všem, kteří se v nich sdružovali (řemeslníci aj.). Cechy ve své době sehrávaly významnou funkci v oblastech kontrolní, soudní i sociální činnosti.

Živnostenský řád z roku 1859, byl přijat do právního řádu Československé republiky v roce 1918. Nabytím účinnosti zákona č. 65/1965 Sb., zákoníkem práce došlo k jeho zrušení. Význam živnostenského práva po roce 1945 klesal. Přednost byla na místo soukromého vlastnictví dávána vlastnictvím státu a společnému vlastnictví. To vyplývalo z Ústavy Československé republiky z roku 1960, kde přednost byla dána celospolečenskému vlastnictví. K obnově živnostenského podnikání došlo až po roce 1989. Možnost poskytovat služby byla upravena zákonem č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů, který se však vztahoval pouze na fyzické osoby. Teprve datem 1. 1. 1992 nabyl účinnosti živnostenský zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, který s mnohými novelizacemi platí dodnes.

Podmínky živnostenského podnikání a kontrolu nad jejich dodržováním upravuje zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Procesní řízení ve věcech upravených živnostenským zákonem (například vydávání rozhodnutí) se řídí zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád ve znění pozdějších předpisů, (v případě řízení o přestupcích zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů).

Oprávněným subjektem s rozhodovacími pravomocemi jsou v oblasti živnostenského práva **orgány živnostenské správy**, jejichž působnost vykonávají příslušné odbory obecních či krajských úřadů.

Na straně druhé, živnost **může provozovat fyzická nebo právnická osoba**, splní-li podmínky stanovené živnostenským zákonem. Povolení k provozování živnosti (koncese) vydané oprávněným orgánem živnostenské správy se vyžaduje v případech vymezených živnostenským zákonem.

Fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem mimo území České republiky může na území České republiky provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako česká osoba, pokud z živnostenského nebo jiného zákona nevyplývá něco jiného. Za českou osobu se pro účely živnostenského zákona považuje fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem na území České republiky. Přitom bydlištěm na území České republiky rozumí živnostenský zákon trvalý pobyt na jejím území.

3.2 VYMEZENÍ POJMU ŽIVNOST A SUBJEKTY ŽIVNOSTENSKÉHO PRÁVA

DEFINICE 11 ŽIVNOST

Živnostenský zákon vymezuje pojem živnosti jako soustavnou činnost provozovanou samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených živnostenským zákonem. Živnost je užší pojem než podnikání; obecně zahrnuje jen tu podnikatelskou činnost, která se řídí živnostenským zákonem.

Soustavnost neznamená činnost nepřetržitou, ale činnost opakovanou, byť nepravidelně. Soustavnou není ani činnost příležitostná. Samostatností se rozumí oprávnění podnikatele samostatně rozhodnout o době, místě, způsobu a rozsahu své činnosti. Výkon činnosti vlastním jménem znamená, že podnikatel provozuje podnikatelskou činnost „svým jménem“, v právních úkonech jedná na vlastní odpovědnost. Motivací podnikání je dosažení zisku. Aby byl naplněn tento znak živnosti, nemusí být skutečného zisku dosaženo. Podstatná je existence úmyslu zisku dosáhnout.

Živností není (tzv. negativní vymezení živnosti) provozování činnosti vyhrazené zákonem státu nebo určené právnické osobě, využívání výsledků duševní tvůrčí činnosti, chráněných zvláštními zákony, výkon kolektivní správy práva autorského a práv souvisejících s právem autorským, restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi. Živností též nejsou v rozsahu zvláštních zákonů některé činnosti fyzických osob (např. lékařů, lékárníků, zubních lékařů a farmaceutů, advokátů, notářů, znalců aj.).

Živností též není činnost bank, pojišťoven, zajišťoven, penzijních fondů, spořitelních a úvěrních družstev, komoditních burz, organizátorů regulovaných trhů, obchodníků s cennými papíry, zemědělství, zprostředkování zaměstnání, provozování rozhlasového a televizního vysílání aj.

3.3 PROVOZOVÁNÍ ŽIVNOSTÍ

Osoba, která hodlá provozovat živnost, musí splňovat všeobecné a zvláštní podmínky provozování živnosti stanovené zákonem.

3.3.1 VŠEOBECNÉ PODMÍNKY PROVOZOVÁNÍ ŽIVNOSTI

Všeobecnými podmínkami provozování živnosti fyzickými osobami je

- **plná svéprávnost** - lze nahradit přivolením soudu k souhlasu zákonného zástupce nezletilého k samostatnému provozování podnikatelské činnosti a
- **bezúhonnost** - za bezúhonnou se pro účely živnostenského zákona nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchán v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.

3.3.2 ZVLÁŠTNÍ PODMÍNKY PROVOZOVÁNÍ ŽIVNOSTI

Zvláštními podmínkami provozování živnosti jsou odborná nebo jiná způsobilost. Zvláštní podmínkou provozování živnosti je např. požadavek bezúhonnosti všech zaměstnanců (např. koncese Poskytování technických služeb k ochraně majetku a osob).

3.3.3 PŘEKÁŽKY PROVOZOVÁNÍ ŽIVNOSTI

Překážky provozování živnosti jsou okolnosti taxativně stanovené živnostenským zákonem v § 8, které provozování živnosti vylučují. Živnost nemůže provozovat fyzická nebo právnická osoba, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, ode dne prodeje závodu jedinou smlouvou v rámci zpeněžení majetkové podstaty v době běhu lhůty podle zvláštního právního předpisu, nebo ode dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým soud ukončil provozování závodu nebo ode dne určeného v tomto rozhodnutí jako den ukončení provozování závodu.

Živnost nemůže provozovat fyzická nebo právnická osoba, a to po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu proto, že majetek dlužníka nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení. Živnost dále nemůže provozovat fyzická nebo právnická osoba, a to po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o zrušení konkursu proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující pro uspokojení věřitelů.

Jestliže soud v insolvenčním řízení nařídil předběžné opatření, jímž fyzickou nebo právnickou osobu, jejíž úpadek nebo hrozící úpadek se v tomto řízení řeší, omezil v nakládání s majetkovou podstatou, může taková osoba učinit úkony související se vznikem, změnou nebo zrušením živnostenského oprávnění jen s písemným souhlasem předběžného insolvenčního správce. V průběhu insolvenčního řízení může fyzická nebo právnická osoba, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, činit úkony související se vznikem, změnou nebo zrušením živnostenského oprávnění jen s písemným souhlasem insolvenčního správce.

3.3.4 ZÁKAZ ČINNOSTI

Fyzická nebo právnická osoba, které byl soudem nebo správním orgánem uložen trest nebo sankce zákazu činnosti týkající se provozování živnosti v oboru nebo příbuzném oboru, nemůže po dobu trvání tohoto zákazu tuto živnost provozovat. Jedná-li se o živnost volnou, nemůže tato osoba provozovat činnost v rámci živnosti volné, na kterou se vztahuje trest nebo sankce zákazu činnosti, a to po dobu trvání tohoto zákazu; provozování ostatních činností v rámci živnosti volné zůstává nedotčeno.

3.3.5 ZÁKAZ ŘETĚZENÍ ŽIVNOSTÍ

Živnost dále nemůže provozovat

- a) fyzická nebo právnická osoba, které bylo zrušeno živnostenské oprávnění podle § 58 odst. 2 nebo 3 živnostenského zákona,
- b) fyzická nebo právnická osoba, která byla členem statutárního orgánu právnické osoby v době, kdy nastaly nebo trvaly skutečnosti, které vedly ke zrušení živnostenského oprávnění podle § 58 odst. 2 nebo 3 živnostenského zákona této právnické osobě (to neplatí v případě, že fyzická nebo právnická osoba, která byla členem statutárního orgánu, prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti, které vedlo ke zrušení živnostenského oprávnění, zabránila),
- c) právnická osoba, členem jejíhož statutárního orgánu je fyzická nebo právnická osoba, které bylo zrušeno živnostenské oprávnění podle § 58 odst. 2 nebo 3 živnostenského zákona,
- d) právnická osoba, členem jejíhož statutárního orgánu je fyzická nebo právnická osoba, která byla členem statutárního orgánu právnické osoby v době, kdy nastaly nebo trvaly skutečnosti, které vedly ke zrušení živnostenského oprávnění podle § 58 odst. 2 nebo 3 živnostenského zákona této právnické osobě (to neplatí v případě, že právnická osoba prokáže, že tento člen vynaložil veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti, které vedlo ke zrušení živnostenského oprávnění, zabránil).

3.3.6 ODPOVĚDNÝ ZÁSTUPCE

Podnikatel může provozovat živnost prostřednictvím odpovědného zástupce. V některých případech je účast odpovědného zástupce povinná. Odpovědný zástupce je fyzická osoba ustanovená podnikatelem, která odpovídá za řádný provoz živnosti a za dodržování živnostenskoprávních předpisů a je k podnikateli ve smluvním vztahu. Nikdo nemůže být

ustanoven do funkce odpovědného zástupce pro více než čtyři podnikatele. Odpovědný zástupce může být pouze osoba, která splňuje všeobecné i zvláštní podmínky provozování živnosti.

Odpovědného zástupce je povinen ustanovit podnikatel, který je fyzickou osobou a nespĺňuje zvláštní podmínky provozování živnosti, a dále také podnikatel, který je právnickou osobou, pro živnosti vyžadující splnění zvláštních podmínek provozování živnosti

Ustanovení odpovědného zástupce pro živnost ohlašovací i ukončení výkonu jeho funkce je podnikatel povinen oznámit živnostenskému úřadu do 15 dnů ode dne, kdy uvedená skutečnost nastala. Oznámí-li ukončení výkonu funkce sám odpovědný zástupce, musí současně prokázat, že o ukončení výkonu své funkce informoval předem písemně podnikatele. Odpovědný zástupce pro živnost ohlašovací může vykonávat svoji funkci ode dne ustanovení, splňuje-li podmínky vyžadované živnostenským zákonem.

Ustanovení odpovědného zástupce pro živnost koncesovanou předloží podnikatel ke schválení živnostenskému úřadu. Ustanovení nabývá účinnosti dnem, kdy rozhodnutí o schválení nabylo právní moci.

3.3.7 PROVOZOVNA

Provozovnou se rozumí prostor, v němž je živnost provozována. Za provozovnu se považuje i automat nebo obdobné zařízení, sloužící k prodeji zboží nebo k poskytování služeb a mobilní provozovna. Živnost může být provozována ve více provozovnách, pokud podnikatel má právní důvod pro jejich užívání.

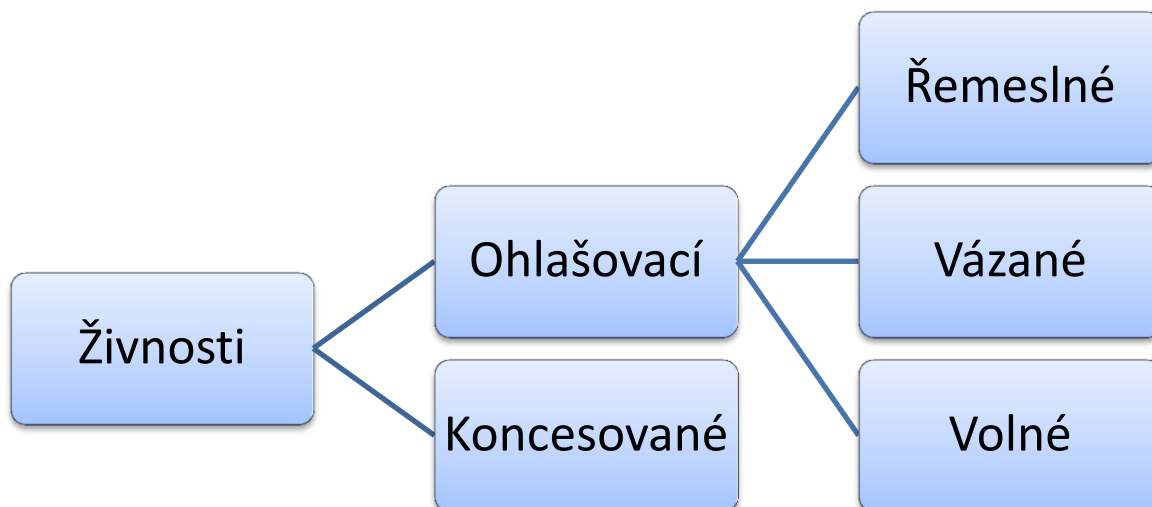
Podnikatel je povinen zajistit, aby provozovna byla řádně označena a aby pro každou provozovnu byla ustanovena osoba odpovědná za činnost provozovny. Podnikatel je povinen zahájení a ukončení provozování živnosti v provozovně předem oznámit živnostenskému úřadu; to neplatí pro automaty a mobilní provozovny. Provozovna musí být trvale a zvenčí viditelně označena obchodní firmou nebo názvem nebo jménem a příjmením podnikatele a jeho identifikačním číslem osoby. Mobilní provozovna a automat musí být navíc označen údajem o sídle podnikatele nebo adrese, na které je umístěna organizační složka zahraniční osoby.

3.4 DRUHY ŽIVNOSTÍ A ROZSAH ŽIVNOSTENSKÉHO OPRÁVNĚNÍ

3.4.1 DĚLENÍ ŽIVNOSTÍ

Živnosti dělíme na živnosti

- **ohlašovací**, které při splnění stanovených podmínek jsou provozovány na základě ohlášení; podle podmínek, které musí podnikatel splňovat, dále dělíme živnosti ohlašovací na
 - živnosti ohlašovací **řemeslné** (podmínkou provozování živnosti je odborná způsobilost stanovená v živnostenském zákoně),
 - ohlašovací **vázané** (podmínkou provozování živnosti je odborná způsobilost uvedená v příloze č. 2 ŽZ)
 - ohlašovací živnost **volná** (opravňující k výkonu činností, pro jejichž provozování není vyžadováno prokazování odborné nebo jiné způsobilosti, musí být však splněny všeobecné podmínky provozování živnosti).
- živnosti **koncesované**, provozované na základě koncese.

3.4.2 ODBORNÁ ZPŮSOBILOST

Odborná způsobilost pro řemeslné živnosti se prokazuje dokladem nebo doklady o řádném ukončení středního vzdělání s výučním listem v příslušném oboru vzdělání, nebo dokladem o řádném ukončení středního vzdělání s maturitní zkouškou v příslušném oboru vzdělání, nebo s předměty odborné přípravy v příslušném oboru, nebo dokladem o řádném ukončení vyššího odborného vzdělání v příslušném oboru vzdělání, nebo dokladem o řádném ukončení vysokoškolského vzdělání v příslušné oblasti studijních programů a studijních oborů, nebo dokladem o uznání odborné kvalifikace, vydaným uznávacím orgánem podle zákona č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace, ve znění pozdějších předpisů nebo dokladem o získání všech profesních kvalifikací tak, jak jsou pro odpovídající povolání stanoveny v Národní soustavě kvalifikací.

Odborná způsobilost pro vázané živnosti je upravena zvláštními předpisy uvedenými v příloze č.2 ŽZ nebo je přímo stanovena touto přílohou.

Odborná způsobilost pro koncesované živnosti je upravena zvláštními předpisy uvedenými v příloze č. 3 ŽZ nebo je přímo stanovena touto přílohou.

3.4.3 ROZSAH OPRAVNĚNÍ

Rozsah oprávnění se liší podle toho, jestli jde o činnosti obchodní, výrobní či o poskytování služeb, příp. poskytování přepravy.

Podnikatel provozující **obchodní činnost**, je oprávněn, zůstane-li zachována povaha živnosti, také pronajímat zboží, zprostředkovávat koupi a prodej zboží v jednotlivých případech, provádět na zboží drobné změny. Může provádět montáž zboží dodaného zákazníkovi a provádět výměnu vadných součástí u dodaného zboží, pokud to může být provedeno jednoduchým způsobem bez zvláštních odborných znalostí.

Podnikatel provozující živnost spočívající ve **výrobní činnosti** má právo v rámci živnostenského oprávnění výrobky vyrábět a dále prodávat a opravovat, zůstane-li zachována povaha živnosti. Dále má právo nakupovat za účelem dalšího prodeje a prodávat výrobky i jiných výrobců a příslušenství, pokud jsou stejného druhu jako výrobky vlastní výroby. Může vyrábět a potiskovat obaly, etikety a jiné pomocné prostředky umožňující prodej výrobků,

kteří vyrábí, pronajímat výrobky vlastní výroby i výrobky jiných výrobců stejného druhu, provádět montáž, seřízení a údržbu výrobků.

Podnikatel, který provozuje živnost spočívající v **poskytování služeb** (při níž poskytuje opravy nebo údržbu věcí, přepravu osob nebo věcí, ubytování, hostinskou činnost, zastavárenskou činnost a jiné práce a výkony k uspokojování dalších potřeb) má, co se týče rozsahu živnostenského oprávnění, stejná práva jako podnikatel provozující živnost spočívající ve výrobní činnosti.

Podnikatel oprávněný k přepravě osob a zboží může vykonávat činnosti související se zajištěním bezpečnosti a pohodlí cestujících, překládat, skladovat a balit zásilky, provozovat úschovu a poskytovat pohostinství v dopravních prostředcích.

3.5 ŽIVNOSTENSKÉ OPRAVNĚNÍ

Oprávnění provozovat živnost vzniká právnickým osobám již zapsaným do obchodního rejstříku, právnickým osobám, které se do obchodního rejstříku nezapisují, a fyzickým osobám

- u ohlašovacích živností **dnem ohlášení**,
- u koncesovaných živností **dnem nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese**.

Zahraničním osobám, které hodlají na území České republiky provozovat živnost prostřednictvím organizační složky svého závodu, živnostenský úřad potvrdí splnění stanovených podmínek vydáním výpisu z živnostenského rejstříku. Stejně tak vydá živnostenský úřad výpis z živnostenského rejstříku zakladatelům, popřípadě orgánům nebo osobám, oprávněným podat návrh na zápis české právnické osoby do obchodního nebo obdobného rejstříku, je-li prokázáno, že právnická osoba byla založena. Těmto osobám vzniká živnostenské oprávnění dnem jejich zápisu do obchodního nebo obdobného rejstříku.

Průkazem živnostenského oprávnění je **výpis z živnostenského rejstříku** s údaji podle živnostenského rejstříku.

Fyzická a právnická osoba, která hodlá provozovat ohlašovací živnost, je povinna to ohlásit živnostenskému úřadu. Ohlášení živnosti nebo žádost o koncesi se předkládají na tiskopise vydaném Ministerstvem průmyslu a obchodu. Podání může podnikatel učinit na kterémkoliv živnostenském úřadu (tedy bez ohledu na místní příslušnost).

3.5.1 NÁLEŽITOSTI OHLÁŠENÍ - FYZICKÉ OSOBY

Fyzická osoba v ohlášení uvede jméno a příjmení, popřípadě obchodní firmu, státní občanství, bydliště, rodné číslo, bylo-li přiděleno, jinak datum narození, místo narození a rodné příjmení. Pokud provozuje živnost prostřednictvím odpovědného zástupce, pak uvede jeho identifikační údaje. Dále podnikatel uvede sídlo, předmět podnikání, identifikační číslo (bylo-li přiděleno), provozovnu nebo provozovny, ve kterých bude provozování živnosti zahájeno bezprostředně po vzniku živnostenského oprávnění (s výjimkou automatů a mobilních provozoven). Musí rovněž předložit doklad prokazující právní důvod pro užívání prostor, do nichž umístila sídlo, liší-li se od jejího bydliště, nebo má-li bydliště na adrese sídla ohlašovny, zvláštní matriky nebo na adrese sídla správního orgánu, nebo do nichž umístila na území České republiky organizační složku závodu zahraniční osoby; k doložení právního důvodu pro užívání prostor postačí písemné prohlášení vlastníka nemovitosti, bytu nebo nebytového prostoru, kde jsou prostory umístěny, že s umístěním souhlasí. Dále musí doložit prohlášení odpovědného zástupce, že souhlasí s ustanovením do funkce (podpis na prohlášení musí být úředně ověřen, neučinil-li odpovědný zástupce prohlášení osobně před živnostenským úřadem), doklad o zaplacení správního poplatku a doklad odborné

způsobilosti - jeli požadován. Není nutno předkládat výpis z rejstříku trestů, neboť ten si obstará sám živnostenský úřad.

3.5.2 NÁLEŽITOSTI OHLÁŠENÍ - OSOBY PRÁVNICKÉ

Obdobné náležitosti u zahájení provozování živnosti předkládá osoba právnická, která v ohlášení uvede obchodní firmu nebo název, sídlo, jméno a příjmení, státní občanství, rodné číslo a bydliště osoby nebo osob, které jsou jejím statutárním orgánem nebo jeho členy. Údaje týkající se odpovědného zástupce, provozuje-li živnost prostřednictvím jeho osoby, identifikační číslo, bylo-li přiděleno, předmět podnikání, provozovnu, ve které bude provozování živnosti zahájeno.

Právnická osoba připojí k ohlášení, doklad prokazující odbornou způsobilost odpovědného zástupce, doklad o tom, že právnická osoba byla zřízena nebo založena, pokud zápis do obchodního nebo obdobného rejstříku nebyl ještě proveden, anebo doklad o tom, že právnická osoba je zapsána do příslušného rejstříku (s výjimkou obchodního rejstříku), doklad prokazující právní důvod pro užívání prostor, v nichž má právnická osoba na území České republiky sídlo, není-li ohlašovaná adresa sídla již zapsána v obchodním rejstříku nebo jiné evidenci, pokud je tento doklad stanoven zvláštním právním předpisem jako podmínka zápisu do této evidence, prohlášení odpovědného zástupce, že souhlasí s ustanovením do funkce a doklad o zaplacení správního poplatku.

V případě, že ohlášení (fyzické či právnické osoby) nemá výše uvedené zákonné náležitosti, vyzve živnostenský úřad ve lhůtě 5 pracovních dnů žadatele k odstranění závad. Ve výzvě stanoví lhůtu k jejich odstranění, nejméně však 15 dnů. Neodstraní-li závady ve stanovené lhůtě, živnostenský úřad zahájí řízení a rozhodne o tom, že živnostenské oprávnění ohlášením nevzniklo.

Má-li ohlášení požadované náležitosti a podnikatel splnil podmínky stanovené živnostenským zákonem, živnostenský úřad provede zápis do živnostenského rejstříku do 5 pracovních dnů ode dne doručení ohlášení a vydá podnikateli výpis z živnostenského rejstříku.

3.5.3 NÁLEŽITOSTI ŽÁDOSTI O KONCESI

Fyzická osoba, která hodlá provozovat koncesovanou živnost, je povinna požádat o vydání koncese živnostenský úřad. Právnická osoba, která hodlá provozovat koncesovanou živnost, je povinna požádat o vydání koncese živnostenský úřad. Pro náležitosti o koncesi platí obdobně to, co pro náležitosti ohlášení.

Dnem doručení žádosti o koncesi živnostenskému úřadu je zahájeno správní řízení ve věci žádosti o udělení koncese. Zjistí-li živnostenský úřad, že náležitosti žádosti o koncesi splněny nejsou, vyzve podnikatele ve lhůtě 30 dnů od doručení žádosti k odstranění závad. Ve výzvě stanoví přiměřenou lhůtu k jejich odstranění, nejméně však 15 dnů. Odstraní-li podnikatel závady ve stanovené nebo prodloužené lhůtě, živnostenský úřad pokračuje v řízení. Neodstraní-li závady ve lhůtě, živnostenský úřad je oprávněn řízení zastavit.

Před rozhodnutím o koncesi živnostenský úřad zjišťuje, zda jsou splněny všeobecné a zvláštní podmínky pro provozování živnosti a zda netrvá překážka provozování živnosti. Není-li splněna některá ze zákonných podmínek nebo nesouhlasí-li s udělením koncese příslušný orgán státní správy, živnostenský úřad žádost zamítne. Lhůty pro vydání koncese jsou upraveny správním řádem. V rozhodnutí o udělení koncese živnostenský úřad stanoví podmínky provozování živnosti. Do 5 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese, živnostenský úřad provede zápis do živnostenského rejstříku a podnikateli vydá výpis z tohoto rejstříku.

3.5.4 ZMĚNY NA STRANĚ PODNIKATELE

Podnikatel je povinen živnostenskému úřadu oznámit všechny změny a doplnění týkající se údajů a dokladů, které jsou stanoveny pro ohlášení živnosti a žádosti o koncesi, a předložit doklady o nich do 15 dnů ode dne jejich vzniku. To neplatí, pokud jde o změny a doplnění již zapsané v základních registrech, v obchodním rejstříku nebo v informačním systému evidence obyvatel, pokud je podnikatel občanem České republiky, anebo v informačním systému cizinců, pokud je podnikatel cizincem. Změny a doplnění údajů získaných z těchto registrů, systémů nebo z obchodního rejstříku zapíše živnostenský úřad bez zbytečného odkladu do živnostenského rejstříku.

Na základě oznámení živnostenský úřad provede zápis do živnostenského rejstříku a podle okolností případů vydá nový výpis nebo jen informuje podnikatele o provedené změně, nebo rozhodne o změně rozhodnutí o udělení koncese, o pozastavení provozování živnosti nebo živnostenské oprávnění zruší.

3.6 ZÁNİK ŽIVNOSTENSKÉHO OPRÁVNĚNÍ

Živnostenské oprávnění zaniká smrtí podnikatele, nepokračují-li v živnosti dědicové, správce pozůstalosti, vykonavatel závěti, pozůstalý manžel nebo partner, insolvenční správce nebo svěřenský správce, zánikem právnické osoby, uplynutím doby, pokud bylo živnostenské oprávnění omezeno na dobu určitou, výmazem zahraniční osoby nebo jejího předmětu podnikání z obchodního rejstříku, stanoví-li tak zvláštní právní předpis nebo rozhodnutím živnostenského úřadu o zrušení živnostenského oprávnění.

3.6.1 OBLIGATORNÍ ZRUŠENÍ ŽIVNOSTENSKÉHO OPRÁVNĚNÍ

Živnostenský úřad zruší živnostenské oprávnění, jestliže podnikatel již nesplňuje podmínku plné svéprávnosti nebo podmínku bezúhonnosti, nastanou překážky provozování živnosti podle § 8 živnostenského zákona (neplatí pro § 8 odst. 5 u živnosti volné), podnikatel o to požádá, podnikatel neprokáže právní důvod užívání prostor, v nichž má sídlo, nebo zápis do živnostenského rejstříku byl proveden v rozporu se zákonem.

Živnostenský úřad zruší živnostenské oprávnění nebo pozastaví provozování živnosti také na návrh orgánu státní správy vydávajícího stanovisko ke koncesovaným živnostem z důvodu, že podnikatel závažným způsobem porušil nebo porušuje podmínky stanovené rozhodnutím o udělení koncese, živnostenským zákonem nebo zvláštními právními předpisy.

3.6.2 FAKULTATIVNÍ ZRUŠENÍ NEBO POZASTAVENÍ

Živnostenský úřad může zrušit živnostenské oprávnění nebo v odpovídajícím rozsahu pozastavit provozování živnosti z důvodu, že podnikatel závažným způsobem porušil nebo porušuje podmínky stanovené rozhodnutím o udělení koncese, živnostenským zákonem nebo zvláštními právními předpisy. Živnostenský úřad může živnostenské oprávnění zrušit též na návrh správy sociálního zabezpečení, jestliže podnikatel neplní závazky vůči státu. Živnostenský úřad může také zrušit podnikateli živnostenské oprávnění, jestliže podnikatel neprovozuje živnost po dobu delší než 4 roky.

3.7 ŽIVNOSTENSKÝ REJSTŘÍK

V živnostenském rejstříku vedou živnostenské úřady údaje o podnikatelích. Rejstřík je veden v elektronické podobě a je veřejným seznamem (vyjma rodných čísel a údajů o pokutách a sankčních opatřeních). Do živnostenského rejstříku se zapisují zákonem stanovené údaje včetně jejich změn. Zápis údajů u živnostenského úřadu musí být proveden do 5

pracovních dnů ode dne vydání průkazu živnostenského oprávnění nebo jeho změny nebo do 5 pracovních dnů ode dne, kdy se o změně údaje vedeného v živnostenském rejstříku dozvěděl.

Na požádání živnostenský úřad z rejstříku vydává v listinné nebo elektronické podobě podnikateli

- výpis s údaji dle § 47 odst. 2 nebo 3 ŽZ,
- úplný výpis, který obsahuje všechny údaje vyjma rodných čísel a údajů o pokutách a sankčních opatřeních,
- částečný výpis, který obsahuje údaje v požadovaném rozsahu, nebo
- potvrzení o určitém zápisu, popřípadě potvrzení o tom, že v rejstříku určitý zápis není.

Živnostenský rejstřík je informačním systémem veřejné správy, jehož správcem je Živnostenský úřad České republiky a provozovateli jsou obecní živnostenské úřady a krajské živnostenské úřady. Živnostenský úřad České republiky do tohoto informačního systému zapisuje další údaje statistického a evidenčního charakteru související s provozováním živností. Za tím účelem mohou být sdružovány informace a údaje z jiných informačních systémů a registrů.

Údaje vedené v živnostenském rejstříku s výjimkou údajů o pokutách uložených živnostenskými úřady, údajů o sankčních opatřeních uloženými jinými správními orgány v souvislosti s podnikáním, a rodných čísel Živnostenský úřad České republiky zveřejňuje v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup k těmto údajům. V uvedeném rozsahu se z rejstříku vydávají ověřené výstupy z informačního systému veřejné správy podle zvláštního právního předpisu.

3.8 POVINNOSTI PODNIKATELE

Živnostenský zákon stanoví podnikateli řadu povinností, které jsou pověřeni pracovníci oprávnění kontrolovat a jejich neplnění mohou sankcionovat. Za porušení povinností stanovených živnostenským zákonem je živnostenský úřad oprávněn uložit pokutu až do výše 1 000 000,- Kč. Jde zejména o následující povinnosti:

- **Odpovědný zástupce** - podnikatel, který provozuje živnost prostřednictvím odpovědného zástupce, je povinen **zajistit jeho účast** při provozování živnosti v potřebném rozsahu.
- **Označení sídla** - podnikatel je povinen **viditelně označit** obchodní firmou, popřípadě názvem, nebo jménem a příjmením a identifikačním číslem objekt, v němž má sídlo, liší-li se od bydliště, a zahraniční osoba organizační složku závodu, pokud ji zřizuje. Podnikatel je povinen na žádost živnostenského úřadu prokázat právní důvod pro užívání prostor, v nichž má na území České republiky sídlo a zahraniční osoba organizační složku závodu. Podnikatel nemusí prokazovat právní důvod pro užívání prostor, v nichž má v České republice umístěno sídlo, má-li sídlo totožné se svým bydlištěm.
- **Prokázání totožnosti** - podnikatel a fyzické osoby provozující činnost, která je předmětem živnosti, osoby jednající jejich jménem a odpovědný zástupce jsou povinni **pracovníkům živnostenského úřadu prokázat totožnost**.
- **Přerušování provozování** - provozování živnosti lze přerušit **na jakoukoliv dobu**. Jestliže podnikatel oznámí živnostenskému úřadu přerušování provozování živnosti, je provozování živnosti přerušeno dnem doručení oznámení o přerušování provozování živnosti živnostenskému úřadu nebo pozdějším datem uvedeným v oznámení a končí dnem uvedeným v oznámení; je-li živnostenské oprávnění omezeno na dobu

určitou, lze provozování živnosti přerušit nejdéle na dobu trvání tohoto oprávnění. **Pokračování** v provozování živnosti před uplynutím doby, na kterou bylo provozování živnosti přerušeno, je podnikatel povinen předem písemně oznámit živnostenskému úřadu.

- **Doklady o prodeji** - podnikatel je povinen vydat na žádost zákazníka **doklady** o prodeji zboží a o poskytnutí služby. Na dokladu musí být uvedeno označení podnikatele obchodní firmou, popřípadě názvem nebo jménem, příjmením a identifikačním číslem, datum prodeje zboží nebo poskytnutí služby, druh zboží nebo služby a cena, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

Jde-li o nákup použitého zboží nebo zboží bez dokladu nabytí, kulturních památek nebo předmětů kulturní hodnoty, přijímání tohoto zboží do zástavy nebo zprostředkování jeho nákupu či přijetí do zástavy, je podnikatel povinen před uzavřením smluvního vztahu identifikovat jeho účastníky a předmět smluvního vztahu, vést evidenci o těchto skutečnostech a to včetně data uzavření tohoto smluvního vztahu.

3.9 ŽIVNOSTENSKÁ KONTROLA

Živnostenskou kontrolu provádějí v rámci své působnosti živnostenské úřady, které sledují, zda a jak jsou plněny povinnosti stanovené živnostenským zákonem a zvláštními právními předpisy vztahujícími se na živnostenské podnikání, poskytování služeb a na podmínky provozování živnosti uložené v rozhodnutí o udělení koncese.

Kontrolní činnost v rámci živnostenské kontroly **vykonávají zaměstnanci živnostenských úřadů**. Ke kontrole mohou být přizváni zástupci dalších příslušných orgánů a osob, jakými je např. hygienik, požárník, Česká obchodní inspekce aj. Výkon živnostenské kontroly se řídí zákonem č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád). Podnikatel je oprávněn přizvat v průběhu kontroly jím zvolenou třetí osobu. Nepřítomnost třetí osoby není důvodem k přerušení kontroly.

Živnostenský úřad může podnikateli rozhodnutím uložit **odstranění nedostatků** zjištěných při provozování živnosti. Proti tomuto rozhodnutí je možno podat odvolání do 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Odvolání nemá odkladné účinky.

Při zjištění **porušení živnostenského zákona** může živnostenský úřad uložit podnikateli sankci. Pokuty jsou stanoveny rozdílně podle závažnosti porušení povinnosti podnikatele, a to v rozmezí od 10 000,- Kč až do 1 000 000,- Kč.

Živnostenský úřad může rovněž za **neoprávněné podnikání** bez živnostenského oprávnění jak právnické, tak fyzické osoby, uložit pokutu ve výši od 500 000,- Kč do 1 000 000,- Kč.

Pokutu až do výše 5 000,- Kč lze uložit též v **blokovém řízení**, je-li porušení povinnosti podle tohoto zákona spolehlivě zjištěno, nestačí-li domluva a dotčená osoba ji zaplatí. Proti uložení pokuty v blokovém řízení se nelze odvolat.

3.10 ORGANIZACE ŽIVNOSTENSKÉ SPRÁVY

Živnostenskými úřady jsou

- **obecní živnostenské úřady**, kterými jsou odbory obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a na území hlavního města Prahy živnostenské odbory úřadů městských částí určených Statutem hlavního města Prahy
- **krajské živnostenské úřady**, kterými jsou odbory krajských úřadů a na území hlavního města Prahy živnostenský odbor Magistrátu hlavního města Prahy.

- Vrcholným úřadem je **Živnostenský úřad České republiky**, který dosud nebyl zřízen. Do doby zřízení Živnostenského úřadu České republiky vykonává jeho působnost Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky.

3.10.1 OBECNÍ ŽIVNOSTENSKÝ ÚŘAD

Obecní živnostenský úřad vykonává činnosti v rozsahu stanoveném živnostenský zákonem, provádí živnostenskou kontrolu a ukládá pokuty za porušení povinností podle živnostenského zákona. Dále je provozovatelem živnostenského rejstříku, plní funkci jednotného kontaktního místa a plní další úkoly stanovené zvláštními právními předpisy. Obecní živnostenský úřad jako centrální registrační místo od osob podnikajících na základě živnostenského oprávnění přijímá přihlášky k registraci nebo oznámení na základě zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, přijímá oznámení a hlášení v oblasti sociálního zabezpečení, a to v rozsahu stanoveném zvláštními právními předpisy, přijímá oznámení o vzniku volných pracovních míst nebo jejich obsazení, a dále přijímá oznámení a hlášení vůči zdravotním pojišťovnám v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem.

3.10.2 KRAJSKÝ ŽIVNOSTENSKÝ ÚŘAD

Krajský živnostenský úřad vykonává řídicí, koordinační, kontrolní a metodickou činnost vůči obecním živnostenským úřadům ve svém správním obvodu. Obecním živnostenským úřadům ve svém správním obvodu může nařídít provedení živnostenské kontroly. Rozhoduje o odvolání proti rozhodnutím obecních živnostenských úřadů ve svém správním obvodu, spolupracuje na úseku živnostenského podnikání s příslušnými správními úřady, v jejichž působnosti jsou odvětví, ve kterých se provozuje živnostenské podnikání, s hospodářskými komorami, podnikatelskými svazy a sdruženími, je oprávněn vyžadovat od ústředních správních úřadů potřebná stanoviska a vyjádření, je provozovatelem živnostenského rejstříku a plní další úkoly stanovené zvláštními právními předpisy.

3.10.3 ŽIVNOSTENSKÝ ÚŘAD ČR

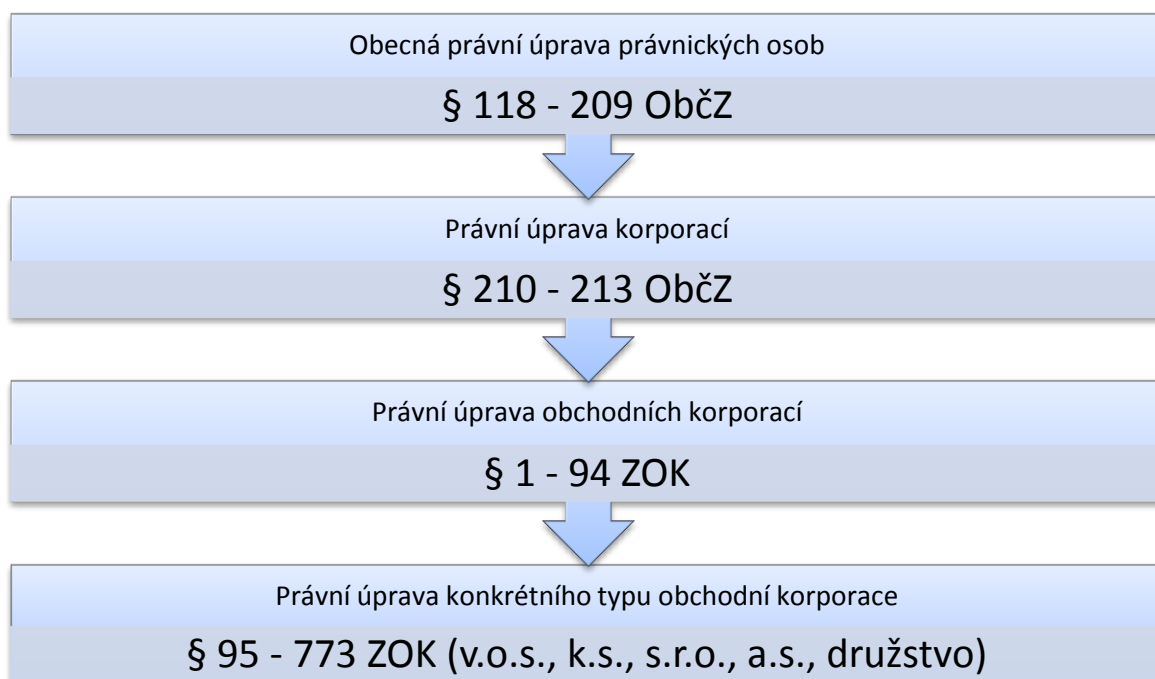
Živnostenský úřad České republiky zpracovává koncepcie v oblasti živnostenského podnikání, vykonává řídicí, koordinační, kontrolní a metodickou činnost vůči krajským živnostenským úřadům. Může nařídít živnostenským úřadům provedení živnostenské kontroly. V zákonem stanovených případech rozhoduje jako správní orgán první instance, rozhoduje o odvolání proti rozhodnutím krajských živnostenských úřadů, je správcem živnostenského rejstříku, spolupracuje na úseku živnostenského podnikání s příslušnými správními úřady, v jejichž působnosti jsou odvětví, ve kterých se provozuje živnostenské podnikání, s hospodářskými komorami, podnikatelskými svazy a sdruženími, je oprávněn vyžadovat od ústředních správních úřadů potřebná stanoviska a vyjádření, plní další úkoly stanovené zvláštními právními předpisy.

Zaměstnanci obcí, krajů a státu zařazení do živnostenských úřadů jsou oprávněni požadovat potřebné doklady, údaje a písemná nebo ústní vysvětlení týkající se předmětu jejich činnosti v rozsahu stanoveném živnostenským zákonem a jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděli v souvislosti s výkonem své činnosti. Činnosti vykonávané obecními živnostenskými úřady a krajskými živnostenskými úřady jsou výkonem státní správy v přenesené působnosti.

4 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA OBCHODNÍCH KORPORACÍ

4.1 SYSTEMATIKA USPOŘÁDÁNÍ PRAMENŮ PRÁVA OBCHODNÍCH KORPORACÍ

Právní úprava obchodních korporací je obsažena v několika hierarchicky uspořádaných úrovních a to podle pravidla od obecného ke konkrétnímu. Obecná právní úprava vztahující se na právnické osoby je obsažena v OZ, kde je rovněž upravena obecná úprava korporací (mezi které samozřejmě obchodní korporace řadíme). Na OZ navazuje právní úprava v ZOK a to nejprve obecnou právní úpravou obchodních korporací a na ni navazující úpravou jednotlivých typů obchodních společností a družstva.

Při aplikaci právních pravidel v případě konkrétní obchodní korporace je potřeba postupovat podle následujícího pravidla: **jestliže potřebná pravidla nenalezneme na dané úrovni právní úpravy, je nutno využít právní úpravy na obecnější úrovni.**

PŘÍKLAD 2

Jako příklad můžeme použít právní úpravu založení konkrétního typu obchodní korporace, např. s.r.o. V příslušné části ZOK, která obsahuje právní úpravu s.r.o. se dovíme pouze to, jaké doplňující údaje musí společenská smlouva také obsahovat (§ 146 ZOK), ovšem nedozvíme se, v jaké formě a jaké další údaje mají být uvedeny. Musíme tedy přejít do obecnější úrovně a to do obecné části ZOK, kde se dovíme v ustanovení § 8, že společenská smlouva, kterou se zakládá kapitálová společnost (tedy s.r.o.) musí mít formu veřejné listiny. Tím jsou vyčerpány možnosti ZOK a je nutno otevřít OZ v obecné části, upravující zakladatelské právní jednání. Zde jsou v § 123 OZ upraveny jeho minimální obsahové náležitosti.

Další obsah této kapitoly vychází ze systematiky právní úpravy obchodních korporací tak, jak je popsáno výše. Budeme se tedy nejprve věnovat obecné právní úpravě právnických osob, resp. korporací v obecných ustanoveních OZ a také společné právní úpravě obchodních korporací obsažené v hlavě I. ZOK.

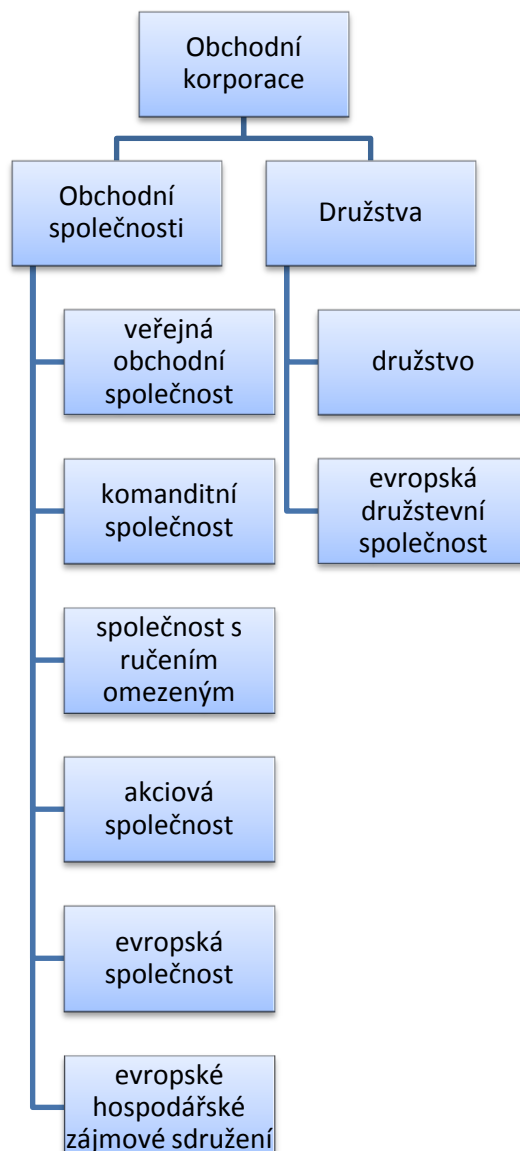
4.2 OBCHODNÍ KORPORACE

S obecným vymezením právnických osob a korporací jsou studenti seznámeni v předmětu Právo. Zaměříme proto dále pozornost zejména na specifika obchodních korporací, byť se někdy odkazu na obecnou právní úpravu v OZ nevyhneme.

4.2.1 POJEM OBCHODNÍ KORPORACE

Obchodní korporace je obecný pojem, který zahrnuje dva typy subjektů:

- 1) Obchodní společnosti (osobní a kapitálové společnosti, evropská společnost, evropské hospodářské zájmové sdružení)
- 2) Družstva (družstvo a evropská družstevní společnost)

4.2.2 OSOBNÍ A KAPITÁLOVÉ SPOLEČNOSTI

ZOK vymezuje kromě obecného pojmu obchodní společnost, také osobní společnost a kapitálovou společnost.

Do kategorie osobních společností řadí veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost a do kapitálových společností společnost s ručením omezeným a akciovou společnost.

U všech těchto typů společností se očekává jejich zakládání zejména za účelem podnikání. Dokonce osobní společnosti mohou být založeny jen za podnikatelským účelem (příp. za účelem správy vlastního majetku). Kapitálové společnosti takové omezení nemají a lze je založit i za účelem jiným.

O zařazení uvedených typů společností mezi osobní či kapitálové rozhoduje zejména způsob účasti společníků na podnikání obchodní společnosti, míra jejich podnikatelského rizika a oddělenosti majetku obchodní společnosti.

Pro **osobní společnosti** je typická osobní forma účasti společníků na podnikání společnosti. Majetkové vklady do společnosti nejsou povinné. Z osobní účasti na podnikání plyne i možnost každého společníka jednat jménem společnosti a osobní (solidární a neomezené) ručení za závazky společnosti. Podnikatelské riziko společníků je v tomto druhu obchodních společností stejně vysoké jako při individuálním podnikání, protože společníci ručí za závazky společnosti neomezeně celým svým majetkem. Mezi osobní společnosti řadíme veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost.

Pro **kapitálové společnosti** je typická pouze majetková účast společníků na podnikání společnosti. Společníci nejsou povinni k osobní účasti na podnikání společnosti, ale jsou povinni vložit do společnosti vklad. Společníci těchto společností neručí za závazky společnosti a nesou podnikatelské riziko pouze do výše vkladu do společnosti, neboť při neúspěchu společnosti při podnikání mohou přijít o prostředky, které do společnosti vložili. Mezi kapitálové společnosti řadíme společnost s ručením omezeným a akciovou společnost.

4.3 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH A SPOLEČNÝCH POJMŮ

Také pro právo obchodních společností platí určité pojmy, které je nutné nadefinovat zde na začátku, abychom je mohli v dalším výkladu použít. Takovými pojmy jsou vklad, základní kapitál a podíl.

DEFINICE 12 VKLAD

Vkladem je peněžní vyjádření hodnoty předmětu vkladu do základního kapitálu obchodní korporace. U akciové společnosti se vklad označuje jako jmenovitá nebo účetní hodnota akcie.

Vklad může být buď peněžitý, nebo nepeněžitý.

Peněžité vklady se u kapitálových společností splácí na zvláštní účet u banky, který zřídí správce vkladů. Banka s těmito prostředky neumožní nakládat dříve, než kapitálová společnost vznikne. U osobních společností je peněžitý vklad splacen jeho přijetím správcem vkladu (lze v hotovosti i bezhotovostně na účet).

Nepeněžitým vkladem mohou být jakékoliv věci, za podmínky, že jsou penězi ocenitelné. Ocenění nepeněžitého vkladu se uvádí ve společenské smlouvě. V případě kapitálových společností musí být vklad oceněn znalcem. V případě osobních společností k ocenění vkladu dochází na základě dohody společníků. Nepeněžitým vkladem nesmí být práce nebo služby. Je-li nepeněžitým vkladem movitá věc, předává se správci vkladů, ledaže

společenská smlouva určí jinak. Je-li nepeněžitým vkladem nemovitá věc, je předmět vkladu vnesen tak, že vkladatel předá správci vkladů nemovitou věc a písemné prohlášení s úředně ověřeným podpisem o vnesení nemovité věci. Je-li nepeněžitým vkladem pohledávka, je předmět vkladu vnesen účinností smlouvy o vkladu pohledávky. Před vznikem obchodní korporace přijímá a spravuje vklady pověřený správce vkladů, určený ve společenské smlouvě. Správcem vkladů může být i některý ze zakladatelů obchodní korporace. Nepeněžitý vklad musí být v případě kapitálových společností splacen před jejich vznikem.

Vlastnické právo k předmětu vkladu vnesenému před vznikem obchodní korporace nabývá obchodní korporace okamžikem svého vzniku. Vlastnické právo k nemovité věci, nabývá obchodní korporace zápisem vlastnického práva do veřejného seznamu. Nepřejde-li z jakéhokoliv důvodu vlastnické právo k nepeněžitému vkladu na obchodní korporaci, uhradí vkladatel jeho cenu v penězích.

Nevznikne-li obchodní korporace, správce vkladů předměty vkladů nebo jejich části i s plody a užítky bez zbytečného odkladu vrátí vkladatelům. Pokud ovšem obchodní korporace vznikne, nemá společník právo na vrácení předmětu vkladu ani po dobu trvání obchodní korporace ani po jejím zrušení.

DEFINICE 13 ZÁKLADNÍ KAPITÁL

Základní kapitál obchodní korporace je souhrn všech vkladů.

S ohledem na výše uvedenou definici vkladu lze základní kapitál společnosti definovat jako peněžní vyjádření souhrnu peněžitých i nepeněžitých vkladů všech společníků do společnosti. V případě akciové společnosti je základní kapitál určen součtem jmenovité (nebo účetní) hodnoty všech akcií.

Základní kapitál je součástí vlastního kapitálu. Musí být vyjádřen v jednotkách české měny (u akciové společnosti lze vyjádřit také v eurech). Základní kapitál povinně vytváří komanditní společnost, společnost s ručením omezeným a akciová společnost. Povinně se zapisuje do obchodního rejstříku pouze u kapitálových společností.

DEFINICE 14 PODÍL

Podíl představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí.

Míru účasti společníka na řízení jakékoliv obchodní korporace určuje tzv. podíl. Práva a povinnosti, která jsou s podílem spojena, dále rozvíjí ZOK v příslušné právní úpravě daného typu obchodní korporace, případně si je sami společníci upraví ve společenské smlouvě či ve stanovách.

ZOK vychází z tzv. **jednoty obchodního podílu**, to znamená, že společník může mít pouze jeden podíl a pokud například získá další podíl v téže korporaci, dojde k jejich spojení. Některá pravidla týkající se podílů však platí různě pro osobní a kapitálové společnosti. Zatímco v osobních společnostech může každý společník mít pouze 1 podíl v jedné obchodní korporaci (vyjma komanditisty), v kapitálových společnostech může mít společník podílů více (vyjádřeno podílnickým cenným papírem, zejm. akcie, kmenové listy). V osobních společnostech nemůže být podíl představován cenným papírem.

ZOK navíc rozlišuje podíl na zisku, vypořádací podíl, podíl na likvidačním zůstatku.

Podíl na zisku se stanoví na základě řádné nebo mimořádné účetní závěrky schválené nejvyšším orgánem obchodní korporace. Lze jej rozdělit pouze mezi společníky, ledaže společenská smlouva určí jinak. Obchodní korporace nesmí vyplatit zisk nebo prostředky z jiných vlastních zdrojů, ani na ně vyplácet zálohy, pokud by si tím přivodila úpadek.

Právo na **vypořádací podíl** vzniká společníkovi při zániku účasti společníka v obchodní korporaci za jejího trvání jinak než převodem podílu.

Při zrušení obchodní korporace s likvidací má každý společník právo na **podíl na likvidačním zůstatku**. Nestanoví-li společenská smlouva nebo dohoda společníků jinak, vyplácí se tento podíl v penězích. Likvidační zůstatek se rozdělí mezi společníky nejprve do výše, v jaké splnili svou vkladovou povinnost. Nestačí-li likvidační zůstatek na toto rozdělení, podílejí se společníci na likvidačním zůstatku v poměru k výši svých splacených či vnesených vkladů. Zbytek likvidačního zůstatku se rozdělí mezi společníky rovným dílem a u kapitálových společností a družstva podle jejich podílů. Při zrušení obchodní korporace s likvidací **ručí společníci za její dluhy po jejím zániku do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, nejméně však v rozsahu, v němž ručili za jejího trvání**. Mezi sebou se společníci vyrovnávají stejným způsobem jako při ručení za trvání společnosti.

Smrtí nebo zánikem společníka **přechází** jeho podíl v obchodní korporaci na dědice nebo právního nástupce. Společenská smlouva přechod může zakázat nebo omezit (to však není možné u akciové společnosti). Právní úpravu **převodu** obchodního podílu upravují jednotlivé typy obchodních společností. Ve veřejné obchodní společnosti převod není vůbec možný, u komanditní společnosti lze převést podíl komanditisty a u kapitálových společností se naopak převoditelnost předpokládá (blíže viz dále).

Za podmínky převoditelnosti podílu je možné, aby byl podíl použit jako **zástava**.

4.4 ZALOŽENÍ A VZNIK OBCHODNÍ KORPORACE

Založení a vznik jsou od sebe v čase oddělené okamžiky nutné pro existenci obchodní společnosti. Hovoříme obecně o **dvoufázovosti zakládání právnických osob**.

4.4.1 ZALOŽENÍ OBCHODNÍ KORPORACE

Zakladatelským právním jednáním je v případě obchodních korporací buď písemná **společenská smlouva** (v případě, že zakladatelů je více), nebo **zakladatelská listina** (tam, kde ZOK umožňuje, aby byl zakladatel pouze jeden). Společenská smlouva u osobních společností musí mít písemnou formu, musí být podepsána všemi společníky a jejich podpisy musí být úředně ověřeny. Společenská smlouva, kterou se zakládá kapitálová společnost, vyžaduje formu veřejné listiny (nestačí pouze písemná forma). Stejný požadavek na formu veřejné listiny platí také v případě, že společnost je zakládána pouze jediným zakladatelem. Společenská smlouva, kterou se zakládá družstvo, se uzavírá přijetím ustavující schůzí.

Pro všechny typy obchodních společností platí jejich obsahové náležitosti upravené v ustanovení § 123 OZ.

DEFINICE 15 ZÁKLADNÍ OBSAHOVÉ NÁLEŽITOSTI DLE §123 OZ

Zakladatelské právní jednání určí alespoň **název, sídlo** právnické osoby, **předmět činnosti**, jaký má právnická osoba **statutární orgán** a jak se vytváří, nestanoví-li to zákon přímo. Určí též, kdo jsou **první členové** statutárního orgánu.

Právní úprava ZOK doplňuje tyto obecné náležitosti v případě jednotlivých typů obchodních společností o další (viz např. § 146 ZOK v případě s.r.o.).

Pro založení obchodní korporace platí také další pravidla. **Osobní společnost musí být založena alespoň dvěma osobami** (u kapitálových uvedené pravidlo neplatí a lze je tedy založit pouze jednou osobou. Zakladateli společnosti mohou být jak fyzické, tak i právnické osoby.

4.4.2 VZNIK OBCHODNÍ KORPORACE

Obchodní korporace **vzniká ke dni, ke kterému byla zapsána do obchodního rejstříku**. Teprve od tohoto dne získává právní subjektivitu, tedy existuje jako samostatná právnická osoba, která může vystupovat v právních vztazích.

Návrh na zápis do obchodního rejstříku musí být povinným subjektem zakládající společnosti podán příslušnému rejstříkovému soudu do **6 měsíců** od založení společnosti.

V **mezidobí mezi založením obchodní korporace a zápisem do obchodního rejstříku** může za obchodní korporaci jednat kdokoliv. Kdo však takto jedná, je z tohoto jednání oprávněn a zavázán sám, jedná-li takto více osob, jsou oprávněny a zavázány společně a nerozdílně. Pokud obchodní korporace tato jednání schválí do tří měsíců od vzniku společnosti, platí právní fikce, že společnost byla z těchto jednání oprávněna a zavázána od samého počátku.

4.5 ZRUŠENÍ A ZÁNİK OBCHODNÍ KORPORACE

4.5.1 OBECNÁ USTANOVENÍ

Tak jako má proces zakládání společnosti dvě fáze, tak i proces jejího zániku rozlišuje zrušení a zánik. Prvním krokem je zrušení společnosti, které je spojeno s ukončením její ekonomické činnosti, zatímco zánik znamená ukončení její existence jako subjektu práva.

DEFINICE 16 ZRUŠENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY DLE § 168 OZ

(1) Právnická osoba se zrušuje právním jednáním, uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo dosažením účelu, pro který byla ustavena, a z dalších důvodů stanovených zákonem.

(2) O dobrovolném zrušení právnické osoby rozhoduje její příslušný orgán.

OZ tuto obecnou právní úpravu rozvádí a ZOK ji dále doplňuje. Obchodní korporace se dle ustanovení § 171 OZ zrušuje v těchto případech:

- **uplynutím doby**, na kterou byla založena,
- **dosažením účelu**, pro který byla založena,
- dnem určeným **zákonem** nebo **právním jednáním** o zrušení právnické osoby, jinak dnem jeho účinnosti, nebo
- dnem právní moci **rozhodnutí orgánu veřejné moci**, nestanoví-li se v rozhodnutí den pozdější.

U různých typů obchodních korporací stanoví ZOK další zákonná ustanovení, která doplňují obecnou právní úpravu o další zákonné důvody zrušení společnosti (např. § 113 ZOK pro v.o.s.), zvláštní formu (např. § 241 ZOK pro s.r.o.) a další. Další důvody zrušení mohou být uvedeny v samotné společenské smlouvě.

4.5.2 ZRUŠENÍ OBCHODNÍ KORPORACE SOUDEM

O zrušení obchodní korporace může na základě ustanovení § 172 OZ **rozhodnout soud** a to na návrh osoby, která osvědčí právní zájem, případně i bez návrhu v těchto případech:

- vyvíjí **nezákonnou činnost** v takové míře, že to závažným způsobem narušuje veřejný pořádek
- již nadále **nesplňuje předpoklady** vyžadované pro vznik právnické osoby zákonem
- **nemá déle než dva roky statutární orgán** schopný usnášet se, nebo

- tak stanoví **zákon**

ZOK doplňuje tuto právní úpravu v § 93, kde stanovuje případy zrušení obchodní korporace soudem. **Soud rozhodne o zrušení obchodní korporace** a nařídí její likvidaci, jestliže

- **pozbyla všechna podnikatelská oprávnění**; to neplatí, byla-li založena i za účelem správy vlastního majetku nebo za jiným účelem než podnikání,
- **není schopna po dobu delší než 1 rok vykonávat svou činnost** a plnit tak svůj účel,
- nemůže vykonávat svou činnost pro **nepřekonatelné rozpory mezi společníky**, nebo
- **provazuje činnost, kterou podle jiného právního předpisu mohou vykonávat jen fyzické osoby**, bez pomoci těchto osob.

Návrh na zahájení soudního řízení v tomto případě podává ten, kdo má právní zájem (např. společník) nebo státní zastupitelství v případě závažného veřejného zájmu. V případě, že rozhodne takto o zrušení soud, nařídí zároveň likvidaci společnosti.

4.5.3 ZRUŠENÍ OBCHODNÍ KORPORACE S LIKVIDACÍ

Likvidaci společnosti můžeme charakterizovat jako způsob mimosoudního vypořádání majetkových vztahů zanikající obchodní společnosti. **Účelem likvidace** je vypořádat majetek zrušené právnické osoby (likvidační podstatu), vyrovnat dluhy věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (s likvidačním zůstatkem), podle zákona (zejm. rozdělit mezi společníky).

Obchodní korporace vstupuje do likvidace dnem, kdy je zrušena (příp. kdy je prohlášena za neplatnou). Vstoupí-li právnická osoba zapsaná ve veřejném rejstříku do likvidace, navrhne likvidátor bez zbytečného odkladu zápis vstupu do likvidace do veřejného rejstříku. Po dobu likvidace užívá obchodní korporace svou obchodní firmu s dodatkem „v likvidaci“.

Likvidátora jmenuje příslušný orgán obchodní korporace a podmínkou je, aby jím byla osoba způsobilá být členem statutárního orgánu.

Likvidátor má řadu povinností. Předně musí oznámit vstup do likvidace všem známým věřitelům a **vyzvat je, aby přihlásili své pohledávky**. Oznámení musí proběhnout dvakrát za sebou alespoň s dvoutýdenním odstupem. Lhůta daná věřitelům k přihlášení pohledávek nesmí být kratší než tři měsíce od druhého zveřejněného oznámení.

Každému věřiteli je likvidátor povinen na požádání **vydat soupis jmění** proti úhradě nákladů.

Zjistí-li likvidátor v průběhu likvidace, že právnická osoba je v úpadku, má povinnost podat **insolvenční návrh**.

Jestliže likvidační podstata nepostačuje k splnění všech dluhů, likvidátor z výtěžku uhradí v první skupině náklady likvidace, ve druhé skupině ze zůstatku uspokojí pohledávky zaměstnanců a poté hradí ve třetí skupině pohledávky ostatních věřitelů. Není-li možné plně vyrovnat pohledávky v téže skupině, uspokojí se poměrně.

Věřitelům, kteří převezmou likvidační podstatu, náleží každému podíl určený poměrem výše jejich pohledávek; ve zbytku jejich pohledávky zanikají. Odmítne-li některý z věřitelů účast na převzetí likvidační podstaty, považuje se jeho pohledávka za zaniklou. Odmítnou-li všichni věřitelé likvidační podstatu převzít, přechází likvidační podstata dnem zániku právnické osoby na stát.

Dokud nejsou uspokojena práva všech věřitelů, kteří své pohledávky přihlásili včas, nelze vyplácet podíl na likvidačním zůstatku.

Likvidace společnosti je završena **rozdělením likvidačního zůstatku mezi společníky** podle návrhu rozdělení podaného likvidátorem. Každý společník má právo na podíl na likvidačním zůstatku, který se vyplácí v penězích (nestanoví-li něco jiného společenská smlouva či dohoda mezi společníky). Likvidační zůstatek se rozdělí mezi společníky nejprve do výše, v jaké splnili svou vkladovou povinnost. Zbytek likvidačního zůstatku se rozdělí mezi společníky obchodních korporací podle jejich podílů.

Jakmile likvidátor vše dokončí, vyhotoví konečnou zprávu o průběhu likvidace a sestaví účetní závěrku. Konečnou zprávu, návrh na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrku předloží likvidátor ke schválení tomu, kdo jej povolal do funkce.

Do 30 dnů od skončení likvidace likvidátor podá návrh na výmaz obchodní korporace z obchodního rejstříku.

Zánik obchodní korporace, neznamená automaticky také zánik ručení za její závazky. Při zrušení obchodní korporace s likvidací ručí společníci za její dluhy i po jejím zániku a to do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, nejméně však v rozsahu, v němž ručili za jejího trvání.

4.5.4 ZRUŠENÍ SPOLEČNOSTI BEZ LIKVIDACE

Pokud je společnost zrušena bez likvidace znamená to, že zde existuje právní nástupce, na kterého přechází majetek společnosti. Proto také o zrušení společnosti bez likvidace hovoříme jako o přeměně společnosti. Zákonnou právní úpravu v této oblasti představuje zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

K přeměně společností může dojít fúzí (sloučením nebo splynutím), převodem jmění na společníka, rozdělením nebo změnou právní formy.

4.5.5 ZÁNİK OBCHODNÍ KORPORACE

Zánik společnosti představuje zánik její existence jako subjektu práva. Společnost zaniká **výmazem z obchodního rejstříku**.

4.6 SPRÁVA OBCHODNÍCH KORPORACÍ

4.6.1 ORGÁNY OBCHODNÍ KORPORACE

Pokud hovoříme o správě obchodní korporace, máme na mysli činnost různých orgánů, kterými jsou obchodní korporace řízeny. Tyto orgány mají v obchodní korporaci různé postavení, kompetence a vzájemné vztahy.

Na vrcholu každé obchodní korporace stojí **nejvyšší orgán**. Tímto orgánem jsou

- v osobní společnosti všichni její společníci,
- v kapitálové společnosti valná hromada
- v družstvu členská schůze.

Kromě nejvyššího orgánu může obchodní korporace mít **kontrolní orgán**, kterým je dozorčí rada, kontrolní komise nebo jiný obdobný orgán.

Kromě toho má každá obchodní korporace svůj **statutární orgán**, který je jejím výkonným orgánem. Členové statutárního orgánu mají generální oprávnění zastupovat obchodní korporaci ve všech záležitostech. Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jak členové statutárního orgánu obchodní korporaci zastupují, činí tak každý člen samostatně. V případě, že statutární orgán je kolektivním orgánem platí, že si musí zvolit svého **předsedu**, jehož hlas

je v případě rovnosti hlasů rozhodující (ledaže společenská smlouva pro tento případ určí jinak). Blíže ke statutárnímu orgánu viz výše kap. 2.2.1.

4.6.2 PODMÍNKY VÝKONU FUNKCE

ZOK stanovuje určité **podmínky výkonu funkce** (§ 46 ZOK). Členem voleného orgánu obchodní korporace (např. člen představenstva nebo člen dozorčí rady a.s.) může být pouze ten,

- kdo je **plně svéprávný** (blíže viz § 30 OZ),
- kdo je **bezúhonný** ve smyslu zákona o živnostenském podnikání,
- u koho **nenastala skutečnost, která je překážkou provozování živnosti**,

Kromě toho, je nutné splnit také tzv. **informační povinnost ohledně insolventního řízení**. Ten, kdo se má stát členem orgánu obchodní korporace, musí předem zakladatele nebo obchodní korporaci informovat, zda ohledně jeho majetku nebo majetku obchodní korporace, v níž působí nebo působil v posledních 3 letech jako člen orgánu, bylo vedeno insolvenční řízení. K **vyločení člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce** na základě soudního rozhodnutí viz dále 4.6.5.

Případné další překážky mohou doplnit ustanovení u jednotlivých typů obchodních korporací. Byl-li členem voleného orgánu povolán ten, kdo k tomu není způsobilý, hledí se na jeho povolání do funkce, jako by se nestalo, příp. ztratí-li člen voleného orgánu po svém povolání do funkce zákonnou způsobilost být členem voleného orgánu, jeho funkce zaniká.

4.6.3 POVINNOST JEDNAT S PÉČÍ ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE

Základní zásadou, kterou musí mít na mysli člen jakéhokoliv voleného orgánu (typicky tedy člen statutárního nebo kontrolního orgánu), je **povinnost jednat s péčí řádného hospodáře**.

DEFINICE 17 PÉČE ŘÁDNÉHO HODPODÁŘE (§ 159 OZ)

Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou **loajalitou** i s potřebnými **znalostmi a pečlivostí**. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.

Uvedená povinnost péče řádného hospodáře definovaná v OZ je v ustanovení § 51 a násl. ZOK dále v podnikatelském prostředí korigována a to ze dvou pohledů:

- subjektivní - *Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.* (§ 51/1 ZOK)
- objektivní - *Při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlídnou k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.* (§ 52 ZOK)

Uvedený korektiv vychází z předpokladu, že člen orgánu nemůže nést veškerá rizika spojená s nejistým podnikatelským výsledkem konkrétních rozhodnutí, ta jsou podnikání vlastní a je nutno s nimi počítat. Člen orgánu má proto možnost prokázat, že jednal řádně,

informovaně, v zájmu obchodní korporace a proto nenese odpovědnost za případnou újmu, která tímto vznikla. O tomto hovoříme jako o **pravidle podnikatelského úsudku**.

Je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, **nese důkazní břemeno tento člen**. Soud však může rozhodnout, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.

Osoba, která porušila povinnost péče řádného hospodáře, vydá obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým svým jednáním získala. Není-li vydání prospěchu možné, nahradí ho povinná osoba obchodní korporaci v penězích.

4.6.4 POVINNOSTI V SOUVISLOSTI SE STŘETEM ZÁJMŮ

Člen orgánu obchodní korporace má povinnost oznámit, že může při výkonu jeho funkce **dojít ke střetu jeho zájmu se zájmem obchodní korporace**. Tuto povinnost splní, pokud informuje ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. To platí také pro možný střet zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných (viz koncerny).

Stejně pravidlo platí také pro případ, kdy člen orgánu obchodní korporace hodlá **uzavřít s touto korporací, mimo rámec běžného obchodního styku, smlouvu**. Zároveň uvede, za jakých podmínek má být smlouva uzavřena. To platí obdobně pro smlouvy mezi obchodní korporací a osobou členovi jejího orgánu blízkou nebo osobami jím ovlivněnými nebo ovládanými. Uvedené pravidlo se použije také tehdy, má-li obchodní korporace zajistit nebo utvrdit dluhy těchto osob, nebo se stát jejich spoludlužníkem. Uzavření takové smlouvy, která není v zájmu obchodní korporace, může její nejvyšší nebo kontrolní orgán zakázat.

Kontrolní (příp. nejvyšší) orgán může na vymezenou dobu **pozastavit členu orgánu, který oznámí střet zájmu, výkon jeho funkce**.

4.6.5 ZANEDBÁNÍ POVINNOSTÍ ČLENŮ STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ

Při zanedbání svých povinností může **soud rozhodnout** o vyloučení člena statutárního orgánu v zákonem stanovených případech:

- vyjde-li v průběhu insolvenčního řízení najevo, že **výkon jeho funkce s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vedl k úpadku obchodní korporace**, příp. po zahájení insolvenčního řízení, přispěl svým jednáním ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů. Navíc může být členovi statutárního orgánu soudem **zakázána možnost vykonávat funkci člena statutárního orgánu také do budoucna (po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení)** v jakékoliv jiné obchodní korporaci nebo být osobou v obdobné postavení, pokud zanedbal své povinnosti v souvislosti s prevencí úpadku obchodní korporace.
- vyjde-li najevo, že člen statutárního orgánu **v posledních 3 letech opakovaně a závažně porušoval péči řádného hospodáře**, případně jinou péči spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem jeho funkce.

Právní mocí rozhodnutí o vyloučení přestává být osoba, které se rozhodnutí týká, **členem statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích** (soud může přihlédnout k okolnostem případu a z některých obchodních korporací nevyloučit). Zánik funkce oznámí soud, který o vyloučení rozhodl, soudu, který vede obchodní rejstřík.

Ten, kdo poruší zákaz uložený mu rozhodnutím o vyloučení, ručí za splnění všech povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy vykonával přes zákaz činnost člena jejího statutárního orgánu, ač se jím nestal anebo jím být přestal. Soud v těchto případech rozhodne, že osobu, která porušila zákaz uložený jí v rozhodnutí o vyloučení, opětovně **vylučuje až na 10 let**.

4.6.6 RUČENÍ ČLENŮ ORGÁNŮ PŘI ÚPADKU OBCHODNÍ KORPORACE

ZOK přináší rovněž zvýšenou odpovědnost statutárního orgánu za případné dluhy obchodní korporace. Soud může rozhodnout, že člen nebo bývalý člen statutárního orgánu obchodní korporace ručí za splnění jejích povinností, pokud jsou splněny kumulativně tyto podmínky:

1. bylo rozhodnuto, že **obchodní korporace je v úpadku, a**
2. člen nebo bývalý člen statutárního orgánu obchodní korporace **věděl nebo měl a mohl vědět**, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu, a v **rozporu s péčí řádného hospodáře neučinil** za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné.

Návrh v této věci podává soudu insolvenčního správce nebo věřitel obchodní korporace.

4.7 PODNIKATELSKÉ SESKUPENÍ (KONCERN)

Podnikatelské seskupení (tzv. koncern) je považován za efektivní nástroj řízení obchodních korporací, který zároveň snižuje náklady na jejich správu. Podnikatelské seskupení může mít dle ZOK tři různé stupně a to podle síly vazby, která mezi obchodními korporacemi v seskupení existuje. Můžeme rozlišovat:

1. Ovlivnění
2. Ovládání
3. Koncern

4.7.1 OVLIVNĚNÍ

DEFINICE 18

Každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci (dále jen „vlivná osoba“) rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace (dále jen „ovlivněná osoba“) k její újmě, tuto újmu nahradí, ledaže prokáže, že mohl při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby.

Vlivná osoba navíc **ručí věřitelům ovlivněné osoby za splnění těch dluhů**, které jim ovlivněná osoba nemůže v důsledku ovlivnění zcela nebo zčásti splnit.

4.7.2 OVLÁDÁNÍ

DEFINICE 19 OVLÁDAJÍCÍ A OVLÁDANÉ OSOBY

Ovládající osobou je osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. Ovládanou osobou je obchodní korporace ovládaná ovládající osobou.

Je-li ovládající osobou obchodní korporace, je **mateřskou obchodní korporací**, a je-li ovládanou osobou obchodní korporace, je **dceřinou obchodní korporací**.

Ovládající osobou je

- osoba, která má rozhodný **vliv na jmenování** a odvolávání většiny osob, které jsou členy statutárního orgánu obchodní korporace, příp. kontrolního orgánu.
- osoba, která nakládá s podílem na hlasovacích právech představujícím **alespoň 40 % všech hlasů** v obchodní korporaci, ledaže stejným nebo vyšším podílem

nakládá jiná osoba nebo jiné osoby jednající ve shodě (jednání dvou nebo více osob nakládajících hlasovacími právy za účelem ovlivnění, ovládnání nebo jednotného řízení).

- osoby jednající ve shodě, které společně nakládají podílem na hlasovacích právech představujícím alespoň 40 % všech hlasů v obchodní korporaci
- ten, kdo sám nebo společně s osobami jednajícími s ním ve shodě získá podíl na hlasovacích právech představující alespoň 30 % všech hlasů v obchodní korporaci a tento podíl představoval na posledních 3 po sobě jdoucích jednáních nejvyššího orgánu této osoby více než polovinu hlasovacích práv přítomných osob.

Je-li jednání člena orgánu obchodní korporace ovlivněno chováním vlivné nebo ovládající osoby aplikují se výše popsané **pravidla o střetu zájmů**.

Na vlivnou nebo ovládající osobu, pokud svým vlivem podstatně přispěla k úpadku obchodní korporace, se aplikují **důvody vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce a ručení členů orgánů při úpadku**.

4.7.3 KONCERN

DEFINICE 20 KONCERN

Jedna nebo více osob podrobených jednotnému řízení (dále jen „řízená osoba“) jinou osobou nebo osobami (dále jen „řídící osoba“) tvoří s řídící osobou koncern. (§ 71 ZOK)

Jednotným řízením je vliv řídící osoby na činnost řízené osoby sledující za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu.

Existenci koncernu jeho členové bez zbytečného odkladu uveřejní na svých **internetových stránkách**. Statutární orgán ovládané osoby vypracuje do 3 měsíců od skončení účetního období **písemnou zprávu o vztazích** mezi ovládající osobou a osobou ovládanou a mezi ovládanou osobou a osobami ovládanými stejnou ovládající osobou (dále jen „zpráva o vztazích“) za uplynulé účetní období. Má-li ovládaná osoba kontrolní orgán, přezkoumá tento orgán zprávu o vztazích. Společníci ovládané osoby mají právo se seznámit se zprávou o vztazích a případným stanoviskem kontrolního orgánu ve stejné lhůtě a za stejných podmínek jako s účetní závěrkou.

Z existence koncernu vyplývá zvláštní právo ovládané osoby na **odkup podílu za přiměřenou cenu**. Podmínkou je, že ovládající osoba využívá svého vlivu v ovládané osobě způsobem, v jehož důsledku dojde k podstatnému zhoršení postavení společníků ovládané osoby nebo k jinému podstatnému poškození jejich oprávněných zájmů.

Na rozdíl od prostého ovlivnění, se **řídící osoba může zprostit odpovědnosti za dluhy řízené osoby a ručení za ně**, pokud újma vznikla v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern, a je v rámci tohoto koncernu kompenzována jinými výhodami.

5 VEŘEJNÁ OBCHODNÍ SPOLEČNOST

5.1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA

DEFINICE 21 V.O.S

Veřejná obchodní společnost je společnost alespoň dvou osob, které se účastní na jejím podnikání nebo správě jejího majetku a ručí za její dluhy společně a nerozdílně. (§ 95 ZOK)

První z právních forem obchodních společností, kterou definuje ZOK v ustanovení § 95 – 117 ZOK je veřejná obchodní společnost. V některých státech (např. Německo) není chápána jako právnická osoba, ale jako „sdružení“ fyzických osob. V České republice se tento její silně osobní aspekt projevuje např. v daňových právních předpisech, podle kterých poplatníkem daně z příjmu není tato společnost, ale její společníci.

Z definice vyplývá, že tuto společnost musí založit **minimálně 2 společníci**. Společníkem může být jak osoba fyzická, tak i právnická. V případě, kdy je společníkem právnická osoba, vykonává společnická práva a povinnosti jí pověřený zmocněnec, kterým může být pouze fyzická osoba. Společníkem nemůže být ten, na jehož majetek byl v posledních 3 letech prohlášen konkurs, nebo byl návrh na zahájení insolvenčního řízení zamítnut pro nedostatek majetku, anebo byl konkurs zrušen proto, že je jeho majetek zcela nepostačující; kdo tento zákaz poruší, se společníkem nestane, i když společnost vznikne.

Obchodní firma veřejné obchodní společnosti musí obsahovat označení "veřejná obchodní společnost", příp. zkratku "veř. obch. spol." nebo "v. o. s.". Obsahuje-li obchodní firma jméno alespoň jednoho ze společníků, postačí dodatek "a spol."

Typickým znakem veřejné obchodní společnosti je **ručení společníků celým svým majetkem** za závazky společnosti. Ručení je solidární (společné a nerozdílné), což znamená, že věřitel může požadovat úhradu celé své pohledávky po kterémkoliv ze společníků.

Veřejná obchodní společnost se **zakládá společenskou smlouvou**, která musí mít písemnou formu, musí být podepsána všemi společníky a jejich podpisy musí být úředně ověřeny. Případné změny společenské smlouvy lze provést pouze dohodou všech společníků. Společenská smlouva obsahuje, kromě již výše (kap. 4) uvedených povinností také

- firmu společnosti,
- předmět podnikání společnosti nebo údaj, že byla založena za účelem správy vlastního majetku, a
- určení společníků uvedením jména nebo jmen a příjmení, v případě právnické osoby názvu a bydliště nebo sídla.

Společenská smlouva určuje vzájemné právní poměry společníků. Není-li ve společenské smlouvě dohodnuto jinak, jsou **podíly společníků stejné**. Převod podílu společníka ve v.o.s. na jinou osobu je dle ZOK výslovně zakázán. Zisk a ztráta se dělí mezi společníky rovným dílem.

K rozhodování ve všech věcech společnosti je zapotřebí **souhlasu všech** společníků, přičemž při hlasování má každý společník jeden hlas. Pouze společenská smlouva může určit odlišná pravidla.

Společníkovi vzniká členství ve společnosti buď při jejím vzniku, nebo za doby jejího trvání (přistoupení). Společník může do společnosti přistoupit nebo ze společnosti vystoupit pouze změnou společenské smlouvy. Přistoupením společník ručí i za dluhy společnosti vzniklé před jeho přistoupením. Může však požadovat po ostatních společnících, aby mu poskytli plnou náhradu za poskytnuté plnění a nahradili náklady s tím spojené.

Po zániku účasti ve společnosti ručí společník jen za ty dluhy společnosti, které vznikly před zánikem jeho účasti. Společník nemůže po společnosti požadovat, aby mu byl vyplacen podíl nebo aby bylo mezi společníky rozděleno jmění.

5.2 PRÁVA A POVINNOSTI SPOLEČNÍKŮ

5.2.1 PRÁVA SPOLEČNÍKŮ

- **Být statutárním orgánem.** Statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti jsou všichni společníci (pokud splňují obecné předpoklady, viz kap. 4). Společenská smlouva může stanovit, že statutárním orgánem jsou pouze někteří společníci. Je-li statutárním orgánem více společníků, je oprávněn jednat jménem společnosti každý z nich samostatně, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Každý společník je také oprávněn k **obchodnímu vedení společnosti**.
- **Podílet se na rozhodování** ve společnosti. Pravidla rozhodování ve veřejné obchodní společnosti jsou dána jejím osobním charakterem. Společníci ručí celým svým majetkem, osobně se podílí na samotném předmětu podnikání společnosti, proto jim musí být dána také možnost rozhodovat o její činnosti, vnitřním uspořádání apod. Proto ZOK vychází v základu z principu, že s rozhodnutím musí souhlasit všichni společníci. ZOK nebo společenská smlouva může stanovit, že pro konkrétní rozhodnutí postačí většina.
- **Na náhradu výdajů**, které vynaložil při zařizování potřebných záležitostí společnosti. Právo na náhradu výdajů lze uplatnit do 3 měsíců od okamžiku jejich vynaložení; k později uplatněnému právu se nepřihlíží.
- **Právo na informace.** Každý společník může nahlížet do všech dokladů společnosti a kontrolovat tam obsažené údaje; to platí obdobně pro společníkova zástupce, bude-li zavázán ke stejné mlčenlivosti jako společník a společnost tuto skutečnost doloží.
- Každý společník je oprávněn **domáhat se u soudu** za společnost proti jinému společníkovi náhrady újmy, kterou společností způsobil, příp. podat žalobu o splacení vkladu proti společníkovi, který je se splacením vkladu v prodlení.
- Právo **navrhnout, aby soud společnost zrušil**, jsou-li pro to důležité důvody, zejména porušuje-li jiný společník zvlášť závažným způsobem své povinnosti nebo není-li možné dosáhnout účelu, pro který byla společnost založena
- Právo na **podíl na zisku**. Zisk se dělí mezi společníky rovným dílem.

5.2.2 POVINNOSTI

- Pokud se na tom společníci dohodli ve společenské smlouvě, musí v dané lhůtě **splatit svůj vklad** (jen připomínáme, že povinnost vložit vklad do veřejné obchodní společnosti nevzniká na základě ZOK, ale pouze na základě dobrovolného závazku ve společenské smlouvě). Připouští-li to společenská smlouva, může společník za podmínek ve společenské smlouvě určených a se souhlasem všech společníků splnit svou vkladovou povinnost také provedením nebo prováděním práce nebo poskytnutím nebo poskytováním služby. V takovém případě obsahuje společenská smlouva i ocenění prováděné práce nebo poskytované služby nebo způsob ocenění.
- **Povinnost dodržovat zákaz konkurence.** Bez svolení všech ostatních společníků nesmí společník podnikat v předmětu podnikání společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného. Společník nesmí být ani členem statutárního nebo jiného orgánu jiné obchodní korporace s obdobným předmětem

podnikání, ledaže se jedná o koncern. Společenská smlouva může zákaz konkurence upravit odlišně.

- **Povinnost nést podíl na ztrátě.** Ztrátu nesou společníci rovným dílem.

5.3 ZRUŠENÍ A ZÁNİK

Kromě uvedených obecných důvodů zániku obchodních společností, platí pro veřejnou obchodní společnost některé zvláštní důvody. Projevuje se v těchto případech zejména osobní charakter společnosti, a ta skutečnost, že její existence je vázána na konkrétní osoby. Pokud se tyto osoby tedy rozhodnou odejít, nebo zemřou, či jejich majetek je předmětem exekuce, dochází ke zrušení společnosti. Společnost se zrušuje:

- **výpovědí společníka** podanou nejpozději 6 měsíců před uplynutím účetního období, a to posledním dnem účetního období, ledaže společenská smlouva určí lhůtu jinou,
- dnem právní moci **rozhodnutí soudu**, kterým zrušuje společnost,
- **smrtí společníka**, ledaže společenská smlouva připouští dědění podílu, **zánikem společníka právnické osoby**, ledaže společenská smlouva připouští přechod podílu na právního nástupce,
- dnem právní moci rozhodnutí o **prohlášení konkursu na majetek některého ze společníků** nebo zamítnutí návrhu na zahájení insolvenčního řízení pro nedostatek majetku nebo zrušením konkursu proto, že je společníkův majetek zcela nepostačující,
- dnem právní moci **rozhodnutí o schválení oddlužení** některého ze společníků,
- pravomocným nařízením **výkonu rozhodnutí postižením podílu některého společníka** ve společnosti, nebo právní mocí exekučního příkazu k postižení podílu některého společníka ve společnosti
- dnem, v němž **žádný ze společníků nebude splňovat obecné požadavky kladené na statutární orgány** (§ 46 ZOK),
- **vyločením společníka**, který porušuje zvláště závažným způsobem své povinnosti, ačkoliv byl k jejich řádnému plnění společností vyzván a na možnost vyloučení písemně upozorněn. Rozhodnutí o tomto důvodu je dáno soudem a s podáním návrhu na vyloučení společníka musí souhlasit společníci, kteří mají ve společnosti většinu hlasů.
- z jiných důvodů určených ve společenské smlouvě.

Zbylí společníci se do okamžiku předložení konečné zprávy o průběhu likvidace likvidátorem mohou změnou společenské smlouvy dohodnout, že společnost trvá nadále i bez společníka, jehož se důvod zrušení týká. Tato dohoda společníků může být také předem obsažena ve společenské smlouvě.

Dědic podílu, který se nechce stát společníkem, je oprávněn svou účast ve společnosti vypovědět, a to ve lhůtě 3 měsíců ode dne, kdy se stal dědicem, jinak se k této výpovědi nepřihlíží.

6 KOMANDITNÍ SPOLEČNOST

DEFINICE 22 K. S. (§ 118 ZOK)

Komanditní společnost je společnost, v níž alespoň jeden společník ručí za její dluhy omezeně (dále jen „komanditista“) a alespoň jeden společník neomezeně (dále jen „komplementář“).

Komanditní společnost je typicky řazena mezi osobní obchodní společnosti, protože v ní převažují osobnostní atributy společníků. Přesto v ní najdeme prvky typické pro společnosti kapitálové, jako je povinný vklad komanditisty a proto je přesnější o ní hovořit jako o společnosti tzv. smíšené.

Stejně jako v případě veřejné obchodní společnosti je u komanditní společnosti nutná účast **minimálně 2 společníků**. Na rozdíl od veřejné obchodní společnosti však ne všichni společníci ručí celý svým majetkem. U komanditní společnosti rozlišujeme dva typy společníků: komplementáře a komanditisty s různým postavením ve společnosti.

Komplementář ručí celým svým majetkem. Tomu odpovídá také jeho postavení ve společnosti, které je podobné jako postavení společníka ve veřejné obchodní společnosti a pokud není stanoveno v ZOK jinak, použijí se na komanditní společnost přiměřeně ustanovení o veřejné obchodní společnosti. Komplementářem může být jen osoba, která splňuje všeobecné podmínky provozování živnosti a u níž není dána překážka provozování živnosti. Komplementářem může být i právnická osoba, v tom případě vykonává práva a povinnosti spojené s účastí v komanditní společnosti její statutární orgán, popřípadě jím pověřený zástupce.

Komanditista ručí za dluhy společnosti omezeně, společně a nerozdílně s ostatními společníky a to do výše svého nesplaceného vkladu podle stavu zápisu v obchodním rejstříku. Jeho postavení je v mnohém podobné jako postavení společníka ve společnosti s ručením omezeným, proto například ustanovení o převoditelnosti podílu v právní úpravě s.r.o. se použije přiměřeně také na podíl komanditisty v k. s.

Komanditista splní vkladovou povinnost ve výši a způsobem určeným ve společenské smlouvě, jinak v penězích a bez zbytečného odkladu po vzniku své účasti ve společnosti.

Obchodní firma společnosti musí obsahovat označení "komanditní společnost", případně postačí zkratka "kom. spol." nebo "k. s.". Obsahuje-li firma společnosti jméno komanditisty, ručí tento komanditista za závazky společnosti jako komplementář, tedy celým svým majetkem.

Komanditní společnost se **zakládá společenskou smlouvou**, která musí mít písemnou formu, musí být podepsána všemi společníky a jejich podpisy musí být úředně ověřeny. Případné změny společenské smlouvy lze provést pouze dohodou všech společníků. Společenská smlouva obsahuje, kromě již výše (kap. 4) uvedených, také

- firmu společnosti,
- předmět podnikání společnosti nebo údaj, že byla založena za účelem správy vlastního majetku, a
- určení společníků uvedením jména nebo jmen a příjmení, v případě právnické osoby názvu a bydliště nebo sídla
- určení, který ze společníků je komplementář a který komanditista,
- výši vkladu každého komanditisty.

6.1 PRÁVA A POVINNOSTI SPOLEČNÍKŮ

6.1.1 SPOLEČNÁ PRÁVA A POVINNOSTI

- Právo **podílet se na rozhodování** o záležitostech společnosti (vyjma věcí, které spadají do příslušnosti statutárního orgánu). Komplementáři a komanditisté hlasují zvlášť.
- Právo rozhodovat o **změně společenské smlouvy**. Ke změně společenské smlouvy je zapotřebí souhlasu všech společníků. Společenská smlouva může stanovit, že k její změně postačuje souhlas většiny komplementářů spolu se souhlasem většiny komanditistů.
- **Právo na podíl na zisku**. Pokud není stanoveno ve společenské smlouvě jinak, platí, že zisk se dělí na dvě poloviny, přičemž jedna část připadá komplementářům a druhá část společnosti. Komplementáři si část zisku rozdělí rovným dílem (společenská smlouva může samozřejmě stanovit jiné poměry). Část zisku, která připadla společnosti, se po zdanění rozdělí mezi komanditisty v poměru jejich podílů.
- **Právo na kontrolu a právo na informace**

6.1.2 PRÁVA A POVINNOSTI KOMPLEMENTÁŘŮ

- Práva a povinnosti komplementářů vyplývají z povinností společníka veřejné obchodní společnosti (viz výše). Patří mezi ně zej. **právo být statutárním orgánem**.
- Pouze komplementáři mají **povinnost nést ztrátu společnosti**, a to ve stejném poměru jak se podílejí na zisku (Komanditisté ztrátu společnosti nenesou).

6.1.3 PRÁVA A POVINNOSTI KOMANDITISTŮ

- Komanditista je povinen **vložit do společnosti vklad**. Komanditista splní vkladovou povinnost ve výši a způsobem určeným ve společenské smlouvě, jinak v penězích a bez zbytečného odkladu po vzniku své účasti ve společnosti.
- Jak bylo výše uvedeno, komanditista ručí do výše svého nesplaceného vkladu (dle zápisu v OR). Kromě toho však ZOK umožňuje ve společenské smlouvě určit **povinnost ručení komanditistů do výše tzv. komanditní sumy**, což zejména znamená ručení ve větší výši než je vklad. Komanditní suma proto nesmí být nižší, než vklad komanditisty. Jestliže je tato komanditní suma stanovena, platí pro komanditisty některá odlišná pravidla:
 - **část zisku**, která připadla společnosti, se po zdanění rozdělí mezi komanditisty v poměru jejich podílů a komanditních sum,
 - **ztrátu** uhradí komanditista s ostatními společníky podle svého podílu, avšak jen do výše své komanditní sumy,
 - za dluhy společnosti **ručí** komanditista s ostatními společníky společně a nerozdílně do výše jeho komanditní sumy zapsané v obchodním rejstříku v době, kdy je věřitel vyzval k plnění.

Komanditní suma se snižuje v rozsahu, ve kterém komanditista splnil svou vkladovou povinnost.

- Právo **převést svůj obchodní podíl** (jako společník v s.r.o.).

6.2 ZRUŠENÍ A ZÁNİK SPOLEČNOSTI

Také v případě zrušení a zániku se uplatní výše uvedené důvody jako u veřejné obchodní společnosti zejména s ohledem na téměř totožné postavení společníka v.o.s. a komplementáře v k.s. S ohledem na existenci komanditisty, zde však platí některá zvláštní ustanovení, která zohledňují jeho zcela jiné postavení ve společnosti než v případě komplementářů a tudíž k zániku společnosti nevedou:

- prohlášení konkursu na majetek komanditisty nebo zamítnutí návrhu na zahájení insolvenčního řízení pro nedostatek majetku komanditisty anebo zrušení konkursu proto, že je komanditistův majetek zcela nepostačující,
- schválení oddlužení komanditisty,
- doručení vyrozumění o neúspěšné opakované dražbě v řízení o výkonu rozhodnutí nebo v exekuci nebo, není-li podíl komanditisty převoditelný, pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením podílu komanditisty, nebo právní moc exekučního příkazu k postižení podílu komanditisty po uplynutí lhůty uvedené ve výzvě ke splnění vymáhané povinnosti podle zvláštního právního předpisu a, byl-li v této lhůtě podán návrh na zastavení exekuce, právní moc rozhodnutí o tomto návrhu, nebo
- smrt nebo zánik komanditisty.

7 SPOLEČNOST S RUČENÍM OMEZENÝM

DEFINICE 23 S.R.O. (§ 132)

Společnost s ručením omezeným je společnost, za jejíž dluhy ručí společníci společně a nerozdílně do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem vyzváni k plnění.

Společnost s ručením omezením se řadí mezi kapitálové společnosti pro povinnost společníka podílet se na tvorbě základního kapitálu svým vkladem. Od 1. 1. 2014 však vklad nepředstavuje zásadní atribut této společnosti, jelikož jeho výše může být i pouze 1 koruna.

Obchodní firma společnosti musí obsahovat označení "společnost s ručením omezeným", případně zkratku "spol. s r. o." nebo pouze "s. r. o.".

Společnost s.r.o. se zakládá buď společenskou smlouvou, nebo zakladatelskou listinou (pokud je s.r.o. zakládána pouze jedním zakladatelem). Připomínáme, že společenská smlouva, kterou se zakládá kapitálová společnost, vyžaduje formu veřejné listiny (nestačí pouze písemná forma). Kromě výše zmíněných obecných náležitostí obsahuje společenská smlouva s.r.o. také

- a) firmu společnosti,
- b) předmět podnikání nebo činnosti společnosti,
- c) určení společníků uvedením jména a bydliště nebo sídla,
- d) určení druhů podílů každého společníka a práv a povinností s nimi spojených, dovoluje-li společenská smlouva vznik různých druhů podílů,
- e) výši vkladu nebo vkladů připadajících na podíl nebo podíly,
- f) výši základního kapitálu,
- g) počet jednatelů a způsob jejich jednání za společnost.

Při zakládání navíc obsahuje údaje, které lze po zápisu do OR a po splnění vkladové povinnosti vypustit:

- h) vkladovou povinnost zakladatelů, včetně lhůty pro její splnění,
- i) údaj o tom, koho zakladatelé určují jednatelem nebo jednatelemi, popřípadě členy jiných orgánů společnosti, kteří mají být podle tohoto zákona voleni valnou hromadou,
- j) určení správce vkladů a
- k) u nepeněžitého vkladu jeho popis, jeho ocenění, částku, kterou se započítává na emisní kurs, a určení osoby znalce, který provede ocenění nepeněžitého vkladu.

ZOK požaduje, aby v případě změny společenské smlouvy souhlasili všichni společníci. Ve společenské smlouvě se ovšem mohou dohodnout, že rozhodovat bude valná hromada.

7.1 OBCHODNÍ PODÍL

Účast společníka na právech a povinnostech ve společnosti vyjadřuje výše jeho podílu. Podíl společníka ve společnosti s ručením omezeným se určuje podle poměru jeho vkladu na tento podíl připadající k výši základního kapitálu. Odlišnou výši může stanovit pouze společenská smlouva.

Společenská smlouva může připustit vznik **různých druhů podílů**. Podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh. Podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, je podíl základní.

Jestliže to stanoví společenská smlouva, může společník vlastnit **více podílů**, a to i různého druhu.

Podíl společníka může být představován **kmenovým listem**. Kmenový list je cenný papír na řad, to znamená, že se převádí předáním a rubopisem a není obchodovatelný na evropském regulovaném trhu ani na jiném veřejném trhu. Je-li podle společenské smlouvy dovolen vznik více podílů pro jednoho společníka, může společnost vydat kmenový list pro každý podíl.

Kmenový list lze vydat pouze k podílu, jehož převoditelnost není omezena nebo podmíněna.

Společnost může nabýt svůj vlastní podíl (nikoliv však smlouvou o převodu podílu). Společnost, která nabude svůj podíl, nevykonává s tímto podílem hlasovací práva. Právo na podíl na zisku spojené s vlastním podílem v majetku společnosti zaniká jeho splatností. Nevyplacený zisk společnost převede na účet nerozděleného zisku z minulých let.

7.2 VKLAD

Minimální výši vkladu ZOK stanovuje na 1 Kč. Společníci se samozřejmě mohou dohodnout ve společenské smlouvě, že vklad bude vyšší.

Výše vkladu může být pro jednotlivé podíly stanovena rozdílně.

Nepeněžitý vklad ocení znalec vybraný ze seznamu znalců. Znalce vybírají při zakládání společnosti zakladatelé, jinak jednatel.

Ve společenské smlouvě, v prohlášení o zvýšení vkladu nebo v prohlášení o převzetí vkladové povinnosti se uvede i

- popis nepeněžitého vkladu,
- jeho ocenění a
- částka, která se započítává na emisní kurs.

Vznikne-li rozdělením podílu ve společnosti nový podíl, musí být zachována nejnižší výše vkladu požadovaná tímto zákonem nebo společenskou smlouvou; k rozdělení podílu v rozporu s tím se nepřihlíží.

Před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku se splatí celé vkladové ážio a na každý peněžitý vklad nejméně jeho 30 %.

7.3 PRÁVA A POVINNOSTI SPOLEČNÍKŮ

7.3.1 PRÁVA SPOLEČNÍKŮ

- **Právo na informace.** Společník má právo na valné hromadě i mimo ni požadovat od jednatelů **informace o společnosti, nahlízet do dokladů společnosti, kontrolovat údaje** obsažené v předložených dokladech a další práva na informace určená společenskou smlouvou. Jednatelé mohou odmítnout poskytnutí uvedené informace pouze ve dvou případech
 - jde o utajovanou informaci podle právního předpisu
 - jde o informaci, která je veřejně dostupná.
- Právo na podání společnické žaloby. Každý společník je oprávněn **domáhat se za společnost náhrady újmy proti jednateři**, který neplní své povinnosti, např. nejedná s péčí řádného hospodáře. Takovou žalobu lze podat také vůči členovi dozorčí rady

(pokud je zřízena), vlivné osobě, společníkovi, který nesplnil svou vkladovou povinnost.

- **Právo podílet se na zisku.** Výši podílu na zisku určeném k rozdělení mezi společníky rozhoduje valná hromada. Společníci si takto určenou výši rozdělí mezi sebou v poměru svých podílů (příp. společenská smlouva určí jinak). Neurčí-li společenská smlouva nebo valná hromada jinak, vyplácí se podíl na zisku v penězích.

7.3.2 POVINNOSTI SPOLEČNÍKŮ

- Základní povinností společníka je **splacení vkladu** ve lhůtě určené společenskou smlouvou, nejpozději do 5 let ode dne vzniku společnosti (příp. od převzetí vkladové povinnosti za trvání společnosti). Společník, který je v prodlení se splacením peněžitého vkladu, **uhradí společnosti úrok z prodlení** ve výši dvojnásobku sazby úroku z prodlení stanovené jiným právním předpisem z dlužné částky, ledaže společenská smlouva určí jinak. Společníka, který je v prodlení se splněním vkladové povinnosti, může ze společnosti valná hromada vyloučit.
- V případech, kdy tak stanoví zákon má společník povinnost **odevzdat kmenový list**. Pokud by tak společník, ani na výzvu jednatele neučinil, budou kmenové listy prohlášeny za neplatné. Kmenové listy, které mají být vydány místo kmenových listů prohlášených za neplatné, společnost prodá za přiměřenou cenu.
- **Příplatková povinnost.** Společenská smlouva může určit, že společnost může usnesením valné hromady společníkům uložit povinnost poskytnout peněžítý příplatek. Příplatky poskytují společníci podle poměru svých podílů. Společník může se souhlasem jednatele společnosti poskytnout příplatek i tehdy, pokud tak nestanoví společenská smlouva. Společník, který pro příplatkovou povinnost nehlasoval, může společnosti písemně oznámit, že vystupuje ze společnosti ohledně podílu, na který je příplatková povinnost vázána.
- Společenská smlouva může určit, v jakém rozsahu se povinnost dodržovat zákaz konkurence vztahuje nejen na jednatele, ale také na společníky.

7.4 ORGÁNY SPOLEČNOSTI

7.4.1 VALNÁ HROMADA

Nejvyšším orgánem společnosti s ručením omezeným je valná hromada, která rozhoduje o nejpodstatnějších záležitostech ve společnosti. Společníci s.r.o. se jejím prostřednictvím podílejí na řízení společnosti. Do její působnosti mimo jiné patří:

- rozhodování o změně obsahu společenské smlouvy,
- rozhodování o změnách výše základního kapitálu nebo o přípuštění nepeněžitého vkladu
- volba a odvolání jednatele, případně dozorčí rady, byla-li zřízena,
- volba a odvolání likvidátora, určí-li tak společenská smlouva,
- schvalování udělení a odvolání prokury, ledaže společenská smlouva určí jinak,
- rozhodování o zrušení společnosti s likvidací, určí-li tak společenská smlouva,
- schvalování řádné, mimořádné, konsolidované, příp. i mezitímní účetní závěrky, rozdělení zisku nebo jiných vlastních zdrojů a úhrady ztrát,
- rozhodnutí o přeměně společnosti
- schválení převodu nebo zastavení závodu

- schválení smlouvy o tichém společenství,
- schválení finanční asistence,
- rozhodnutí o převzetí účinků jednání učiněných za společnost před jejím vznikem,
- rozhodnutí o naložení se vkladovým áziem,
- rozhodování o změně druhu kmenového listu,
- další případy.

Navíc si valná hromada **může vyhradit rozhodování případů, které podle ZOK náleží do působnosti jiného orgánu společnosti.**

Společníci mohou hlasovat buď přímo na valné hromadě, nebo mimo ni. Hlasování na valné hromadě probíhá

- hlasováním přímo na jednání,
- písemně před konáním valné hromady, tzv. korespondenční hlasování,
- písemně do 7 dnů po konání valné hromady.

Hlasování mimo valnou hromadu se označuje jako rozhodování **per rollam**. Osoba oprávněná svolat valnou hromadu v těchto případech zašle společníkům návrh rozhodnutí, který obsahuje zejména lhůtu pro vyjádření a potřebné podklady. Jestliže se společník v uvedené lhůtě nevyjádří, platí, že s návrhem nesouhlasí. Potřebná většina pro přijetí rozhodnutí se v tomto případě počítá z celkového počtu hlasů všech společníků. Při zachování stejných pravidel, lze rozhodnutí mimo valnou hromadu realizovat také za použití technických prostředků, např. telefonicky či prostřednictvím internetu,

ZOK umožňuje také tzv. **kumulativní hlasování** a to v případě, že se na této možnosti společníci domluvili ve společenské smlouvě. Tento způsob hlasování se využívá při volbě orgánů společnosti (typicky tedy při volbě jednatelů) a spočívá v tom, že počet hlasů společníka se zjistí tak, že počet hlasů, jimiž společník nakládá na valné hromadě, se znásobí počtem volených míst členů orgánu společnosti. Kumulativním hlasováním lze zvýhodnit některé společníky, zejména půjde o menšinové společníky, kteří tak budou mít větší možnost ovlivnit složení daného orgánu.

Společník se zúčastňuje jednání valné hromady osobně anebo v zastoupení zmocněncem na základě písemné plné moci. Pokud společenská smlouva nestanoví něco jiného, platí, že valná hromada je **usnášeníschopná**, jsou-li přítomni společníci, kteří mají alespoň polovinu všech hlasů, a rozhoduje alespoň **prostou většinou přítomných**. Pro některá zvláštní rozhodnutí se vyžaduje kvalifikovaná dvoutřetinová většina hlasů (dle ustanovení § 171 ZOK např. k přijetí rozhodnutí o změně obsahu společenské smlouvy či rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací). Hlasy se počítají tak, že každý společník má jeden hlas na 1Kč svého vkladu, neurčuje-li společenská smlouva jiný počet hlasů.

Valná hromada musí být **svolána** alespoň 1x za účetní období. Osobou oprávněnou svolat valnou hromadu je zejména jednatel, který na ni musí být také vždy přítomen. V řadě případů je jednatel valnou hromadu povinen svolat, např. poté, co zjistí, že společnosti hrozí úpadek nebo z jiných vážných důvodů, zejména je-li ohrožen cíl sledovaný společností.

V případě, že společnost nemá jednatele nebo jednatel dlouhodobě neplní své povinnosti, svolá valnou hromadu kterýkoliv společník. Vyžadují-li to zájmy společnosti, svolá valnou hromadu dozorčí rada, je-li zřízena.

Termín konání valné hromady a její pořad se společníkům oznámí písemně nejméně 15 dnů přede dnem jejího konání. Součástí pozvánky je i návrh usnesení valné hromady. Pozvánka se zašle na adresu společníka uvedenou v seznamu společníků. Uvedené podmínky může upravit společenská smlouva. Záležitosti neuvedené v pozvánce lze projednat pouze tehdy, pokud jsou přítomni všichni společníci a souhlasí-li s jejich projednáním.

O svolání valné hromady může požádat tzv. **kvalifikovaný společník**, Jde o společníka nebo společníky, jejichž vklady dosahují alespoň 10 % základního kapitálu nebo 10% podíl na hlasovacích právech. Jestliže valná hromada není svolána do 1 měsíce ode dne doručení žádosti a nekoná se v přiměřené lhůtě, je ji kvalifikovaný společník oprávněn svolat sám.

Na zasedání si valná hromada zvolí svého **předsedu a zapisovatele**. Předseda řídí průběh valné hromady a zapisovatel vyhotoví zápis z jednání do 15 dnů ode dne jejího ukončení a zašle jej všem společníkům. Kromě nutných identifikačních informací a rozhodnutí, obsahuje zápis také obsah protestu (společníka, jednatele), týkajícího se rozhodnutí valné hromady, jestliže o to protestující na valné hromadě požádá.

7.4.2 JEDNATELÉ

Jednatel nebo více jednatelů jsou **statutárním orgánem** s.r.o. (tedy orgánem oprávněným jednat jejím jménem). Jednatelům může být jmenován, jak některý ze společníků společnosti, případně všichni, tak i jiná fyzická osoba.

Jednatelům přísluší **obchodní vedení společnosti**. Obchodním vedením rozumíme rozhodování o každodenních záležitostech společnosti. Na rozdíl od oprávnění být statutárním orgánem společnosti, které směřuje navenek (jednání se třetími osobami a zavazování společnosti), obchodní vedení směřuje dovnitř společnosti (např. rozhodování o preferovaném druhu vyráběného zboží apod.). Jednatel je povinen také zajistit **vedení předepsané evidence a účetnictví, vedení seznamu společníků** a na žádost **informuje společníky** o věcech společnosti.

Jestliže bylo zvoleno více jednatelů, jsou možné dvě varianty rozhodování o obchodním vedení společnosti:

1. **Tvoří kolektivní orgán.** Jednatelé tvoří kolektivní orgán, pokud se na tom společníci dohodnou ve společenské smlouvě. V tomto případě, rozhoduje **většinou hlasů přítomných jednatelů**. O průběhu jednání se musí sepsat zápis, ve kterém se mimo jiné uvedou ti jednatelé, kteří hlasovali proti jednotlivým rozhodnutím nebo se zdrželi hlasování.
2. **Netvoří kolektivní orgán.** Má-li společnost více jednatelů, kteří netvoří kolektivní orgán, vyžaduje se k rozhodnutí o obchodním vedení společnosti **souhlas většiny z nich**, nestanoví-li společenská smlouva jinak.

Pro obě varianty platí již dříve zmíněné, že **člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech**, pokud ve společenské smlouvě není stanoven jiný způsob jednání (např. podpis minimálně dvou členů).

Pro jednatele platí ze zákona **tzv. zákaz konkurence**. To znamená, že jednatel nesmí

- podnikat v předmětu činnosti nebo podnikání společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného,
- být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby s obdobným předmětem činnosti nebo podnikání nebo osobou v obdobném postavení, ledaže se jedná o koncern nebo
- účastnit se na podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládací osoba jiné osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti nebo podnikání

7.4.3 DOZORČÍ RADA

Dozorčí rada není ve společnosti s ručením omezeným zřizována povinně, záleží na tom, jestli se na jejím zřízení dohodnou společníci ve společenské smlouvě.

Pokud dozorčí rada zřízena je, má následující pravomoci:

- dohlíží na činnost jednatelů,
- nahlíží do obchodních a účetních knih, jiných dokladů a účetních závěrek a kontroluje tam obsažené údaje,
- podává žalobu na jednatele,
- podává jednou ročně zprávu o své činnosti valné hromadě.

Na členy dozorčí rady se vztahují určité podmínky. Jednak zákaz konkurence, jednak člen dozorčí rady nemůže být jednatel společnosti nebo jiná osoba oprávněná podle zápisu v obchodním rejstříku jednat za společnost.

7.5 VZNIK A ZÁNİK ÚČASTI SPOLEČNÍKA VE SPOLEČNOSTI

ZOK zná několik způsobů, jak může dojít ke vzniku a zániku účasti ve společnosti. V některých případech zánik účasti jednoho společníka znamená vznik účasti někoho dalšího, v některých případech zaniká účast bez právního nástupce.

Členství v s.r.o. může vzniknout **při vzniku samotné společnosti**, tedy podpisem společenské smlouvy, příp. později **přistoupením do společnosti**. Kromě toho vzniká účast na společnosti také nabytím obchodního podílu a to buď **převodem** obchodního podílu, nebo **přechodem** obchodního podílu.

7.5.1 PŘEVOD OBCHODNÍHO PODÍLU

V rámci převodu obchodního podílu je nutno rozlišit dvě situace:

1. Převod podílu na jiného společníka

Každý společník může svůj podíl převést na jiného společníka. Převod podílu v tomto případě lze ve společenské smlouvě podmínit souhlasem orgánu společnosti (zejm. valné hromady). Pokud se uvedený orgán neudělí-li souhlas bez udání důvodu, příp. se nevyjádří, může společník vystoupit ze společnosti.

2. Převod podílu na osobu, která není společníkem

Společník může převést podíl na osobu, která není společníkem, pouze se souhlasem valné hromady (společenská smlouva může stanovit jinak). Smlouva o převodu podílu v tomto případě nenabude účinnosti dříve, než bude souhlas udělen.

Nabytím podílu přistupuje nabyvatel ke společenské smlouvě společnosti. Převodce ručí společnosti za dluhy, které byly s podílem na nabyvatele převedeny. Převod podílu je vůči společnosti účinný doručením účinné smlouvy o převodu podílu s úředně ověřenými podpisy.

7.5.2 PŘECHOD PODÍLU - DĚDĚNÍ

Podíl v s.r.o. je předmětem dědického řízení a právoplatný dědic nabývá podíl po zůstaviteli. Dědic se však může domáhat zrušení své účasti ve společnosti soudem, jestliže jsou dány důvody, pro které na něm nelze spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval. Dědic, který se domáhá zrušení své účasti ve společnosti soudem, se nesmí podílet na činnosti společnosti. Účast dědice ve společnosti nelze zrušit vůbec pouze v případě, jedná-li se o jediného společníka.

Podíl společníka, jehož účast zanikla jinak než převodem podílu, se považuje za uvolněný podíl. Společnost prodá uvolněný podíl nejméně za přiměřenou cenu bez zbytečného odkladu. Společníci mají předkupní právo k prodávanému obchodnímu podílu. Využije-li předkupní právo více společníků, rozdělí se uvolněný obchodní podíl mezi tyto společníky podle poměru jejich podílů.

Zánik účasti společníka ve společnosti lze rozlišit podle toho, jestli jde o ukončení členství závislé na jeho vůli či nikoliv. Na základě vlastní vůle lze ukončit účast ve společnosti **převodem** obchodního podílu (viz výše), **vystoupením** ze společnosti či **dohodou o ukončení** členství. Nezávisle na vůli zaniká účast na společnosti **smrtí** fyzické osoby a zánikem právnické osoby (viz výše přechod obchodního podílu), **vyločením**, **rozhodnutím soud**, a **dalšími** zákonem stanovenými způsoby

7.5.3 VYSTOUPENÍ

Možnost vystoupit ze společnosti má společník pouze v případech, kdy to stanoví zákon. Jde zejména o případy, kdy na valné hromadě došlo k rozhodnutí o změně převažující povahy podnikání společnosti, nebo prodloužení trvání společnosti.

7.5.4 DOHODA O UKONČENÍ

Účast společníka ve společnosti může být ukončena také dohodou, která má predepsanou písemnou formu s úředně ověřenými podpisy všech společníků.

7.5.5 VYLOUČENÍ

Společnost se může domáhat u soudu vyloučení společníka, který porušuje zvlášť závažným způsobem svou povinnost, ačkoliv byl k jejímu plnění vyzván a na možnost vyloučení písemně upozorněn.

7.5.6 ROZHODNUTÍ SOUDU

Společník může navrhnout, aby soud zrušil jeho účast ve společnosti, nelze-li na něm spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval; to neplatí, jedná-li se o jediného společníka.

7.5.7 DALŠÍ

Účast společníka ve společnosti zaniká zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek jeho majetku nebo zrušením konkursu proto, že je jeho majetek zcela nedostačující. Účast společníka ve společnosti zaniká také pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu nebo právní mocí exekučního příkazu k postižení obchodního podílu po uplynutí lhůty uvedené ve výzvě ke splnění vymáhané povinnosti podle jiného právního předpisu a, byl-li v této lhůtě podán návrh na zastavení exekuce, právní mocí rozhodnutí o tomto návrhu, není-li obchodní podíl převoditelný.

7.6 ZRUŠENÍ A ZÁNİK SPOLEČNOSTI

Kromě obecných důvodů zrušení (viz výše) se společnost s ručením omezeným zrušuje **dohodou společníků**. Dohoda musí mít formu veřejné listiny.

Při zrušení společnosti s likvidací má společník nárok na podíl na likvidačním zůstatku. Byly-li vydány kmenové listy, vzniká právo na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku jejich vrácením společnosti na výzvu likvidátora. Odevzdané kmenové listy likvidátor neprodleně zničí.

Zrušení společnosti bez likvidace je blíže upraveno v zákoně č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

Společnost zaniká výmazem z obchodního rejstříku.

8 AKCIOVÁ SPOLEČNOST

DEFINICE 24 A.S. (243 ZOK)

Akciovou společností je společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií.

Akciová společnost je čistě kapitálovou společností a svou právní konstrukcí umožňuje soustředit volný kapitál a centralizovat úspory veřejnosti. Spojením rozptýlených finančních prostředků vzniká akciová společnost jako subjekt, který může uskutečnit podnikatelské aktivity pro kapitálově slabší podnikatele nerealizovatelné. Její schopnost soustředit volný kapitál a vytvářet tak hospodářské subjekty značné kapitálové síly je typickým znakem a největší předností této podnikatelské formy.

Firma obsahuje označení „akciová společnost“, které může být nahrazeno zkratkou „akc. spol.“ nebo „a.s.“.

Základní kapitál se vyjadřuje v českých korunách. V případě, že akciová společnost vede podle zvláštního zákona účetnictví v eurech, může vyjádřit základní kapitál v eurech. Výše základního kapitálu akciové společnosti je alespoň 2 000 000 Kč, nebo 80 000 EUR.

Akciová společnost se zakládá buď společenskou smlouvou, nebo zakladatelskou listinou (pokud je a.s. zakládána pouze jedním zakladatelem). Společenská smlouva, kterou se zakládá kapitálová společnost, vyžaduje formu veřejné listiny (nestačí pouze písemná forma).

K založení společnosti se vyžaduje kromě společenské smlouvy také přijetí stanov. Stanovy obsahují také

- a) firmu a předmět podnikání nebo činnosti,
- b) výši základního kapitálu,
- c) počet akcií, jejich jmenovitou hodnotu, určení, zda a kolik akcií bude znít na jméno nebo na majitele, anebo zda budou vydány jako zaknihované cenné papíry atd.,
- d) mají-li být vydány akcie různých druhů, jejich název a popis práv s nimi spojených,
- e) počet hlasů spojených s jednou akcií a způsob hlasování na valné hromadě,
- f) údaj o tom, který ze systémů vnitřní struktury společnosti byl zvolen (monistický, dualistický) a pravidla určení počtu členů představenstva nebo dozorčí rady,
- g) jiné údaje, stanoví-li tak ZOK.

Založení společnosti je účinné, splatil-li každý zakladatel případné emisní ážio a v souhrnu alespoň 30 % jmenovité nebo účetní hodnoty upsaných akcií ve lhůtě určené ve stanovách (nejpozději k okamžiku podání návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku). Vklad může být jak v peněžitě, tak nepeněžitě podobě (viz výše). Je-li vklad nepeněžitý, musí být náležitě oceněn. Cena nepeněžitěho vkladu se určí na základě posudku zpracovaného znalcem podle jiného právního předpisu, nesmí však být vyšší, než kolik činí částka určená znalcem. Znalce vybírají při zakládání společnosti zakladatelé, jinak představenstvo.

A.s. vydává tzv. **účastnické cenné papíry** (akcie, zatimní listy). Jedná se o cenné papíry vydané společností, se kterými je spojen podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech v této společnosti, a dále cenné papíry vydané společností, se kterými je spojeno právo takové cenné papíry získat.

8.1 AKCIE

Akcie je tzv. účastnickým cenným papírem.² To znamená, že jsou s ním spojena práva akcionáře jako společníka podílet se na řízení společnosti, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti. Svou povahou je akcie investiční nástroj, který má přinášet vlastníkovu výnosy s tím, že sebou nese také investiční rizika.

Základy právní úpravy stanoví OZ v § 514 a násl.

DEFINICE 25 CENNÝ PAPÍR (514 OZ)

Cenný papír je listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést.

ZOK stanoví povinné údaje, které musí každá akcie obsahovat. Jedná se o:

- a) označení, že jde o akcii,
- b) jednoznačnou identifikaci společnosti,
- c) jmenovitou hodnotu,
- d) označení formy akcie, ledaže akcie byla vydána jako zaknihovaný cenný papír,
- e) u akcie na jméno jednoznačnou identifikaci akcionáře,
- f) údaje o druhu akcie, popřípadě i s odkazem na stanovy.

Akcie obsahuje i číselné označení a podpis člena nebo členů představenstva. Podpis může být nahrazen jeho otiskem, pokud jsou na listině současně použity ochranné prvky proti jejímu padělání nebo pozměnění.

Je-li akcie vydána jako zaknihovaný cenný papír, postačí, že výše uvedené údaje jsou zjištělné z evidence zaknihovaných cenných papírů.

Akcie též společnosti mohou mít **různou jmenovitou hodnotu**. Součet jmenovitých hodnot těchto akcií musí odpovídat výši základního kapitálu. Na rozdíl od toho, **emisní kurs** akcie je částka, za niž společnost akcie vydává. Emisní kurs tudíž nesmí být nižší než její jmenovitá hodnota. Pokud je emisní kurs akcií vyšší než jmenovitá hodnota akcií, tvoří rozdíl mezi emisním kursem a jmenovitou hodnotou akcií **emisní ážio**.

Společnost může vydat i akcie, které **nemají jmenovitou hodnotu** a představují stejné podíly na základním kapitálu společnosti, tzv. **kusové akcie**. Vydá-li společnost kusové akcie, nemůže vydat nebo mít vydány akcie se jmenovitou hodnotou. Podíl na základním kapitálu se u kusové akcie určí podle počtu akcií. Na jednu kusovou akcii připadá jeden hlas, ledaže stanovy připouští vydání akcií s rozdílnou vahou hlasů. Kusové akcie musí obsahovat označení „kusová akcie“.

Převodem akcie se převádějí všechna práva s ní spojená. Zákon ale může stanovit také tzv. **samostatně převoditelné práva**. Takovými právy je právo na vyplacení podílu na zisku, přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů, právo na podíl na likvidačním zůstatku a jiná obdobná majetková práva určená stanovami. Uvedená práva, jinak spojená s akcií, mohou být od akcie oddělena a spojena s cenným papírem vydaným k této akci. Samostatně nelze převádět hlasovací právo.

Určí-li tak stanovy, mohou být práva a povinnosti spojená s **nesplacenou akcií spojena se zatímním listem**.

² Účastnickými cennými papíry jsou cenné papíry vydané společností, se kterými je spojen podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech v této společnosti, a dále cenné papíry vydané společností, se kterými je spojeno právo takové cenné papíry získat.

Další náležitosti se liší podle druhu a formy akcie.

8.1.1 DRUH AKCIE

Akcie podle druhu rozlišujeme na

- **kmenové akcie,**
- **prioritní akcie,**
- **akcie se zvláštními právy**

Kmenové akcie jsou takové, se kterými nejsou spojená žádná zvláštní práva. Proto kmenové akcie nemusí obsahovat ani údaje o druhu.

Akcie se zvláštními právy, se kterými jsou spojena stejná práva, tvoří jeden druh. Stanovy však mohou určit vydání takového druhu akcií, s nimiž jsou spojena přednostní práva týkající se např. vyplácení podílu na zisku, podílu na likvidačním zůstatku, anebo rozdílná váha hlasů. S akciemi o stejné jmenovité hodnotě mohou být spojena různá zvláštní práva.

Prioritní akcie na rozdíl od kmenových stanoví přednostní práva vlastníka takové akcie. Jedná se o přednostní práva týkající se podílu na zisku nebo na jiných vlastních zdrojích nebo na likvidačním zůstatku společnosti. Není-li ve stanovách určeno jinak, jsou prioritní akcie vydány **bez hlasovacího práva**. Výjimku tvoří případy, kdy ZOK vyžaduje hlasování na valné hromadě podle druhu akcií.

S **akciemi se zvláštními právy** může být spojen zejména rozdílný, pevný nebo podřízený podíl na zisku nebo na likvidačním zůstatku, anebo rozdílná váha hlasů. S akciemi o stejné jmenovité hodnotě mohou být spojena různá zvláštní práva. Zvláštní práva a jejich obsah se určí ve stanovách.

Stanovy mohou určit, že **zaměstnanci společnosti mohou nabývat akcie za zvýhodněných podmínek**. Zvýhodnění může spočívat v tom, že zaměstnanci nemusí splatit celý emisní kurs upsaných akcií, pokud bude případný rozdíl mezi splacenou částí emisního kursu a cenou nebo emisním kursem a cenou pokryt z vlastních zdrojů společnosti.

8.1.2 FORMA AKCIE

Akcie může mít formu

- **cenného papíru na řad (akcie na jméno)**
- **cenného papíru na doručitele (akcie na majitele)**

Akcie na jméno

Akcie na jméno se převádí **rubopisem**, v němž se uvede jednoznačná identifikace nabyvatele. K účinnosti převodu akcie na jméno vůči společnosti se vyžaduje **oznámení změny osoby akcionáře** společnosti a předložení akcie na jméno společnosti. Důvodem je zejména aktualizace seznamu akcionářů.

A.s. vede **seznam akcionářů**, v němž se kromě dalších náležitostí musí uvést označení druhu akcie, její jmenovitá hodnota, jméno a bydliště nebo sídlo akcionáře, číslo bankovního účtu, označení akcie a změny zapisovaných údajů. Má se za to, že ve vztahu ke společnosti je akcionářem ten, kdo je zapsán v seznamu akcionářů. Společnost zapíše nového vlastníka do seznamu akcionářů bez zbytečného odkladu poté, co jí bude změna osoby akcionáře prokázána.

Převod akcií na jméno může být **omezen podmínkami uvedenými ve stanovách**. Stanovy mohou převoditelnost akcií na jméno omezit, nikoliv však vyloučit. Převod akcií na

jméno lze podmínit např. souhlasem orgánu společnosti, nejčastěji představenstva. V případě, že je převoditelnost akcií na jméno podmíněna souhlasem orgánu společnosti, smlouva o převodu těchto akcií nenabude účinnosti dříve, než bude souhlas udělen. Nerozhodne-li příslušný orgán společnosti do 2 měsíců od doručení žádosti, platí, že souhlas byl udělen. Odmítne-li příslušný orgán společnosti souhlas k převodu akcie na jméno udělit, ačkoliv nebyl podle stanov povinen souhlas odmítnout, a.s. musí tuto **akcii odkoupit** za přiměřenou cenu.

Akcie na majitele

Akcie na majitele mohou být vydány **pouze jako zaknihovaný cenný papír** nebo jako **imobilizovaný cenný papír**. Akcionáři nejsou oprávněni požadovat vydání svých imobilizovaných akcií z hromadné úschovy. Práva spojená se zaknihovanou akcií na majitele vykonává osoba vedená v evidenci zaknihovaných cenných papírů. Akcie na majitele je **neomezeně převoditelná**.

8.1.3 AKCIE JAKO CENNÝ PAPIR NEBO ZAKNIHOVANÝ CENNÝ PAPIR

Akcie jako cenný papír je **listinou**. Cenný papír však lze nahradit zápisem do evidence, tzv. zaknihovaným cenným papírem. **Zaknihované akcie** jsou vedeny v elektronické podobě v zákonem stanovené evidenci pod správou Centrálního depozitáře cenných papírů. Zaknihované akcie jsou neomezeně převoditelné, ledaže stanovy jejich převoditelnost omezí. Na omezení převoditelnosti zaknihovaných akcií se použijí obdobně ustanovení o omezení převoditelnosti akcií na jméno. Převod zaknihované akcie je vůči společnosti účinný, bude-li jí prokázána změna osoby vlastníka akcie **výpisem z účtu vlastníka** nebo dnem doručení či převzetí výpisu z evidence emise akcií podle zákona upravujícího podnikání na kapitálovém trhu. Práva spojená se zaknihovanou akcií vykoná osoba, která je zapsána v evidenci zaknihovaných cenných papírů k rozhodnému dni jako vlastník akcie.

8.2 DALŠÍ CENNÉ PAPIRY VYDÁVANÉ A.S.

8.2.1 VYMĚNITELNÉ A PRIORITNÍ DLUHOPISY

Určí-li tak stanovy, může společnost na základě rozhodnutí valné hromady vydat

- **vyměnitelné dluhopisy**, se kterými je spojeno právo na jejich výměnu za akcie. Vydání vyměnitelných dluhopisů může být vázáno na výměnu za již vydané akcie nebo na současné rozhodnutí společnosti o podmíněném zvýšení základního kapitálu.
- **prioritní dluhopisy**, které obsahují právo na přednostní upisování akcií. Vydání prioritních dluhopisů je vázáno na současné rozhodnutí společnosti o podmíněném zvýšení základního kapitálu. Každý vlastník prioritního dluhopisu má přednostní právo upsat nové akcie za podmínek určených emisními podmínkami, upisují-li se akcie peněžitými vklady. Přednostní právo spojené s prioritním dluhopisem je samostatně převoditelné ode dne určeného v rozhodnutí valné hromady.

Usnesení valné hromady o vydání dluhopisů obsahuje

- a) jmenovitou hodnotu dluhopisů a určení výnosu z nich,
- b) počet dluhopisů,

- c) místo a lhůtu pro uplatnění práv z dluhopisů s uvedením, jak bude oznámen počátek jejího běhu; lhůta pro uplatnění práva na výměnu dluhopisů za akcie (dále jen „výměnné právo“) nebo přednostního práva na upisování akcií nesmí být kratší než 2 týdny,
- d) druh, formu, jmenovitou hodnotu a počet akcií, které lze za jeden dluhopis vyměnit nebo upsat, jejich formu nebo údaj, že budou vydány jako zaknihované cenné papíry; jmenovitá hodnota akcií, které mohou být vyměněny za vyměnitelné dluhopisy, nesmí být vyšší, než je součet jmenovitých hodnot vyměnitelných dluhopisů, za něž mohou být vyměněny, a
- e) navrhovanou výši emisního kursu dluhopisů nebo způsob, jak bude stanoven, anebo pověření pro představenstvo, aby stanovilo jeho výši, včetně určení nejnižší možné výše, v jaké může být emisní kurs určen.

8.2.2 OPČNÍ LISTY

A.s. může vydat také opční listy, které jsou spojeny s uplatnění přednostního práva. Jedná se o cenný papír na doručitele.

Opční list obsahuje

- a) označení, že se jedná o opční list,
- b) jednoznačnou identifikaci společnosti,
- c) určení, kolik akcií a jaké formy nebo kolik akcií, jež budou vydány jako zaknihované cenné papíry, jakého druhu anebo kolik dluhopisů společnosti, jaké formy nebo kolik dluhopisů, jež budou vydány jako zaknihované cenné papíry, a v jaké jmenovité hodnotě lze získat z opčního listu, a
- d) lhůtu a podmínky pro uplatnění práva.

8.2.3 KUPÓNY

Kupón může akciová společnost vydat na základě právní úpravy § 523 OZ. Jedná se o cenný papír se kterým je spojen samostatně převoditelný podíl na zisku. Kupóny jsou cennými papíry na doručitele a vydávají se v kupónovém archu.

8.3 PRÁVA A POVINNOSTI AKCIONÁŘŮ

8.3.1 PRÁVA

- Akcionář je oprávněn **účastnit se valné hromady a hlasovat na ní**. Určí-li tak stanovy, volí se členové orgánů společnosti kumulativním hlasováním, podobně jako v případě s.r.o. Pro účely kumulativního hlasování se počet hlasů akcionářů zjistí tak, že počet hlasů, jimiž akcionář nakládá na valné hromadě, se znásobí počtem volených členů orgánu společnosti. V určitých případech akcionář nemůže své hlasovací právo vykonávat (např. je-li v prodlení se splněním vkladové povinnosti, rozhoduje-li valná hromada o jeho nepeněžitém vkladu, anebo zda má být odvolán z funkce člena orgánu společnosti pro porušení povinností při výkonu funkce).
- Akcionář je také oprávněn **uplatňovat návrhy a protinávry** k záležitostem zařazeným na pořad valné hromady. Pokud chce akcionář uplatnit protinávrh k záležitostem pořadu valné hromady, musí ho doručit společnosti v přiměřené lhůtě před konáním valné hromady (výjimku tvoří návrhy určitých osob do orgánů společnosti).

- Akcionář má právo na **podíl na zisku**, který valná hromada schválila k rozdělení mezi akcionáře. Tento podíl je dán ze zákona poměrem akcionářova podílu k základnímu kapitálu (stanovy mohou určit k danému druhu akcií jinou výši). Neurčí-li stanovy jinak, vyplácí se podíl na zisku v penězích. Výplata podílu je realizována pouze bezhotovostním převodem na účet akcionáře uvedený v seznamu akcionářů. Právo na podíl na zisku je samostatně převoditelné ode dne, kdy valná hromada rozhodla o jeho výplatě.
- Právo **požadovat vysvětlení** záležitostí týkajících se společnosti nebo jí ovládaných osob, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení obsahu záležitostí zařazených na valnou hromadu nebo pro výkon jeho akcionářských práv na ní. Žádost musí být podána po uveřejnění pozvánky na valnou hromadu a před jejím konáním.
- Právo **žádat opis seznamu všech akcionářů, kteří jsou vlastníky akcií na jméno**.
- **Zvláštní práva** má tzv. **kvalifikovaný akcionář**. Jde o akcionáře, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů dosáhne určitého procenta základního kapitálu (alespoň 3 % základního kapitálu, pokud základní kapitál je vyšší než 100 mil. Kč, alespoň 5% pokud je základní kapitál roven či nižší 100 mil. Kč nebo 1 % ve společnosti, kde základní kapitál 500 mil. Kč a vyšší). Jedná se o právo
 - požádat představenstvo, aby svolalo k projednání jimi navržených záležitostí valnou hromadu,
 - požádat představenstvo, aby na pořad valné hromady zařadilo jím určenou záležitost; ke každé takové záležitosti musí být navrženo i usnesení nebo je její zařazení odůvodněno,
 - požádat dozorčí radu, aby v záležitostech uvedených v žádosti přezkoumala výkon působnosti představenstva,
 - právo domáhat se u soudu za společnost náhrady újmy proti členu představenstva nebo dozorčí rady, splacení emisního kursu proti akcionáři; akcionářskou žalobu lze podat také proti vlivné osobě, způsobí-li společnosti újmu.
- **Zvláštní právo** náleží rovněž tzv. **hlavnímu akcionáři**. Hlavním akcionářem, je akcionář, který vlastní ve společnosti akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90 % základního kapitálu společnosti, na něž byly vydány akcie s hlasovacími právy, a s nimiž je spojen alespoň 90 % podíl na hlasovacích právech ve společnosti. Hlavní akcionář má právo
 - požadovat, aby představenstvo svolalo valnou hromadu a předložilo jí k rozhodnutí návrh na **přechod všech ostatních účastnických cenných papírů** na hlavního akcionáře. Vlastníci účastnických cenných papírů mají právo na přiměřené protiplnění v penězích, jehož výši určí valná hromada (přiměřenost se dokládá znaleckým posudkem).

A naopak také platí, že vlastníci účastnických cenných papírů, vůči kterým může hlavní akcionář uplatnit uvedený postup, mohou požadovat, aby jejich účastnické cenné papíry hlavní akcionář odkoupil postupem podle ustanovení ZOK o povinném veřejném návrhu smlouvy.

8.3.2 POVINNOSTI

- Základní povinností akcionáře je povinnost **splatit emisní kurs akcií**, které upsal, v době určené ve stanovách, nejpozději však do jednoho roku od vzniku společnosti. Jakmile splnil tuto povinnost, je povinen předložit zatímní list (nahrazující akcie do splacení emisního kursu) k výměně za akcii. Pokud je akcionář v prodlení s plněním

své vkladové povinnosti a nesplní ji ani v dodatečné lhůtě po výzvě představenstva, může být ze společnosti vyloučen.

- Některé povinnosti upravují zvláštní zákony a týkají se akcionářů těch společností, jejichž akcie byly přijaty k obchodování na regulovaném trhu.
 - Z důvodů transparentnosti majetkových přesunů ve společnosti, má nabyvatel akcií **oznamovací povinnost o překročení podílu na hlasovacích právech** emitenta. Blíže o této povinnosti viz § 122 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.
 - Další povinnost vyplývá také ze zvláštního zákona. Jde o zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí a o změně některých dalších zákonů. Konkrétně dle § 35 uvedeného zákona má ten, kdo získá rozhodný podíl na hlasovacích právech v cílové společnosti **povinnost učinit nabídku převzetí všem vlastníkům účastnických cenných papírů** (tj. akcionářům) cílové společnosti přijatých k obchodování na regulovaném trhu. Rozhodným podílem na hlasovacích právech společnosti je podíl na hlasovacích právech cílové společnosti představující alespoň 30 % všech hlasů spojených s účastnickými cennými papíry vydanými cílovou společností.

8.4 ORGÁNY SPOLEČNOSTI

Nejvyšším orgánem akciové společnosti je **valná hromada**. Další orgány jsou závislé na zvoleném systému řízení. Z hlediska vnitřní struktury akciové společnosti, je možné si vybrat ze dvou systémů vnitřního uspořádání orgánů:

- **systém dualistický** – systém, kde se zřizuje **představenstvo** a **dozorčí rada**, nebo
- **systém monistický** – systém, kde je zřízena **správní rada** a **statutární ředitel**.

Společnost může zvolený systém své vnitřní struktury měnit změnou stanov.

8.4.1 VALNÁ HROMADA

Valná hromada je **nejvyšším orgánem** akciové společnosti. Akcionáři se jejím prostřednictvím podílejí na řízení společnosti. Do její působnosti patří:

- rozhodování o změně stanov,
- rozhodování o změně výše základního kapitálu a o pověření představenstva ke zvýšení základního kapitálu,
- rozhodování o možnosti započtení peněžité pohledávky vůči společnosti proti pohledávce na splacení emisního kursu,
- rozhodování o vydání vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů,
- volba a odvolání členů představenstva nebo statutárního ředitele, pokud stanovy neurčují, že tato působnost náleží dozorčí radě,
- volba a odvolání členů dozorčí nebo správní rady a jiných orgánů určených stanovami,
- schválení řádné, mimořádné nebo konsolidované účetní závěrky a v případech, kdy její vyhotovení stanoví jiný právní předpis, i mezitímní účetní závěrky,
- rozhodnutí o rozdělení zisku nebo jiných vlastních zdrojů, nebo o úhradě ztráty,
- rozhodování o podání žádosti k přijetí účastnických cenných papírů společnosti k obchodování na evropském regulovaném trhu,
- rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací,
- jmenování a odvolání likvidátora (určí-li tak stanovy),

- schválení návrhu rozdělení likvidačního zůstatku,
- schválení převodu nebo zastavení závodu nebo takové jeho části, která by znamenala podstatnou změnu dosavadní struktury závodu nebo podstatnou změnu v předmětu podnikání nebo činnosti společnosti,
- rozhodnutí o převzetí účinků jednání učiněných za společnost před jejím vznikem,
- schválení smlouvy o tichém společenství, včetně schválení jejích změn a jejího zrušení,
- další rozhodnutí, která ZOK nebo stanovy svěřují do působnosti valné hromady.

Valná hromada si **nemůže vyhradit rozhodování případů, které do její působnosti nesvěřuje ZOK nebo stanovy.**

Podobně jako v případě s.r.o. ZOK umožňuje hlasovat na valné hromadě nebo mimo ni. Hlasování na valné hromadě probíhá

- hlasováním přímo na jednání,
- písemně před konáním valné hromady, tzv. korespondenční hlasování.

Hlasování mimo valnou hromadu (per rollam) je možné, pokud to umožňují stanovy. Osoba oprávněná svolat valnou hromadu v těchto případech zašle akcionářům návrh rozhodnutí, který obsahuje zejména text rozhodnutí a jeho zdůvodnění, lhůtu pro vyjádření a potřebné podklady, příp. další údaje dle stanov. Jestliže se akcionář v uvedené lhůtě nevyjádří, platí, že s návrhem nesouhlasí. Potřebná většina pro přijetí rozhodnutí se v tomto případě počítá z celkového počtu hlasů všech společníků.

Společník se zúčastňuje jednání valné hromady osobně anebo v zastoupení zmocněncem na základě písemné plné moci (příp. výpisem z evidence investičních nástrojů).

Valnou hromadu **svolává představenstvo** alespoň 1x za účetní období, ledaže stanovy určí, že valná hromada má být svolána častěji. Členové představenstva se vždy účastní valné hromady a musí jí být uděleno slovo, kdykoliv o to požádají. V některých případech ZOK stanoví představenstvu povinnost valnou hromadu svolat (např. poté, co zjistí, že celková ztráta společnosti na základě účetní závěrky dosáhla takové výše, že při jejím uhrazení z disponibilních zdrojů společnosti by neuhrazená ztráta dosáhla poloviny základního kapitálu). Pokud představenstvo neplní své povinnosti a valnou hromadu nesvolá ani jeho člen, svolá valnou hromadu **dozorčí rada**. Ta může valnou hromadu svolat také tehdy, vyžadují-li to zájmy společnosti.

Svolavatel nejméně 30 dnů přede dnem konání valné hromady:

- **uveřejní pozvánku** na valnou hromadu na internetových stránkách společnosti; Uveřejněním pozvánky se považuje pozvánka za doručenou akcionářům vlastním akcie na majitele. Pozvánka musí být na internetových stránkách společnosti uveřejněna až do okamžiku konání valné hromady.
- **zašle pozvánku** akcionářům vlastním akcie na jméno nebo zaknihované akcie na adresu uvedenou v seznamu akcionářů nebo v evidenci zaknihovaných cenných papírů
- stanovy mohou určit i **další požadavky** na svolání valné hromady.

Místo, datum a hodina konání valné hromady se stanoví tak, aby nepřiměřeně neomezovalo právo akcionáře se jí zúčastnit.

Valná hromada je **usnášeníschopná**, pokud jsou přítomni akcionáři vlastníci akcie, jejichž jmenovitá hodnota nebo počet přesahuje 30 % základního kapitálu, ledaže stanovy určí jinak. Není-li valná hromada schopná se usnášet, svolá představenstvo, je-li to stále potřebné,

bez zbytečného odkladu **náhradní valnou hromadu**, která je usnášeníschopná bez ohledu na uvedenou podmínku přítomných akcionářů.

Valná hromada rozhoduje **prostou většinou hlasů přítomných akcionářů**. V některých případech ZOK stanoví jinou většinu.

- **2/3 většina hlasů přítomných akcionářů** k rozhodnutí o změně stanov, o pověření představenstva zvýšit základní kapitál, o vydání vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů, o zrušení společnosti s likvidací či k rozhodnutí o rozdělení likvidačního zůstatku.
- **2/3 většina hlasů přítomných akcionářů každého druhu akcií**, jejichž práva jsou rozhodnutím dotčena v případě rozhodnutí o změně výše základního kapitálu.
- **3/4 většina hlasů přítomných akcionářů, kteří jsou dotčeni rozhodnutím** o změně druhu nebo formy, o změně práv spojených s určitým druhem akcií, o omezení převoditelnosti akcií na jméno nebo zaknihovaných akcií a o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování na evropském regulovaném trhu.
- **3/4 většina hlasů přítomných akcionářů k rozhodnutí** o vyloučení nebo o omezení přednostního práva na získání vyměnitelných nebo prioritních dluhopisů, o umožnění rozdělení zisku jiným osobám než akcionářům, atd.

Valná hromada zvolí předsedu, zapisovatele, ověřovatele zápisu a osobu nebo osoby pověřené sčítáním hlasů. Do doby zvolení předsedy řídí jednání valné hromady svolavatel nebo jím určená osoba. Zapisovatel vyhotoví zápis z jednání valné hromady do 15 dnů ode dne jejího ukončení. Zápis podepisuje zapisovatel, předseda valné hromady nebo svolavatel a ověřovatel nebo ověřovatelé zápisu. Kromě nutných identifikačních informací a rozhodnutí, obsahuje zápis také obsah protestu (akcionáře, člena představenstva nebo dozorčí rady), týkajícího se rozhodnutí valné hromady, jestliže o to protestující na valné hromadě požádá. Podání protestu je podmínkou pozdějšího dovolání se případné neplatnosti usnesení valné hromady pro rozpor s právními předpisy, stanovami či dobrými mravy. Dovolávat neplatnosti se může také člen představenstva, dozorčí rady nebo likvidátor.

Zápisy, pozvánky na valnou hromadu a listiny přítomných uchovává společnost po celou dobu své existence.

8.4.2 PŘEDSTAVENSTVO A DOZORČÍ RADA (DUALISTICKÝ SYSTÉM)

V případě, že se akciová společnost rozhodne pro dualistický systém řízení, je statutárním orgánem společnosti **představenstvo**.

Mezi hlavní úkoly představenstva patří:

- obchodní vedení společnosti
- řádné vedení účetnictví,
- předložení řádné, mimořádné, konsolidované, případně mezitímní účetní závěrky valné hromadě ke schválení,
- předložení návrhu na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty valné hromadě ke schválení,
- zveřejňování důležitých informací (účetní závěrky, zprávy o podnikatelské činnosti) stejným způsobem jako svolává valnou hromadu.

Členy představenstva volí a odvolává valná hromada (stanovy mohou určit, že tato působnost náleží dozorčí radě). Z ustanovení ZOK vyplývá, že představenstvo má **3 členy**, kteří jsou voleni na funkční období **1 roku**. Ve stanovách (příp. ve smlouvě o výkonu funkce)

může být určený větší počet členů i delší funkční období. Představenstvo volí a odvolává svého **předsedu**.

Představenstvo rozhoduje **většinou hlasů přítomných členů**, přičemž každý člen má 1 hlas. O průběhu jednání představenstva a o jeho rozhodnutích se pořizují zápisy podepsané předsedajícím a zapisovatelem. V zápisu se jmenovitě uvedou členové představenstva, kteří hlasovali proti jednotlivým rozhodnutím nebo se zdrželi hlasování.

Na členy představenstva se vztahuje zákaz konkurence. Člen představenstva nesmí například podnikat v předmětu činnosti společnosti ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného, nesmí být ani členem statutárního orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti, nesmí se ani účastnit na podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením. Další omezení mohou určit stanovy.

V případě smrti člena představenstva, odstoupení z funkce, odvolání anebo jiného ukončení jeho funkce zvolí příslušný orgán do 2 měsíců nového člena představenstva.

Dozorčí rada

Dozorčí rada má v dualistickém systému kontrolní funkci, dohlíží na výkon působnosti představenstva a na činnost společnosti. V souvislosti se svou kontrolní činností má řadu oprávnění:

- nahlížet do všech dokladů a záznamů týkajících se činnosti společnosti,
- kontrolovat, zda jsou účetní zápisy vedeny řádně a v souladu se skutečností,
- kontrolovat, zda se podnikatelská či jiná činnost společnosti děje v souladu s jinými právními předpisy a stanovami.

Uvedená oprávnění mohou členové dozorčí rady využívat jen na základě rozhodnutí dozorčí rady.

Dozorčí rada také přezkoumává účetní závěrky a návrh na rozdělení zisku nebo na úhradu ztráty a předkládá svá vyjádření valné hromadě.

Opět platí, že pokud stanovy neurčí jinak, má 3 členy, které volí a odvolává valná hromada na období 3 let (pokud smlouva o výkonu funkce nestanoví jinou dobu). Ze svého středu si dozorčí rada volí svého předsedu. Dozorčí rada rozhoduje většinou přítomných členů, ledaže stanovy určí vyšší počet. Každý člen dozorčí rady má 1 hlas.

Člen dozorčí rady nesmí být současně členem představenstva nebo jinou osobou oprávněnou podle zápisu v obchodním rejstříku jednat za společnost.

Členové dozorčí rady se zúčastňují valné hromady a pověřený člen dozorčí rady ji seznamuje s výsledky činnosti dozorčí rady. Členům dozorčí rady musí být uděleno slovo, kdykoliv o to požádají.

O průběhu jednání dozorčí rady a o jejích rozhodnutích se pořizuje zápis podepsaný předsedajícím; přílohou zápisu je seznam přítomných. V zápisu se jmenovitě uvedou členové dozorčí rady, kteří hlasovali proti přijetí jednotlivých rozhodnutí nebo se zdrželi hlasování. V zápisu se uvedou také stanoviska menšiny členů, jestliže o to požádají.

Také na členy dozorčí rady se vztahuje zákaz konkurence.

8.4.3 SPRÁVNÍ RADA A STATUTÁRNÍ ŘEDITEL (MONISTICKÝ SYSTÉM)

V monistickém systému vykonává působnost představenstva **statutární ředitel**, příp. jiný orgán s obdobnou působností a funkci dozorčí rady **správní rada**, příp. jiný orgán s kontrolní působností.

Správní rada

Správní rada má ze zákona 3 členy, pokud není ve stanovách určen jiný počet. Správní rada volí a odvolává svého předsedu. Jednání správní rady svolává její předseda a k účasti na jednání správní rady se vždy přizve statutární ředitel.

Správní rada **určuje základní zaměření obchodního vedení společnosti a dohlíží na jeho řádný výkon**. Do působnosti správní rady náleží jakákoliv věc týkající se společnosti, ledaže ji tento zákon svěřuje do působnosti valné hromady.

Správní rada volí a odvolává svého předsedu. Funkční období předsedy nesmí přesáhnout délku jeho funkčního období jako člena správní rady.

Statutární ředitel

Statutární ředitel je **statutárním orgánem** společnosti a je oprávněn rovněž k **obchodnímu vedení** společnosti. Statutárního ředitele jmenuje správní rada, která schvaluje také jeho smlouvu o výkonu funkce. Statutárním ředitelem může být jen fyzická osoba splňující podmínky ZOK pro členství v představenstvu. Statutárním ředitelem může být i předseda správní rady.

8.5 ZRUŠENÍ A ZÁNİK SPOLEČNOSTI

Kromě obecné právní úpravy zrušení a zániku obchodních korporací platí pro akciovou společnost několik zvláštních pravidel.

Právo na podíl na likvidačním zůstatku je samostatně převoditelné ode dne, kdy společnost vstoupila do likvidace (vyloučit to mohou pouze stanovy).

Vzhledem k různým právům akcionářů dle druhů akcií, v případě, že likvidační zůstatek nestačí k úhradě jmenovité hodnoty akcií, dělí se na část připadající vlastníkům prioritních akcií a na část připadající vlastníkům ostatních akcií. Části likvidačního zůstatku se dělí mezi akcionáře v poměru odpovídajícím splacené jmenovité hodnotě jejich akcií.

Právo na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku vzniká odevzdáním akcií společnosti na výzvu likvidátora. Odevzdané akcie likvidátor neprodleně zničí. V případě vydání zaknihovaných akcií vzniká oprávněné osobě právo na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku ke dni zrušení akcií společnosti v evidenci zaknihovaných cenných papírů na základě příkazu likvidátora.

9 DALŠÍ PODNIKATELSKÉ SUBJEKTY

9.1 DRUŽSTVO

DEFINICE 26 DRUŽSTVO (§ 552 ZOK)

Družstvo je společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání.

Minimální počet členů družstva je stanoven na **tři**. Firma musí obsahovat označení „družstvo“.

Družstvo se zakládá na **ustavující schůzi** svolané z podnětu zájemců o založení družstva, kteří za tím účelem pověří svolavatele. Na ustavující schůzi se přijímají stanovy (stanovy jsou základním dokumentem družstva), volí se členové orgánů družstva a schvaluje se způsob splnění základního členského vkladu. Ustavující schůze se může zúčastnit osoba, která podala přihlášku do zakládaného družstva k rukám svolavatele.

Podmínkou vzniku členství je písemné prohlášení o převzetí vkladové povinnosti k základnímu členskému vkladu, splnění vkladové povinnosti k základnímu členskému vkladu, případně také vznik pracovního poměru. **Výše základního členského vkladu** musí být pro všechny členy stejná. Není tedy možné, na rozdíl od obchodních společností, aby měli členové družstva základní členský vklad v různé výši. Kromě základního členského vkladu je možné v družstvu stanovit také tzv. **další členský vklad**. Může se jednat o podmínku přijetí do družstva (vstupní vklad). Pokud nejde o podmínku přijetí do družstva, není možné členovi družstva uložit povinnost jeho splacení, pokud sám nechce.

Člen družstva má v souladu se ZOK a stanovami zejména právo

- volit a být volen do orgánů družstva,
- účastnit se řízení a rozhodování v družstvu,
- podílet se na výhodách poskytovaných družstvem,
- stanovy mohou určit, že člen nebo někteří členové mají za podmínek určených ve stanovách právo na podíl na zisku (nejde tedy o zákonný nárok, jako v případě obchodních společností, uvedené právo musí být zakotveno ve stanovách),
- každý člen je oprávněn domáhat se za družstvo náhrady újmy proti členovi orgánu družstva.

Člen družstva má také své povinnosti:

- dodržovat stanovy,
- dodržovat rozhodnutí orgánů družstva,
- členové družstva nemají povinnost ručení za závazky družstva, nicméně ZOK stanovuje v určitých případech tzv. uhrazovací povinnost. Jde o případy určené stanovami, kdy členská schůze může uložit členům povinnost přispět na úhradu ztráty družstva.

Majetková a nemajetková práva a povinnosti členů družstva jsou představována **družstevním podílem**. Každý člen může mít **pouze 1 družstevní podíl** a na rozdíl od obchodních společností není možné, aby byl družstevní podíl ve spoluvlastnictví. Důvodem této odlišnosti je osobní povaha vztahu mezi členem družstva a družstvem. Ze stejného důvodu, v případě, že družstevní podíl nepřechází na právního nástupce dosavadního člena družstva (např. v případě jeho smrti), družstevní podíl zaniká. Také v tomto případě se právní úprava družstva liší od obchodních společností, které znají institut tzv. uvolněného podílu.

Členství v družstvu vzniká jen při splnění podmínek stanovených ZOK a stanovami. Členství může vzniknout

- a) při založení družstva dnem vzniku družstva,
- b) rozhodnutím příslušného orgánu družstva o přijetí za člena (zejm. představenstva, příp. orgánu družstva určeného stanovami, s výjimkou kontrolní komise).
- c) převodem nebo přechodem družstevního podílu.

Příhláška uchazeče o členství i rozhodnutí družstva o přijetí musí mít písemnou formu a vždy obsahují firmu družstva, jméno a bydliště nebo sídlo uchazeče o členství a vymezení jeho družstevního podílu. **O přijetí do družstva rozhoduje představenstvo** (příp. jiný orgán určený stanovami). Družstvo je povinno vést seznam svých členů.

Členství v družstvu zaniká např. dohodou, vystoupením člena, vyloučením člena, převodem a přechodem družstevního podílu, prohlášením konkurzu na majetek člena, zánikem pracovního poměru, či zánikem samotného družstva. Člen může **převést svůj** družstevní podíl na jiného člena, pokud to stanovy nezakazují, a na osobu, která není členem, pokud to stanovy připouštějí. Ve stanovách je však možno jeho převoditelnost podmínit souhlasem představenstva. V případě, že by souhlas byl odepřen, může člen družstva z družstva vystoupit. Na jedné straně tedy nemůže do družstva vstoupit někdo, koho tam družstvo nechce, na druhé straně však nelze nikomu zamezit, aby z družstva vystoupil. Družstevní podíl, pokud tomu nezabraňují stanovy, **přechází** na právního nástupce zemřelého (zaniklého) člena družstva. Dědic družstevního podílu, který nechce být členem družstva, je oprávněn svou účast v družstvu vypovědět.

Orgány družstva jsou

- **členská schůze** – nejvyšší orgán; ve družstvu, které má 200 členů a více, lze nahradit tzv. shromážděním delegátů
- **představenstvo** – statutární orgán
- **kontrolní komise** – kontrolní orgán

V družstvu mohou být případně **i další orgány**, pokud je tak určeno ve stanovách.

9.2 STÁTNÍ PODNIK

DEFINICE 27 STÁTNÍ PODNIK

Státní podnik je právnickou osobou provozující podnikatelskou činnost s majetkem státu vlastním jménem a na vlastní odpovědnost.

Právní úprava státního podniku je obsažena mimo ZOK ve zvláštním zákoně č. 77/1977 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů.

Státní podnik, na rozdíl od obchodních korporací, nemá vlastní majetek, ale má právo hospodařit s majetkem státu. Majetek státního podniku, se kterým má právo hospodařit při svém vzniku, se označuje jako kmenové jmění. Určený majetek uvedený v zakládací listině je majetek státu a zapisuje se do obchodního rejstříku.

Zakladatelem podniku je stát. Jeho jménem vykonává funkci zakladatele ministerstvo, do jehož působnosti spadá předmět podnikání podniku. Podniky takto založené jsou zakládány k uspokojování významných celospolečenských, strategických nebo veřejně prospěšných zájmů. Státní podnik může být založen pouze na základě předchozího souhlasu vlády. Státní podnik se **zakládá** zakládací listinou, kterou jménem státu vydává příslušné ministerstvo a **vzniká** dnem, ke kterému byl zapsán do obchodního rejstříku. V zakládací

listině kromě jiného musí být uvedeno obchodní jméno a sídlo zakládaného podniku, přičemž součástí obchodního jména je označení "státní podnik" nebo zkratka "s. p."

Podnik neručí za závazky státu a stát neručí za závazky podniku (pokud není zákonem stanoveno jinak).

Vnitřní organizace podniku a organizace vnitřního řízení je ve výhradní působnosti podniku. Podnik může stanovit, které vnitřní organizační jednotky se zapíší do obchodního rejstříku jako odštěpné závody.

Orgány podniku jsou ředitel a dozorčí rada. **Ředitel** je statutárním orgánem podniku, který řídí činnosti podniku a rozhoduje o všech jeho záležitostech, pokud nejsou zákonem vyhrazeny do působnosti zakladatele. Ředitele jmenuje a odvolává ministr, nebo vláda v těch případech, kdy si toto právo vyhradí. Ředitel vydává organizační řád podniku, který upravuje vnitřní organizaci podniku. **Dozorčí rada** je kontrolním orgánem, který musí mít minimálně tři členy. Jednu třetinu členů dozorčí rady tvoří zaměstnanci podniku, které volí a odvolávají zaměstnanci podniku na základě výsledků voleb. Dvě třetiny členů dozorčí rady do funkce jmenuje a odvolává zakladatel. Do její působnosti zejména patří schvalování zásadních otázek koncepce rozvoje podniku, projednávání výroční zprávy, ročního finančního plánu, pololetních výsledků hospodaření, přezkoumávání roční účetní závěrky, dohlížení na výkon působnosti ředitele a uskutečňování podnikatelské činnosti podniku, případně může také doporučit zakladateli odvolání ředitele podniku atd.

Státní podnik se ruší rozhodnutím zakladatele, po předchozím souhlasu vlády a to s likvidací nebo bez likvidace.

9.3 EVROPSKÁ (AKCIOVÁ) SPOLEČNOST

Právní úprava Evropské společnosti (zkratka **SE**) je zakotvena v nařízení Rady ES č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001, o statutu evropské společnosti a zákonu č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.

Předpokladem pro vznik Evropské společnosti je existence podnikatelských subjektů v různých státech. Evropskou společnost lze založit některým z níže uvedených způsobů:

- **fúzí** dvou společností z různých států – Akciové společnosti založené podle práva členského státu, které mají sídlo a správní ústředí ve Společenství, mohou vytvořit SE prostřednictvím fúze, jestliže nejméně dvě z nich podléhají právním předpisům různých členských států.
- **vytvořením holdingu** – Akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným založené podle práva členského státu, které mají sídlo a správní ústředí ve Společenství, mohou usilovat o založení holdingové SE za předpokladu, že nejméně dvě z nich se řídí právem různých členských států nebo mají alespoň dva roky dceřinou společnost řídicí se právem jiného členského státu nebo pobočku nacházející se v jiném členském státě.
- **změnou právní formy** – Akciová společnost založená podle práva členského státu, která má sídlo a správní ústředí ve Společenství, může být přeměněna na SE, pokud má alespoň dva roky dceřinou společnost řídicí se právem jiného členského státu.
- **vytvořením dceřiné společnosti** – Společnosti a jiné veřejnoprávní nebo soukromoprávní právnické osoby, založené podle práva členského státu, které mají sídlo a správní ústředí ve Společenství, mohou založit dceřinou společnost SE upsáním jejich akcií, jestliže nejméně dvě z nich se řídí právem různých členských států nebo mají alespoň dva roky dceřinou společnost řídicí se právem jiného členského státu nebo pobočku nacházející se v jiném členském státě.

- sama společnost SE může založit jednu nebo více dceřiných společností ve formě SE.

Upsaný základní kapitál musí činit nejméně 120 000 eur.

Organizační strukturu SE tvoří valná hromada akcionářů a dle volby zakladatelů:

- dozorčí orgán a řídicí orgán (tj. dozorčí rada a představenstvo) – hovoříme o tzv. dualistickém modelu řízení, který je uplatňován také v České republice, nebo
- správní orgán (správní rada) – hovoříme o tzv. monistickém modelu, kde dochází ke koncentraci působnosti do jednoho orgánu.

Také v případě SE může být sídlo přesouváno v rámci EU z jednoho státu do druhého.

9.4 EVROPSKÉ HOSPODÁŘSKÉ ZÁJMOVÉ SDRUŽENÍ

Evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS) upravuje nařízení Rady EHS č. 2137/1985 o evropském hospodářském zájmovém sdružení a zákon č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení.

EHZS se od obchodních korporací liší hlavně svým účelem, kterým je pouze usnadnění nebo rozvoj hospodářské činnosti jeho členů s cílem umožnit jim zvýšení jejich hospodářských výsledků. Zdůrazněme zejména, že **EHZS nesmí samo vykonávat činnost za účelem vytvoření zisku pro vlastní potřebu**, jeho činnost je pouze podpůrná, doplňující, spojená s hospodářskou činností svých členů. Zisky, vyplývající z činnosti sdružení se považují za zisky jeho členů. Vzhledem ke svému specifickému účelu EHZS nesmí:

- vykonávat přímo nebo nepřímo řídicí nebo kontrolní pravomoc nad činnostmi svých členů nebo činnostmi jiného podniku, zejména v oblasti týkající se zaměstnanců, financí a investic;
- držet přímo nebo nepřímo z jakéhokoli důvodu podíl nebo akcie jakékoli formy v členském podniku; držení podílů nebo akcií v jiném podniku je možné, pouze pokud je nezbytné pro dosažení cílů sdružení a pokud k němu dochází na účet jeho členů;
- zaměstnávat více než pět set osob;
- být společností využíváno k poskytnutí půjčky řediteli společnosti nebo jakékoli osobě s ním spojené, jsou-li tyto půjčky omezeny nebo kontrolovány právními předpisy členských států vztahujícími se na společnosti; sdružení rovněž smí být využíváno k převodu majetku mezi společnostmi a ředitelem nebo jakoukoli osobou s ním spojenou pouze v míře povolené právními předpisy členských států, které se vztahují na společnosti. Pro účely tohoto ustanovení se půjčkou rozumí jakákoli transakce s obdobným účinkem a majetek může být movitý i nemovitý;
- být členem jiného evropského hospodářského zájmového sdružení.

EHZS se zakládá smlouvou o sdružení a vzniká dnem zápisu do příslušného rejstříku ve státě, kde má sídlo (členský stát EU), v České republice tedy do obchodního rejstříku. Předpokladem pro vznik EHZS je existence alespoň dvou členů (lhostejno jestli fyzických či právnických osob) z různých států EU. Členové evropského sdružení ručí za závazky evropského sdružení jako společníci veřejné obchodní společnosti za závazky této společnosti (tedy společně a nerozdílně, celým svým majetkem). Otázka vnitřní organizace, záleží na dohodě členů sdružení.

Sídlo sdružení může být v rámci EU změněno.

9.5 EVROPSKÁ DRUŽSTEVNÍ SPOLEČNOST

Právní úprava Evropské družstevní společnosti (SCE) je obsažena v nařízení Rady ES č. 1435/2003 o statutu evropské družstevní společnosti a zákoně č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti.

Základním účelem SCE je uspokojování potřeb jejích členů nebo rozvoj jejich hospodářských a sociálních činností, zejména uzavíráním smluv se členy na dodávky zboží či poskytování služeb nebo na provedení prací takového druhu, který SCE provádí nebo obstarává. Účelem SCE může být rovněž uspokojování potřeb jejích členů výše uvedeným způsobem prostřednictvím podpory jejich účasti na hospodářských činnostech v jedné nebo více SCE nebo vnitrostátních družstvech. SCE může svou činnost vykonávat prostřednictvím dceřiné společnosti.

Právní úprava SCE umožňuje zřizování SCE fyzickými osobami s bydlištěm v různých členských státech nebo právníckými osobami zřízenými podle práva různých členských států.

Založení SCE je možné

- alespoň 5 fyzickými nebo právníckými osobami s bydlištěm, resp. sídlem nejméně ve dvou státech EU (resp. EHP) nebo
- fúzí dvou stávajících družstev, nebo
- přeměnou vnitrostátního družstva na novou právní formu bez nutnosti jeho předchozího zrušení, pokud má toto družstvo sídlo a správní ústředí v jednom členském státě a provozovnu nebo dceřinou společnost v jiném členském státě.

Není-li stanovami SCE při jejím založení určeno jinak, ručí členové jen do výše svého upsaného vkladu. Ručí-li členové SCE omezeně, přidává se ke jménu SCE dodatek „s ručením omezeným“. Pokud stanovy neurčují jinak, nesmí SCE poskytovat užitek ze své činnosti nečlenům ani jim nesmí umožnit účast na svých činnostech. Upsaný základní kapitál musí činit alespoň 30 000 EUR.

Struktura SCE je podobně jako v případě SE ovlivněna volbou zakladatelů mezi dualistickým nebo monistickým modelem.

Sídlo SCE lze přemístit do jiného členského státu, aniž by to zároveň znamenalo zrušení SCE a vytvoření nové právnícké osoby.

10 ZÁVAZKY Z PRÁVNÍCH JEDNÁNÍ

Právním **důvodem vzniku závazků** jsou právní jednání (především smlouvy), protiprávní činy nebo jiné právní skutečnosti.

V občanskoprávních vztazích platí **zásada smluvní volnosti**, která je promítnuta do ust. § 1 odst. 2 OZ, jež umožňuje účastníkům právních vztahů upravit si vzájemná práva a povinnosti dohodou odchylně od zákona, jestliže to zákon výslovně nezakazuje; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.

Je proto zásadně ponecháno na uvážení a rozhodnutí samých účastníků, zda vůbec a s kým smlouvu uzavřou, jaký bude její obsah, forma a mj. i jaký typ smlouvy pro konkrétní případ občanskoprávního vztahu zvolí. Racionalita zákona sleduje modely obvyklých jednání, k nimž v praxi běžně dochází; tomu odpovídá konstrukce zákonných smluvních typů. Účastníci mají v první řadě možnost zvolit některý z upravených typů smluv, které mají v občanském zákoníku své označení (**tzv. pojmenované - nominální typy smluv** - např. smlouva kupní, o dílo, o obchodním zastoupení, atd.), mohou však ve smyslu ust. § 1746 odst. 2 OZ uzavřít i smlouvy, které nejsou ani v občanském zákoníku, popř. ani v jiném zákoně zvláště upraveny (**tzv. nepojmenované - inominální smlouvy**). Vyloučena není ani kombinace jednotlivých prvků různých smluv upravených - pojmenovaných (v takovém případě se bude smlouva řídit vedle rozhodujícího vlastního ujednání stran prvky těch smluv, ze kterých se skládá), popř. ani kombinace prvků smluv jak upravených, tak smluv neupravených (smlouva se bude řídit vedle rozhodujícího vlastního smluvního ujednání stran také prvky upravené smlouvy a těmi ustanoveními občanského zákoníku, která upravují občanskoprávní vztahy, jež jsou zbývající částí obsahem nejbližší).

10.1 KOUPEĚ

DEFINICE 28 KUPNÍ SMLOUVA

Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.

Právní úprava kupní smlouvy je obsažena v ust. § 2079 až 2183 OZ. Obecná ustanovení o kupní smlouvě, společná pro všechny druhy koupě (nevyplývá-li ze zvláštní úpravy jinak), jsou vymezena v ust. § 2079 až § 2084 OZ, dále jsou stanovena specifika pro koupi movité věci (§ 2085 až § 2127 OZ), pro koupi nemovité věci (§ 2128 až § 2131 OZ), pro prodej zboží v obchodě (§ 2158 až § 2174 OZ), pro koupi závodu (§ 2175 až § 2183 OZ); vedlejší ujednání při kupní smlouvě jsou pak upravena v ust. § 2132 až § 2157 OZ.

Z hlediska **formy** je třeba upozornit na ust. § 2128 OZ, dle kterého platí, že kupní smlouva vyžaduje písemnou formu podle ust. § 560 OZ pouze v případě, je-li předmětem prodeje a koupě nemovitá věc (dále se bude aplikovat i ust. § 561 OZ, dle kterého platí, že jedná-li více osob, vyžadují se jejich projevy na téže listině při právním jednání, kterým se zřizuje nebo převádí věcné právo k nemovité věci, anebo kterým se takové právo mění nebo ruší); pro ujednání o výhradě vlastnického práva, o právu zpětné koupě, o zákazu zcizení nebo zatížení, o výhradě předkupního práva nebo lepšího kupce, jakož i pro ujednání o koupi na zkoušku však postačí i jiná forma (např. ústní či konkludentní), nemá-li být takovým ujednáním k nemovité věci zřízeno věcné právo. Zřizuje-li se ujednáním o výhradě vlastnického práva, právu zpětné koupě, zákazu zcizení nebo zatížení, o výhradě předkupního

práva nebo lepšího kupce nebo ujednáním o koupi na zkoušku věcné právo k věci zapsané do veřejného seznamu, vzniká takové právo až zápisem do veřejného seznamu.

PŘÍKLAD 3

Pro platnost výhrady předkupního práva není zákonem předepsána písemná forma. Je-li však výhrada předkupního práva sjednávána k nemovitým věcem za účelem zřízení věcného práva, vyžaduje se písemná forma a projevy vůle více osob musí být na téže listině (srov. ust. § 2128 NOZ ve spojení s ust. § 560 a § 561 OZ). Zřizuje-li se výhradou předkupního práva k věci, která je předmětem zápisu ve veřejném seznamu, věcné právo, vzniká takové právo až zápisem do tohoto seznamu.

Účastníky kupní smlouvy jsou na straně jedné prodávající, jakožto subjekt, který převádí vlastnické právo k předmětu koupě na kupujícího, a na straně druhé kupující, jakožto subjekt, který platí prodávajícímu kupní cenu a nabývá od něj vlastnické právo k předmětu koupě.

Mezi **podstatné náležitosti** kupní smlouvy lze zařadit především identifikaci předmětu koupě, ujednání o kupní ceně, příp. způsobu jejího stanovení. Nemovitosti evidované ve veřejném seznamu musí být označeny v souladu s příslušnými katastrálními předpisy.

Veřejným seznamem³ se rozumí veřejnoprávní evidence o majetkových právech, která je veřejně přístupná. Veřejným seznamem je tedy zejména katastr nemovitostí a rejstřík ochranných známek, patentů, vynálezů nebo průmyslových vzorů. Ne každá veřejnoprávní evidence je však veřejně přístupná. Proto souhrn veřejných seznamů nezahrnuje všechny veřejnoprávní evidence věcí, ale jen ty, do nichž lze nahlížet, aniž je třeba překonávat formální překážky (např. osvědčením právního zájmu na nahlédnutí). To je důvod, proč OZ pod kategorií veřejných seznamů nezahrnuje např. rejstřík zástav nebo evidenci zaknihovaných cenných papírů a proč tyto evidence označuje konkrétně.⁴

Ust. § 980 OZ vyjadřuje **princip formální publicity** údajů uvedených ve veřejných seznamech, když nezalost těchto údajů nikoho neomlouvá, a zároveň zakládá vyvratitelnou právní domněnku souladu zapsaného stavu se skutečným právním stavem (existence zapsaného práva a neexistence vymazaného práva).

PŘÍKLAD 4

Kupující se nemůže domáhat práv z odpovědnosti za vady nemovitosti, kterou koupil od prodávajícího z důvodu existence zástavního práva k této věci, neboť měl možnost se o zápisu dozvědět při nahlédnutí do katastru nemovitostí.

Zcela přelomovým ustanovením v českém právním řádu pak je ust. § 984 odst. 1 OZ, které obsahuje **princip materiální publicity** údajů zapsaných ve veřejných seznamech. Dle cit. ust. osoba jednající v dobré víře nabude úplatně věcné právo od osoby oprávněné dle zápisu ve veřejném seznamu i pokud by tento zápis neodpovídal skutečnosti. To ovšem platí pouze tehdy, nevěděl-li nabyvatel o tomto nesouladu. Dobrá víra se posuzuje k době, kdy k

³ Veřejný seznam je souhrnné označení veřejných evidencí věcí, zatímco veřejný rejstřík je souhrnným označením veřejných evidencí osob.

⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 253 [on-line] [vid. 19. února 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

právnímu jednání došlo; vzniká-li však věcné právo až zápisem do veřejného seznamu, pak k době podání návrhu na zápis (Novák 2014).

10.1.1 OBECNÁ USTANOVENÍ

Obecná ustanovení o kupní smlouvě jsou společná pro všechny případy koupě.

Jak již bylo uvedeno, **kupní smlouvou** se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu. Pokud ze smlouvy nebo zvyklostí nevyplývá něco jiného, jsou prodávající a kupující zavázáni splnit své povinnosti současně.

Základním znakem kupní smlouvy je její **úplatnost**. **Kupní cena** je ujednána dostatečně určitě, je-li ujednán alespoň způsob jejího určení. OZ již nestanoví požadavek, aby cena byla sjednána v souladu s právními předpisy (zákon o cenách, zákon o oceňování majetku).

Náklady spojené s odevzdáním věci v místě plnění nese prodávající. Náklady spojené s převzetím věci nese kupující.

Z hlediska **přechodu nebezpečí škody na věci** platí, že přechází na kupujícího současně s nabytím vlastnického práva. Pokud kupující nabude vlastnické právo před odevzdáním věci, má prodávající až do odevzdání věci práva a povinnosti schovatele.

Prodávající **upozorní** kupujícího při ujednávání kupní smlouvy **na vady věci**, o nichž ví.

10.1.2 KOUPE MOVITÉ VĚCI

VYMEZENÍ KOUPE MOVITÉ VĚCI

Jako **koupě movité věci** se posoudí každá koupě, jejímž předmětem je movitá věc (**movité věci** jsou všechny věci, s výjimkou věcí nemovitých - k vymezení nemovité věci viz část týkající se „Koupě nemovité věci“), jakož i koupě součásti nemovité věci, má-li kupující podle smlouvy nabýt součást po oddělení jako věc movitou (např. plody, materiál ze stavby nebo z lomu apod.). Za kupní smlouvu se vždy považuje smlouva o dodání spotřebního zboží, které je nutné sestavit nebo vytvořit.

Zákon současně stanoví **kritéria pro rozlišení kupní smlouvy od smlouvy o dílo**, což má praktický význam při koupi věci, která ještě není vyrobena. Tato kritéria jsou formulována jako hledisko materiálu a hledisko práce. Smlouva o dodání věci, která má být teprve vyrobena, se posoudí jako kupní smlouva, ledaže se ten, komu má být věc dodána, zavázal předat druhé straně podstatnou část toho, čeho je k vyrobení věci zapotřebí (**hledisko materiálu**). Za kupní smlouvu se nepovažuje smlouva, podle níž převážná část plnění dodavatele spočívá ve výkonu činnosti (**hledisko práce**).

POVINNOSTI KUPUJÍCÍHO

Kupující je ten, kdo na základě kupní smlouvy nabývá vlastnické právo k předmětu koupě a kdo tedy přebírá závazek věc převzít a zaplatit prodávajícímu kupní cenu v souladu se smlouvou.

Mají-li strany vůli uzavřít kupní smlouvu **bez určení kupní ceny**, platí za ujednanou kupní cena, za niž se týž nebo srovnatelný předmět v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek obvykle prodává.

Kupující **nemusí kupní cenu zaplatit**, dokud nemá možnost si věc prohlédnout. To neplatí, byl-li ujednán takový způsob předání věci, který možnost prohlídky vylučuje.

POVINNOSTI PRODÁVAJÍCÍHO

Prodávající je ten, kdo na základě kupní smlouvy převádí vlastnické právo k předmětu koupě na kupujícího a kdo tedy přebírá závazek věc kupujícímu odevzdat (jakož i doklady, které se k věci vztahují) a umožnit mu nabýt vlastnické právo k věci v souladu se smlouvou.

Prodávající splní povinnost **odevzdat věc kupujícímu**, umožní-li mu nakládat s věcí v místě plnění a včas mu to oznámí.

Má-li prodávající **věc odeslat**, odevzdá věc kupujícímu předáním prvnímu dopravci k přepravě pro kupujícího a umožní kupujícímu uplatnit práva z přepravní smlouvy vůči dopravci. Je-li však kupujícím spotřebitel, je mu věc odevzdána, až mu ji dopravce předá; první věta tohoto odstavce se u kupujícího, kterým je spotřebitel, použije pouze tehdy, pokud dopravce určil kupující, aniž mu byl prodávajícím nabídnut.

Dodá-li prodávající **větší množství věcí, než bylo ujednáno**, je kupní smlouva uzavřena i na přebytečné množství, ledaže je kupující bez zbytečného odkladu odmítl.

Pokud se smluvní strany nedohodnou jinak, prodávající je **povinen předat kupujícímu:**

- a) doklady potřebné k převzetí a užívání věci v místě placení při placení kupní ceny,
- b) doklady týkající se přepravy bezodkladně po jejich vydání,
- c) jiné doklady dle smlouvy při odevzdání věci.

NEBEZPEČÍ ŠKODY NA MOVITÉ VĚCI

V případě koupě movité věci je **přechod nebezpečí škody na kupujícího** vázán na okamžik převzetí věci, jinak na okamžik možnosti dispozice kupujícího s věcí, tj. kdy je mu prodávajícím umožněno s věcí nakládat bez toho, aby ji fakticky převzal.

Předá-li prodávající dopravci věc **pro přepravu ke kupujícímu** v místě určeném kupní smlouvou, přechází na kupujícího nebezpečí škody předáním věci dopravci v tomto místě, a nebylo-li místo smlouveno, předáním prvnímu dopravci pro přepravu do místa určení.

Škoda na věci, vzniklá po přechodu nebezpečí škody na věci na kupujícího, nemá **vliv na jeho povinnost zaplatit kupní cenu**, ledaže prodávající škodu způsobil porušením své povinnosti.

PŘEVOD VLASTNICKÉHO PRÁVA U MOVITÉ VĚCI

Z hlediska **převodu vlastnického práva u movité věci** platí, že vlastnické právo k movité věci určené jednotlivě se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti, ledaže je jinak ujednáno nebo stanoveno zákonem (předpokladem převodu tak již není tzv. tradice, tj. předání a převzetí movité věci), viz ust. § 1099 OZ. Vlastnické právo k movité věci určené podle druhu se nabývá nejdříve okamžikem, kdy lze věc určit dostatečným odlišením od jiných věcí téhož druhu (ust. § 1101 OZ). Převede-li se vlastnické právo k movité věci zapsané ve veřejném seznamu, nabývá se věc do vlastnictví zápisem do takového seznamu, ledaže jiný právní předpis stanoví jinak (ust. § 1102 OZ).

PŘEDMĚT KOUPEŘ

Předmětem je **věc movitá** (k tomu viz výše).

Prodávající odevzdá kupujícímu předmět koupě v ujednaném **množství, jakosti a provedení**. Nejsou-li jakost a provedení ujednány, plní prodávající v jakosti a provedení vhodných pro účel patrný ze smlouvy; jinak pro účel obvyklý (§ 2095 OZ).

Při určení jakosti nebo provedení podle smluveného **vzorku nebo předlohy** musí věc jakostí nebo provedením odpovídat vzorku nebo předloze. Liší-li se jakost nebo provedení určené ve smlouvě a vzorek nebo předloha, rozhoduje smlouva. Určí-li smlouva a vzorek jakost nebo provedení věci rozdílně, nikoli však rozporně, musí věc odpovídat smlouvě i vzorku nebo předloze (§ 2096 OZ).

Není-li ujednáno, **jak má být věc zabalena**, zabalí prodávající věc podle zvyklostí; nejsou-li, pak způsobem potřebným pro uchování věci a její ochranu. Stejným způsobem opatří prodávající věc pro přepravu.

Vyplývá-li ze smlouvy nebo z povahy předmětu koupě, že **množství je určeno jen přibližně**, určí přesné množství prodávající. Má se za to, že odchylka nesmí přesáhnout pět procent množství určeného ve smlouvě.

PRÁVA Z VADNÉHO PLNĚNÍ

Věc je vadná, nemá-li vlastnosti stanovené v ust. § 2095 a § 2096 OZ, tj. zejména pokud neodpovídá ujednanému množství, jakosti a provedení. Za vadu se považuje i plnění jiné věci či vady v dokladech nutných pro užívání věci.

Zásadně platí, že **právo kupujícího z vadného plnění zakládá pouze vada**, kterou má věc v okamžiku přechodu nebezpečí škody na kupujícího, i když se projeví až později. Právo kupujícího založí i později vzniklá vada, kterou prodávající způsobil porušením své povinnosti. Povinnosti prodávajícího ze záruky za jakost (viz dále) tím nejsou dotčeny.

OZ zavádí tzv. **hledisko obvyklé pozornosti** pro odhalení vady věci při uzavírání smlouvy - kupující nemá práva z vadného plnění, jedná-li se o vadu, kterou musel s vynaložením obvyklé pozornosti poznat již při uzavření smlouvy. To neplatí, ujistil-li ho prodávající výslovně, že věc je bez vad, anebo zastřel-li vadu lstivě.

Kupující věc podle možnosti **prohlédne co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na věc** a přesvědčí se o jejích vlastnostech a množství. Odesílá-li prodávající věc, může kupující odložit prohlídku do doby, kdy je věc dopravena do místa určení.

Ve vztahu k předchozí právní úpravě se opouští hledisko vad opravitelných a neopravitelných jako základní kritérium pro určení práv kupujícího z vad věci a nahrazuje se hlediskem intenzity, jakou vadnost plnění porušuje smlouvu.⁵

Nově se rozlišují práva kupujícího při nepodstatném porušení smlouvy (ust. § 2107 OZ) a při podstatném porušení smlouvy (ust. § 2106 OZ).

Je-li **vadné plnění nepodstatným porušením smlouvy**, má kupující právo:

- a) na odstranění vady, nebo
- b) na přiměřenou slevu z kupní ceny.

Dokud kupující neuplatní právo na slevu z kupní ceny nebo neodstoupí od smlouvy, může prodávající dodat to, co chybí, nebo odstranit právní vadu. Jiné vady může prodávající odstranit podle své volby opravou věci nebo dodáním nové věci; volba nesmí kupujícímu způsobit nepřiměřené náklady. Neodstraní-li prodávající vadu věci včas nebo vadu věci odmítne odstranit, může kupující požadovat slevu z kupní ceny, anebo může od smlouvy odstoupit. Provedenou volbu nemůže kupující změnit bez souhlasu prodávajícího.

Je-li **vadné plnění podstatným porušením smlouvy**, má kupující právo:

- a) na odstranění vady dodáním nové věci bez vady nebo dodáním chybějící věci, nebo

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 482 [on-line] [vid. 19. února 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

- b) na odstranění vady opravou věci, nebo
- c) na přiměřenou slevu z kupní ceny, nebo
- d) odstoupit od smlouvy.

Kupující sdělí prodávajícímu, jaké právo si zvolil, při oznámení vady, nebo bez zbytečného odkladu po oznámení vady. Provedenou volbu nemůže kupující změnit bez souhlasu prodávajícího; to neplatí, žádal-li kupující opravu vady, která se ukáže jako neopravitelná. Neodstraní-li prodávající vady v přiměřené lhůtě či oznámí-li kupujícímu, že vady neodstraní, může kupující požadovat místo odstranění vady přiměřenou slevu z kupní ceny, nebo může od smlouvy odstoupit.

Pokud kupující své právo z vadného plnění, které je podstatným porušením smlouvy, nezvolí včas, má práva jako při vadného plnění, které není podstatným porušením smlouvy (viz výše).

Do odstranění vady nemusí kupující **platit část kupní ceny** odhadem přiměřeně odpovídající jeho právu na slevu.

Při **dobání nové věci** vrátí kupující prodávajícímu na jeho náklady věc původně dodanou.

Neoznámil-li kupující vadu věci včas, pozbývá právo odstoupit od smlouvy. **Neoznámil-li kupující vadu bez zbytečného odkladu** poté, co ji mohl při včasné prohlídce a dostatečné péči zjistit, soud mu právo z vadného plnění nepřizná. Jedná-li se o skrytou vadu, platí totéž, nebyla-li vada oznámena bez zbytečného odkladu poté, co ji kupující mohl při dostatečné péči zjistit, nejpozději však do dvou let po odevzdání věci. Opožděné ohlášení vad (notifikace, reklamace) tedy nevede k zániku práva kupujícího; soud k němu ex officio nebude přihlížet a práva z vad kupujícímu v takovém případě nepřizná pouze, vznesli-li v tom směru prodávající námitku.⁶

Přenechají-li se věci **jak stojí a leží (úhrnkem)**, jdou jejich vady k tíži nabyvatele (ust. § 1918 OZ), tj. nabyvatel přejímá všechny tyto věci jako celek bez ohledu na jejich kvantitu i kvalitu. Požadavek určitosti předmětu kupní smlouvy u prodeje věcí určených úhrnně je nutno vztahovat k vymezení tohoto „úhrnu“ za použití údajů určených např. místem, kde se věci v určitém čase nacházejí, jejich druhovému určení a podobně; nelze jej naopak ztotožňovat s konkretizací (individualizací) jednotlivých prodávaných věcí.⁷

PŘÍKLAD 5

Za úhrnné určení věcí lze považovat stav, kdy tyto věci jsou určeny např. místem, kde se věci v určitém čase nacházejí či jejich druhovým určením – například celá knihovna jako soubor knih, celý sklad jako soubor výrobků, apod.). Tyto věci však nejsou ve smlouvě vypočteny (individuálně či druhově).

ZÁRUKA ZA JAKOST

Je třeba odlišovat práva, která kupujícímu vznikají z vad plnění ze zákona a která vznikají kupujícímu ze záruky za jakost.

Zárukou za jakost se prodávající zavazuje (dohodou či jednostranným prohlášením), že věc bude po určitou dobu způsobilá k použití pro obvyklý účel nebo že si zachová obvyklé vlastnosti. Tyto účinky má i uvedení záruční doby nebo doby použitelnosti věci na obalu nebo v reklamě. Záruka může být poskytnuta i na jednotlivou součást věci.

⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 483 [on-line] [vid. 19. února 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁷ Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 441/2003 ze dne 26. 11. 2003.

Určují-li smlouva a prohlášení o záruce **různé záruční doby**, platí doba z nich nejdelší. Ujednají-li však strany jinou záruční dobu, než jaká je vyznačena na obalu jako doba použitelnosti, má přednost ujednání stran.

Záruční doba běží od odevzdání věci kupujícímu; byla-li věc podle smlouvy odeslána, běží od dojití věci do místa určení. Má-li koupenou věc uvést do provozu někdo jiný než prodávající, běží záruční doba až ode dne uvedení věci do provozu, pokud kupující objednal uvedení do provozu nejpozději do tří týdnů od převzetí věci a řádně a včas poskytl k provedení služby potřebnou součinnost.

RÁMCOVÁ KUPNÍ SMLOUVA

Rámcová kupní smlouva také upravuje vztah mezi prodávajícím a kupujícím; oproti standardní kupní smlouvě je však mezi smluvními stranami nastaven déletrvající režim spolupráce, který předpokládá více dílčích kupních smluv uzavíraných na základě pravidel stanovených v rámcové smlouvě; v rámcové kupní smlouvě je tedy nezbytné vymezit pravidla pro uzavírání dílčích kupních smluv a pro dodávky zboží.

Na základě samotné rámcové kupní smlouvy tedy **nedochází k prodeji a koupi**, k tomu dochází až uzavřením jednotlivých dílčích realizačních kupních smluv, uzavřených právě na základě rámcové smlouvy. Rámcová kupní smlouva tedy předurčuje obsah **jednotlivých dílčích realizačních kupních smluv**, uzavíraných většinou tak, že na základě objednávky kupujícího poskytne prodávající objednané zboží.

10.1.3 KOUPE NEMOVITÉ VĚCI

Zákon v souvislosti s **koupí nemovité věci** stanoví určitá specifika (ust. § 2128 a násl. OZ, dále např. ust. § 560 a § 1105 OZ); obecně se pak na smlouvu o koupi nemovité věci použijí přiměřeně ustanovení o koupi movitých věcí (§ 2085 a násl. OZ). Smluvní strany si také mohou ve smlouvě o koupi nemovité věci sjednat výhrady ke kupní smlouvě (výhrada vlastnického práva, právo zpětné koupě, právo zpětného prodeje, výhrada lepšího kupce, koupě na zkoušku a předkupní právo).

Předmětem koupě je tedy **nemovitá věc**, tj. jakákoliv věc vymezená v ust. § 498 OZ (jedná se tedy především o pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Ve vztahu ke stavbám nově platí zásada *superficies solo cedit* (ust. § 506 odst. 1 OZ), v důsledku níž jsou součástí pozemku stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení, s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech. Stavby (s výjimkou staveb dočasných) tak přestávají být samostatnými věcmi v právním smyslu, tudíž přestávají být také věcmi nemovitými.

Z hlediska **převodu vlastnického práva** k nemovité věci je třeba rozlišovat nemovité věci zapsané ve veřejném seznamu (katastru nemovitostí) a nemovité věci nezapsané ve veřejném seznamu (katastru nemovitostí).

U **nemovitých věcí zapsaných ve veřejném seznamu** (katastru nemovitostí) platí, že převádí-li se vlastnické právo k takové věci, nabývá se věc do vlastnictví až zápisem do katastru nemovitostí (ust. § 1105 OZ). V této souvislosti je ve smlouvě třeba dbát především na přesné náležitosti označování takových nemovitých věcí stanovené katastrálními předpisy.

Dále je třeba rozlišovat **obligačně právní účinky a věcně právní účinky smlouvy**. Smlouva vzniká a nabývá obligačně právní účinnosti podpisem smluvními stranami; tj. vzniká závazek prodávajícího převést vlastnické právo k nemovité věci na kupujícího a závazek kupujícího uhradit sjednanou kupní cenu. Věcně právních účinků smlouva nabývá vkladem vlastnického práva pro kupujícího do veřejného seznamu (katastru nemovitostí), a to zpětně ke dni doručení návrhu na provedení vkladu příslušnému katastrálnímu úřadu.

U **nemovitých věcí nezapsaných ve veřejném seznamu** (katastru nemovitostí) dochází k nabytí vlastnického práva účinností smlouvy samotné, stejně jako v případě koupě věci movitých.

Z hlediska **formy** platí, že smlouva o koupi nemovité věci obligatorně vyžaduje písemnou formu (ust. § 2128 OZ ve spojení s ust. § 560 OZ), a současně musí být projevy vůle smluvních stran na téže listině (ust. § 561 OZ).

V rámci koupě nemovité věci OZ řeší odlišně od koupě movité věci **práva z vadného plnění**. Nemá-li pozemek výměru určenou v kupní smlouvě, má kupující právo na přiměřenou slevu z kupní ceny; nemá-li však pozemek výměru zapsanou ve veřejném seznamu, má kupující právo na přiměřenou slevu z kupní ceny, jen bylo-li to ujednáno. Dále platí, že neoznámil-li kupující prodávajícímu skrytou vadu stavby, která je součástí pozemku, do pěti let od nabytí, soud kupujícímu právo z vadného plnění nepřizná, namítne-li prodávající, že vada nebyla včas oznámena. Prodávající však nemá právo na námitku, je-li vada důsledkem skutečnosti, o které prodávající v době odevzdání věci věděl nebo musel vědět.

Vzhledem k právní úpravě ust. § 979 až § 986 OZ, která zavádí mimo jiné **institut výhrady zápisu přednostního pořadí a poznámky spornosti zápisu** do veřejného seznamu, lze doporučit, aby si kupující před uzavřením smlouvy obstaral aktuální výpis z veřejném seznamu (katastru nemovitostí).

Co se týká **způsobu úhrady kupní ceny**, lze z hlediska právní jistoty doporučit složení kupní ceny do notářské nebo advokátní úschovy a její vyplacení prodávajícímu až na základě splnění předem sjednaných podmínek.

10.1.4 VEDLEJŠÍ UJEDNÁNÍ PŘI KUPNÍ SMLouvĚ

Obsahem kupní smlouvy mohou být i **tzv. vedlejší ujednání**, která smluvním stranám umožňují změnu nebo zánik práv a povinností z kupní smlouvy. Dle OZ si mohou smluvní strany v kupní smlouvě sjednat **následující vedlejší ujednání** (§§ 2132 až 2157 NOZ):

- a) Výhradu vlastnického práva;
- b) Výhradu zpětné koupě;
- c) Výhradu zpětného prodeje;
- d) Předkupní právo;
- e) Koupi na zkoušku;
- f) Výhradu lepšího kupce;
- g) Cenovou doložku;
- h) Jiná vedlejší ujednání.

Z ust. § 2157 OZ je zřejmé, že výčet výslovně pojmenovaných vedlejších ujednání je pouze demonstrativní a zákon tak výslovně počítá i s **jinými vedlejšími ujednáními**.

VÝHRADA VLASTNICKÉHO PRÁVA

Výhrada vlastnického práva je v praxi často užívaný institut, který prodávajícímu umožňuje sjednat, že vlastnické právo přejde na kupujícího až okamžikem zaplacení. Pokud si tedy prodávající vyhradí k věci (movité či nemovité) vlastnické právo, má se za to, že se kupující stane vlastníkem teprve úplným zaplacením kupní ceny. Nebezpečí škody na věci však na kupujícího přechází již jejím převzetím.

Výhrada vlastnického práva **působí mezi smluvními stranami**; vůči věřitelům kupujícího jakožto **třetím osobám působí** jen tehdy, pokud byly splněny stanovené formální náležitosti:

- a) je-li výhrada vlastnického práva ujednána ohledně věci nezapsané do veřejného seznamu, působí vůči třetím osobám, bylo-li ujednání pořízeno ve formě veřejné listiny, popř. bylo-li pořízeno v písemné formě a podpisy stran úředně ověřeny;
- b) je-li výhrada vlastnického práva ujednána ohledně věci zapsané do veřejného seznamu, působí vůči třetím osobám, jen byla-li do tohoto seznamu zapsána.

VÝHRADA ZPĚTNÉ KOUPE

Z ujednání o **výhradě zpětné koupě** vzniká kupujícímu povinnost převést na požádání věc (movitou či nemovitou) prodávajícímu za úplatu zpět. Nebyla-li ujednána lhůta, ve které má prodávající právo žádat vrácení věci, platí vzhledem k movité věci za ujednanou tříletá lhůta a vzhledem k nemovité věci desetiletá lhůta. Kupující vrátí prodávajícímu věc v nezhoršeném stavu a prodávající vrátí kupujícímu kupní cenu; tím jsou vyrovnány i užitky z peněz a plody z věci snad vytěžené.

Byla-li výhrada zpětné koupě ujednána k **věci zapsané do veřejného seznamu jako právo věcné**, lze věc zatížit jen se souhlasem toho, pro koho je právo zpětné koupě ve veřejném seznamu zapsáno.

V rámci výhrady zpětné koupě si **lze sjednat, že právo na zpětnou koupi lze zcizit**. Výhrada zpětné koupě **zavazuje dědice**.

VÝHRADA ZPĚTNÉHO PRODEJE

Výhradou zpětného prodeje se rozumí ujednání, kterým si kupující vymíní, že věc prodá prodávajícímu zpět. Pro výhradu zpětného prodeje se obdobně použijí ustanovení o zpětné koupě.

PŘEDKUPNÍ PRÁVO

Pokud si předkupník ujedná k věci (movité či nemovité) **předkupní právo**, vzniká dlužníku povinnost nabídnout věc předkupníkovi ke koupě, pokud by ji chtěl prodat třetí osobě (koupěchtivému). Předkupní právo tedy zavazuje vlastníka věci (označován jako dlužník), který ji převádí někomu jinému (označován jako koupěchtivý), aby ji nejdříve nabídl k předkoupě osobě oprávněné z předkupního práva (označován jako předkupník).

Předkupní právo lze zvláštním ujednáním rozšířit **i na jiné způsoby zcizení** (např. darování či směnu).

Pokud se tedy dlužník rozhodne věc, ke které svědčí předkupníkovi předkupní právo, prodat, je **povinen nabídnout věc předkupníkovi ke koupě**. Povinnost prodávajícího nabídnout věc předkupníkovi ke koupě dospěje uzavřením smlouvy s koupěchtivým. Věděl-li koupěchtivý o předkupním právu nebo o něm musel vědět, je dána vyvratitelná domněnka, že smlouva je uzavřena s rozvazovací podmínkou uplatnění předkupního práva.

Nabídku učiní prodávající předkupníkovi ohlášením všech podmínek (zejména pak kupní ceny). Při nabídce se vyžaduje oznámení obsahu smlouvy uzavřené s koupěchtivým. Nabídka ke koupě nemovité věci vyžaduje písemnou formu. Přijme-li předkupník nabídku, uskuteční se koupě mezi prodávajícím a předkupníkem za týchž podmínek (zejména pak za stejnou kupní cenu), jaké prodávající dohodl s koupěchtivým. Předkupník zaplatí kupní cenu v ujednané lhůtě, jinak do osmi dnů po nabídce u věci movité a u nemovité věci do tří měsíců po nabídce. Neučiní-li to, předkupní právo zanikne. Předkupník zaplatí kupní cenu ve výši nabídnuté koupěchtivým a splní podmínky nabídnuté koupěchtivým vedle kupní ceny. Zavázal-li se koupěchtivý k vedlejšímu plnění, které předkupník poskytnout nemůže, zaplatí prodávajícímu jeho hodnotu.

Předkupní právo může mít **charakter obligační** (zavazuje pouze smluvní strany) anebo **věcný**. Pokud je předkupní právo zřízeno jako právo věcné, opravňuje předkupníka

domáhat se vůči nástupci druhé strany, jenž věc nabyt koupí nebo způsobem postaveným ujednáním o předkupním právu koupí na roveň, aby mu věc za příslušnou úplatu převedl. Nabude-li nástupce vlastnické právo k věci jiným způsobem, přechází na něho povinnost nabídnout předkupníkovi věc ke koupí za podmínek, kterými byl vázán jeho předchůdce. Nekoupí-li předkupník nabídnutou věc, zůstává mu předkupní právo zachováno.

V rámci výhrady předkupního práva si **lze sjednat, že předkupní právo lze zcizit**. Výhrada předkupního práva **zavazuje dědice**.

KOUPĚ NA ZKOUŠKU

Kdo koupí věc (movitou či nemovitou) **na zkoušku**, kupuje s podmínkou, že věc ve zkušební lhůtě schválí. Pokud si strany neujednají jinou zkušební lhůtu, tak platí, že u movitých věcí činí tři dny a u nemovitých věcí jeden rok od uzavření smlouvy. Plyne-li však z jednání o uzavření smlouvy, že věc má být prohlédnuta nebo vyzkoušena po odevzdání, běží zkušební doba ode dne odevzdání.

Převzal-li kupující věc, má podmínka **povahu podmínky rozvazovací**. Platí, že kupující věc schválil, neodmítl-li ji ve zkušební době. Odmítnutí věci nemusí být písemné, postačí ústní forma.

Nepřevzal-li kupující věc, má podmínka **povahu podmínky odkládací**. Tato podmínka se považuje za zmařenou, jestliže kupující nesdělí prodávajícímu ve zkušební době, že věc schvaluje.

Kupující **nemá právo věc odmítnout**, nemůže-li ji vrátit ve stavu, v jakém ji převzal. K změnám vyvolaným vyzkoušením věci se nepřihlíží.

VÝHRADA LEPŠÍHO KUPCE

Uzavřením kupní smlouvy s **výhradou lepšího kupce** nabývá prodávající právo dát přednost lepšímu kupci, přihlásí-li se v určené lhůtě. Tato lhůta činí u movitých věcí tři dny a u nemovitých věcí jeden rok od uzavření smlouvy.

Zda je **nový kupec lepší**, rozhoduje prodávající; může dát zejména přednost novému kupci, třebaže první nabízí vyšší cenu.

Obdobně jako u koupě na zkoušku se posoudí, ve kterých případech má výhrada lepšího kupce **povahu podmínky odkládací** a v kterých **povahu podmínky rozvazovací**.

CENOVÁ DOLOŽKA

Je-li ujednána **cenová doložka**, upraví se kupní cena věci dodatečně s přihlédnutím k výrobním nákladům. Neurčí-li se, které náklady jsou rozhodné, mění se kupní cena v poměru k cenovým změnám hlavních surovin potřebných k vyrobení věci.

Jestliže si strany neurčí, která **doba rozhoduje pro posouzení cenových změn**, přihlédně se k cenám v době uzavření smlouvy a v době, kdy měl prodávající věc dodat. Má-li se dodání věci uskutečnit během určité lhůty, rozhoduje doba skutečného včasného plnění, jinak konec této lhůty.

Práva a povinnosti stran z cenové doložky zaniknou, neuplatní-li oprávněná strana svá práva u druhé strany bez zbytečného odkladu po dodání věci.

JINÁ VEDLEJŠÍ UJEDNÁNÍ

Jak již bylo uvedeno, z ust. § 2157 OZ je zřejmé, že výčet výslovně pojmenovaných vedlejších ujednání je pouze **demonstrativní a zákon tak výslovně počítá i s jinými vedlejšími ujednáními**. V této souvislosti platí, že pokud si smluvní strany ujednají jiné výhrady nebo podmínky připouštějící změnu nebo zánik práv a povinností z kupní smlouvy,

zaniká výhrada nebo podmínka nejpozději do jednoho roku od účinnosti kupní smlouvy, pokud ji neuplatnil v této lhůtě ten, kdo je z výhrady nebo podmínky oprávněn.

10.1.5 PRODEJ ZBOŽÍ V OBCHODĚ

Co se týká **prodeje zboží v obchodě**, tak je třeba uvést, že se nejedná o samostatný smluvní typ, ale pouze o zvláštní ustanovení v rámci kupní smlouvy.

Tato zvláštní ustanovení OZ o prodeji zboží v obchodě budou **aplikována v případě**, pokud je prodávajícím podnikatel prodávající věci v rámci své podnikatelské činnosti a kupujícím je osoba, která buď není podnikatelem anebo nejedná v rámci své podnikatelské činnosti (nejedná se tedy pouze o smlouvy uzavírané se spotřebiteli). Nezáleží na tom, zda je kupujícím člověk, nebo právnická osoba; pokud je jím však člověk, je považován za spotřebitele (ust. §419 OZ) a uplatní se na něj rovněž zvláštní ustanovení o smlouvách uzavíraných se spotřebiteli (Bezouška, Piechowiczová 2013, s. 304-305). Tato zvláštní pravidla se použijí jak pro prodej zboží v kamenných prodejnách, tak i pro internetové obchody, tzv. e-shopy (Raban 2013, s. 158).

V rámci obecné úpravy kupní smlouvy platí, že **vlastnické právo k věci** určené jednotlivě se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti (§ 1099 OZ). Odlišně od této obecné úpravy v rámci prodeje zboží v obchodě platí, že pokud prodávající dodá věc na místo určené kupujícím, převezme kupující věc při dodání; v ostatních případech převezme kupující věc při prodeji. Převzetím koupené věci nabývá kupující k věci vlastnické právo. Při samoobslužném prodeji nabývá kupující vlastnické právo k věci zaplacením kupní ceny. Do té doby může kupující vrátit věc na původní místo. Vznikne-li na věci škoda před zaplacením kupní ceny, nahradí se podle obecných ustanovení OZ.

Z hlediska **jakosti při převzetí**⁸ (ust. § 2161 OZ) platí, že prodávající odpovídá kupujícímu, že věc při převzetí nemá vady. Zejména prodávající odpovídá kupujícímu, že v době, kdy kupující věc převzal:

- a) má věc vlastnosti, které si strany ujednaly, a chybí-li ujednání, takové vlastnosti, které prodávající nebo výrobce popsal nebo které kupující očekával s ohledem na povahu zboží a na základě reklamy jimi prováděné,
- b) se věc hodí k účelu, který pro její použití prodávající uvádí nebo ke kterému se věc tohoto druhu obvykle používá,
- c) věc odpovídá jakostí nebo provedením smluvenému vzorku nebo předloze, byla-li jakost nebo provedení určeno podle smluveného vzorku nebo předlohy,
- d) je věc v odpovídajícím množství, míře nebo hmotnosti a
- e) věc vyhovuje požadavkům právních předpisů.

Projevili-li se vada v průběhu šesti měsíců od převzetí, má se za to, že věc byla vadná již při převzetí. Připouští-li to povaha koupě, má kupující právo, aby byla věc před ním překontrolována nebo aby byly předvedeny její funkce. U užitelné věci se vyznačí doba nejkratší trvanlivosti, popř. u věci podléhající rychlé zkáze, doba, po kterou lze věc použít.

Ve vztahu k právům z vadného plnění (§ 2165 OZ) zákon stanoví, že kupující je oprávněn uplatnit právo z vady, která se vyskytne u spotřebního zboží v době 24 měsíců od převzetí. Je-li na prodávané věci, na jejím obalu, v návodu připojenému k věci nebo v reklamě v souladu s jinými právními předpisy uvedena doba, po kterou lze věc použít, použijí se ustanovení o záruce za jakost. Ujednají-li prodávající a kupující zkrácení doby pro uplatnění práv z vadného plnění, nepřihlíží se k takovému ujednání (§ 2168 OZ).

⁸ Nahradil pojem předešlého občanského zákoníku „*škoda s kupní smlouvou*“.

Ustanovení § 2165 OZ týkající se práv z vadného plnění se nepoužije

- a) u věci prodávané za nižší cenu na vadu, pro kterou byla nižší cena ujednána,
- b) na opotřebení věci způsobené jejím obvyklým užíváním,
- c) u použité věci na vadu odpovídající míře používání nebo opotřebení, kterou věc měla při převzetí kupujícím,
- d) vyplývá-li to z povahy věci.

V právní teorii je sporné, zda ust. § 2165 OZ zakládá **24 měsíční záruční lhůtu** na spotřební zboží tak, jak platila v rámci předchozí právní úpravy.

Problematikou zákonných záruk na zboží se zabývala společná pracovní skupina zřízená Ministerstvem průmyslu a obchodu a Ministerstvem spravedlnosti, která dospěla k závěru, že dle ust. § 2165 OZ kupující bude moci stejně jako dříve uplatnit práva z vady, která se u spotřebního zboží vyskytne v době 24 měsíců od jeho převzetí. S uplatněným právem z vady souvisí odpovědnost prodávajícího vadu řešit. Pokud jde o délku trvání odpovědnosti, je potvrzena i ustanovením, podle kterého si smluvní strany nemohou sjednat kratší dobu pro uplatnění práv z odpovědnosti. Pokud by tak učinily, k takovému ujednání by se nepřihlíželo.⁹

Odlíšné právní závěry vycházejí z toho, že OZ pouze stanoví, že vady spotřebního zboží, které existovaly v době koupě, je možné uplatnit ve lhůtě 24 měsíců od koupě, přičemž spotřebitel je zvýhodněn pouze tím, že pokud se vada vyskytne v prvních 6 měsících, tak se uplatní vyvrátitelná právní domněnka, že vada existovala již v době koupě. Pokud se vada vyskytne až po této lhůtě, tak naopak musí existenci vady již v době koupě prokazovat kupující. V každém případě má ovšem kupující na uplatnění vady (existující v době koupě) lhůtu pouze 24 měsíců od koupě spotřebního zboží.

P. Bezouška k tomu uvádí: „Další změnou je opuštění termínu zákonná záruka. Záruka za jakost je odlišným institutem od práv z vadného plnění. Obecně je upravena v § 2113 OZ, a je-li prodávajícím poskytnuta nebo mezi stranami sjednána, představuje garanci, že si zboží v určité době udrží obvyklé vlastnosti a bude způsobilé k používání pro obvyklý účel. Toto obecné vymezení je doplněno v § 2165 odst. 2 OZ: je-li na prodávané věci, na jejím obalu, v návodu připojeném k věci nebo v reklamě uvedena doba, po kterou lze věc použít, představuje tato doba záruku za jakost. Prodávající tedy ze zákona neručí za to, že si zboží uchová po dobu 2 let své obvyklé vlastnosti a že bude způsobilé k používání pro obvyklý účel. Tuto záruku však může poskytnout svým jednostranným prohlášením (např. v záručním listě), nebo může být mezi stranami sjednána, nebo může vyplývat z doby použití uvedené na obalu, v návodu nebo v reklamě (Bezouška, Piechowiczová 2013, s. 304-306).

V této souvislosti bude třeba vyčkat, jaký názor zaujme rozhodovací praxe; do té doby lze doporučit, aby osoby (zejména pak spotřebitelé) trvali na výslovném poskytnutí záruky za jakost.

Požádá-li o to kupující, **potvrdí mu prodávající v písemné formě, v jakém rozsahu a po jakou dobu trvají jeho povinnosti v případě vadného plnění** (§ 2166 OZ). Prodávající má povinnosti z vadného plnění nejméně v takovém rozsahu, v jakém trvají povinnosti z vadného plnění výrobce. V potvrzení uvede i své jméno, sídlo a identifikující údaj, popřípadě i další údaje potřebné ke zjištění jeho totožnosti. Je-li to potřebné, vysvětlí prodávající v potvrzení srozumitelným způsobem obsah, rozsah, podmínky a dobu trvání své odpovědnosti i způsob, jakým lze uplatnit práva z ní plynoucí. V potvrzení prodávající zároveň uvede, že další práva kupujícího, která se ke koupi věci vážou, nejsou dotčena. Nesplnění těchto

⁹ Tiskový odbor Ministerstva spravedlnosti. Dvouletá zákonná záruka na zboží bude platit i po 1. 1. 2014 [online]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/aktuality/dvouleta-zakonna-zaruka-na-zbozi-bude-platit-i-po-1-1-2014/> [vid. 17. 02. 2014].

povinností není na újmu platnosti potvrzení. Nebrání-li tomu povaha věci, lze potvrzení nahradit dokladem o zakoupení věci obsahujícím uvedené údaje.

Má-li věc vady (tj. nemá-li vlastnosti stanovené v ust. § 2161 OZ), může kupující požadovat i dodání nové věci bez vad, pokud to není vzhledem k povaze vady nepřiměřené, ale pokud se vada týká pouze součásti věci, může kupující požadovat jen výměnu součásti; není-li to možné, může odstoupit od smlouvy. Je-li to však vzhledem k povaze vady neúměrné, zejména lze-li vadu odstranit bez zbytečného odkladu, má kupující právo na bezplatné odstranění vady. Právo na dodání nové věci, nebo výměnu součásti má kupující i v případě odstranitelné vady, pokud nemůže věc řádně užívat pro opakovaný výskyt vady po opravě nebo pro větší počet vad. V takovém případě má kupující i právo od smlouvy odstoupit. Neodstoupí-li kupující od smlouvy nebo neuplatní-li právo na dodání nové věci bez vad, na výměnu její součásti nebo na opravu věci, může požadovat přiměřenou slevu. Kupující má právo na přiměřenou slevu i v případě, že mu prodávající nemůže dodat novou věc bez vad, vyměnit její součást nebo věc opravit, jakož i v případě, že prodávající nezjedná nápravu v přiměřené době nebo že by zjednání nápravy spotřebiteli působilo značné obtíže.

Právo z vadného plnění kupujícímu nenáleží, pokud kupující před převzetím věci věděl, že věc má vadu, anebo pokud kupující vadu sám způsobil.

Práva z vady se uplatňují u prodávajícího, u kterého věc byla koupena. Je-li však v potvrzení podle ust. § 2166 OZ uvedena jiná osoba určená k opravě, která je v místě prodávajícího nebo v místě pro kupujícího bližším, uplatní kupující právo na opravu u toho, kdo je určen k provedení opravy. Osoba takto určená k opravě provede opravu ve lhůtě dohodnuté mezi prodávajícím a kupujícím při koupi věci. Uplatní-li kupující právo z vadného plnění, potvrdí mu druhá strana v písemné formě, kdy právo uplatnil, jakož i provedení opravy a dobu jejího trvání.

Ujednají-li strany ještě předtím, než kupující může uplatnit právo z vady věci, že se jeho práva omezí nebo že zanikají, nepřihlíží se k tomu.

10.1.6 KOUPEŽ ZÁVODU

Smlouva o koupi závodu nahradila smlouvu o prodeji podniku podle předchozího obchodního zákoníku; nejedná se o samostatný smluvní typ, ale pouze o zvláštní ustanovení v rámci kupní smlouvy týkající se koupě a prodeje obchodního závodu. Níže uvedené se obdobně použije i na jiné převody vlastnického práva k závodu a na prodej nebo jiný převod části závodu tvořící samostatnou organizační složku.

Mezi **podstatné náležitosti** patří především uvedení sjednané ceny či způsobu jejího určení, specifikace závodu včetně jednotlivých věcí, z nichž sestává, dluhů, pohledávek a zaměstnanců, náležitých k závodu.

Z hlediska **formy** OZ výslovně nevyžaduje obligatorní písemnou formu, nicméně povinnou písemnou formu lze dovodit v případě, je-li kupující zapsán ve veřejném rejstříku (zejména v obchodním rejstříku) – v takovém případě se vyžaduje uložení dokladu (právě zřejmě příslušné smlouvy) o koupi závodu do sbírky listin. Dále lze požadavek na písemnou formu dovodit v případě, je-li součástí převáděného závodu nemovitost (a to s odkazem na ust. § 2128 OZ ve spojení s ust. § 560 OZ). V případech, kdy jednou ze smluvních stran bude obchodní společnost a v důsledku převodu závodu by došlo k podstatné změně struktury závodu, předmětu podnikání nebo činnosti společnosti, pak musí být smlouva o koupi závodu schválena valnou hromadou.

Předmětem je tedy **obchodní závod** (dále také jen závod) ve smyslu ust. § 502 OZ jakožto organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.

Koupi závodu kupující nabývá vše, co k závodu jako celku náleží; základní ustanovení tedy vyjadřuje zásadu, že tímto způsobem koupě nabývá **kupující závod jako celek**. Nově je

výslovně stanoveno, že o koupi závodu se jedná i v případě, že strany z koupě jednotlivou položku vyloučí, aniž tím celek ztratí vlastnost závodu.

Zákon stanoví vyvratitelnou právní domněnku o způsobu **určení kupní ceny**, když stanoví, že se má za to, že kupní cena je ujednána na základě údajů o převáděném jmění v účetních záznamech o prodávaném závodu a ve smlouvě ke dni jejího uzavření.

Při koupi závodu dochází k převodu organizovaného celku, který slouží k provozu jeho činnosti. Z toho důvodu zákon upravuje otázky spojené s tím, že vlastník závodu má vůči dalším osobám **pohledávky a dluhy**. V této souvislosti platí, že kupující se koupí závodu stává věřitelem pohledávek a dlužníkem dluhů, které k závodu náleží; z dluhů však kupující přejímá jen ty, o jejichž existenci věděl (zejména, na které byl prodávajícím upozorněn ve smlouvě nebo zápise o předání závodu, popř. i jinak) nebo je alespoň musel rozumně předpokládat (nepřecházejí však dluhy veřejnoprávní, např. daňové¹⁰). Nabytí pohledávek kupujícím se jinak řídí ustanoveními o postoupení pohledávek. S tím souvisí i povinnost prodávajícího oznámit bez zbytečného odkladu svým věřitelům a dlužníkům, jejichž pohledávky a dluhy kupující koupí závodu nabyt, že závod prodal a komu. Pokud věřitel prodávajícího projeví výslovný souhlas s tím, aby dluh přešel na kupujícího, vyváže se prodávající ze svých povinností vůči tomuto věřiteli. V ostatních případech dluh sice na kupujícího přejde, ale prodávající bude za splnění dluhu ručit.

Zhorší-li se prodejem závodu **dobytost pohledávky**, má věřitel prodávajícího, který s prodejem nesouhlasil, tzv. právo odporu, tj. právo domáhat se, aby soud rozhodl, že prodej závodu je vůči němu neúčinný. Toto právo zaniká, neuplatní-li je věřitel do jednoho měsíce ode dne, kdy se o prodeji dozvěděl, nejpozději však do tří let ode dne účinnosti smlouvy.

Ke dni účinnosti smlouvy o koupi závodu je prodávající povinen předat a kupující převzít věci zahrnuté do prodeje závodu; o **předání závodu** se sepíše zápis. V zápisu o předání závodu strany uvedou výčet všeho, co závod zahrnuje a co se kupujícímu předává (především specifikace jednotlivých věcí, z nichž sestává, dluhů, pohledávek a zaměstnanců, náležejících k závodu), jakož i všeho, co chybí, ač to podle smlouvy nebo účetních záznamů závod spoluvytváří. Proávající nejpozději v zápisu kupujícího upozorní na vady předmětu prodeje, o kterých ví, nebo o kterých vědět měl a mohl. Neuvede-li se v zápisu věc náležející k závodu, nabývá ji kupující společně se závodem. Neuvede-li se v zápisu dluh, kupující jej nabývá, musel-li jeho existenci alespoň rozumně předpokládat.

Je-li kupující zapsán ve veřejném rejstříku (zejména v obchodním rejstříku), **nabývá vlastnické právo k závodu** jako celku zveřejněním údaje, že uložil doklad o koupi závodu do sbírky listin. Není-li kupující zapsán do veřejného rejstříku, nabývá vlastnické právo k závodu jako celku účinností smlouvy. Tím však nejsou dotčeny povinnosti zapsat práva k věcem podle jiných právních předpisů – jedná se především o povinnost zapsat nemovitosti do katastru nemovitostí; jsou-li tedy v rámci koupě závodu převáděny nemovité věci, nabývá k nim kupující vlastnické právo nikoli účinností smlouvy či zveřejněním jejího založení do sbírky listin, jak je tomu u ostatních věcí náležejících k závodu, nýbrž až vkladem do katastru nemovitostí.

Z hlediska **pracovního práva** - s ohledem na ust. § 338 zákoníku práce - zákon stanoví, že se koupě závodu považuje za **převod činnosti zaměstnavatele**, tj. kupující vstupuje jakožto zaměstnavatel do pracovněprávních vztahů se zaměstnanci prodávajícího, kteří vykonávají práci v rámci převáděného závodu.

¹⁰ Srov. např. rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn. 28 Ca 433/2000 ze dne 31. 10. 2001, dle kterého mj. platí, že v případě smlouvy o prodeji části podniku nepřecházejí na kupujícího daňové nedoplatky prodávajícího. Je tomu tak proto, že daňovou povinnost nelze považovat za závazek podle obchodního zákoníku, ale za povinnost veřejnoprávní. Placení daně nelze podřadit pod závazky soukromého práva, protože pojmově placení daně znamená platbu ve prospěch státu na základě zákona, aniž by stát daňovému subjektu nabízel za úhradu daně poskytnutí určitého ekvivalentu, což je typické pro soukromoprávní vztahy.

10.2 DÍLO

10.2.1 OBECNÁ USTANOVENÍ

Smlouvou o dílo se zhotovitel zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit cenu.

DEFINICE 29 SMLOUVA O DÍLO

Smlouvou o dílo se zhotovitel zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit cenu.

Právní úprava smlouvy o dílo je obsažena v ust. § 2586 až § 2635 OZ. Nejprve je upravena smlouva o dílo obecně (ust. § 2586 až § 2619 OZ), a poté odchylky, je-li cena díla určena podle rozpočtu (ust. § 2620 až § 2622 OZ), je-li předmětem díla stavba (ust. § 2623 až § 2630 OZ) a jedná-li se o dílo s nehmotným výsledkem (ust. § 2631 až § 2635 OZ).

K platnosti smlouvy o dílo nepředepisuje OZ obligatorní písemnou **formu** (může být proto uzavřena jak ústně, tak konkludentně). Pouze pro případ, kdy je dokončení díla prokazováno provedením ujednaných zkoušek, ust. § 2607 OZ zakotvuje požadavek písemného zápisu výsledku takové zkoušky. A dále pak, jestliže objednatel trvá na provedení díla s použitím nevhodné věci nebo podle nevhodného příkazu, má zhotovitel právo požadovat, aby tak objednatel učinil v písemné formě (ust. § 2594 odst. 2 OZ).

Účastníky smlouvy o dílo jsou na straně jedné zhotovitel, jakožto osoba, která se zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo, a na straně druhé objednatel, jakožto osoba, která se zavazuje převzít dílo od zhotovitele a zaplatit zhotoviteli cenu.

Podstatnými náležitostmi smlouvy o dílo jsou dostatečně určité vymezení díla a ceny. Cena díla je ujednána dostatečně určitě, je-li dohodnut alespoň způsob jejího určení, anebo je-li určena alespoň odhadem; mají-li strany vůli uzavřít smlouvu bez určení ceny díla, platí za ujednanou cenu placená za totéž nebo srovnatelné dílo v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek.

Dílem se rozumí zhotovení určité věci, nespadá-li pod kupní smlouvu, a dále údržba, oprava nebo úprava věci, nebo činnost s jiným výsledkem. Dílem se rozumí vždy zhotovení, údržba, oprava nebo úprava stavby nebo její části. Rozlišení smlouvy o dílo a kupní smlouvy, pokud jde o věc, která má být teprve zhotovena, bylo provedeno již v rámci pojednání o kupní smlouvě (viz výše). Dílo může mít různou povahu. S ohledem na skutečnost, že OZ zná ve svém ust. § 496 i nehmotné věci, je vytvořením nové věci i dílo autorské bez hmotné podstaty (Raban 2013, s. 259). Záleží-li provedení díla ve zvláštních osobních schopnostech zhotovitele, zaniká závazek ztrátou způsobilosti zhotovitele nebo jeho smrtí. To však neplatí v případě, že dílo může úspěšně provést ten, kdo převzal činnost zhotovitele jako jeho právní nástupce. Smrt objednatele sama o sobě závazek neruší, ledaže se tím splnění závazku stane nemožným nebo zbytečným.

Cena, jakožto plnění, které se zavazuje objednatel zaplatit zhotoviteli za provedení díla, může být ve smlouvě o dílo platně sjednána vícerym způsobem. Ve smlouvě musí být vždy výslovně dohodnuto, že za zhotovení díla bude zaplacená cena. Tento požadavek je naplněn jednak dohodou o její výši, postačí však, je-li dohodnut alespoň způsob jejího určení, případně je-li cena určena alespoň odhadem. Smlouva o dílo však může být uzavřena i bez určení ceny díla, ze smlouvy musí být však vždy zřejmé, že smluvní strany měly vůli uzavřít smlouvu i bez určení ceny díla, v takovém případě platí za ujednanou cenu tzv. cena obvyklá,

tj. cena placená za totéž nebo srovnatelné dílo za obdobných smluvních podmínek v době uzavření smlouvy. Cena díla může být sjednána pevnou částkou nebo odkazem na rozpočet, který je součástí smlouvy nebo byl objednateli sdělen zhotovitelem do uzavření smlouvy. K ceně díla a k možnostem jejího navýšení bude podrobněji pojednáno v dalším textu.

PROVÁDĚNÍ DÍLA

Zásadou je, že **zhotovitel provádí dílo** osobně nebo je nechává provést pod svým osobním vedením jen tehdy, je-li to zapotřebí vzhledem k jeho osobním vlastnostem nebo k povaze díla. Nejedná-li se o takový případ, může zhotovitel pověřit provedením nebo vedením díla jinou osobu, pak ale, již podle obecné úpravy závazkového práva, odpovídá za řádné plnění jako by dílo provedl sám.¹¹

Zhotovitel je povinen provést dílo s **potřebnou péčí v ujednaném čase a obstarat vše, co je k provedení díla potřeba**. Ačkoli ujednání o době plnění není nutnou náležitostí smlouvy o dílo, smlouva zpravidla takové ustanovení obsahuje. Není-li však doba plnění sjednána, pak je zhotovitel povinen provést dílo v době přiměřené jeho povaze. Nevyplývá-li ze smlouvy jiné ujednání, má se za to, že je čas plnění ujednaný ve prospěch zhotovitele.

OZ pamatuje také na případy, kdy je k provedení díla nutná **součinnost objednatele**. V takovém případě určí zhotovitel objednateli přiměřenou lhůtu k jejímu poskytnutí. Uplyne-li taková lhůta marně, má zhotovitel právo podle své volby si buď zajistit náhradní plnění na účet objednatele, a pokud na to objednatel upozornil, je zhotovitel oprávněn od smlouvy odstoupit.

PŘÍKLAD 6

Součinnost objednatele může mít různé podoby, např. dostavit se ke zkoušce šatů šitých na míru, předat věc k provedení opravy, umožnit vstup do domu nebo bytu, zajistit staveniště, předat projektovou dokumentaci či vydané povolení pro stavbu atd.

Zhotovitel je povinen při provádění díla postupovat **samostatně a příkazy objednatele** ohledně způsobu provádění díla je vázán, jen plyne-li to ze zvyklostí, anebo bylo-li to ujednáno. Jelikož je pravidlem, že zhotovitel při provádění díla příkazům objednatele nepodléhá, přiznává zákon objednateli právo kontroly nad prováděním díla. Zjistí-li, že zhotovitel porušuje svou povinnost, může požadovat, aby zhotovitel zajistil nápravu a prováděl dílo řádným způsobem. Neučiní-li tak zhotovitel ani v přiměřené době, může objednatel odstoupit od smlouvy, vedl-li by postup zhotovitele nepochybně k podstatnému porušení smlouvy.

OZ upravuje rovněž postup za situace, kdy je **překážkou v řádném zhotovení díla nevhodná věc**, předaná zhotoviteli objednatelem k provedení díla nebo příkaz objednatele, a pro případ dodržení stanoveného postupu ze strany zhotovitele vylučuje jeho odpovědnost za vady díla vzniklé pro nevhodnost věci nebo příkazu. Zhotovitel je povinen nejdříve upozornit objednatele na nevhodnou povahu věci, nebo příkazu, a to bez zbytečného odkladu, ledaže nemohl nevhodnost zjistit ani při vynaložení potřebné péče. Dále je zhotovitel povinen v takovém případě přerušit provádění díla v nezbytném rozsahu, přičemž lhůta stanovená pro dokončení díla se o dobu přerušení prodlužuje. Trvá-li objednatel na provádění díla s použitím předané věci nebo podle daného příkazu, má zhotovitel právo jednak požadovat, aby tak objednatel učinil písemně, a může také z tohoto důvodu od smlouvy odstoupit.

¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 524 [on-line] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Dílo se považuje za **provedené**, je-li dokončeno a předáno. Dílo je dokončeno, je-li předvedena jeho způsobilost sloužit svému účelu. Má-li být dokončení díla prokázáno provedením ujednaných zkoušek, považuje se provedení díla za dokončené úspěšným provedením zkoušek, jejichž výsledek se zachytí v zápisu. Převzetím nabývá objednatel vlastnické právo k věci a přechází na něho nebezpečí škody na věci, nestalo-li se tak již dříve. OZ poskytuje objednateli dvě možnosti, jak dílo převzít, a to buď bez výhrad, nebo s výhradami.

PŘÍKLAD 7

OZ zakotvuje povinnost zhotovitele předvést způsobilost díla sloužit účelu, ke kterému bylo zhotoveno, tedy zhotovitel je povinen předvést objednateli např. funkčnost zhotovovaného nábytku, či opravovaného motorového vozidla. Ačkoli OZ v souvislosti s předáním předmětu díla výslovně nepředepisuje sepsání předávacího protokolu, je jistě namístě, aby funkčnost a schopnost sloužit sjednanému účelu díla byla nejen předvedena, ale především zadokumentována, což má význam z hlediska právní jistoty obou smluvních stran a zajistí dostatečný podklad pro případné nároky s tímto spojené.

CENA ZA DÍLO

Provedením díla vniká zhotoviteli **právo na zaplacení ceny díla**.

Je-li **dílo přejímáno po částech**, vzniká právo na zaplacení ceny za každou část při jejím provedení. Provádí-li se dílo po částech nebo se značnými náklady a strany si neujednaly placení zálohy, může zhotovitel požadovat během provádění díla přiměřenou část odměny s přihlédnutím k vynaloženým nákladům.

Byla-li cena díla ve smlouvě **určena odhadem** a zjistí-li zhotovitel po uzavření smlouvy, že cenu určenou odhadem bude třeba podstatně překročit (dle praxe a soudní judikatury se musí jednat o navýšení o 10–20 %), oznámí to objednateli bez zbytečného odkladu s odůvodněným určením nové ceny; neučiní-li to bez zbytečného odkladu poté, co potřebu zvýšení ceny zjistil (nebo zjistit měl a mohl), nemá právo na zaplacení rozdílu v ceně. Objednatel může z tohoto důvodu od smlouvy odstoupit. Neučiní-li však tak bez zbytečného odkladu po doručení oznámení o vyšší ceně, platí, že se zvýšením ceny souhlasí.

PŘÍKLAD 8

Způsob určení ceny odhadem se vyskytuje často u oprav či úpravy věci, kdy zhotovitel na počátku není schopen přesně určit rozsah své činnosti, když se tento bude odvíjet nejen od zjištění, co bude na věci provádět, ale také v souvislosti s průběhem provádění díla.

Byla-li cena ve smlouvě sjednána **pevnou částkou, nebo odkazem na rozpočet**, nemají případné vícenáklady na výši ceny vliv a cenu nelze zvýšit jinak než dohodou stran. Toto poměrně tvrdé pravidlo OZ zmírňuje pro případ zcela **mimořádných a nepředvídatelných okolností**, které podstatně ztěžují dokončení díla. Nastanou-li takové okolnosti a strany se na zvýšení ceny nedohodnou, může soud podle svého uvážení rozhodnout o spravedlivém zvýšení ceny za dílo, anebo o zrušení smlouvy a o tom, jak se strany vypořádají. To neplatí, převzala-li některá ze stran nebezpečí změny okolností, nebo jedná-li se o okolnost, o níž některá ze stran předem prohlásila, že nenastane.

Byla-li cena určena **odkazem na rozpočet**, rozlišuje OZ rozpočet **zaručený a nezaručený (neúplný či nezávazný)**. O možnostech zvýšit cenu v případě zaručeného rozpočtu bylo pojednáno výše. Naproti tomu nezaručený rozpočet umožňuje zhotoviteli

jednostranně zvýšit cenu, objeví-li se nutnost vyšších nákladů nebo dalších činností, pokud nebyly při uzavření smlouvy předvídatelné, musí však takovou nutnost bezodkladně oznámit objednateli, jinak právo na zvýšení ceny ztrácí. Nesouhlasí-li objednatel se zvýšením ceny, určí zvýšení ceny na návrh zhotovitele soud. Má-li se však cena zvýšit o více než o 10%, přiznává se objednateli právo odstoupit od smlouvy.

VADY DÍLA

Neodpovídá-li dílo smlouvě, má vadu. Pokud jde o **práva objednatele z vadného plnění**, odkazuje OZ na **ustanovení o kupní smlouvě**, zároveň však vylučuje právo objednatele požadovat provedení náhradního díla, jestliže předmět díla vzhledem k jeho povaze nelze vrátit nebo předat zhotoviteli. Soud nepřiznává objednateli právo z vadného plnění, neoznámil-li objednatel vady díla bez zbytečného odkladu poté, kdy je zjistil nebo při náležité pozornosti zjistit měl, nejpozději však do dvou let od předání díla, a namítne-li zhotovitel, že právo bylo uplatněno opožděně.

Na obdobné použití **ustanovení o kupní smlouvě** odkazuje OZ i pro případ, že zhotovitel poskytl **záruku za jakost díla**. Případné vady díla nemají vliv na splatnost ceny, objednatel je tedy povinen cenu díla uhradit, a to i za situace, kdy převzal dílo s vadami, tedy s výhradami, pokud si ovšem smluvní strany ve smlouvě neujednaly jinak.

10.2.2 STAVBA JAKO PŘEDMĚT DÍLA

V samostatném oddíle upravuje OZ některá **specifika děl prováděných jako stavební práce** (zhotovení stavby, její oprava nebo úprava a úpravy nemovité věci) oproti obecné úpravě, a to zejména v oblasti přechodu nebezpečí škody, kontroly provádění díla, skrytých překážek a vad stavby.

Stavbou se rozumí stavební dílo bez zřetele na jeho stavebně technické provedení, účel a dobu trvání.

Podle těchto zvláštních ustanovení OZ nese zhotovitel **nebezpečí škody nebo zničení stavby** zhotovované objednateli na zakázku až do jejího předání, ledaže by ke škodě došlo i jinak.

V souvislosti s **převzetím stavby** zákon stanoví, že objednatel nemá právo odmítnout převzetí stavby pro **ojedinělé drobné vady**, které samy o sobě ani ve spojení s jinými nebrání užívání stavby funkčně nebo esteticky, ani její užívání podstatným způsobem neomezují.

Pro uplatnění práva ze **skryté vady** zákon určuje objednateli povinnost oznámit ji bez zbytečného odkladu poté, co ji mohl při dostatečné péči zjistit, nejpozději však do pěti let od převzetí stavby (prováděcí předpis může stanovit zkrácení doby pro některé části stavby až na dva roky). V opačném případě soud právo ze skryté vady objednateli nepřiznává, namítne-li druhá strana, že právo nebylo uplatněno včas. Strany si však mohou ve smlouvě ujednat zkrácení výše uvedené pětileté doby, v tom případě však nelze zhoršit postavení objednatele, je-li slabší stranou.

OZ dále zakotvuje **solidární odpovědnost za vady stavby**, kdy za zákonem stanovených podmínek společně a nerozdílně se zhotovitelem odpovídají i další osoby (např. subdodavatel, stavební dozor atd.). Zhotovitel se zproští povinnosti z vady stavby, pokud prokáže, že vadu způsobila pouze chyba ve stavební dokumentaci dodané osobou, kterou si zvolil objednatel, nebo pouze selhání dozoru nad stavbou vykonávaného osobou, kterou si zvolil objednatel.

10.2.3 DÍLO S NEHMOTNÝM VÝSLEDKEM

Spočívá-li **dílo v jiném výsledku činnosti, než je zhotovení věci nebo údržba, oprava či úprava věci**, postupuje zhotovitel při této činnosti, jak bylo ujednáno a s odbornou péčí tak, aby dosáhl výsledku činnosti určeného ve smlouvě.

Není-li předmětem díla hmotná věc, **odevzdá zhotovitel výsledek své činnosti** objednateli. **Dílo s nehmotným výsledkem** se považuje za předané, je-li dokončeno a zhotovitel umožní objednateli jeho užití.

Je-li předmětem díla **výsledek činnosti, který je chráněn právem průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví**, má se za to, že jej zhotovitel poskytl objednateli k účelu vyplývajícimu ze smlouvy. Výsledek činnosti, který je předmětem práva průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, může zhotovitel poskytnout i jiným osobám než objednateli, bylo-li tak ujednáno. Neobsahuje-li smlouva výslovný zákaz tohoto poskytnutí, je k němu zhotovitel oprávněn, není-li to vzhledem k povaze díla v rozporu se zájmy objednatele.

Tato ustanovení OZ se použijí obdobně **i pro výsledek činnosti zhotovený podle ustanovení o veřejném příslibu** (soutěžní dílo).

10.3 PŘENECHÁNÍ VĚCI K UŽITÍ JINÉMU

10.3.1 NÁJEM

OBEČNÁ USTANOVENÍ

DEFINICE 30 NÁJEMNÍ SMLOUVA

Nájemní smlouvou se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci věc k dočasnému užívání a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli nájemné.

Právní úprava nájmu je obsažena v ust. § 2201 až § 2331 OZ. Na obecná ustanovení o nájmu, resp. o nájemní smlouvě (§ 2201 až § 2234 OZ) navazuje úprava zvláštní, kde je speciálně upraven nájem bytu, resp. domu (§ 2235 až § 2301 OZ), nájem prostoru sloužícího podnikání (§ 2302 až § 2315 OZ), podnikatelský pronájem věcí movitých (§ 2316 až § 2320 OZ) a nájem dopravního prostředku (§ 2321 až § 2325 OZ). Pod úpravu nájmu je podřazena rovněž úprava ubytování (§ 2326 až § 2331 OZ). Jelikož předmětem tohoto učebního textu je právo obchodní, úprava týkající se nájmu bytu nebude rozebírána.

Pro nájemní smlouvu není zákonem požadována písemná **forma**. OZ pouze stanoví, že byla-li nájemní smlouva uzavřena v písemné formě, musí mít písemnou formu i souhlas pronajímatele s podnájemem (ust. § 2215 odst. 1 OZ) a souhlas pronajímatele se změnou věci (ust. § 2220 odst. 1 OZ). Písemnou formu OZ dále stanoví pro výzvu pronajímatele, aby nájemce věc užíval řádně (ust. § 2228 odst. 1 OZ). Ve zvláštních ustanoveních o nájmu prostoru sloužícího podnikání pak OZ vyžaduje písemnou formu pro smlouvu o převodu nájmu, jakož i souhlas pronajímatele s takovým převodem (ust. § 2307 odst. 1 OZ)

Účastníky nájemní smlouvy jsou na straně jedné pronajímatel, jakožto osoba, která přenechává pronajatou věc nájemci za úplaty do dočasného užívání, a na straně druhé nájemce, jakožto osoba, která je oprávněna užívat pronajatou věc způsobem ujednaným nebo obvyklým, má povinnost platit nájemné a po skončení nájemního vztahu pronajatou věc odevzdat zpět pronajímateli.

K **podstatným náležitostem** nájemní smlouvy patří především ujednání o předmětu nájmu a úplatě.

Z hlediska **předmětu** platí, že nájemní smlouvou lze pronajmout jak věc nemovitou, tak věc movitou, ta však musí být nezuživatelná, tedy taková, která se užíváním neztrácí, nespotřebovává, nýbrž opotřebovává, svou užitnou hodnotu tedy ztrácí postupně. Předmětem nájmu může být i část nemovité věci. Oproti dosavadní právní úpravě lze nyní podle OZ platně uzavřít nájemní smlouvu i ohledně věci, která v budoucnu teprve vznikne, a to za předpokladu, že již při uzavření nájemní smlouvy je možné takovouto věc dostatečně přesně určit. Předmětem nájmu musí být vždy věc individuálně určená, čímž se nájemní smlouva odlišuje od smlouvy o zápůjčce, jejímž předmětem mohou být výhradně věci určené podle druhu.

PŘÍKLAD 9

OZ nyní výslovně uvádí, že předmětem nájmu může být i část věci nemovité, což v praxi často bývá např. stěna domu pronajatá za účelem umístění reklamy.

OZ připouští fakultativní **zápis nájemního práva do veřejného seznamu**, je-li do veřejného seznamu zapsána pronajatá věc, a to na návrh vlastníka věci nebo se souhlasem vlastníka na návrh nájemce. Význam zápisu je pouze deklaratorní. Vědomost a nevědomost o existenci nájemního práva je významná zejména pro přechod nájmu na nového vlastníka (Raban 2013, s. 172). V těchto případech zápis zvyšuje ochranu nájemce.

PŘÍKLAD 10

Bude-li nájemní smlouva uzavřena ohledně pozemku evidovaného v katastru nemovitostí, bude možné nechat zapsat do katastru nemovitostí nájemní právo k tomuto pozemku.

Z hlediska **doby** nájmu lze uvést, že jedním z pojmových znaků nájmu je **dočasnost**. Dočasnost nájmu ovšem nevylučuje, aby byl sjednán bez určení doby užívání, neujednají-li totiž strany dobu trvání nebo den skončení nájmu, platí ze zákona, že se jedná o nájem na dobu neurčitou. Sjednají-li smluvní strany nájem na dobu určitou delší než padesát let, má se za to, že byl nájem ujednaný na dobu neurčitou s tím, že v prvních padesáti letech lze nájem vypovědět jen z ujednaných výpovědních důvodů a v ujednané výpovědní době, tedy po dobu prvních padesáti let se k nájmu z hlediska jeho vypověditelnosti přistupuje jako ke sjednanému na dobu určitou. Jelikož je toto právní pravidlo stanoveno jako vyvratitelná právní domněnka, může z okolností právního případu nebo z výslovně projevené vůle stran tedy vyplývat opačný závěr.¹²

PŘÍKLAD 11

Doba nájmu může být sjednána různým způsobem. V úvahu připadá i odkaz na jinou činnost (např. na dobu studia, odborné stáže, výkonu práce u určitého zaměstnavatele nebo

¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 491 [on-line]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> [vid. 19. 02. 2014].

na dobu podnikání v určitém místě apod.) nebo skutečnost (např. dožití určitého věku). I nájem ujednaný na dobu života je ujednaný na dobu určitou.¹³

K základním povinnostem pronajímatele patří:

- a) **přenechat** věc nájemci tak, aby ji mohl užívat k ujednanému nebo obvyklému účelu (povinnost odevzdací); pronajímatel je povinen odevzdat nájemci věc se vším, co je třeba k řádnému užívání věci, a to v ujednané době, jinak v den následující poté, co jej o to nájemce požádá,
- b) **udržovat** věc v takovém stavu, aby mohla sloužit tomu užívání, pro které byla pronajata (povinnost udržovací); běžnou údržbu věci je povinen provádět nájemce, ledaže se k ní zavázal pronajímatel, ostatní údržbu věci a její nezbytné opravy je pak povinen provádět pronajímatel, ledaže se k některému způsobu nebo druhu údržby a k opravě některých vad zavázal nájemce. Pronajímatel neodpovídá za vadu, o které v době uzavření nájemní smlouvy strany věděly a která nebrání užívání věci. Oznámí-li nájemce řádně a včas pronajímateli vadu věci, kterou má pronajímatel odstranit, a neodstraní-li pronajímatel vadu bez zbytečného odkladu, může nájemce:
 - pokud může věc užívat jenom s obtížemi:
 - žádat přiměřenou slevu,
 - provést opravu sám a žádat náhradu účelně vynaložených nákladů,
 - pokud ztěžuje vada zásadním způsobem užíváním, pak má nájemce právo:
 - na prominutí nájemného,
 - na výpověď bez výpovědní doby.

Peněžní nároky si nájemce může započíst až do výše jednoho měsíčního nájemného nebo do celého nájemného, pokud je kratší než měsíc. Uplatnit musí nájemce své právo do šesti měsíců ode dne, kdy vadu zjistil nebo mohl zjistit, jinak mu soud náhradu proti námitce pronajímatele nepřizná.

- c) **zajistit nájemci nerušené užívání** věci po dobu nájmu, a to jednak nerušené opravami a pak nerušené třetími osobami.

Během nájmu nemůže pronajímatel o své vůli pronajatou věc měnit. Ukáže-li se během nájmu **potřeba provést nezbytnou opravu věci**, kterou nelze odložit na dobu po skončení nájmu, musí ji nájemce strpět. Trvá-li oprava vzhledem k době nájmu dobu nepřiměřeně dlouhou nebo ztěžuje-li oprava užívání věci nad míru obvyklou, má nájemce právo na slevu z nájemného podle doby opravy a jejího rozsahu. Nemůže-li v důsledku provádění opravy věc vůbec užívat, má nájemce právo, aby mu pronajímatel dočasně poskytl k užívání jinou věc, nebo může nájem vypovědět bez výpovědní doby. Pokud jde o ochranu před třetími osobami, zákon stanoví, že se ochrany může domáhat nájemce sám, ohrozí-li třetí osoba nájemce v jeho nájemním právu nebo způsobí-li nájemci porušením nájemního práva újmu. Jestliže třetí osoba uplatňuje vlastnické nebo jiné právo k věci nebo žádá-li vydání nebo vyklizení věci, nájemce to pronajímateli oznámí a může požádat pronajímatele o ochranu. Neposkytne-li ji, může nájemce nájem vypovědět bez výpovědní doby. Bude-li nájemce rušen v užívání věci nebo jinak dotčen jednáním třetí osoby, má

¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 491 [on-line] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> .

právo na přiměřenou slevu z nájemného, pokud takové jednání třetí osoby pronajímateli včas oznámil.

Z hlediska **povinností nájemce** platí, že nájemce je jednak povinen **užívat věc jako řádný hospodář** k ujednanému účelu, nebo není-li ujednan, k účelu obvyklému.¹⁴ K dalším povinnostem nájemce patří zejména povinnost **platit nájemné**. Realizace udržovací povinnosti pronajímatele předpokládá i součinnost ze strany nájemce, proto mu zákon ukládá **povinnost oznamovací** - nájemce je povinen oznámit pronajímateli, že věc má vadu, kterou má odstranit pronajímatel, hned poté, kdy ji zjistí nebo kdy ji při pečlivém užívání věci zjistit mohl a povinnost umožnit pronajímateli přístup k věci. Při skončení nájmu je nájemce povinen **odevzdat** pronajímateli věc v místě, kde ji převzal, a v takovém stavu, v jakém byla v době, kdy ji převzal, s přihlédnutím k obvyklému opotřebení při řádném užívání, ledaže věc zanikla nebo se znehodnotila; přičemž odevzdáním se rozumí i předání vyklizené nemovité věci. Při odevzdání věci si nájemce oddělí a vezme vše, co do věci vložil nebo na ni vnesl vlastním nákladem, je-li to možné a nezhorší-li se tím podstata věci nebo neztíží-li se tím nepřiměřeně její užívání.

Úplatnost je dalším z pojmových znaků nájmu a odlišuje jej od výpůjčky, která je bezplatným užíváním cizí věci. **Výše nájemného** bývá zpravidla sjednána v nájemní smlouvě. Není-li výše nájemného ujednána, platí se nájemné ve výši obvyklé v době uzavření nájemní smlouvy s přihlédnutím k nájemnému za nájem obdobných věcí za obdobných podmínek. Zákon připouští sjednání i nepeněžitého nájmu, kdy je nájemné plněno jinak než v penězích, např. v naturáliích, závazkem provést rekonstrukci nemovitosti apod. Nájemné se platí měsíčně pozadu, splatnost může být však sjednána odlišně. Pronajímatel má **právo na úhradu pohledávky** vůči nájemci zadržet movité věci, které má nájemce na věci nebo v ní. **Zadržovací právo** však může pronajímatel uplatnit i ohledně jiných pohledávek než jen pohledávek nájemného.

Nedohodnou-li se smluvní strany jinak, může dát nájemce pronajatou věc do **podnájmu**, tedy zřídít třetí osobě k věci užívací právo, jen se souhlasem pronajímatele (ten musí být písemný, byla-li nájemní smlouva uzavřena písemně) a jen na dobu nájmu. Učiní-li tak nájemce bez souhlasu pronajímatele, považuje se to za hrubé porušení nájemcových povinností způsobující pronajímateli vážnější újmu. Za podnájemce odpovídá nájemce, jakoby věc užíval sám.

Nájemce je oprávněn provést **změnu věci** jen s předchozím souhlasem pronajímatele (ten musí mít písemnou formu, byla-li nájemní smlouva uzavřena písemně). Změnu věci provádí nájemce na svůj náklad a v případě, že dojde změnou věci k jejímu zhodnocení, musí se smluvní strany při skončení nájmu vyrovnat podle míry zhodnocení. Jestliže nájemce provede změnu věci bez souhlasu pronajímatele, je povinen uvést věc do původního stavu, a to jakmile jej o to pronajímatel požádá, nejpozději však při skončení nájmu věci. Neučiní-li tak, může pronajímatel nájem vypovědět bez výpovědní doby.

Nájem sleduje věc, která je jeho předmětem, proto **změní-li se vlastník věci**, například následkem prodeje věci, přejdou práva a povinnosti z nájmu na nového vlastníka. V souvislosti se změnou vlastnictví pronajaté věci OZ obsahuje několik ochranných ustanovení, která mají za cíl chránit jednak nového pronajímatele, tak i nájemce. OZ stanoví, že převedl-li pronajímatel vlastnické právo k věci, nejsou **pro nového vlastníka závazná**

¹⁴ Z toho, že je povinen užívat jako řádný hospodář, se dovozuje, že fakticky, skutečně věc užívat nemusí (zajisté, pokud si strany výslovně neujednaly, že bude fakticky užívat), ledaže by neužíváním byla věc ohrožena nebo znehodnocena, popř. znehodnocována. Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 493 [on-line] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

ujednání o pronajímatelových povinnostech, které zákon nestanoví; to však neplatí, pokud nový vlastník o těchto ujednáních věděl (zde nabývá na významu zápis nájemního práva do veřejného seznamu). Samotná skutečnost, že se změnil vlastník věci, **neopravňuje smluvní stranu vypovědět** nájem. Pokud se však smluvní strany ve smlouvě dohodnou odlišně, pak má pronajímatel právo nájem vypovědět do tří měsíců poté, co se dozvěděl nebo musel dozvědět, kdo je nájemcem, a nájemce do tří měsíců poté, co se dozvěděl o změně vlastníka. Neměl-li nový vlastník rozumný důvod pochybovat, že kupuje věc, která není pronajata (je-li existence nájmu seznatelná z veřejného seznamu, rozumný důvod pochybovat je dán), má právo vypovědět nájem do tří měsíců poté, co se dozvěděl nebo musel dozvědět, že je věc pronajata a kdo je nájemcem. Jedná-li se o nemovitou věc, je výpovědní doba tříměsíční. Jedná-li se o movitou věc, je výpovědní doba jednoměsíční. Strana, která nájem vypoví, poskytne druhé straně přiměřené odstupné.

Jedním z důvodů **skončení nájmu** je **uplynutí doby**, což se z povahy věci týká nájmu sjednaného na dobu určitou. K zániku nájemního vztahu však dojde pouze za předpokladu, že se nájem mlčky neobnoví. Užívá-li totiž nájemce věc i po uplynutí sjednané doby a pronajímatel ho do jednoho měsíce nevyzve, aby mu věc odevzdal, platí, že nájemní smlouva byla znovu uzavřena za podmínek ujednaných původně. Byl-li nájem původně sjednán na dobu delší než jeden rok, platí, že nyní byla nájemní smlouva uzavřena na jeden rok; byl-li nájem sjednán na dobu kratší než jeden rok, platí, že nyní byla nájemní smlouva uzavřena na tuto dobu. Nájem se však neobnoví, dala-li strana v přiměřené době předem najevo, že nájem skončí nebo již dříve nájem vypověděla.

Dalším důvodem skončení nájmu je **zánik věci**. Zanikne-li věc během doby nájmu zčásti, má nájemce právo buď na přiměřenou slevu z nájemného, anebo může nájem vypovědět bez výpovědní doby. Zanikne-li ovšem v důsledku porušení povinnosti nájemce užívat ji jako řádný hospodář, nastupuje odpovědnost podle práva deliktního (Raban 2013, s. 176).

Pokud jde o skončení nájmu **výpovědí**, je třeba rozlišit, zda byl nájem sjednán na dobu určitou či neurčitou. Nájem sjednaný na dobu určitou může každá ze stran vypovědět totiž jen tehdy, byly-li ve smlouvě zároveň ujednaný důvody výpovědi a výpovědní doba, případně z důvodů stanovených zákonem. Nájem sjednaný na dobu neurčitou skončí výpovědí jednou ze stran i bez uvedení důvodu, přičemž výpovědní doba činí jeden měsíc, byla-li předmětem nájmu věc movitá, resp. tři měsíce, jedná-li se o věc nemovitou. OZ navíc upravuje zvláštní případ výpovědi, a to **výpověď bez výpovědní doby**, tzv. výpověď okamžitá. Taková výpověď musí být odůvodněna a je možno ji využít jen v zákonem stanovených případech, kdy jde zpravidla o porušení konkrétních povinností některé ze stran, se kterými dřívější právní úprava spojovala možnost od nájemní smlouvy odstoupit (některé důvody již byl zmíněny výše, dále např. stane-li se věc nepoužitelnou k ujednanému účelu, nebo není-li ujednán, k účelu obvyklému, a to z důvodů, které nejsou na straně nájemce). Vypovědět nájem bez výpovědní doby má dotčená strana právo i tehdy, porušuje-li strana zvlášť závažným způsobem své povinnosti, a tím působí značnou újmu druhé straně.

NÁJEM PROSTORU SLOUŽÍCÍHO PODNIKÁNÍ

Pojetí nájmu nebytových prostor je od předchozí právní úpravy, obsažené v zákoně č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, zcela odlišné. **Předchozí právní úprava** např. rigidně stanovovala náležitosti obsahu nájemní smlouvy i její písemnou formu, což OZ opustil. Rovněž se zúžil rozsah předmětné zvláštní úpravy, a to pouze na případy, kdy předmět nájmu bude využíván k podnikatelské činnosti.

Rozhodujícím kritériem pro aplikaci zvláštních ustanovení OZ nájmu prostoru sloužícího podnikání je **účel nájmu** (provozování podnikatelské činnosti nájemcem). Účel nájmu nemusí být v nájemní smlouvě výslovně vyjádřen, postačí pouze zřejmý shodný projev

vůle smluvních stran směřující k dočasnému poskytnutí prostoru nebo místnosti k provozování podnikatelské činnosti a současně naplnění faktického stavu, kdy předmět nájmu bude alespoň převážně sloužit podnikání (Raban 2013, s. 204).

OZ obsahuje legální definici **pojmu prostoru sloužícího k podnikání**, kterým se rozumí prostor nebo místnost, je-li účelem nájmu provozování podnikatelské činnosti v tomto prostoru nebo v této místnosti a slouží-li pak prostor nebo místnost alespoň převážně podnikání, bez ohledu na to, zda je účel nájmu v nájemní smlouvě vyjádřen¹⁵.

Není-li ve zvláštních ustanoveních o nájmu prostoru sloužícího podnikání stanoveno jinak, použijí se pro nájem obecná ustanovení o nájmu.

Jedná-li se však o nájem prostoru nebo místnosti, jehož účelem není ani bydlení, ani provozování podnikatelské činnosti, použijí se na takový nájem obecná ustanovení o nájmu. Je-li s nájmem prostoru sloužícího podnikání spojeno poskytování služeb, použijí se ustanovení o poskytování služeb souvisejících s nájmem bytu obdobně.

Nájemce nemá právo **provozovat jinou činnost nebo změnit způsob či podmínky jejího výkonu**, než jak to vyplývá z účelu nájmu nebo z jiného ujednání stran, anebo z toho, co bylo možné důvodně očekávat při uzavření smlouvy, pokud by tato změna působila zhoršení poměrů v nemovité věci nebo by nad přiměřenou míru poškozovala pronajímatele nebo ostatní uživatele nemovité věci. To neplatí, pokud se v důsledku změny poměrů na straně nájemce jeho činnost v některém ohledu změnila jen nepodstatně.

Nájemce může **nemovitou věc, kde se nalézá prostor sloužící podnikání**, opatřit se souhlasem pronajímatele v přiměřeném rozsahu štíty, návěstími a podobnými znameními; pronajímatel může souhlas odmítnout, má-li pro to vážný důvod. Požádal-li nájemce o udělení souhlasu v písemné formě a nevyjádří-li se pronajímatel do jednoho měsíce, považuje se souhlas pronajímatele za daný. Při skončení nájmu odstraní nájemce znamení, kterými nemovitou věc opatřil, a uvede dotčenou část nemovité věci do původního stavu.

Nájemce může s předchozím souhlasem pronajímatele **převést nájem** v souvislosti s převodem podnikatelské činnosti, jíž prostor slouží; souhlas pronajímatele i smlouva o převodu nájmu vyžadují písemnou formu.

Z hlediska **skončení nájmu** platí, že nájem sjednaný na dobu určitou může být **vypovězen** i před uplynutím ujednané doby, a to jak ze strany nájemce, tak ze strany pronajímatele.

Nájemce tak může učinit:

- a) ztratí-li způsobilost k činnosti, k jejímuž výkonu je prostor sloužící podnikání určen,
- b) přestane-li být najatý prostor z objektivních důvodů způsobilý k výkonu činnosti, k němuž byl určen, a pronajímatel nezajistí nájemci odpovídající náhradní prostor, nebo
- c) poruší-li pronajímatel hrubě své povinnosti vůči nájemci.

Pronajímatel tak může učinit:

¹⁵ Zásadně se prostorem sloužícím podnikání rozumí vystavěná nebo jinak vybudovaná část nemovité věci, která má podle ujednání stran sloužit podnikání, zejména výkonu či provozu živnosti maloobchodní, restaurační, hospodské (včetně tzv. rychlého občerstvení, kaváren, čajoven), nebo roznáškové, hotelové, nebo výkonu živnosti řemeslnické, jiné činnosti výrobní nebo skladovací nebo poskytování služeb, bez ohledu na to, zda při tom bude docházet ke styku s veřejností či nikoli. Podnikání samozřejmě slouží i místnosti, kde se provozuje tzv. svobodné povolání, umělecká tvorba, ale také např. lékařská, zubařská, lékárnická, apod. činnost. Nelze vyloučit, že si strany ujednají nájem prodejního místa (tzv. stánku, pultu či pod.). Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 509 [on-line] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

- a) má-li být nemovitá věc, v níž se prostor sloužící podnikání nachází, odstraněna, anebo přestavována tak, že to brání dalšímu užívání prostoru, a pronajímatel to při uzavření smlouvy nemusel ani nemohl předvídat, nebo
- b) porušuje-li nájemce hrubě své povinnosti vůči pronajímateli, zejména tím, že přestože jej pronajímatel vyzval k nápravě, chová se nájemce v rozporu s ustanovením § 2305, nebo je po dobu delší než jeden měsíc v prodlení s placením nájemného nebo služeb spojených s užíváním prostoru sloužícího podnikání.

Ve výpovědi musí být pod sankcí neplatnosti výpovědi uveden její **důvod**. **Výpovědní doba** činí tři měsíce.

V případě nájmu na dobu neurčitou je výpovědní doba šestiměsíční; má-li však strana k výpovědi vážný důvod, je výpovědní doba tříměsíční; trvá-li nájem po dobu delší než pět let a vzhledem k okolnostem strana nemohla předpokládat, že druhá strana nájem vypoví, je výpovědní doba vždy šestiměsíční.

OZ zavádí nový **proces obrany vůči výpovědi**. Nesouhlasí-li vypovídající strana s udělením výpovědi, má právo žádat soud o přezkoumání její oprávněnosti. Předpokladem podání takové žaloby je však předchozí hmotněprávní úkon v podobě podání písemných námitek vypovídající straně. Námitky musí být vzneseny v prekluzivní lhůtě jednoho měsíce od doručení výpovědi. Žalobu o přezkoumání oprávněnosti výpovědi může oprávněná strana podat až poté, co marně uplyne jednoměsíční lhůta od doručení námitek, během které může vypovídající strana vzít svoji výpověď zpět. Pro podání žaloby je stanovena dvouměsíční promlčecí lhůta. Vyklidí-li nájemce prostor sloužící podnikání v souladu s výpovědí, považuje se výpověď za platnou a přijatou nájemcem bez námitek.

OZ rovněž zcela nově zakotvuje **institut náhrady za převzetí zákaznické základny**. Skončí-li totiž nájem výpovědí ze strany pronajímatele, má nájemce právo na náhradu za výhodu pronajímatele, nebo nového nájemce, kterou získali převzetím zákaznické základny vybudované vypovězeným nájemcem. Nájemce toto právo nemá, byl-li z nájmu vypovězen pro hrubé porušení svých povinností.

PŘÍKLAD 12

Účelem tohoto institutu je ochrana nájemců, kteří v pronajatém prostoru vybudují velmi dobře fungující a prosperující provoz, takřkajíc naučí zákazníky chodit k nim, vybudují si svoji klientelu (např. vybudují věhlasné pekařství, přičemž po ukončení nájmu pekařství pokračuje, ale již bez původního nájemce) (Bezouška, Piechowiczová 2013, s. 318).

PODNIKATELSKÝ PRONÁJEM VĚCÍ MOVITÝCH

Podnikatelský pronájem movitých věcí vzniká **nájemní smlouvou**, kterou se pronajímatel, který je podnikatelem a jehož podnikání spočívá v pronajímání věcí, zavazuje přenechat nájemci na určitou dobu užívání movité věci a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli nájemné.

Není-li ve zvláštních ustanoveních stanoveno jinak, použijí se pro podnikatelský pronájem movitých věcí obecná ustanovení o nájmu.

Předpokladem aplikace této zvláštní úpravy tedy je, že pronajímatel je podnikatelem a jeho **předmětem podnikání je pronajímání věcí movitých**. Dalším specifikem této úpravy je kromě vymezení osoby pronajímatele také **délka nájmu**, kdy se jedná vždy o nájem na dobu určitou.

Pronajímatel je povinen se při předání věci nájemci přesvědčit, že **věc** je v dobrém stavu, je povinen nájemci předvést, že věc je funkční, pokud je to obvyklé, a dále je povinen

seznámit nájemce s pravidly pro zacházení s věcí nebo mu pro to předat pokyny v písemné formě.

Má-li věc **vadu**, pro kterou ji nelze řádně užívat nebo pro kterou ji lze užívat jen se značnými obtížemi, má nájemce právo, aby mu pronajímatel poskytl jinou věc sloužící témuž účelu. Po dobu, po níž nájemce nemohl věc řádně užívat vůbec nebo jen se značnými obtížemi, má nájemce právo na prominutí nájemného, anebo na slevu z nájemného nebo snížení nájemného; své právo musí nájemce uplatnit u pronajímatele do konce ujednané doby nájmu, jinak zanikne.

Ačkoli se vždy jedná o nájem na dobu určitou, je nájemce oprávněn nájem kdykoli **vypovědět** s desetidenní výpovědní dobou. Obnovení nájemní smlouvy po uplynutí doby nájmu zákon u tohoto subtypu vylučuje.

NÁJEM DOPRAVNÍHO PROSTŘEDKU

Nájem dopravního prostředku se zakládá **nájemní smlouvou**, kterou se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci na určitou dobu užívání dopravního prostředku a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli nájemné.

Není-li ve zvláštních ustanoveních stanoveno jinak, použijí se pro podnikatelský pronájem movitých věcí obecná ustanovení o nájmu.

Rovněž i tento subtyp nájemní smlouvy zakládá vždy jen nájem na dobu určitou, přičemž dalším specifickým rysem tohoto nájmu je jeho **předmět**, kterým může být jen dopravní prostředek.

Dopravním prostředkem se rozumí jakékoli vozidlo (motorové i bezmotorové, silniční, kolejové, letadlo, vznášedlo atd.), které slouží přepravování nákladu nebo lidí, popřípadě obojího.

Pronajímatel je povinen **odevzdat nájemci dopravní prostředek** spolu s potřebnými doklady v ujednané době, jinak bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy, přičemž dopravní prostředek musí být způsobilý k provozu a k ujednanému způsobu užívání, jinak k užívání, k němuž dopravní prostředek obvykle slouží. Není-li dopravní prostředek způsobilý k provozu, nájemce má právo odmítnout dopravní prostředek převzít, a zjistí-li nezpůsobilost dodatečně, má právo jej vrátit a žádat odstranění vady nebo odevzdání jiného dopravního prostředku, anebo zrušení smlouvy.

Nájemce zaplatí **nájemné** po ukončení užívání dopravního prostředku; je-li však nájem ujednán na dobu delší než tři měsíce, platí nájemce nájemné ke konci každého kalendářního měsíce.

Nájemce je povinen **udržovat dopravní prostředek** ve stavu, v jakém jej převzal, s přihlédnutím k obvyklému opotřebení. Proti pronajímateli má pak nájemce právo na náhradu nákladů vynaložených na údržbu, musí jej však uplatnit v tříměsíční prekluzivní lhůtě, která počne běžet vynaložením nákladů.

UBYTOVÁNÍ

Úprava ubytování není zvláštní úpravou doplňující úpravu nájmu nebo zvláštní úpravu nájmu bytu a domu, nýbrž je **úpravou samostatnou**.

Ubytování se zakládá **smlouvou o ubytování** (o přechodném nájmu), kterou se ubytovatel zavazuje poskytnout ubytovanému přechodně ubytování na ujednanou dobu nebo na dobu vyplývající z účelu ubytování v zařízení k tomu určeném a objednatel se zavazuje

zaplatit ubytovateli za ubytování a za služby spojené s ubytováním ve lhůtě stanovené ubytovacím řádem,¹⁶ popřípadě ve lhůtě obvyklé.

Subjekty tohoto vztahu jsou tedy nikoli pronajímatel a nájemce, nýbrž ubytovatel a objednatel, resp. ubytovaný.

PŘÍKLAD 13

Tato úprava dopadá na ubytování v hotelích, noclehárnách, studentských koležích, ubytovnách a jiných podobných zařízeních.

Ubytovaný má **právo užívat prostor vyhrazený mu k ubytování** (může se jednat o pokoj, ale může jím být jen lůžko), jakož i společné prostory ubytovacího zařízení (ubytovací prostor) a využívat služby s ubytováním spojené. Požádá-li o to ubytovaný, ubytovatel od něho **převezme do úschovy peněžní prostředky, klenoty nebo jiné cennosti**, ledaže to jsou věci nebezpečné nebo hodnotou či rozsahem pro ubytovací zařízení neúměrné. Ubytovatel může požadovat, aby mu byly věci k úschově předány v uzavřené nebo zapečetěné schránce. Bez souhlasu ubytovatele nesmí ubytovaný **v ubytovacím prostoru provádět podstatné změny**.

Ubytovaný může **smlouvu vypovědět** před uplynutím ujednané doby. Prokáže-li ubytovatel, že nemohl zabránit škodě, která mu vznikla předčasným zrušením ubytování ze strany ubytovaného, může žádat, aby mu ubytovaný škodu nahradil. Ubytovatel může před uplynutím ujednané doby smlouvu vypovědět bez výpovědní doby, porušuje-li ubytovaný i přes výstrahu hrubě své povinnosti ze smlouvy, anebo dobré mravy.

10.3.2 PACHT

OBECNÁ USTANOVENÍ

OZ zavádí **pacht** jako nový smluvní typ, přičemž pacht představuje **speciální úpravu ve vztahu k nájmu** (v tomto směru je stanoveno i subsidiární použití právní úpravy nájmu). Důvodem takového vyčlenění je především rozdílná hospodářská funkce obou institutů. Nájem směřuje pouze k užívání (s omezenou možností brát z věci i užitky pro svou potřebu), kdežto pacht je směřován právě k požívání, přičemž se předpokládá činnost pachtýře, aby dosáhl určitého výnosu, který mu celý připadá. Pravidelným rysem pachtu je pachtýřovo vlastní přičinění - pachtýř vlastní práci nebo jinou činností obhospodařuje věc tak, aby přinášela plody nebo užitky (výnos) a pachtýř si tento výnos přivlastňuje.¹⁷ Riziko nezdaru v úsilí o výnos nese pachtýř.

DEFINICE 31 PACHTOVNÍ SMLOUVA

Pachtovní smlouvou se tedy propachtovatel zavazuje přenechat pachtýři věc k dočasnému užívání a požívání a pachtýř se zavazuje platit za to propachtovateli pachtovné

¹⁶ Ubytovací řád, který lze chápat jako druh obchodních podmínek, a tedy součást obsahu smlouvy, a který s ohledem na dispozitivnost zákonné úpravy může vylučovat nebo modifikovat zákonná ustanovení. Blíže viz např. Raban (2013, s. 201).

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 512 [on-line] [vid. 22. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

nebo poskytnout poměrnou část výnosu z věci. Rozdílně od nájmu, kdy má nájemce právo věc užívat, se pachtovní smlouvou zakládá pachtýři právo věc užívat i požívat.

Přenechá-li strana druhé smluvní straně jednou smlouvou více věcí, z nichž některé slouží k užívání a jiné k požívání, posoudí se smlouva podle povahy hlavní věci.

Z hlediska **právní úpravy** platí, že obecná ustanovení pachtovní smlouvy, společná pro všechny druhy pachtu (nevyplývá-li ze zvláštní úpravy jinak), jsou obsažena v ust. § 2332 až § 2344 OZ, dále jsou stanovena specifika pro zemědělský pacht (ust. § 2345 až § 2348 OZ) a specifika pro pacht závodu (ust. § 2349 až § 2357 OZ).

Není-li v ustanoveních o pachtu stanoveno něco jiného, použijí se pro pacht přiměřeně ustanovení o nájmu (§ 2201 až § 2234 OZ).

Z hlediska **formy** OZ u pachtovní smlouvy nevyžaduje obligatorní písemnou formu (tj. může být uzavřena ústně či konkludentně). Nepřímý požadavek písemné formy u pachtovní smlouvy, jejímž předmětem je věc zapsána do veřejného seznamu, dle našeho názoru nelze dovodit ani z ust. § 2333 OZ, dle kterého mj. platí, že je-li propachtovaná věc zapsána do veřejného seznamu, zapíše se do veřejného seznamu i pachtovní právo, pokud to navrhne vlastník věci nebo s jeho souhlasem pachtýř (to platí i v případě, že je do veřejného seznamu zapsána jednotlivá věc náležející k propachtované hromadné věci). OZ zde hovoří pouze a zápisu existence pachtovního práva, nikoliv o uložení „dokladu“ o pachtu (jako např. v případě „dokladu o pachtu závodu“ ve smyslu ust. § 2350 OZ). Pokud však pachtovní smlouva byla uzavřena v písemné formě, tak písemnou formu vyžaduje i její výpověď (ust. § 2339 odst. 1 OZ). Zápis se zamýšlí umožnit i v případě, že je do veřejného seznamu zapsána jednotlivá složka hromadné věci (např. pozemek jako složka propachtovaného podniku).

Účastníky pachtovní smlouvy jsou na straně jedné propachtovatel, jakožto osoba, která zavazuje přenechat pachtýři věc k dočasnému užívání a požívání a na straně druhé pachtýř, jakožto osoba, která se za užívání a požívání propachtované věci zavazuje platit propachtovateli pachtovné nebo poskytnout poměrnou část výnosu z věci.

Mezi **podstatné náležitosti** pachtovní smlouvy patří především specifikace věcí, které jsou předmětem pachtu, a dále ujednání výše úplaty (nájemného), buď ve formě pachtovného nebo ve formě naturálií (poměrné části výnosu z věci), nebo jejich kombinací (dále také jen pachtovné). Pachtovné může být stanovenou pevnou částkou nebo proměnlivou částkou, v závislosti na výnosu z pachtu.

Pachtovní smlouvou se tedy propachtovatel zavazuje přenechat pachtýři věc k dočasnému užívání a požívání a pachtýř se zavazuje platit za to propachtovateli pachtovné nebo poskytnout poměrnou část výnosu z věci.

Oprávnění **věc užívat** spočívá zejména v tom, že pachtýř užívá propachtovanou věc k účelu, ke kterému se tato věc obvykle užívá; **požívat** propachtovanou věc znamená brát z ní plody a jiné užitky.

Předmětem pachtu tedy může být pouze věc, která je schopná takový užitek přinášet (tj. věc plodivá, plodonosná, přinášející výnos, ať již jsou výnosem plody naturální nebo civilní);¹⁸ předmětem pachtu může být i věc zužititelná (která se užíváním spotřebovává, na rozdíl od nájmu, jehož předmětem může být pouze věc nezužitelná), propachtována může být jak věc hmotná, tak i nehmotná (např. právo těžby, apod.).

Pachtýř pečuje o propachtovanou věc jako **řádný hospodář**. Pachtýř je zásadně povinen jen k běžné údržbě a běžným opravám.

¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 512 [on-line] [vid. 22. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Vyskytnou-li se na propachtované věci **vady, které pachtýř nezpůsobil** nebo k jejichž odstranění není povinen, stíhá povinnost k odstranění vad propachtovatele. Pokud propachtovatel neodstraní vadu věci, kterou má povinnost odstranit, bez zbytečného odkladu, a klesne-li proto výnos z propachtované věci pod polovinu běžného výnosu, má pachtýř právo na slevu z pachtovného; odstraní-li vadu sám, má právo na náhradu vynaložených nákladů. Jedná-li se o vadu, která zásadním způsobem ztěžuje, nebo i znemožňuje požívání propachtované věci tak, že z ní lze nanejvýš dosáhnout jen nepatrný výnos, má pachtýř právo na prominutí pachtovného, nebo na vypovězení pachtu bez výpovědní doby.

Provádí-li propachtovatel **na propachtované věci opatření**, k nimž je podle smlouvy nebo z jiného právního důvodu oprávněn nebo povinen, nahradí pachtýři v přiměřeném rozsahu náklady a ztrátu výnosu, které pachtýři v důsledku takového opatření vznikly; požádá-li o to pachtýř, poskytne mu propachtovatel přiměřenou zálohu. Pachtýřovo právo na slevu z pachtovného nebo na jeho prominutí tím dotčeno není. Zlepší-li propachtovatel propachtovanou věc do té míry, že pachtýř může při řádném hospodaření dosáhnout vyššího výnosu, může se propachtovatel domáhat přiměřeného zvýšení pachtovného.

Pacht ujednaný na **dobu určitou skončí** uplynutím sjednané doby. Je-li pacht ujednan alespoň na dobu tří let, může strana vyzvat v době ne kratší než šest měsíců před uplynutím ujednané doby druhou stranu, aby sdělila, zda hodlá v pachtu pokračovat, s tím, že vysloví-li druhá strana do tří měsíců od doručení výzvy svůj souhlas, prodlouží se pacht o dobu, na kterou byl původně ujednan; jinak pacht skončí v původně ujednané době.

Pacht ujednaný na **dobu neurčitou** lze vypovědět. Byla-li pachtovní smlouva uzavřena v písemné formě, vyžaduje i výpověď písemnou formu.

Nebyla-li výpovědní doba sjednána v pachtovní smlouvě, tak platí, že pacht ujednaný na dobu neurčitou lze vypovědět v šestiměsíční výpovědní době tak, aby skončil koncem pachtovního roku. Pachtovním rokem je rok začínající dnem účinnosti pachtovní smlouvy; má se za to, že pachtovním rokem je rok kalendářní (u zemědělského pachtu je pachtovní rok období od 1. října do 30. září následujícího roku).

Propachtuje-li pachtýř propachtovanou věc jinému, přenechá-li ji jinému k užívání nebo změnil-li hospodářské určení věci, anebo způsob jejího užívání nebo požívání bez propachtovatelova předchozího souhlasu, může propachtovatel vypovědět pacht bez i výpovědní doby.

Nevrátí-li pachtýř propachtovanou věc při skončení pachtu propachtovateli, náleží propachtovateli pachtovné, jako by pacht trval; plody a užitky vytěžené pachtýřem v té době se počítají jako užitky za celý rok.

Hospodářský účel pachtu vede k tomu, že propachtovatel zpravidla přenechává věc pachtýři s **inventářem**, tedy se souborem věcí, zejména movitých, určených k užívání hlavní věci a jejímu řádnému obhospodařování. Nemusí tomu být jen při pachtu zemědělských farem nebo jiných obchodních závodů, který je upraven speciálně, ale i v jiných případech. Pak se i na inventář vztahují ustanovení o pachtu. Nevyžaduje se povinnost provést soupis inventáře, záleží na stranách samotných, i když se přirozeně jeví jako vhodné a výhodné soupis inventáře provést jak při předání propachtované věci pachtýři, tak i při vrácení věci propachtovateli po skončení pachtu. Z praktických důvodů bude soupis inventáře fakticky nezbytný při přenechání inventáře za ujednanou (tzv. odhadní) cenu. Řádné hospodaření s propachtovanou věcí zahrnuje i péči o inventář, jeho údržbu a obnovování, resp. modernizaci se zřetelem k technickému pokroku.¹⁹

Propachtuje-li se věc společně s inventářem (ust. § 2342 OZ), zachová pachtýř jednotlivé kusy inventáře. Náležejí-li do inventáře zvířata, obnovuje pachtýř jejich stav s péčí

¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 514 [on-line] [vid. 22. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

řádného hospodáře. Zničí-li se něco z inventáře nebo opotřebí-li se do té míry, že to nelze dále užívat, obnoví propachtovatel inventář, ledaže se škoda přičítá pachtýři; to platí i v případě vady propachtované věci.

Propachtuje-li se věc společně s inventářem v ujednané ceně a zaváže-li se pachtýř vrátit propachtovateli při skončení pachtu inventář v téže ceně, může pachtýř s inventářem jako řádný hospodář volně nakládat, nese však nebezpečí škody, byť vznikne i náhodou. Pachtýř udržuje inventář a nahradí jej s péčí řádného hospodáře; je-li věc zapsána do inventáře, nabývá k ní propachtovatel vlastnické právo. Skončí-li pacht, vrátí pachtýř inventář propachtovateli. Propachtovatel může odmítnout převzít kus inventáře obstaraný pachtýřem, pokud má vzhledem k propachtované věci a k řádnému hospodaření s ní nepřiměřenou cenu nebo pokud je pro propachtovanou věc nadbytečný; odmítnutím nabývá vlastnické právo k odmítnutému kusu pachtýř. Je-li mezi cenou převzatého a vráceného inventáře rozdíl, vyrovná se v penězích.

PŘÍKLAD 14

Zda se jedná o nájem nebo pacht se určuje podle hospodářského účelu závazku - k čemu směřuje vůle smluvních stran. Přenechá-li se k užívání pro podnikatelskou činnost určitý prostor, zpravidla půjde o nájem. Přenechá-li se však prostor s inventářem a zařízený (např. restaurace), spíše půjde o pacht.

ZEMĚDĚLSKÝ PACT

V případě, že **předmětem pachtu** bude **zemědělský nebo lesní pozemek**, bude se jednat o zemědělský pacht, který je samostatným institutem podléhajícím zvláštní úpravě pachtu dle ust. § 2332 až 2348 OZ. Co se považuje za zemědělský nebo lesní pozemek vymezuje zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), v platném znění. V případech, kdy se nebude jednat o zemědělský nebo lesní pozemek, ale o jiný pozemek, bude se jednat o pacht dle obecných ustanovení. Propachtován může být ovšem i celý zemědělský závod (farma) nebo lesní závod. V takovém případě se použijí ustanovení o pachtu závodu společně s ustanoveními o zemědělském pachtu.

Z právní úpravy zemědělského pachtu mj. vyplývá, že **pachtovné se platí** ročně pozadu a je splatné k 1. říjnu.

Je-li pacht ujednaný na dobu delší než dva roky a není-li smlouva uzavřena v písemné formě, má se za to, že pacht byl ujednaný **na dobu neurčitou**. Pacht ujednaný na dobu neurčitou lze vypovědět v dvanáctiměsíční výpovědní době (oproti šestiměsíční výpovědní době dle obecných ustanovení o pachtu (ust. § 2339 OZ).

Pacht ujednaný **na dobu určitou** skončí uplynutím sjednané doby. Stane-li se pachtýř ze zdravotních důvodů nezpůsobilý na pozemku hospodařit, má právo vypovědět pacht v tříměsíční výpovědní době, i když byl pacht ujednaný na dobu určitou. Zemře-li pachtýř, má pachtýřův dědic právo vypovědět pacht v tříměsíční výpovědní době, i když byl pacht ujednaný na dobu určitou; výpověď musí být podána do šesti měsíců ode dne, kdy pachtýř zemřel.

PACT ZÁVODU

V případě, že **předmětem pachtu** bude **závod**, bude se jednat o pacht závodu, který je samostatným institutem podléhajícím zvláštní úpravě pachtu dle ust. § 2349 až 2357 OZ.

Smlouva o pachtu závodu **nahradila** smlouvu o nájmu podniku podle předchozího obchodního zákoníku; nejedná se o samostatný smluvní typ, ale pouze o zvláštní ustanovení v rámci pachtu. Níže uvedené se obdobně použije i na pacht části závodu tvořící samostatnou organizační složku.

Mezi **podstatné náležitosti** patří především sjednání pachtovného a specifikace závodu včetně jednotlivých věcí, z nichž sestává, dluhů, pohledávek a zaměstnanců, náležejících k závodu.

Z povahy věci lze vyvodit, že **pachtýřem** může být pouze osoba, která má příslušné podnikatelské oprávnění k činnostem, jichž je třeba k provozování závodu.

Z hlediska **formy** OZ výslovně nevyžaduje obligatorní písemnou formu, nicméně povinnou písemnou formu lze dovodit v případě, je-li pachtýř zapsán ve veřejném rejstříku (zejména v obchodním rejstříku) – v takovém případě se vyžaduje uložení dokladu (právě zřejmě příslušné smlouvy) o pachtu závodu do sbírky listin; pachtýř totiž nabývá právo k závodu až zveřejněním údaje, že uložil doklad o pachtu závodu do sbírky listin (není-li pachtýř zapsán do veřejného rejstříku, nabývá právo k závodu účinností smlouvy).

Předmětem je tedy obchodní závod (dále také jen závod) ve smyslu ust. § 502 OZ jakožto organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.

Je-li propachtován závod, pachtýř jej **užívá i požívá způsobem a v rozsahu**, v jakém je toho třeba k řádnému provozování závodu. Předmět činnosti provozované v závodu může pachtýř změnit, jen bylo-li to výslovně ujednáno.

Při pachtu závodu dochází k dočasnému převodu organizovaného celku, který slouží k provozu jeho činnosti. Z toho důvodu zákon upravuje otázky spojené s tím, že propachtovatel závodu má vůči dalším osobám **pohledávky a dluhy**. V této souvislosti platí, že pachtýř se propachtováním závodu stává věřitelem pohledávek a dlužníkem dluhů, které s provozem závodu souvisí; z dluhů však pachtýř přejímá jen ty, o jejichž existenci věděl (zejména, na které byl propachtovatelem upozorněn ve smlouvě nebo zápise o předání závodu, popř. i jinak) nebo ji alespoň musel rozumně předpokládat (nepřecházejí však dluhy veřejnoprávní, např. daňové²⁰). Nabytí pohledávek pachtýřem se jinak řídí ustanoveními o postoupení pohledávek. S tím souvisí i povinnost propachtovatele oznámit bez zbytečného odkladu svým věřitelům a dlužníkům, jejichž pohledávky a dluhy pachtýř pachtem závodu nabyt, že závod propachtoval. Pokud věřitel propachtovatele projeví výslovný souhlas s tím, aby dluh přešel na pachtýře (resp. byl převzat pachtýřem), vyváže se propachtovatel ze svých povinností vůči tomuto věřiteli. V ostatních případech dluh sice na pachtýře přejde, ale propachtovatel bude za splnění dluhu ručit.

Zhorší-li se pachtem dobytost pohledávky, má věřitel propachtovatele, který s pachtem nesouhlasil, **tzv. právo odporu**, tj. právo domáhat se, aby soud rozhodl, že pacht je vůči němu neúčinný. Právo dovolat se neúčinnosti zaniká, neuplatní-li je věřitel do jednoho měsíce ode dne, kdy se o pachtu dozvěděl, nejpozději však do tří měsíců ode dne účinnosti smlouvy.

Ke dni účinnosti smlouvy o pachtu závodu je propachtovatel povinen předat a pachtýř převzít věci zahrnuté do pachtu závodu; **o předání závodu** mohou sepsat **zápis**. Pořídí-li strany o předání závodu zápis, uvedou výčet všeho, co propachtovaný závod zahrnuje a co se pachtýři předává, jakož i toho, co chybí, ač to jinak podle smlouvy nebo podle účetních záznamů závod spoluvytváří. Propachtovatel nejpozději v zápisu pachtýře upozorní na vady předmětu pachtu, o kterých ví, nebo o kterých vědět měl a mohl. Neuvede-li se v zápisu věc náležející k závodu, nabývá k ní pachtýř poživací právo společně s poživacím právem k závodu. Neuvede-li se v zápisu dluh, pachtýř jej nabývá, musel-li jeho existenci alespoň rozumně předpokládat.

²⁰ Srov. např. rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn. 28 Ca 433/2000 ze dne 31. 10. 2001, dle kterého mj. platí, že v případě smlouvy o prodeji části podniku nepřecházejí na kupujícího daňové nedoplatky prodávajícího. Je tomu tak proto, že daňovou povinnost nelze považovat za závazek podle obchodního zákoníku, ale za povinnost veřejnoprávní. Placení daně nelze podřadit pod závazky soukromého práva, protože pojmově placení daně znamená platbu ve prospěch státu na základě zákona, aniž by stát daňovému subjektu nabízel za úhradu daně poskytnutí určitého ekvivalentu, což je typické pro soukromoprávní vztahy.

Dnem zániku pachtu přechází na propachtovatele pohledávky a dluhy, které k závodu náleží; z dluhů však propachtovatel nabývá jen ty, o jejichž existenci věděl nebo ji alespoň musel rozumně předpokládat. Neudělil-li věřitel souhlas k převzetí dluhu propachtovatelem, ručí pachtýř za jeho splnění. Nabytí pohledávek propachtovatelem se jinak řídí ustanoveními o postoupení pohledávek. Pachtýř oznámí svým věřitelům a dlužníkům, jejichž pohledávky a dluhy pachtýř pachtem závodu nabyl, bez zbytečného odkladu, že pacht zanikl.

Z hlediska pracovního práva - s ohledem na ust. § 338 zákoníku práce - zákon stanoví, že se pacht závodu považuje za převod činnosti zaměstnavatele, tj. pachtýř vstupuje jakožto zaměstnavatel do pracovněprávních vztahů se zaměstnanci propachtovatele, kteří vykonávají práci v rámci propachtovaného závodu.

10.3.3 ZÁPŮJČKA

Smlouva o zápůjčce vznikne, přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu.

Právní úprava smlouvy o zápůjčce je obsažena v ust. § 2390 až § 2394 OZ.

Písemná **forma** není předepsána, smlouva může být proto uzavřena i ústně či konkludentně.

Účastníky smlouvy o zápůjčce jsou na straně jedné zapůjčitel, jakožto osoba přenechávající vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti, a na straně druhé vypůjčitel, jakožto osoba, která se zavazuje po čase vrátit věc stejného druhu.

Jedním z **pojmových znaků** zápůjčky je, že jejím předmětem je **zastupitelná věc**, což zápůjčku odlišuje od výpůjčky a nájmu.

Smlouva o zápůjčce má **reálnou povahu**, tudíž k samotnému vzniku smlouvy je třeba faktické přenechání věci (nestačí pouhé uzavření smlouvy).

PŘÍKLAD 15

Pokud by se zapůjčitel pouze zavázal, že v budoucnu věc (peníze) předá ke zmíněnému účelu nebo účelu stanovenému, pak by se jednalo o úvěr.

Zápůjčka může být **peněžitá** nebo **nepeněžitá**. Má-li se **peněžitá zápůjčka** vrátit v jiné měně, než v jaké byla dána, splatí vydlužitel zápůjčku tak, aby se to, co se vrací, hodnotou rovnalo tomu, co bylo dáno. Zápůjčka se splácí v měně místa plnění. Při **nepeněžité zápůjčce** se vrací věc stejného druhu, jaká byla zápůjčkou dána; nezáleží na tom, zda její cena mezitím stoupla nebo klesla. Není-li stanoveno jinak, jedná se v případě peněžité zápůjčky o dluh donosný, dlužník (vydlužitel) je tedy povinen plnit v místě věřitele (zapůjčitele). Plní-li se prostřednictvím poskytovatele peněžních služeb nebo poštovním poukazem, je splněn připsáním peněžní částky na účet zapůjčitele nebo vyplacením peněžní částky věřiteli v hotovosti. Není-li sjednáno jinak, jedná se v případě zápůjčky nepeněžité dle obecných ustanovení (ust. § 1955 OZ) o dluh odnosný, tj. splatný v místě vydržitele (Raban 2013, s. 233).

Zápůjčka může být **úplatná** či **bezúplatná**. Úplata může mít v případě peněžité zápůjčky (nebo zápůjčky poskytnuté v cenných papírech) podobu úroků,²¹ při nepeněžité

²¹ O úrocích platí ustanovení § 1802 OZ. Jejich výše je buď sjednána, není-li sjednána, pak se platí v zákonné výši. Není-li stanovena, pak jsou obvyklé úroky požadované za úvěry, které poskytují banky v místě bydliště nebo sídla dlužníka (vydlužitele). Blíže viz Raban (2013, s. 234).

zápůjčce lze ujednat místo úroků plnění přiměřeného většího množství nebo věci lepší jakosti, ale téhož druhu.

Nově je řešena **splatnost zápůjčky**. Neurčí-li smlouva, kdy má být zápůjčka vrácena, je splatnost závislá na vypovězení smlouvy. Není-li o výpovědi ujednáno nic jiného, je výpovědní doba šest týdnů. Nejsou-li ujednány úroky, může vydlužitel zápůjčku splatit i bez výpovědi.

Pokud jde o **ztrátu výhody splátek**, OZ stanoví, že bylo-li ujednáno vrácení zápůjčky ve splátkách, může zapůjčitel od smlouvy odstoupit a požadovat splnění dluhu i s úroky při prodlžení vydlužitele s vrácením více než dvou splátek nebo jedné splátky po dobu delší než tři měsíce.

10.4 ZÁVAZKY ZE SMLUV PŘÍKAZNÍHO TYPU

Smlouvy příkazního typu obecně patří do rámce těch smluv, jejichž podstatou je jednání za jiného na základě zmocnění. **OZ v rámci závazků ze smluv příkazního typu upravuje:**

- a) příkazní smlouvu (ust. § 2430 až § 2444 OZ),
- b) smlouvu o zprostředkování (ust. § 2445 až § 2454 OZ),
- c) smlouvu komisionářskou (ust. § 2455 až § 2470 OZ),
- d) smlouvu zasilatelskou (ust. § 2471 až § 2482 OZ),
- e) a smlouvu o obchodním zastoupení (ust. § 2483 až § 2520 OZ).

Dále by bylo možno zahrnout i správu cizího majetku (§ 1400 až § 1474 OZ), která je však v OZ upravena v rámci věcných práv.

10.4.1 PŘÍKAZ

Tento smluvní typ sjednocuje **předchozí právní úpravu** příkazu, obsaženou v občanském zákoníku (příkazní smlouva) a obchodním zákoníku (mandátní smlouva), a uplatní se v soukromém právu bez ohledu na povahu obstarávané záležitosti nebo na to, zda příkazník smlouvu uzavírá v rámci své podnikatelské činnosti.

Příkazní smlouvou se **příkazník zavazuje obstarat záležitost příkazce**. Zpravidla příkazník jedná jménem a na účet příkazce, tj. je tedy jeho **přímým zástupcem**; z právního jednání učiněného příkazníkem vůči třetí osobě tak vznikají práva a povinnosti přímo příkazci. Z ust. § 2435 OZ, které mj. stanoví, že „(...) příkazník převede na příkazce užitek z prováděného příkazu“, lze však usuzovat, že by v úvahu přicházelo i zastoupení nepřímé (tj. pokud by příkazník získal užitek z obstarané záležitosti svým jménem, pak by byl povinen jej převést na příkazce).

DEFINICE 32 PŘÍKAZNÍ SMLOUVA

Příkazní smlouvou se příkazník (osoba, která poskytuje službu) zavazuje obstarat záležitost příkazce (osoba, která službu zadává).

Pokud by osoba jednala svým jménem, ale na účet jiné osoby, tj. byla by jeho nepřímým zástupcem, jednalo by se o **komisionářskou smlouvu** (viz dále).

Právní úprava příkazní smlouvy je obsažena v ust. § 2430 až § 2444 OZ.

U příkazní smlouvy není OZ stanovena obligatorní písemná **forma** (tj. lze ji uzavřít i ústně nebo konkludentně).

Nicméně vyžaduje-li obstarání záležitosti, aby příkazník za příkazce právně jednal, musí příkazce příkazníkovi vystavit **písemnou plnou moc** (tj. příkazní smlouva může být

uzavřena ústně a vystaví se pouze písemná plná moc); plná moc však pouze prokazuje existenci zastoupení vůči třetím osobám, s nimiž má být v rámci zmocnění jednáno.

Účastníky příkazní smlouvy jsou na straně jedné příkazce, jakožto osoba, jejíž záležitost je příkazníkem obstarávána, a která se za to zavazuje příkazníkovi zaplatit úplatu, byla-li sjednána, a na straně druhé příkazník, jakožto osoba, která se zavazuje (úplatně či bezplatně) obstarat záležitost příkazce.

Mezi **podstatné náležitosti** patří především vymezení záležitosti příkazce, k jejímuž obstarání se příkazník zavazuje.

PŘÍKLAD 16

Obstarání záležitosti může spočívat např. ve vykonání určité činnosti, zařízení něčeho, uskutečnění (právních) jednání, zastupování, přičemž navenek příkazník jedná jménem a na účet příkazce.

Jak již bylo uvedeno, příkazní smlouvou se příkazník (osoba, která poskytuje službu) zavazuje obstarat záležitost příkazce (osoba, která služba zadává); ustanovení o příkazu se použijí přiměřeně i na případy, kdy má někdo podle smlouvy nebo podle jiných ustanovení zákona povinnost **zařídít záležitost na účet jiného**.

Obstarává-li někdo určité záležitosti jako podnikatel, má povinnost, byl-li o obstarání takové záležitosti požádán, dát druhé straně bez zbytečného odkladu výslovně najevo, zda na sebe obstarání záležitosti bere nebo ne; jinak nahradí škodu tím způsobenou.

Předmětem příkazní smlouvy je záležitost příkazce, k jejímuž obstarání se příkazník zavazuje.

PŘÍKLAD 17

Příkazní smlouva se využívá advokáty při obstarávání clientských záležitostí, kde je dále modifikována do podoby smlouvy o poskytování právních služeb, jak ji chápe zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění. Vztah řídící se přiměřeně příkazní smlouvou může vzniknout např. smlouvou o výkonu funkce dle ust. § 59 a násl. zákona o obchodních korporacích.

Příkazník koná na základě **příkazu (pokynu) příkazce**. Obdrží-li příkazník od příkazce pokyn zřejmě nesprávný, upozorní ho na to a splní takový pokyn jen tehdy, když na něm příkazce trvá. Od příkazcových pokynů se příkazník může odchýlit, pokud to je nezbytné v zájmu příkazce a pokud nemůže včas obdržet jeho souhlas.

Vyžaduje-li obstarání záležitosti, aby příkazník za příkazce právně jednal, vystaví příkazce příkazníkovi včas **plnou moc** (samotná příkazní smlouva nestačí). Není-li plná moc ve smlouvě obsažena, nenahrazuje ji ujednané převzetí povinnosti příkazce jednat jménem příkazníka; to platí i v případě, že třetí osoba, se kterou příkazník právně jedná, o této povinnosti ví.

Příkazník plní příkaz **poctivě a pečlivě podle svých schopností**; použije přitom každého prostředku, kterého vyžaduje povaha obstarávané záležitosti, jakož i takového, který se shoduje s vůlí příkazce. Pokud příkazník smlouvu uzavírá v rámci své podnikatelské činnosti, je také povinen obstarat záležitost jakožto **profesionál s odbornou péčí** ve smyslu ust. § 5 OZ (dle cit. ust. platí, že kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena; jedná-

li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži).

Příkazník provede příkaz **osobně**. Svěří-li provedení příkazu jinému, odpovídá, jako by příkaz prováděl sám; dovolil-li však příkazce, aby si ustanovil náhradníka, nebo byl-li tento nezbytně nutný, nahradí škodu, kterou způsobil chybnou volbou náhradníka.

Příkazník podá příkazci na jeho žádost **zprávy o postupu plnění příkazu a převede na příkazce užitek z prováděného příkazu** (platí, že příkazník přenechá příkazci veškerý užitek z obstarané záležitosti); po provedení příkazu předloží příkazci vyúčtování.

Příkazce složí na žádost příkazníkovi **zálohu k úhradě hotových výdajů** a nahradí mu náklady účelně vynaložené při provádění příkazu, byť se výsledek nedostavil.

Příkazce poskytne příkazníkovi **odměnu**, byla-li ujednána nebo je-li obvyklá (předpokládá se, že odměna je obvyklá, pokud příkazník smlouvu uzavírá v rámci své podnikatelské činnosti (ust. § 2438 odst. 1 OZ)).

Lze si tedy sjednat, že příkazník provede příkaz bezplatně. Příkazce poskytne odměnu, **i když výsledek nenastal** (ledaže byl nezdar způsoben tím, že příkazník porušil své povinnosti); pro vznik práva na odměnu tedy není rozhodné, zda se výsledek dostavil. Důležité je vynaložené „úsilí“ příkazníka.

Příkazce **nahradí** příkazníkovi i tu **škodu**, která mu vznikla v souvislosti s plněním příkazu. Zavázal-li se příkazník provést příkaz bezplatně, nahradí mu příkazce škodu, kterou příkazník utrpěl při plnění příkazu náhodou. Příkazníkovi však nenáleží více, než by mu bylo náleželo jako obvyklá odměna, která byla ujednána.

Příkazník může příkaz **vypovědět** nejdříve ke konci měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď doručena. Vypoví-li příkazník příkaz před obstaráním záležitosti, kterou byl zvlášť pověřen, nebo s jejímž obstaráním začal podle všeobecného pověření, nahradí škodu z toho vzešlou podle obecných ustanovení.

Příkazce může příkaz **odvolat** podle libosti, nahradí však příkazníkovi náklady, které do té doby měl, a škodu, pokud ji utrpěl, jakož i část odměny přiměřenou vynaložené námaze příkazníka.

Závazek z příkazu **zaniká** smrtí příkazce i smrtí příkazníka. To platí i tehdy, zanikne-li právnická osoba, aniž má právního nástupce.

Při **zániku příkazu** odvoláním, výpovědí, anebo smrtí **zařídí příkazník** vše, co nesnese odkladu, dokud příkazce nebo jeho právní nástupce neprojeví jinou vůli.

10.4.2 ZPROSTŘEDKOVÁNÍ

Smlouva o zprostředkování **nahrazuje** smluvní typ smlouvy o obstarání věci upravený předchozím občanským zákoníkem a smluvní typ smlouvy o zprostředkování upravený předchozím obchodním zákoníkem.

Smlouvou o zprostředkování se zprostředkovatel zavazuje, že zájemci zprostředkuje uzavření určité smlouvy s třetí osobou, a zájemce se zavazuje zaplatit zprostředkovateli provizi (k otázce sjednání provize viz dále).

Základním **účelem** zprostředkovatelské **smlouvy je** usnadnění „setkání“ nabídky a poptávky.

DEFINICE 33 SMLOUVA O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ

Smlouvou o zprostředkování se zprostředkovatel zavazuje, že zájemci zprostředkuje uzavření určité smlouvy s třetí osobou, a zájemce se zavazuje zaplatit zprostředkovateli provizi.

Právní úprava smlouvy o zprostředkování je obsažena v ust. § 2445 až § 2454 OZ.

Pro smlouvu o zprostředkování OZ nestanoví požadavek obligatorní písemné **formy** (lze ji tedy uzavřít i ústně či konkludentně).

Účastníky smlouvy o zprostředkování jsou na straně jedné zprostředkovatel (v postavení obdobném příkazníkovi), jakožto osoba, která se zavazuje, že zájemci zprostředkuje uzavření určité smlouvy se třetí osobou, a na straně druhé zájemce (v postavení obdobném příkazci), jakožto osoba, která vymezuje obsah smlouvy, jejíž uzavření má být zprostředkováno, a která se zavazuje zaplatit zprostředkovateli za zprostředkování uzavření určité smlouvy s třetí osobou provizi.

Mezi **podstatné náležitosti** smlouvy o zprostředkování patří především určení obsahu smlouvy, jejíž uzavření má být zprostředkováno. Je otázkou, zda mezi podstatné náležitosti patří i sjednání výše provize. Ust. § 2445 OZ by nasvědčovalo závěru, že ano; nicméně v ust. § 2449 OZ je mj. uvedeno „(...) pokud nebyla ujednána provize“, z čehož by bylo možno naopak dovodit, že provize sjednána být nemusí, tj. že se nemusí jednat o úplatnou smlouvu.

Jak již bylo uvedeno, **smlouvou o zprostředkování** se zprostředkovatel zavazuje, že zájemci zprostředkuje uzavření určité smlouvy s třetí osobou, a zájemce se zavazuje zaplatit zprostředkovateli provizi.

Pokud již při uzavření smlouvy, kterou se jedna strana zaváže obstarat druhé straně příležitost k uzavření smlouvy s třetí osobou, je z okolností zřejmé, že **za obstarání bude požadována odměna**, má se za to, že byla uzavřena smlouva o zprostředkování.

Předmětem je určitá smlouva (např. smlouva kupní, smlouva o pachtu, apod.), jejíž obsah je vymezen zájemcem ve smlouvě o zprostředkování, a jejíž uzavření má být zprostředkováno se třetí osobou (tzv. zprostředkovávaná smlouva).

Zprostředkovatel je povinen **sdělit** zájemci bez zbytečného odkladu **vše**, co má význam pro jeho rozhodování o uzavření zprostředkovávané smlouvy; a zájemce je povinen zprostředkovateli sdělit vše, co pro něho má rozhodný význam pro uzavření zprostředkovávané smlouvy.

Z označení činnosti zprostředkovatele jako „**zprostředkování**“ na rozdíl od termínu „obstarání“ použitého v případě smlouvy příkazní, je naznačeno, že obsahem povinnosti zprostředkovatele je činnost, kterou se má řešit určitý vztah mezi zájemcem (příkazníkem) a třetí osobou; zprostředkování na rozdíl od obstarávání záležitosti (v případě příkazní smlouvy) je jasně stanoveno jako činnost dokonavá, tj. že zprostředkovatelovým úkolem je dosažení určitého stavu, nepostačuje tedy pouhá pečlivá a poctivá snaha o jeho dosažení (jako v případě příkazu); má-li být oceněna i snaha, pak se jedná o smlouvu příkazní, resp. smíšenou; přesto zákoník výslovně rozlišuje tři rozdílné **způsoby zprostředkování**, k nimž se zavazuje zprostředkovatel, a to případ, kdy:

- a) je zprostředkovatelovým úkolem dosažení určité smlouvy, tedy jeho úkol je splněn až jejím uzavřením,
- b) je zprostředkovatelovým úkolem obstarání příležitosti k uzavření smlouvy, tedy stavu, kdy uzavření kýžené smlouvy nestojí v cestě nic, než souhlasný úkon,
- c) je zprostředkovatel zavázán nejen zajistit uzavření smlouvy, ale je zainteresován i na jejím splnění (Raban 2013, s. 307).

Z důvodu ochrany zájmů zájemce mu zprostředkovatel nesmí navrhnout uzavření smlouvy s osobou, o které má důvodnou pochybnost, zda povinnosti ze zprostředkované smlouvy řádně a včas splní, nebo o které vzhledem k okolnostem takovou pochybnost by mít měl. Požádá-li o to zájemce, sdělí mu zprostředkovatel údaje potřebné k posouzení důvěryhodnosti osoby, s níž mu uzavření smlouvy navrhuje.

Zájemce se zavazuje zaplatit zprostředkovateli odměnu označovanou jako **provizi** (§ 2445 OZ); odměna zprostředkovateli náleží, bylo-li výsledku dosaženo jeho přičiněním. Jak bylo uvedeno výše, z ust. § 2449 OZ, dle kterého mj. platí, že „(...) pokud nebyla

ujednána provize“, by bylo možno dovodit, že provize sjednána být nemusí, tj. že je možné smlouvu o zprostředkování uzavřít i jako smlouvu bezúplatnou.

V případě, že by smlouva o zprostředkování byla uzavřena jako bezúplatná, pak by zprostředkovatel měl pouze právo na **náhradu nákladů** spojených se zprostředkováním (§ 2449 OZ). Byla-li však provize ujednána, má se za to, že provize zahrnuje i tyto náklady.

Provize je splatná dnem uzavření zprostředkované smlouvy. Bylo-li však ujednáno, že zprostředkovatel pro zájemce obstará pouze příležitost uzavřít s třetí osobou smlouvu s určitým obsahem, je provize splatná již obstaráním této příležitosti (nezávisle na tom, zda pak dojde či nedojde k uzavření smlouvy). Dále je možné ujednat, že zprostředkovateli vznikne právo na provizi, až třetí osoba splní povinnost ze zprostředkované smlouvy.

Právu zprostředkovatele na provizi není na újmu, byla-li smlouva, k níž se vztahovala činnost zprostředkovatele, uzavřena nebo splněna až **po zániku závazku ze zprostředkovatelské smlouvy**.

Zprostředkovatel **nemá právo na provizi a na úhradu nákladů**, byl-li v rozporu se smlouvou činný také pro druhou stranu zprostředkované smlouvy.

Zprostředkovatel pro zájemce **uschovává doklady** nabyté v souvislosti se zprostředkovatelskou činností po dobu, po kterou mohou být významné pro ochranu zájmů zájemce.

Závazek ze smlouvy o zprostředkování může být časově omezen. V takovém případě závazek **zaniká**, není-li zprostředkovaná smlouva uzavřena v ujednané době. V případě, že smlouva o zprostředkování neobsahuje ujednání o době, může kterákoli strana závazek zrušit oznámením druhé straně.

PŘÍKLAD 18

Může být předmětem zprostředkovatelské smlouvy zprostředkování služeb v dopravě (např. dopravní dispečink a podobně), v oblasti řemeslných prací (např. rychlých služeb zámečníků, instalatérů a podobně), zprostředkování stavebního spoření, zprostředkování úvěrů či zahraničně-studijních pobytů (např. jazykových kurzů, au-pair)?

10.4.3 KOMISE

Komisionářská smlouva **nahrazuje** smluvní typ smlouvy o obstarání prodeje věci upravený předchozím občanským zákoníkem a smluvní typ komisionářské smlouvy upravený předchozím obchodním zákoníkem.

Pojmovým znakem komisionářské smlouvy je závazek komisionáře obstarat vlastním jménem pro komitenta na jeho účet určitou záležitost, a závazek komitenta zaplatit komisionáři za obstarání této záležitosti odměnu. Mezi komisionářem a komitentem se jedná o právní vztah tzv. nepřímého zastoupení, tj. komisionář jedná svým jménem, ale na účet komitenta. Pro komisionářskou smlouvu je tak charakteristické, že komisionář uskutečňuje právní úkony na účet komitenta, ale pod svým jménem. Mezi komitentem a osobou, vůči níž komisionář v rámci plnění svého závazku jedná, nevznikají žádná práva ani povinnosti.

Pokud by osoba jednala jménem a na účet jiné osoby, tj. byla by jejím přímým zástupcem, jednalo by se o **smlouvu příkazní** (viz výše).

DEFINICE 34 SMLOUVA KOMISIONÁŘSKÁ

Komisionářskou smlouvou se komisionář zavazuje obstarat pro komitenta na jeho účet vlastním jménem určitou záležitost (např. prodej či koupi věci, apod.), a komitent se zavazuje

zaplatit mu odměnu. Z právního jednání učiněného komisionářem vůči třetí osobě nevznikají práva ani povinnosti komitentovi, nýbrž komisionáři samotnému.

Právní úprava komisionářské smlouvy je obsažena v ust. § 2455 až § 2470 OZ.

U komisionářské smlouvy není OZ stanovena obligatorní písemná **forma** (tj. lze ji uzavřít i ústně nebo konkludentně).

Účastníky komisionářské smlouvy jsou na straně jedné komitent, jakožto osoba, jejíž záležitost je komisionářem obstarávána, a která se za to zavazuje komisionáři zaplatit odměnu, a na straně druhé komisionář, jakožto osoba, která se zavazuje obstarat vlastním jménem pro komitenta na jeho účet určitou záležitost.

Mezi **podstatné náležitosti** komisionářské smlouvy náleží především vymezení záležitosti, k jejímuž obstarání se komisionář zavazuje.

Přestože je komisionářská smlouva pojmově smlouvou úplatnou, dohoda o výši odměny za obstarání určité sjednané záležitosti není podstatnou náležitostí komisionářské smlouvy; pokud si totiž smluvní strany nedohodly konkrétní výši odměny, dojde k aplikaci ust. § 2468 OZ, dle kterého platí, že nebyla-li výše odměny ujednána, náleží komisionáři odměna přiměřená vykonané činnosti a dosaženému výsledku.

Komisionářskou smlouvou se komisionář zavazuje obstarat pro komitenta na jeho účet vlastním jménem určitou záležitost (např. prodej či koupi věci, apod.), a komitent se zavazuje zaplatit mu odměnu. Z právního jednání učiněného komisionářem vůči třetí osobě nevznikají práva ani povinnosti komitentovi, nýbrž komisionáři samotnému. Teprve po obstarání záležitosti je komisionář povinen postoupit komitentovi veškerá práva nabytá v souvislosti s obstaráním záležitosti (např. koupí-li komisionář věc pro komitenta, stává se tato vlastnictvím komisionáře; ten pak musí převést vlastnické právo na komitenta).

PŘÍKLAD 19

Komitent se dostaví do provozovny komisionáře (např. obchod s použitým zbožím, apod.) a předá mu svou věc, aby ji komisionář nabídl vlastním jménem k prodeji. V případě prodeje předmětné věci je kupní smlouva uzavřena mezi komisionářem jakožto prodávajícím a třetí osobou jakožto kupujícím. Po realizaci prodeje komisionář vyplatí – po odečtení své odměny - obdrženou kupní cenu komitentovi.

Komisionář je vázán **příkazem komitenta** ohledně obstarávané záležitosti.

Od pokynů komitenta se může komisionář **odchýlit pouze v případě**, je-li to v zájmu komitenta a nemůže-li si vyžádat komitentův včasný souhlas. V případě odchýlení se od pokynů komitenta v jeho neprospěch anebo bez vyžádání si jeho včasného souhlasu, přestože bylo možné si takový souhlas včas vyžádat, nemusí komitent uznat jednání komisionáře za provedené na komitentův účet, a to odmítnutím účinků jednání pro sebe bez zbytečného odkladu poté, co se o obsahu jednání komisionáře dozvěděl.

Komitent má právo **odvolat** příkaz jen do doby, než vznikne závazek komisionáře vůči třetí osobě.

Komisionář je povinen **chránit komitentovy zájmy**, které zná, a zpravit komitenta o každé okolnosti, která může mít vliv na případnou změnu komitentova příkazu.

Nemůže-li komisionář povinnost ze smlouvy splnit sám, použije ke splnění smlouvy **jinou osobu**.

Příkaz komitenta může obsahovat mj. **i určení osoby, se kterou má být smlouva uzavřena**. Porušil-li komisionář příkaz komitenta ohledně osoby, s níž měla být smlouva uzavřena, ručí za splnění povinností osobou, se kterou smlouvu uzavřel.

Obstarává-li komisionář pro komitenta prodej věci, svěří zpravidla komitent tuto věc komisionáři. **Věc svěřená komisionáři** k prodeji zůstává ve vlastnictví komitenta, dokud vlastnické právo nenabude třetí osoba. Komisionář má k věci, dokud se u něho nachází nebo dokud s ní může jinak nakládat, zadržovací právo k zajištění dluhů vyplývajících ze smlouvy.

Na **pohledávku ze smlouvy**, kterou komisionář pro komitenta uzavřel, se v poměru komitenta ke komisionáři nebo jeho věřiteli hledí jako na komitentovu pohledávku.

Pokud komisionář **obstará záležitost komitenta za výhodnějších podmínek**, než jaké mu komitent určil, náleží prospěch jen komitentovi.

OZ upravuje situace, kdy je předmětem komisionářské smlouvy závazek komisionáře obstarat pro komitenta **prodej nebo koupi věci za určitou cenu**. Prodal-li komisionář věc za nižší cenu, než jakou určil komitent, nahradí mu rozdíl v ceně. To však neplatí, prokáže-li, že prodej za určenou cenu nemohl být proveden a že prodejem věci odvrátil škodu hrozící komitentovi. Koupil-li komisionář věc za vyšší cenu, než jakou určil komitent, může komitent odmítnout koupi, jako by se nebyla stala na jeho účet, pokud se mu komisionář zároveň s podáním zprávy o koupi nezavázal zaplatit rozdíl v ceně. Neodmítne-li komitent koupi bez zbytečného odkladu po obdržení zprávy o koupi, platí, že komitent koupi za vyšší cenu schválil.

Komitent se za obstarání sjednané záležitosti zavazuje komisionáři zaplatit **odměnu**. Nebyla-li výše odměny ujednána, náleží komisionáři odměna přiměřená vykonané činnosti a dosaženému výsledku.

Komitent je rovněž povinen nahradit komisionáři **náklady**, které při obstarání komitentovy záležitosti komisionář účelně vynaložil. Nestanoví-li smlouva jinak, má se za to, že jsou tyto náklady zahrnuty v odměně. Smluvní strany si však mohou ujednat, že odměna náklady komisionáře s obstaráváním záležitosti nezahrnuje. Náklady pak budou nahrazeny vedle ujednané odměny. Komitent je současně povinen zprostit komisionáře povinností, které při plnění smlouvy převzal.

Komisionář zpraví komitenta o plnění jeho příkazu. **Ve zprávě o provedení příkazu** by měl komisionář uvést osobu, s níž na účet komitenta uzavřel smlouvu; neučiní-li tak, může komitent uplatnit svá práva proti samotnému komisionáři jako zavázanému z této smlouvy. Po obstarání záležitosti provede vyúčtování, postoupí komitentovi práva nabytá v souvislosti s obstaráním záležitosti a vydá mu vše, co při tom získal.

Neplní-li třetí osoba povinnost ze smlouvy, kterou s ní komisionář uzavřel, vymůže komisionář na účet komitenta splnění této povinnosti. Právo, které tomu odpovídá, může komisionář komitentovi postoupit, pokud s tím komitent souhlasí. Komitent může požadovat na třetí osobě plnění, které pro něho komisionář opatřil, není-li komisionář z příčin na své straně s to sám zařídit, aby třetí osoba komitentovi plnila.

10.4.4 ZASÍLATELSTVÍ (SPEDICE)

Smlouva zasílatelská (spediční) je zvláštním druhem smlouvy komisionářské.

Pojmovým znakem zasílatelské smlouvy je závazek zasílatele obstarat svým jménem na účet příkazce přepravu zásilky z určitého místa do jiného určitého místa, příp. i obstarat nebo provést úkony s přepravou související, a příkazce se zavazuje zaplatit zasílateli odměnu.

DEFINICE 35 SMLOUVA ZASÍLATELSKÁ

Zasílatelskou smlouvou se zasílatel zavazuje příkazci obstarat mu vlastním jménem a na jeho účet přepravu zásilky z určitého místa do jiného určitého místa, případně i obstarat nebo provést úkony s přepravou související (např. zabalení, naložení, pojištění, proclení, apod.), a příkazce se zavazuje zaplatit zasílateli odměnu.

Právní úprava zasílatelské smlouvy je obsažena v ust. § 2471 až § 2482 OZ.

V případě zasílatelské smlouvy OZ nevyžaduje obligatorní písemnou **formu** (lze ji tedy uzavřít i ústně či konkludentně). Není-li smlouva uzavřena v písemné formě, má zasílatel právo žádat, aby mu příkazce doručil příkaz k obstarání přepravy (zasílatelský příkaz).

PŘÍKLAD 20

Lze považovat za platnou zasílatelskou smlouvu ústní požadavek osoby na obstarání přepravy se stanoveným obsahem a jeho přijetí druhou osobou (již byl požadavek adresován)?

Účastníky zasílatelské smlouvy jsou na straně jedné zasílatel (v postavení obdobném komisionáři), jakožto osoba, která se zavazuje, že obstará svým jménem na účet příkazce přepravu zásilky z určitého místa do jiného určitého místa, příp. i obstará nebo provede úkony s přepravou související, a na straně druhé příkazce (v postavení obdobném komitentovi), jakožto osoba, která vymezuje zásilku, včetně podmínek přepravy, a která se zavazuje zasílateli zaplatit odměnu.

Zasílatel může užít k obstarání přepravy dalšího zasílatele (**tzv. mezizasílatele**).

Mezi **podstatné náležitosti** zasílatelské smlouvy patří především určení zásilky (tj. věci, která má být přepravena – tento smluvní typ tedy nelze použít pro obstarání přepravy osob²²) a určení místa odeslání a místa doručení zásilky. Přestože je zasílatelská smlouva pojmově smlouvou úplatnou, dohoda o výši odměny za obstarání přepravy není podstatnou náležitostí zasílatelské smlouvy; pokud si totiž smluvní strany nedohodly konkrétní výši odměny, dojde k aplikaci ust. § 2480 OZ, dle kterého platí, že nebyla-li výše odměny ujednána, náleží zasílateli přiměřená odměna, jaká se v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek obvykle poskytuje.

Zasílatelskou smlouvou se zasílatel zavazuje příkazci obstarat mu vlastním jménem a na jeho účet přepravu zásilky z určitého místa do jiného určitého místa, případně i obstarat nebo provést úkony s přepravou související (např. zabalení, naložení, pojištění, proclení, apod.), a příkazce se zavazuje zaplatit zasílateli odměnu.

Zasílatel tedy v rámci obstarání přepravy především **uzavře smlouvu o přepravě věci s dopravcem**, který přepravu, kterou má zasílatel obstarat, provede. Dále zasílatel může užít k obstarání přepravy **dalšího zasílatele (mezizasílatele)**. Neodporuje-li to smlouvě nebo nezakáže-li to příkazce nejpozději do začátku uskutečňování přepravy, může zasílatel **sám provést přepravu**, kterou má obstarat.

Způsob a podmínky přepravy zasílatel ujedná s vynaložením potřebné péče tak, aby co nejlépe vyhovovaly zájmům příkazce, které zasílatel zná. Povinnost pojistit zásilku má zasílatel, jen bylo-li to ujednáno.

²² V tomto případě by bylo nutno použít jiné smluvní typy, např. smlouvu o přepravě osob (ust. § 2550 OZ), smlouvu o zájezdu (ust. § 2521 OZ), příp. smlouvu komisionářskou (ust. § 2455 OZ).

Příkazce je povinen zasílateli poskytnout **správné údaje o obsahu zásilky** a o všech skutečnostech potřebných k uzavření smlouvy o přepravě; neučiní-li tak, nahradí škodu, která zasílateli vznikne porušením této povinnosti.

Pokud na převzaté zásilce při obstarávání přepravy vznikne **škoda**, zasílatel ji nahradí, neprokáže-li, že škodu nemohl odvrátit.

Příkazce se zavazuje zaplatit zasílateli **odměnu** sjednanou ve smlouvě. Nebyla-li výše odměny ujednána, náleží zasílateli přiměřená odměna, jaká se v době uzavření smlouvy a za obdobných smluvních podmínek obvykle poskytuje. Zasílateli kromě toho náleží i náhrada nákladů účelně vynaložených při plnění smlouvy.

Z hlediska zajištění nároků zasílatele platí, že zasílatel má k zásilce, dokud je zásilka u něho nebo dokud má listiny, které ho opravňují se zásilkou nakládat, **zástavní právo k zajištění dluhů příkazce** vyplývajících ze smlouvy. To platí i v případě, že zásilka nebo listiny jsou u někoho, kdo je má u sebe zasílatelovým jménem. Pokud příjemce zásilky věděl o pohledávce zasílatele ze zasílatelské smlouvy vůči příkazci, anebo musel-li o ní vědět, stává se přijetím zásilky ručitelem za tuto pohledávku.

V ostatním se na zasílatelskou smlouvou použijí **přiměřeně ustanovení o smlouvě komisionářské**.

10.4.5 OBCHODNÍ ZASTOUPENÍ

Smlouva o obchodním zastoupení **nahrazuje** stejně označený smluvní typ upravený předchozím obchodním zákoníkem.

Podstatou smlouvy o obchodním zastoupení je závazek obchodního zástupce jako nezávislého podnikatele dlouhodobě vyvíjet pro zastoupenou osobu činnost i) směřující k uzavírání určitého druhu obchodů zastoupeným (tj. činnost spočívající ve sjednávání příležitosti pro zastoupeného uzavřít určené obchody), nebo ii) k ujednání obchodů jménem zastoupeného a na jeho účet (tj. činnost spočívající v uzavření určených obchodů v přímém zastoupení zastoupeného), a závazek zastoupeného platit obchodnímu zástupci provizi.

DEFINICE 36 OBCHODNÍ ZASTOUPENÍ

Obchodní zástupce se zavazuje dlouhodobě aktivně působit pro zastoupeného s cílem umožnit mu uzavírání obchodů (určitého druhu smluv) s třetími osobami, nebo jeho jménem a na jeho účet přímo obchody sjednávat a uzavírat.

OZ výslovně připouští, že obchodního zástupce bude uzavírat obchody (smlouvy) **jménem zastoupeného a na jeho účet** (ust. § 2483 OZ). V této souvislosti pak OZ stanoví, že je-li ujednáno právo obchodního zástupce uzavírat obchody jménem zastoupeného, lze takové obchody uzavřít jen za obchodních podmínek určených zastoupeným, neprojeví-li zastoupený souhlas s jiným postupem (ust. § 2490 OZ).

V rozporu se shora uvedeným však OZ uvádí, že obchodní zástupce nemá právo uzavírat jménem zastoupeného obchody, cokoli pro něho přijímat nebo jinak jeho jménem právně jednat; při opačném ujednání se na práva a povinnosti stran, která s tím souvisí, použijí ustanovení o příkazu (ust. § 2486 OZ). Jedná se pravděpodobně o legislativní chybu.

Právní úprava obchodního zastoupení se nepoužije, je-li ujednáno, že zástupce není za svou činnost odměňován.

Právní úprava smlouvy o obchodním zastoupení je obsažena v ust. § 2483 až § 2520 OZ.

U smlouvy o obchodním zastoupení OZ obligatorně vyžaduje písemnou **formu** (ust. § 2483 odst. 2 OZ).

Účastníky smlouvy o obchodním zastoupení jsou na straně jedné obchodní zástupce, jakožto nezávislý podnikatel, který se zavazuje dlouhodobě vyvíjet pro zastoupeného činnost směřující k uzavírání určitého druhu obchodů zastoupeným nebo k ujednání obchodů jménem zastoupeného a na jeho účet, a na straně druhé zastoupený, jakožto osoba, která se za uvedené činnosti zavazuje zaplatit obchodnímu zástupci provizi.

OZ předpokládá, že obchodní zástupce je podnikatelem. Obchodním zástupcem právnické osoby však nemůže být osoba, která může zavazovat zastoupeného nebo osobu, s níž má být obchod uzavřen, jako člen jejího orgánu, ani nucený správce právnické osoby nebo insolvenční správce (ust. § 2484 OZ). Je-li ve smlouvě ujednáno opačně, k takovému ujednání se nepřihlíží.

Mezi **podstatné náležitosti** smlouvy o obchodním zastoupení patří především určité vymezení činnosti obchodního zástupce, tj. určení druhu obchodů (smluv), které budou obchodním zástupcem sjednávány, příp. úkony směřující k vytvoření příležitosti je sjednat, a rovněž údaj o tom, zda obchodní zástupce bude obchody (smlouvy) v přímém zastoupení uzavírat, nebo bude pouze zprostředkovávat příležitost uzavření těchto obchodů (smluv).

Přestože je smlouva o obchodním zastoupení pojmově smlouvou úplatnou, dohoda o výši provize není podstatnou náležitostí smlouvy; pokud si totiž smluvní strany nedohodly konkrétní výši provize, dojde k aplikaci ust. § 2499 OZ, dle kterého platí, že nebyla-li výše provize ujednána, má obchodní zástupce právo na provizi ve výši odpovídající zvyklostem v místě jeho činnosti vzhledem k druhu zboží nebo služeb, které jsou předmětem obchodů; nejsou-li takové zvyklosti, má obchodní zástupce právo na provizi v rozumné výši zohledňující podstatné okolnosti uskutečněného jednání.

Co se týká teritoriálního vymezení (tzv. **rozhodné území**), tak OZ stanoví, že není-li ujednáno, kde má obchodní zástupce vyvíjet činnost, platí za ujednané území Česká republika; je-li obchodním zástupcem zahraniční osoba, platí za ujednané území stát, kde má obchodní zástupce sídlo v době uzavření smlouvy.

Obchodní zastoupení lze sjednat jako **výhradní nebo nevýhradní**. V této souvislosti je třeba uvést, že OZ předpokládá obchodní zastoupení nevýhradní, tj. v případě, kdy smlouva neobsahuje ustanovení o výhradním zastoupení, platí, že jde o zastoupení nevýhradní. Výhradní obchodní zastoupení musí být ve smlouvě výslovně sjednáno.

V případě **nevýhradního obchodního zastoupení** může zastoupený v rámci rozhodného území pověřit i jinou osobu stejným obchodním zastoupením, jaké ujednal s obchodním zástupcem, a obchodní zástupce může vykonávat činnost, ke které se zavázal vůči zastoupenému, i pro jiné osoby, popřípadě uzavírat obchody, jež jsou předmětem obchodního zastoupení, i na vlastní účet nebo účet jiné osoby.

Bylo-li ve smlouvě ujednáno **výhradní obchodní zastoupení**, nemá zastoupený právo na rozhodném území nebo pro určený okruh osob využívat jiného obchodního zástupce; obchodní zástupce nemá ve stejném rozsahu právo vykonávat obchodní zastoupení pro jiné osoby, ani uzavírat obchody na vlastní účet nebo na účet jiné osoby. Zastoupený sice může sám ve vymezeném území pro sebe uzavírat obchody bez součinnosti obchodního zástupce, avšak právo na provizi takových obchodů vzniká obchodnímu zástupci, jako by je sjednal on.

OZ ukládá **obchodnímu zástupci řadu povinností**. Obchodní zástupce především vykonává svou činnost s **odbornou péčí**. Dále je povinen **dbát zájmů zastoupeného**, postupovat **ve shodě s pověřením a rozumnými pokyny** zastoupeného a **sdělit** zastoupenému **nezbytné údaje**, které se dozvěděl v souvislosti s plněním svých povinností a které s tímto plněním souvisí. Obchodní zástupce je rovněž povinen sdělit zastoupenému **údaje o vývoji trhu** a všech dalších okolnostech důležitých pro oprávněné zájmy zastoupeného, zejména pro jeho rozhodování související s uzavíráním obchodů. Od těchto ustanovení se nelze smluvně odchýlit. **Nemůže-li** obchodní zástupce **vykonávat svou činnost**, sdělí to zastoupenému bez zbytečného odkladu.

Pokud by to bylo v rozporu se zájmy zastoupeného, nesmí obchodní zástupce **sdělit třetí osobě údaje**, které od zastoupeného získal, ani tyto údaje využít pro sebe nebo pro jiné osoby, ledaže s tím zastoupený souhlasí. Totéž platí o údajích, které se obchodní zástupce nedozvěděl přímo od zastoupeného, ale při plnění svých povinností podle smlouvy, a jejichž použití by zastoupenému mohlo přivodit újmu. Tyto povinnosti obchodního zástupce trvají i po zániku obchodního zastoupení.

Jak již bylo uvedeno, bylo-li ujednáno právo obchodního zástupce **uzavírat obchody jménem zastoupeného**, lze takové obchody uzavřít jen za obchodních podmínek určených zastoupeným, neprojeví-li zastoupený souhlas s jiným postupem.

Z hlediska **ručení** platí, že obchodní zástupce obecně neručí za splnění povinností třetí osoby z obchodu, který zastoupenému navrhl k uzavření, nebo který jménem zastoupeného sám uzavřel. Takové ručení však může být mezi stranami ujednáno v písemné formě a jeho součástí musí být i zvláštní úplata.

Získá-li obchodní zástupce při své činnosti **doklady**, které mohou být významné pro ochranu oprávněných zájmů zastoupeného, uchová je po potřebnou dobu.

Zákon ukládá řadu **povinností** rovněž **zastoupenému**. Ten je, mimo jiné, povinen obstarat a obchodnímu zástupci **sdělit údaje** nezbytné k plnění povinností obchodního zástupce. Zastoupený dále poskytne obchodnímu zástupci **nezbytnou dokumentaci** vztahující se k předmětu obchodů, a předá mu **všechny podklady a věci** potřebné pro plnění jeho povinností. Předané podklady a věci zůstávají ve vlastnictví zastoupeného; obchodní zástupce je po ukončení obchodního zastoupení zastoupenému vrátí, ledaže byly vzhledem k své povaze při obchodním zastoupení spotřebovány.

Zastoupený je také povinen **sdělit** obchodnímu zástupci bez zbytečného odkladu, **zda obchod** obstaraný obchodním zástupcem **přijal, nebo odmítl**, popřípadě zda jej nesplnil.

Zastoupený se za vykonávané činnosti zavazuje obchodnímu zástupci platit **provizi** ve výši ujednané ve smlouvě. Nebyla-li výše provize ujednána (nejedná se o obligatorní náležitost), má obchodní zástupce právo na provizi ve výši odpovídající zvyklostem v místě jeho činnosti vzhledem k druhu zboží nebo služeb, které jsou předmětem obchodů; v případě neexistence takových zvyklostí, má obchodní zástupce právo na provizi v rozumné výši zohledňující podstatné okolnosti uskutečněného jednání. Základem pro určení provize obchodního zástupce může být rozsah povinností splněných třetí osobou. V takovém případě se do základu započte i plnění neuskutečněné z důvodů na straně zastoupeného. Každá část úplaty, jejíž výše se mění podle počtu a hodnoty uzavřených obchodů, se považuje za složku provize.

Obchodní zástupce má **právo na provizi za úkony** provedené při obchodním zastoupení, byl-li obchod uzavřen v důsledku jeho činnosti nebo byl-li obchod uzavřen se třetí osobou, kterou obchodní zástupce za účelem uskutečnění tohoto obchodu získal před účinností smlouvy.

Právo na provizi a na ujednanou náhradu nákladů obchodní zástupce nemá, byl-li při uzavírání obchodu činný pro obě strany jako obchodní zástupce nebo jako zprostředkovatel.

Při **výhradním obchodním zastoupení** má obchodní zástupce **právo na provizi** i za obchod uskutečněný se třetí osobou z území nebo z okruhu osob, na které se výhradní obchodní zastoupení nevztahuje.

Zaniklo-li obchodní zastoupení, má obchodní zástupce **právo na provizi**, byl-li obchod uskutečněn především v důsledku jeho činnosti v přiměřené době po zániku obchodního zastoupení, anebo učinila-li třetí osoba vůči obchodnímu zástupci nebo zastoupenému objednávku před zánikem obchodního zastoupení.

V případě, že mezi stranami bylo ujednáno, že obchodní zástupce obstará pro zastoupeného **jen příležitost** k uzavření obchodu s určitým obsahem, vzniká obchodnímu zástupci **právo na provizi** již obstaráním této příležitosti.

Nebylo-li ujednáno, že obchodní zástupce obstará pro zastoupeného jen příležitost k uzavření obchodu s určitým obsahem, vzniká obchodnímu zástupci právo na provizi v okamžiku, kdy zastoupený splnil povinnost nebo byl povinen splnit závazek na základě smlouvy uzavřené s třetí osobou, anebo kdy třetí osoba splnila závazek z takové smlouvy.

Není-li ve smlouvě ujednáno jinak, má se za to, že **provize** obchodního zástupce **zahrnuje i náklady spojené s obchodním zastoupením**. Bylo-li ujednáno, že zastoupený uhradí tyto náklady obchodnímu zástupci vedle provize, vznikne obchodnímu zástupci právo na úhradu nákladů, pokud mu vznikne i právo na provizi. V opačném případě obchodnímu zástupci právo na úhradu nákladů nevznikne.

Provize je splatná nejpozději poslední den měsíce následujícího po skončení čtvrtletí, ve kterém na ni vzniklo právo. Zastoupený předá obchodnímu zástupci **výkaz o dlužné provizi** nejpozději poslední den měsíce následujícího po skončení čtvrtletí, ve kterém se provize stala splatnou. Ve výkazu uvede hlavní údaje rozhodné pro vypočtení provize.

Obchodnímu zástupci také svědčí právo, aby mu zastoupený zpřístupnil veškeré údaje (nejméně však **údaje z účetních či obdobných záznamů**), které má a které jsou potřebné k ověření výše provize.

Z hlediska **trvání obchodního zastoupení** platí, že není-li ve smlouvě ujednáno, na jakou dobu se obchodní zastoupení zřizuje, a neplyne-li to ani z účelu smlouvy, platí, že obchodní zastoupení bylo ujednáno na dobu neurčitou.

V případě obchodního zastoupení ujednaného **na dobu určitou** zaniká obchodní zastoupení uplynutím doby (v určitých případech i výpovědí, viz níže). Bylo-li obchodní zastoupení ujednáno na dobu určitou a řídí-li se strany smlouvou i po uplynutí ujednané doby, hledí se na obchodní zastoupení, jako by bylo ujednáno na dobu neurčitou.

V případě obchodního zastoupení ujednaného **na dobu neurčitou** zaniká obchodní zastoupení výpovědí jedné ze smluvních stran. Výpovědní doba je:

- a) pro první rok trvání obchodního zastoupení jeden měsíc,
- b) pro druhý rok trvání obchodního zastoupení dva měsíce,
- c) pro třetí rok a další roky trvání obchodního zastoupení tři měsíce.

V případě **výpovědní doby** OZ nepřipouští, aby si strany ve smlouvě sjednaly kratší výpovědní dobu. Ujednají-li strany delší výpovědní dobu, nesmí být doba, kterou je vázán zastoupený, kratší než doba, kterou musí dodržet obchodní zástupce. Výpovědní doba končí posledním dnem kalendářního měsíce.

Bylo-li ujednáno **výhradní obchodní zastoupení**:

- a) má každá strana právo obchodní zastoupení vypovědět (a to jak v případě obchodního zastoupení na dobu neurčitou tak na dobu určitou), nedosáhl-li objem obchodů v posledních dvanácti měsících objemu určeného ve smlouvě; nebyl-li objem obchodů ujednan, rozhoduje objem přiměřený odbytovým možnostem;
- b) může dotčený obchodní zástupce vypovědět obchodní zastoupení bez výpovědní doby, používá-li zastoupený jiného obchodního zástupce;
- c) může zastoupený vypovědět obchodní zastoupení i bez výpovědní doby, vykonává-li obchodní zástupce stejnou činnost, ke které je zavázán vůči zastoupenému, i pro jiné osoby.

Obchodnímu zástupci náleží **zvláštní odměna** v případě kumulativního splnění následujících podmínek:

- a) obchodní zastoupení zanikne, a současně

- b) obchodní zástupce zastoupenému získal nové zákazníky nebo významně rozvinul obchod s dosavadními zákazníky a zastoupený má dosud z těchto obchodů podstatné výhody; a současně
- c) placení zvláštní odměny je s ohledem na všechny okolnosti případu spravedlivé, jsou-li vzaty v úvahu všechny okolnosti, zejména provize, kterou obchodní zástupce ztrácí a která vyplývá z obchodů uskutečněných s těmito zákazníky; tyto okolnosti zahrnují i případné ujednání (nebo neujednání) konkurenční doložky.

Jsou-li splněny tyto podmínky, není právo na zvláštní odměnu dotčeno ani v případě, že zaniklo obchodní zastoupení **smrtí obchodního zástupce**.

Výše zvláštní odměny je omezena, přičemž nesmí překročit roční odměnu vypočtenou z ročního průměru odměn získaných obchodním zástupcem během posledních pěti let.

Právo na zvláštní odměnu **zaniká**, není-li uplatněno do jednoho roku od ukončení obchodního zastoupení.

Strany si mohou ujednat **konkurenční doložku**, jejímž obsahem je, že obchodní zástupce po zániku obchodního zastoupení nesmí na určeném území nebo vůči určenému okruhu osob na tomto území vykonávat na vlastní nebo cizí účet činnost, která by měla soutěžní povahu ve vztahu k podnikání zastoupeného, zejména tu činnost, kterou při obchodním zastoupení vykonával pro zastoupeného. Konkurenční doložka, která tomu odporuje nebo která je ujednána na dobu delší než dva roky od zániku zastoupení, je neplatná. V případě, že konkurenční doložka omezuje obchodního zástupce více, než vyžaduje potřebná míra ochrany zastoupeného, může soud konkurenční doložku omezit.

10.5 ZÁVAZKY ZE SMLOUVY O ÚČTU, JEDNORÁZOVÉM VKLADU, AKREDITIVU, INKASU, ÚVĚRU

10.5.1 ÚČET

Smlouva o účtu **nahrazuje** smluvní typ smlouvy o běžném účtu a smluvní typ smlouvy o vkladovém účtu upravené předchozím obchodním zákoníkem.

Smlouva o účtu tedy představuje **obecný smluvní typ**, který je po příslušných smluvních modifikacích **využitelný jak pro běžné, tak pro vkladové účty** (či jejich kombinace). Jak běžné, tak vkladové účty mohou být za určitých okolností tzv. platebními účty podle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, v platném znění (dále také jen zákon o platebním styku), pro které se přednostně použijí ustanovení tohoto zákona. OZ proto rozlišuje nejobecnější ustanovení, která se použijí pro všechny účty (ust. § 2662 až § 2668 OZ), ustanovení pro platební účty, jež pouze odkazuje na právní úpravu v zákoně o platebním styku (ust. § 2669 OZ), a zvláštní ustanovení pro jiné než platební účty (ust. § 2670 až § 2675 OZ). Jako speciální případ účtu se upravuje vkladní knížka (ust. § 2676 až ust. 2679 OZ). Ustanovení OZ upravující smlouvu o účtu tak mají za cíl zakotvit alespoň minimální právní úpravu použitelnou v případě, že určité otázky týkající se účtu nejsou řešeny zákonem o platebním styku, případně je aplikace zákona o platebním styku vzhledem k jeho působnosti vyloučena, a strany si neupravily tyto otázky ani smluvně.²³

Smlouvou o účtu se ten, kdo vede účet, zavazuje zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, umožnit vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet.

²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 530 [on-line] [vid. 01. 03. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

V případě smlouvy o účtu OZ nevyžaduje obligatorní písemnou **formu** (lze ji tedy uzavřít i ústně či konkludentně).

Účastníky smlouvy o účtu jsou na straně jedné ten, kdo vede účet (většinou banka), jakožto osoba, která se zavazuje zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, umožnit vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet, a na straně druhé majitel účtu. Je-li účet zřízen pro více osob, má každá z nich postavení majitele účtu. Tyto osoby nakládají s účtem společně. Má se za to, že jejich podíly na peněžních prostředcích na účtu jsou stejné.

Mezi **podstatné náležitosti** smlouvy o účtu patří především vymezení doby, od níž je účet veden, vymezení měny, v níž je účet veden, a závazek toho, kdo vede účet, umožnit vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet.

DEFINICE 37 SMLOUVA O ÚČTU

Smlouvou o účtu se ten, kdo vede účet, zavazuje zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, umožnit vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet.

S peněžními prostředky na účtu může majitel účtu a za podmínek ujednaných ve smlouvě i jeho zmocněnci **disponovat** ujednaným způsobem. Nevyplývá-li ze zmocnění opak, nezaniká smrtí zmocnítele.

Ujednají-li strany, že ten, kdo vede účet, umožní výběr hotovosti nebo provede převod peněžních prostředků z účtu, **ač pro to na účtu není dostatek peněžních prostředků**, použijí se přiměřeně ustanovení o úvěru.

Zemře-li majitel účtu, zastaví ten, kdo vede účet, v den následující po dni, kdy mu byla smrt majitele účtu doložena, ty výplaty hotovosti a převody peněžních prostředků z účtu, o kterých majitel účtu určil, že se v nich po jeho smrti pokračovat nemá.

Úrok z peněžních prostředků na účtu je splatný na konci kalendářního měsíce. Ten, kdo vede účet, přičítá úrok k zůstatku peněžních prostředků na účtu bez zbytečného odkladu poté, co se stal splatným.

Zanikne-li závazek, vypořádá ten, kdo vede účet, bez zbytečného odkladu pohledávky a dluhy týkající se účtu, zejména provede převody peněžních prostředků z účtu skutečně prostřednictvím platebních prostředků a šeků použitých do dne zániku závazku, účet zruší a zůstatek peněžních prostředků vyplatí majiteli účtu.

PLATEBNÍ ÚČET

Platební účet se řídí **zákonem o platebním styku**. Tímto zákonem se řídí i transakce na jiných než platebních účtech, jestliže se jedná o platební transakce, které podléhají zákonu o platebním styku.

V této souvislosti z ust. § 2 zákona o platebním styku mj. vyplývá, že **platebním účtem** je účet, který slouží k provádění platebních transakcí; přičemž **platební transakcí** se rozumí vložení peněžních prostředků na platební účet, výběr peněžních prostředků z platebního účtu nebo převod peněžních prostředků, ledaže se nejedná o platební službu.

Zákon o platebním dále upravuje smluvní typ **smlouvy o platebních službách**.

JINÝ NEŽ PLATEBNÍ ÚČET

Zvláštní ustanovení OZ pro **jiné než platební účty** se vztahují jednak na **účty, které nejsou platebními účty podle zákona o platebním styku** (např. účty stavebního spoření,

účty s výpovědní dobou nebo účty, které si mezi sebou vedou poskytovatelé platebních služeb), a jednak **na transakce, které sice probíhají na platebních účtech, ale jsou z působnosti zákona o platebním styku vyňaty** (např. placení platebním prostředkem použitelným pouze v rámci omezené sítě, placení směnkou, šekem, apod.).²⁴

Ve vztahu k jiným než platebním účtům mj. platí, že byl-li sjednán **úrok, náleží** majiteli účtu ode dne připsání peněžních prostředků na účet do dne předcházejícího dni jejich odepsání z účtu.

Ten, kdo vede účet:

- a) připíše na něj přijaté nebo převedené peněžní prostředky nejpozději následující pracovní den poté, co získal právo s nimi nakládat,
- b) oznámí majiteli účtu vložení či výběr hotovosti nebo převod peněžních prostředků, k němuž došlo v uplynulém kalendářním měsíci, bez zbytečného odkladu po skončení kalendářního měsíce,
- c) oznámí majiteli účtu bez zbytečného odkladu po skončení kalendářního roku zůstatek peněžních prostředků na účtu.

Majitel účtu může závazek ze smlouvy o účtu **vypovědět** i bez výpovědní doby, i když je smlouva uzavřena na dobu určitou.

Ten, kdo vede účet, může závazek ze smlouvy o účtu **vypovědět** s účinností ke konci měsíce následujícího po měsíci, v němž výpověď došla majiteli účtu. Poruší-li majitel účtu podstatným způsobem ujednanou povinnost, může ten, kdo vede účet, závazek ze smlouvy o účtu vypovědět i bez výpovědní doby.

10.5.2 JEDNORÁZOVÝ VKLAD

Pro **jednorázový vklad** (tzv. termínovaný vklad) je charakteristické, že na rozdíl od účtu nedochází ke změnám výše vložených peněžních prostředků. **Vkladní list** pak představuje speciální případ jednorázového vkladu.

Právní úprava smlouvy o jednorázovém vkladu je obsažena v ust. § 2680 OZ; vkladního listu pak v ust. § 2681 OZ.

Zákon nepožaduje pro smlouvu o jednorázovém vkladu písemnou **formu** (postačí tak forma ústní či konkludentní); ve vztahu ke vkladnímu listu však z povahy věci (jedná se o „potvrzení“ jednorázového vkladu) platí, že musí mít písemnou formu.

Smlouvou o jednorázovém vkladu se vkladatel zavazuje poskytnout příjemci vkladu pevný jednorázový vklad v určité výši a příjemce vkladu se zavazuje tento vklad přijmout, po zániku závazku jej vrátit a zaplatit vkladateli úrok.

Bylo-li nakládání s vkladem podmíněno sdělením hesla a vkladatel heslo nezná, může vkladatel nakládat s vkladem, pokud prokáže, že mu vklad náleží.

Vkladním listem (podobně jako tzv. vkladní knížka) příjemce vkladu potvrzuje pevný jednorázový vklad na dobu určitou ve výši vkladním listem uvedené.

10.5.3 AKREDITIV

Akreditiv plní funkci nástroje úvěrování. V podstatě jde o zvláštní platební nástroj (peněžní nebo platební dokument) vystavený zpravidla bankou, kterou příkazce zavázal ve smlouvě o otevření akreditivu vyplatit osobě, v jejíž prospěch má být akreditiv otevřen a označované jako oprávněný nebo jako beneficiant, peněžitém obnos až do ujednané výše. V

²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 530 - 531. [on-line] [vid. 01. 03. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

souvislosti s akreditivem tedy vznikají vzájemná práva a povinnosti tří osob. Předně jde o práva a povinnosti mezi příkazcem a výstavcem akreditivu založená smlouvou o otevření akreditivu. Dále pak o práva a povinnosti mezi výstavcem akreditivu a oprávněným, pro která má význam oznámení výstavce akreditivu, že mu akreditiv otvírá a jaký je jeho obsah, označované jako akreditivní listina. Je pravidlem, že věcný - nikoli právní - důvod k uzavření smlouvy o otevření akreditivu je obligační povinnost příkazce plnit oprávněnému, a že tedy i tyto osoby mají vůči sobě práva a povinnosti. Uvedené tři poměry jsou na sobě právně nezávislé, ačkoli jejich hospodářská souvislost je zřejmá. Akreditiv tak slouží k řádnému fungování platebního styku a poskytuje oprávněnému i příkazci vyšší stupeň právní jistoty opírající se o odbornou službu výstavce akreditivu. Akreditiv působí jako typický platební nástroj mezinárodního obchodního styku, avšak jeho použití se postupně rozvíjí i v platebním styku tuzemském, neboť i zde může posloužit jako efektivní nástroj snižující nebezpečí důsledků platební neschopnosti nebo rizika, že bude placeno k prodlení apod. Otevření akreditivu však nemusí sloužit jen k přímému placení, ale i k jiným srovnatelným plněním (např. k tomu, že výstavce akreditivu oprávněnému vystaví směnku).²⁵

DEFINICE 38 SMLOUVA O OTEVŘENÍ AKREDITIVU

Smlouvou o otevření akreditivu se výstavce akreditivu zavazuje vůči příkazci vystavit na jeho žádost a účet ve prospěch třetí osoby (oprávněného) akreditiv a příkazce se zavazuje zaplatit výstavci akreditivu odměnu.

Právní úprava smlouvy o otevření akreditivu je obsažena v ust. § 2682 až § 2693 OZ; v rámci těchto ustanovení je pak zvláště upraven tzv. potvrzený akreditiv (ust. § 2687 až § 2689 OZ) a tzv. dokumentární akreditiv (ust. § 2690 až § 2692 OZ).

V případě smlouvy o otevření akreditivu OZ nevyžaduje obligatorní písemnou **formu** (lze ji tedy uzavřít i ústně či konkludentně). Nicméně po uzavření smlouvy výstavce akreditivu bez zbytečného odkladu oznámí oprávněnému v písemné formě, že v jeho prospěch otvírá akreditiv, a sdělí mu jeho obsah (ust. § 2683 OZ).

Účastníky smlouvy o otevření akreditivu jsou na straně jedné výstavce akreditivu, jakožto osoba, která se zavazuje vůči příkazci vystavit na jeho žádost a účet ve prospěch třetí osoby (oprávněného) akreditiv, a na straně druhé příkazce, jakožto osoba, která se zavazuje zaplatit výstavci akreditivu odměnu.

Mezi **podstatné náležitosti** smlouvy o otevření akreditivu patří především určení akreditivních podmínek (obsahu akreditivu), určení oprávněného a výše odměny; akreditiv obsahuje alespoň určení, že se výstavce akreditivu zavazuje zaplatit určitou částku, přijmout směnku nebo se zavazuje k jinému plnění, jakož i akreditivní podmínky s určením, do kdy je má oprávněný splnit, aby mohl požadovat plnění od výstavce akreditivu.

Výstavce akreditivu oznámí oprávněnému v písemné formě bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy, že v jeho prospěch otvírá akreditiv, a sdělí mu jeho obsah.

Závazek výstavce akreditivu vůči oprávněnému vzniká vystavením akreditivu. Tento závazek je nezávislý na závazku mezi výstavcem akreditivu a příkazcem i na závazku mezi příkazcem a oprávněným.

²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 531 [on-line] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Výstavce akreditivu může **pověřit akreditivem i jiného výstavce**, aby za něj poskytl plnění. Poskytne-li pověřený výstavce plnění, má právo na náhradu vůči výstavci akreditivu; byl-li akreditiv potvrzen, má toto právo i vůči potvrzujícímu výstavci.

Neurčí-li akreditiv výslovně jinak, může jej výstavce akreditivu **změnit nebo zrušit** jen se souhlasem oprávněného a příkazce.

POTVRZENÝ AKREDITIV

Je-li akreditiv na žádost výstavce akreditivu **potvrzen dalším výstavcem**, vzniká oprávněnému právo na plnění i vůči potvrzujícímu výstavci od doby, kdy potvrzující výstavce oprávněnému potvrzení akreditivu oznámil. Ke změně nebo zrušení potvrzeného akreditivu se vyžaduje i souhlas potvrzujícího výstavce.

Plnil-li **potvrzující výstavce** oprávněnému podle podmínek akreditivu, má právo na náhradu vůči výstavci akreditivu.

Výstavce akreditivu, který oprávněnému jen oznámí, že pro něho jiný výstavce akreditivu otevřel akreditiv, nevzniká závazek z akreditivu, nahradí však škodu, bylo-li oznámení nesprávné.

DOKUMENTÁRNÍ AKREDITIV

Při **dokumentárním akreditivu** výstavce akreditivu plní oprávněnému, jsou-li mu včas předloženy dokumenty určené akreditivem v souladu s akreditivními podmínkami. To platí i v případě, jsou-li dokumenty předloženy výstavci pověřenému akreditivem. Byl-li dokumentární akreditiv potvrzen, poskytne potvrzující výstavce oprávněnému plnění, jsou-li mu, popřípadě výstavci pověřenému akreditivem, včas předloženy dokumenty určené akreditivem v souladu s akreditivními podmínkami.

Výstavce akreditivu s **odbornou péčí přezkoumá**, zda obsah předložených dokumentů a jejich vzájemná souvislost zjevně odpovídají podmínkám určeným akreditivem.

Dojde-li k **ztrátě, zničení nebo poškození dokumentů** v době, kdy je má výstavce akreditivu u sebe, nahradí výstavce akreditivu příkazci škodu tím způsobenou. To neplatí, nemohl-li výstavce akreditivu škodu odvrátit ani při vynaložení odborné péče.

Ustanovení o dokumentárním akreditivu se použije přiměřeně **i na akreditiv, podle něhož se lze domáhat plnění při splnění jiných podmínek, než je předložení dokumentů.**

10.5.4 INKASO

Inkaso představuje bankovní obchod, při kterém se obstaravatel inkasa zavazuje obstarat pro příkazce přijetí peněžitého plnění, popřípadě jiného inkasního úkonu, jakým může být např. přijetí cenných papírů nebo předložení směnky k akceptaci.²⁶

DEFINICE 39 SMLOUVA O INKASU

Smlouvou o inkasu se obstaravatel inkasa zavazuje obstarat pro příkazce přijetí peněžní částky nebo jiný inkasní úkon od třetí osoby a příkazce se zavazuje zaplatit obstaravateli inkasa odměnu.

²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 532 [on-line] [vid. 01. 03. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Právní úprava smlouvy o inkasu je obsažena v ust. § 2694 až § 2700 OZ.

Zákon nepožaduje pro smlouvu o inkasu písemnou **formu** (postačí tak forma ústní či konkludentní).

Účastníky smlouvy o inkasu jsou na straně jedné obstaravatel inkasa (většinou banka), jakožto osoba, která zavazuje obstarat pro příkazce přijetí peněžní částky nebo jiný inkasní úkon od třetí osoby, a na straně druhé příkazce, jakožto osoba, která se zavazuje zaplatit obstaravateli inkasa odměnu.

Mezi **podstatné náležitosti** smlouvy o inkasu patří především určení výše peněžní částky, jejíž inkaso má obstaravatel inkasa obstarat, či jiného inkasního úkonu, a určení třetí osoby povinné z inkasa. Sjednání výše odměny není podstatnou náležitostí smlouvy o inkasu, jelikož dle ust. § 2694 odst. 2 OZ platí, že není-li výše odměny ujednána, zaplatí příkazce obstaravateli inkasa odměnu obvyklou v době uzavření smlouvy.

Obstaravatel inkasa postupuje při obstarání inkasa s **odbornou péčí podle pokynů příkazce**. Neuskuteční-li se přesto inkaso, nezakládá to důvod k postihu obstaravatele inkasa.

Obstaravatel inkasa **vyzve třetí osobu** k provedení inkasního úkonu. Odmítne-li tato osoba splnit výzvu, podá o tom obstaravatel inkasa příkazci bez zbytečného odkladu zprávu.

Co obstaravatel inkasa při inkasu přijal, vydá bez zbytečného odkladu příkazci. Přijal-li obstaravatel inkasa cenný papír nebo dokument, nahradí příkazci škodu způsobenou jeho ztrátou, zničením nebo poškozením v době, kdy jej měl obstaravatel inkasa u sebe. To neplatí, nemohl-li obstaravatel inkasa škodu odvrátit ani při vynaložení odborné péče.

Použije-li obstaravatel inkasa k obstarání inkasa **jiného obstaravatele** podle pokynů příkazce, děje se tak na účet a nebezpečí příkazce.

Zvláštní význam má **tzv. dokumentární inkaso**, jehož podstata spočívá v tom, že inkasní úkon je vázán na vydání dokumentů (např. dokumenty k převzetí zboží, daňový doklad, pojistky, apod.) té osobě, která má inkasní úkon - zpravidla tedy platbu - provést. Při dokumentárním inkasu se obstaravatel inkasa vůči příkazci zavazuje vydat třetí osobě dokumenty, zaplatí-li tato osoba proti vydání dokumentů určitou peněžní částku, nebo provést před vydáním dokumentů jiný inkasní úkon, a příkazce se zavazuje zaplatit obstaravateli inkasa odměnu.

Dojde-li k **ztrátě, zničení nebo poškození dokumentů** v době, kdy je má obstaravatel inkasa u sebe, nahradí obstaravatel inkasa příkazci škodu tím způsobenou. To neplatí, nemohl-li obstaravatel inkasa škodu odvrátit ani při vynaložení odborné péče.

10.5.5 ÚVĚR

Smlouva o úvěru je v OZ upravena v rámci závazkových vztahů z titulu „přenechání věci k užití jinému“ (§ 2189 až § 2400 OZ).

Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

DEFINICE 40 SMLOUVA O ÚVĚRU

Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Smlouva o úvěru je uzavřena **dohodou o poskytnutí peněžních prostředků**, nikoli jejich faktickým poskytnutím.

Právní úprava smlouvy o úvěru je obsažena v ust. § 2395 až § 2400 OZ.

Zákon nepožaduje pro smlouvu o úvěru písemnou **formu** (postačí tak forma ústní či konkludentní).

Účastníky smlouvy o úvěru jsou na straně jedné úvěrující (věřitel), jakožto osoba, která zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a na straně druhé úvěrovaný (dlužník), jakožto osoba, která se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Mezi **podstatné náležitosti** patří především určení výše peněžních prostředků, které mají být poskytnuty, včetně určení měny úvěru, a určení výše úroku (jakožto úplaty za dočasné poskytnutí peněžních prostředků).

PŘÍKLAD 21

Vlastní poskytnutí peněžních prostředků není nutno realizovat pouze jejich fyzickým předáním či bezhotovostním převodem na účet úvěrovaného; poskytnutí peněžních prostředků může mít podobu jejich převodu na účet jiné osoby „ve prospěch úvěrovaného“, nebo např. zaplacení faktury za úvěrovaného.

Předmětem smlouvy o úvěru jsou tak **peněžní prostředky ve stanovené měně**. Úvěrovaný vrátí úvěrujícímu peněžní prostředky v měně, ve které mu byly poskytnuty. V téže měně platí i úroky.

Úvěrovaný může **uplatnit právo na poskytnutí peněz** ve lhůtě určené ve smlouvě. Není-li lhůta ujednána, může právo uplatnit, dokud závazek ze smlouvy trvá.

Úvěrující **poskytne úvěrovanému peněžní prostředky** na jeho žádost v době určené v žádosti; neurčí-li úvěrovaný dobu plnění v žádosti, poskytne je úvěrující bez zbytečného odkladu.

Váže-li smlouva **použití úvěru jen na určitý účel**, může úvěrující omezit poskytnutí peněz pouze na plnění povinností úvěrovaného vzniklých v souvislosti s tímto účelem.

Úvěrovaný **vrátí** úvěrujícímu **poskytnuté peněžní prostředky** v dohodnuté době, jinak do měsíce ode dne, kdy byl o vrácení požádán. Úvěrovaný může vrátit úvěrujícímu peněžní prostředky před smlouvenou dobou. Úroky zaplatí jen za dobu od poskytnutí do vrácení peněžních prostředků.

Mají-li být peněžní prostředky použity podle smlouvy **pouze na určitý účel a úvěrovaný je použije na jiný účel**, může úvěrující od smlouvy odstoupit a požadovat, aby úvěrovaný bez zbytečného odkladu vrátil, co od něho získal, i s úroky. To platí i tehdy, je-li použití peněz k smluvenému účelu nemožné.

10.6 DALŠÍ VYBRANÉ SMLUVNÍ TYPY

10.6.1 SPOLEČNOST

Smlouva o společnosti²⁷ nahradila smlouvu o sdružení podle předchozího občanského zákoníku. **Podstata společnosti** je ve smluvním závazku alespoň dvou osob sdružit za společným účelem činnosti (práce) nebo věci, anebo obojí. Podle toho se rozlišují společnosti pracovní, kapitálové a smíšené. Společný účel není předepsán, může být tedy v mezích

²⁷ V zákoně i odborné literatuře se lze setkat i s označením „společenská smlouva“, příp. s označením „konsorciální smlouva“.

právního řádu jakýkoli, hospodářský (výdělečný) i nevýdělečný.²⁸

Společnost dle ust. § 2716 a násl. OZ **nemá vlastní právní osobnost**;²⁹ nejedná se o právnickou osobu ve smyslu ust. § 118 a násl. OZ.

DEFINICE 41 SMLOUVA O SPOLEČNOSTI

Podstata společnosti je ve smluvním závazku alespoň dvou osob sdružit za společným účelem činnosti (práce) nebo věci, anebo obojí.

Právní úprava smlouvy o společnosti je obsažena v ust. § 2716 až § 2746 OZ.

Z hlediska **formy** platí, že v případě smlouvy o společnosti není zákonem vyžadována obligatorní písemná forma; smlouva o společnosti tak může být uzavřena i ústně či konkludentně. Pokud se však společníci zavazují k vkladům (přínosům), vyžaduje se písemné (a společníky podepsané) provedení soupisu hodnot, které se jednotliví společníci zavázali do společnosti vložit.

Účastníky smlouvy o společnosti jsou osoby, které se zavázaly sdružit jako společníci za společným účelem činnosti nebo věci.

Mezi **podstatné náležitosti** smlouvy o společnosti patří sjednání společného účelu. Dále, jak již bylo uvedeno, bylo-li společníky ujednáno sdružení majetku, vyžaduje se k platnosti smlouvy soupis vkladů společníků jimi podepsaný.

Dle ust. § 2716 odst. 1 OZ platí, že **společnost vzniká**, zaváže-li se smlouvou několik osob sdružit jako společníci za společným účelem činnosti nebo věci.

Sdružuje-li společnost **majetek**, vyžaduje se k platnosti smlouvy o společnosti jeho soupis; tento **soupis** podepsaný všemi společníky zakládá nevyvratitelnou právní domněnku předmětu a rozsahu vkladové povinnosti společníků. Peněžní vyjádření souhrnu vkladů bývá někdy označováno jako kmenové nebo základní jmění.³⁰ Společník může do společnosti vložit i veškeré své jmění, popř. i budoucí majetek, vyjma majetku nabytého děděním.

Vkládá-li společník do společnosti věc, použijí se přiměřeně ustanovení o koupi; vkládá-li však jen právo věc užívat, použijí se přiměřeně ustanovení o nájmu, a vkládá-li právo věc požívat, použijí se přiměřeně ustanovení o pachtu. Zavazuje-li se společník k činnosti pro společnost, použijí se přiměřeně ustanovení o díle, nebo o příkazu.

Pokud jsou do společnosti vloženy peněžní prostředky, zužitelné věci, jakož i věci určené podle druhu, stávají se spoluvlastnictvím společníků, kteří vklady přispěli; jiné věci se stávají jejich spoluvlastnictvím jen tehdy, byly-li oceněny penězi. Spoluvlastnické podíly společníků se určí poměrem hodnot majetku, který každý společník do společnosti vložil. K jinému předmětu vkladu nabývají společníci právo bezplatného požívání.

Společník, který se zavázal přispět společnému účelu jen prací (činností), má právo na podíl na zisku a právo užívat věci vložené do společnosti, nemá však právo tyto věci požívat, ani se nestává jejich spoluvlastníkem.

Společníci si mohou rozdělit působnost při **spravování společných záležitostí** způsobem, dle jejich uvážení. Neučiní-li to, je každý společník vzhledem k těmto záležitostem příkazníkem ostatních společníků. Žádný společník však nesmí o své vůli podstatně měnit stav nebo účel společného majetku bez zřetele k výhodnosti takové změny.

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 536 [on-line] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

²⁹ Dříve byl užíván termín právní subjektivita či způsobilost k právům a povinnostem.

³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 536 [on-line] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Správou společných věcí mohou společníci pověřit jednoho (či několik) společníků, anebo i třetí osobu. Stane-li se tak, potom společníci ze správy vyloučení nemohou nakládat se společným majetkem. Vnitřní poměry společnosti však nemohou vést k újmě třetích osob, jsou-li v dobré víře.

Byl-li správce jmenován ve smlouvě o společnosti, lze ho odvolat jen z vážného důvodu, jinak lze jeho pověření zrušit obdobně jako u příkazu.

Společník, který není oprávněn ke správě, nesmí nakládat se společným majetkem. Učiní-li tak vůči třetí osobě, která je v dobré víře, nelze se proti ní dovolat neplatnosti právního jednání.

Správce vede řádně účty a přehled o majetkových poměrech společnosti; společníkům podává pravidelně vyúčtování majetku společnosti včetně příjmů a výdajů, jakož i zisku, anebo ztráty.

Z hlediska **rozhodování v rámci společnosti** platí, že rozhodnutí o změně smlouvy o společnosti, musí být přijato jednomyslně. Rozhodnutí o jiných záležitostech společnosti se přijímají většinou hlasů; přičemž každý společník má jeden hlas. Ujednání nebo rozhodnutí společníků bránící některému společníkovi účastnit se rozhodování nemá právní účinky. V úpravě **postavení společníků** se obdobně použijí ustanovení o spoluvlastnictví.

Kdo se zavázal přispět společnosti jen činností, není povinen k jinému příspěvku. Kdo se zavázal přispět jen majetkem, není povinen přičinit se o dosažení společného účelu jiným způsobem. Společníka nelze zásadně nutit, aby přispěl k dosažení společného účelu víc, než se zavázal. Výjimka z toho dopadá na situaci, kdy změna poměrů vyvolá investici nutnou k dosažení společného účelu. Ani tehdy sice společníka nelze donutit, aby poskytl příspěvek, jeho neochota poskytnout jej však může vést k ukončení jeho členství.

O dosažení společného účelu se všichni společníci přičiňují zpravidla stejnou měrou.

Společnost je pojata jako osobní svazek společníků; společník tak vykonává činnost pro společnost osobně a není oprávněn členství ve společnosti zříditi jiné osobě, ani jí své členství postoupit. Každý ze společníků je povinen chovat se loajálně vůči společnosti. Jednání pro společnost škodlivá jsou společníkovi zakázána; za taková jednání lze zejména považovat jednání konkurenční povahy a jednání zbavující společnost majetku nebo tento majetek poškozující.

Ve společnosti se rozlišuje majetek, který byl do ní vložen, a majetek nabytý až za trvání společnosti. Neurčí-li smlouva **poměr, jakým se společníci podílejí na majetku nabytém za trvání společnosti, na zisku a na ztrátě společnosti**, jsou jejich podíly stejné. Určí-li smlouva poměr, jakým se společník podílí buď jen na majetku, anebo jen na zisku nebo na ztrátě, platí stejný poměr i pro ostatní případy.

Mezi společníky nelze sjednat, že některý ze společníků nebude mít právo na podíl na zisku; takové ujednání nemá právní účinky. Ujednání o vyloučení povinnosti některého společníka hradit ztrátu zakázáno není, nelze se jej však dovolat vůči třetím osobám.

Vůči třetím osobám nelze namítat vnitřní uspořádání společnosti a existenci vzájemných práv a povinností mezi společníky, protože společenská smlouva nezavazuje osoby třetí. Z dluhů vzešlých ze společné činnosti jsou tak společníci zavázáni vůči třetím osobám solidárně, tj. společně a nerozdílně (tato odpovědnost se nemění ani po zániku společnosti).

Jedná-li společník ve společné záležitosti s třetí osobou, považuje se za příkazníka všech společníků. Ujednají-li si společníci něco jiného, nelze to namítnout vůči třetí osobě, která jedná v dobré víře. Jednal-li společník ve společné záležitosti s třetí osobou vlastním jménem, mohou ostatní společníci uplatňovat práva z toho vzniklá, třetí osoba je však zavázána jen vůči tomu, kdo s ní právně jednal. To neplatí, bylo-li třetí osobě známo, že společník jedná na účet společnosti.

Společnost je koncipována jako **osobní svazek několika osob** založený na vzájemné důvěře a na vůli každého ze společníků v tomto svazku setrvat. Ztratí-li se tato vůle, nelze společníka nutit, aby jím byl i nadále.

Z hlediska **zániku členství** platí, že společník tedy může ze společnosti vystoupit libovolně, a to i bylo-li trvání společnosti ujednáno na dobu určitou; nesmí tak ale učinit v nevhodné době nebo bylo-li by to jinak ostatním společníkům na újmu. Z vážných důvodů však může vystoupit kdykoli, a to i když byla dohodnuta výpovědní doba; toto právo nelze dohodou společníků omezit.

Poruší-li společník povinnost ze smlouvy podstatným způsobem, může být ze společnosti vyloučen. Vyloučen může být rovněž např. bylo-li v insolvenčním řízení rozhodnuto o jeho úpadku.

Zanikne-li členství společníka, musí být vzájemně **vypořádána jeho majetková práva**; takový společník má právo, aby mu bylo vyúčtováno a vydáno vše, co mu ke dni zániku členství náleží. Podíl na majetku nabytém za trvání společnosti se mu vyplatí v penězích. Společník při zániku členství vyúčtuje a vyrovná ostatním společníkům vše, k čemu byl vůči společnosti zavázán.

Není-li ve smlouvě o společnosti stanoveno jinak, tak se **dědic** společníka nestává společníkem společnosti, svědčí mu však právo na vše, co náleželo zůstaviteli ke dni jeho smrti, jako i na jeho podíl na majetku nabytém za trvání společnosti, který se mu vyplatí v penězích. Bylo-li ujednáno, že smlouva o společnosti platí i pro dědice, vstoupí dědic do společnosti namísto zůstavitele.

Společnost zaniká, dohodnou-li se o tom společníci, splní-li se podmínky ujednané ve společenské smlouvě, uplyne-li doba, na kterou byla společnost ujednána, dosáhne-li se účelu, k němuž byla společnost zřízena, anebo stane-li se tento účel nemožným.

Zemře-li společník, aniž je ujednáno, že společenská smlouva platí i pro jeho dědice, zaniká společnost, měla-li dva společníky. Má-li společnost více společníků, má se za to, že ostatní společníci chtějí setrvat ve společnosti i nadále.

Zanikne-li společnost, podá správce vyúčtování; společníkům se vydá, co je jejich vlastnictvím, a společný majetek se rozdělí podle ustanovení o vypořádání spoluvlastnictví.

PŘÍKLAD 22

Mohou podnikatelé uzavřít konsorciální smlouvu za účelem podání společné nabídky v rámci zadávacího řízení dle zákona o veřejných zakázkách?

10.6.2 TICHÁ SPOLEČNOST

Smlouva o tiché společnosti nahradila smlouvu o tichém společenství podle předchozího obchodního zákoníku. Smlouvou o tiché společnosti se tichý společník zavazuje k vkladu, kterým se bude podílet po celou dobu trvání tiché společnosti na výsledcích podnikání podnikatele, a podnikatel se zavazuje platit tichému společníkovi podíl na zisku. Tichá společnost může být ujednána i k účasti tichého společníka jen na provozu některého ze závodů podnikatele.

Tichá společnost dle ust. § 2747 a násl. OZ **nemá vlastní právní osobnost**;³¹ nejedná se o právnickou osobu ve smyslu ust. § 118 a násl. OZ. Smlouva o tiché společnosti je koncipována jako oboustranný závazkový vztah mezi účastníky smlouvy, tj. tichým společníkem a podnikatelem, přičemž právní poměr tichého společníka je v podstatě poměrem věřitelským, kvalifikovaným účastí na zisku a ztrátě; tichý společník je věřitelem

³¹ Dříve byl užíván termín právní subjektivita či způsobilost k právům a povinnostem.

hlavního společníka jako jediného vlastníka a provozovatele závodu, stejně jako ten, kdo dal zápujčku majiteli závodu.³²

DEFINICE 42 SMLOUVA O TICHÉ SPOLEČNOSTI

Smlouvou o tiché společnosti se tichý společník zavazuje k vkladu, kterým se bude podílet po celou dobu trvání tiché společnosti na výsledcích podnikání podnikatele, a podnikatel se zavazuje platit tichému společníkovi podíl na zisku.

Právní úprava smlouvy o tiché společnosti je obsažena v ust. § 2747 až § 2755 OZ.

Z hlediska **formy** platí, že v případě smlouvy o tiché společnosti není zákonem vyžadována obligatorní písemná forma; smlouva o společnosti tak může být uzavřena i ústně či konkludentně.

Účastníky smlouvy o tiché společnosti jsou tichý společník jakožto poskytovatel vkladu na straně jedné a podnikatel jakožto příjemce vkladu a osoba povinná platit tichému společníkovi podíl na zisku na straně druhé. Tichý společník se nestává spolupodnikatelem;³³ nicméně není vyloučeno, aby byl také podnikatel. V určitých případech zákon zakládá ručitelství závazek tichého společníka za podnikatele (k tomu viz dále).

Mezi **podstatné náležitosti** smlouvy o tiché společnosti patří především závazek tichého společníka k poskytnutí vkladu podnikateli, určení předmětu a hodnoty vkladu (tj. přesné vymezení předmětu vkladu s jeho ohodnocením - nejde-li o peněžní vklad – pro účely stanovení výše rozsahu účasti na podnikání), a závazek podnikatele platit tichému společníkovi podíl na zisku.

Předmětem vkladu může být věc (movitá či nemovitá), kterou se tichý společník zavazuje předat (nebo umožnit s ní nakládat) podnikateli. Vklad může spočívat v penězích (peněžitý vklad) nebo ve vnesení jiné penězi ocenitelné věci (nepeněžitý vklad). Tichý společník předá podnikateli předmět vkladu bez zbytečného odkladu po vzniku tiché společnosti, nebo mu s ním umožní nakládat. Vkládá-li se nemovitá věc, nabývá k ní podnikatel na dobu trvání tiché společnosti užívací a požívací právo. Je-li předmětem vkladu něco jiného, má se za to, že podnikatel nabyl k předmětu vznikem tiché společnosti vlastnické právo.

Tichý společník se **podílí na zisku nebo na ztrátě** podnikatele v ujednané výši, jinak ve výši určené vzhledem k výši jeho vkladu a zavedené praxi stran, popřípadě vzhledem k zvyklostem. K ujednání, podle něhož se tichý společník nepodílí na zisku nebo na ztrátě, se nepřihlíží. Výše podílu tichého společníka se určí z čistého zisku. Vytváří-li podnikatel fond, se kterým nesmí libovolně nakládat, odečte se z čistého zisku zákonný příděl do takového fondu. Podíl na zisku vyplatí podnikatel do třiceti dnů po vyhotovení účetní závěrky a jejím případném schválení, je-li vyžadováno. Vklad tichého společníka se nezvyšuje o jeho podíl na zisku, který nevybere. Na ztrátě se tichý společník podílí stejně jako na zisku; k opačnému ujednání se nepřihlíží. O podíl tichého společníka na ztrátě se jeho vklad snižuje; tichý společník není povinen vklad o podíl na ztrátě doplnit. Byl-li tichému společníkovi podíl na zisku již vyplacen, není povinen jej při pozdější ztrátě vracet.

Z hlediska **kontrolních práv** tichého společníka platí, že tichý společník má právo nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů podnikatele. K ujednání, které toto právo omezuje nebo vylučuje, se nepřihlíží, osvědčí-li tichý společník rozumný důvod domnívat se, že obchodní doklady a účetní záznamy nejsou vedeny správně nebo poctivě. Podnikatel vydá tichému společníkovi stejnopis účetní závěrky bez zbytečného odkladu po jejím vyhotovení a případném schválení, je-li vyžadováno; k opačnému ujednání se nepřihlíží.

³² Srov. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1219/41 ze dne 9. 6. 1943 (Boh. F. č. 10582/1943).

³³ Srov. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 15404/35 ze dne 30. 4. 1935 (Boh. A. č. 11887/1935).

Co se týká **práv a povinností tichého společníka a podnikatele ke třetím osobám**, tak v zásadě platí, že ze všech právních skutečností vzniklých z podnikání - nehledě k existenci tiché společnosti - je zavázán jen podnikatel. Prohlásí-li však tichý společník osobě, s níž podnikatel jedná o uzavření smlouvy, že podnikají oba společně, ručí za dluhy podnikatele vyplývající z uzavřené smlouvy. Obdobně, je-li jméno tichého společníka obsaženo ve jménu, popřípadě v obchodní firmě podnikatele, ručí tichý společník za dluhy podnikatele.

Tichá společnost zaniká uplynutím doby, byla-li smlouva uzavřena na dobu určitou. Nebyla-li tichá společnost ujednána na určitou dobu, lze ji vypovědět nejpozději šest měsíců před koncem účetního období. Tichá společnost se zrušuje také:

- a) dosáhne-li podíl tichého společníka na ztrátě výše jeho vkladu, ledaže uhradí podíl na ztrátě nebo doplní vklad,
- b) ukončí-li se podnikání, kterého se tichá společnost týká,
- c) bylo-li rozhodnuto o úpadku podnikatele nebo tichého společníka, zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení, zrušením konkursu proto, že majetek je zcela nepostačující, anebo zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku.

Po zániku tiché společnosti podnikatel vydá tichému společníkovi bez zbytečného odkladu vklad upravený o podíl na výsledku svého podnikání podle stavu ke dni zániku tiché společnosti.

10.6.3 VÝKON FUNKCE

Z ust. § 59 odst. 1 ZOK platí, že **práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu** se řídí přiměřeně ustanoveními občanského zákoníku o příkazu, ledaže ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze ZOK plyne něco jiného.³⁴

Zákon tedy neukládá obchodním korporacím ani členům jejich orgánů povinnost uzavřít smlouvu o výkonu funkce dle ZOK.

K regulaci vztahů mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu úpravou příkazu v občanském zákoníku dochází ze zákona, aniž by k tomu bylo třeba uzavření smlouvy, a uplatní se i na případy, kdy je uzavřena smlouva o výkonu funkce, a to pro otázky v této smlouvě či zákoně neupravené. Naopak tedy platí, že použití těchto pravidel mohou obchodní korporace a člen jejího orgánu vyloučit tím, že uzavřou smlouvu o výkonu funkce s komplexní úpravou vztahu, takže pro použití úpravy příkazu neponechají žádný prostor (Štenglová et al. 2013, s. 150-151).

Pokud se obchodní korporace a člen jejího orgánu rozhodnou uzavřít smlouvu o výkonu funkce, je třeba, aby byly splněny veškeré formální a obsahové náležitosti stanovené ZOK (zejména pak ve vztahu k odměňování člena orgánu).

DEFINICE 43 SMLOUVA O VÝKONU FUNKCE

Smlouvou o výkonu funkce jsou upravena práva a povinnosti (zejména pak ve vztahu k odměňování za výkon funkce) účastníků smlouvy při výkonu funkce člena orgánu obchodní korporace.

³⁴ Ustanovení občanského zákoníku o správě cizího majetku se nepoužijí.

Právní úprava smlouvy o výkonu funkce je obsažena v ust. § 59 až 62 ZOK; smlouva o příkazu, na níž je v rámci právní úpravy smlouvy o výkonu funkce odkazováno, je pak upravena v ust. § 2430 až § 2444 OZ.

Ust. § 59 odst. 2 ZOK stanoví, že smlouva o výkonu funkce se v kapitálové společnosti sjednává **písemně a schvaluje ji, včetně jejích změn, nejvyšší orgán společnosti**, tj. valná hromada.³⁵

Obligatori písemná forma je vyžadována pouze v případech smluv uzavíraných se členy orgánů kapitálových obchodních společností (společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti); nevyžaduje se tedy v případech osobních společností (veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti) a družstva (nicméně písemnou formu lze – s ohledem na právní jistotu – doporučit).

Nedostatek písemné formy (tj. byla-li by smlouva o výkonu funkce uzavřena ústně či konkludentně) by byl sankcionován neplatností a výkon funkce by byl v důsledku toho považován za bezplatný.

Pokud by nedošlo ke schválení smlouvy o výkonu funkce, včetně jejích změn, nejvyšším orgánem společnosti, pak by takové právní jednání bylo realitně neplatné ve smyslu ust. § 48 ZOK, dle kterého platí, že právní jednání, k němuž nedal souhlas nejvyšší orgán obchodní korporace v případech vyžadovaných zákonem, je neplatné s tím, že této neplatnosti se lze dovolat do šesti měsíců ode dne, kdy se o neplatnosti oprávněná osoba dozvěděla nebo dozvědět měla a mohla, nejdéle však do deseti let od dne, kdy k takovému jednání došlo.

Účastníkem smlouvy o výkonu funkce je na straně jedné obchodní korporace, v jejíž prospěch bude funkce orgánu obchodní korporace vykonávána, a na straně druhé člen orgánu obchodní korporace, jehož práva a povinnosti při výkonu jeho funkce pro obchodní korporaci jsou smlouvou upravovány.

Podstatné náležitosti smlouvy o výkonu funkce tvoří závazek člena orgánu obchodní korporace vykonávat určitou funkci v obchodní korporaci a dále – jedná-li se o úplatný výkon funkce – závazek obchodní korporace zaplatit členovi orgánu za výkon funkce odměnu a údaje o odměňování stanovené v ust. § 60 ZOK.

Jak již bylo uvedeno, **obsahem smlouvy o výkonu** funkce jsou práva a povinnosti při výkonu funkce člena orgánu obchodní korporace, přičemž mezi podstatné náležitosti smlouvy o výkonu funkce lze zařadit závazek člena orgánu obchodní korporace vykonávat určitou funkci v obchodní korporaci, závazek obchodní korporace zaplatit členovi orgánu za výkon funkce odměnu a údaje o odměňování.

Z ust. § 60 ZOK vyplývá **povinný obsah** smlouvy o výkonu funkce v kapitálové společnosti **z hlediska odměny za výkon funkce**; smlouva o výkonu funkce musí obsahovat tyto údaje o odměňování:

- a) vymezení všech složek odměn, které náleží nebo mohou náležet členovi orgánu, včetně případného věcného plnění, úhrad do systému penzijního připojištění nebo dalšího plnění;
- b) určení výše odměny nebo způsobu jejího výpočtu a její podoby;
- c) určení pravidel pro výplatu zvláštních odměn a podílu na zisku pro člena orgánu, pokud mohou být přiznány;

³⁵ Z této zásady mohou existovat určité výjimky, např. v případě kdy stanovy akciové společnosti určí, že působnost volit a odvolávat členy představenstva náleží dozorčí radě – dle ust. § 438 odst. 2 ZOK pak platí, že volí-li členy představenstva dozorčí rada, schválí také smlouvy o výkonu funkce s jednotlivými členy představenstva.

- d) údaje o výhodách nebo odměnách člena orgánu spočívajících v převodu účastnických cenných papírů nebo v umožnění jejich nabytí členem orgánu a osobou jemu blízkou, má-li být odměna poskytnuta v této podobě.

Není-li odměňování ve smlouvě o výkonu funkce sjednáno v souladu se ZOK, platí, že výkon funkce je bezplatný.

Z přiměřeného použití smlouvy o příkazu pak vyplývá i nárok člena orgánu obchodní korporace na **úhradu nákladů účelně vynaložených při výkonu funkce** (např. jízdné, cestovní výdaje, náklady na ubytování, telekomunikační poplatky, apod.).

Jiné plnění ve prospěch osoby, která je členem orgánu obchodní korporace, než na které plyne právo z právního předpisu, ze smlouvy o výkonu funkce schválené podle § 59 odst. 2 ZOK nebo z vnitřního předpisu schváleného orgánem obchodní korporace, do jehož působnosti náleží schvalování smlouvy o výkonu funkce, lze poskytnout pouze se souhlasem toho, kdo schvaluje smlouvu o výkonu funkce, a s vyjádřením kontrolního orgánu, byl-li zřízen.

Plnění podle smlouvy o výkonu funkce nebo podle předchozího odstavce se neposkytne, pokud výkon funkce zřejmě přispěl k nepříznivému hospodářskému výsledku obchodní korporace, ledaže ten, kdo schválil smlouvu o výkonu funkce, rozhodne jinak.

Z hlediska **odpovědnosti za škodu** je dána povinnost členů statutárních a jiných orgánů jednat v rámci výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře. Dle ZOK platí, že pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou (srov. ust. § 51 odst. 1 ZOK). Povinnost **péče řádného hospodáře** je tak v ZOK modifikována **tzv. pravidlem podnikatelského úsudku** (business judgement rule), které dává možnost jednajícímu orgánu, aby prokazoval, že v rámci rozhodování jednal lege artis a tedy nenesl odpovědnost za případnou újmu (i kdyby ji v ekonomickém smyslu způsobil). Toto řešení stojí na koncepci, že jedná-li (rozhoduje-li) někdo náležitě, informovaně a v zájmu společnosti, nemůže nést veškerá rizika, která mohou v rámci podnikání nastat. Je-li celková koncepce společnosti vystavěna na smlouvě s nejistým výsledkem, není možné chtít po profesionálním managementu, aby nesl všechna možná rizika svého jednání, tedy i ta, která nemohl ovlivnit.³⁶

Odpovědnost za škodu při plnění pokynu valné hromady nebo členské schůze nenastává tehdy, pokud tento pokyn byl v rozporu s právními předpisy a členové příslušného orgánu na to výslovně upozornili (je tak akcentována profesionalita s tím, že je věcí řádné péče, aby na tuto skutečnost odpovědné osoby upozornily a předešly tak vzniku škody). K jakýmkoliv ujednáním (např. v rámci smlouvy o výkonu funkce) omezujícím odpovědnost člena orgánu obchodní korporace se nepřihlíží (srov. ust. § 53 odst. 2 ZOK). Při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédnou k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace. Je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.

Dozví-li se člen orgánu obchodní korporace, že může při výkonu jeho funkce dojít ke **střetu jeho zájmu** se zájmem obchodní korporace, informuje o tom bez zbytečného odkladu ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. To platí obdobně pro možný střet zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých

³⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, s. 24 [on-line] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>

nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných. Člen orgánu splní uvedené povinnosti i tím, že informuje nejvyšší orgán, ledaže sám jako jediný společník vykonává jeho působnost. Tím však není dotčena povinnost člena orgánu obchodní korporace jednat v zájmu obchodní korporace. Kontrolní nebo nejvyšší orgán může na vymezenou dobu pozastavit člena orgánu, který oznámí střet zájmu, výkon jeho funkce.

Ve vztahu k **ukončení výkonu funkce** člena orgánu obchodní korporace platí, že tako je ukončena především uplynutím funkčního období, odvoláním z funkce či odstoupením z funkce. Ve vztahu k posledně zmíněnému případu platí, že člen orgánu obchodní korporace může ze své funkce odstoupit, a to z jakéhokoliv důvodu. Nesmí tak však učinit v době, která je pro obchodní korporaci nevhodná. Neurčuje-li společenská smlouva nebo smlouva o výkonu funkce jinak, oznámí odstupující člen své odstoupení orgánu, který jej zvolil, a jeho funkce končí uplynutím jednoho měsíce od doručení tohoto oznámení, neschválí-li příslušný orgán obchodní korporace na žádost odstupujícího jiný okamžik zániku funkce. Je-li tímto orgánem jediný společník, skončí funkce uplynutím jednoho měsíce ode dne doručení oznámení o odstoupení z funkce jedinému společníkovi, neujednají-li jiný okamžik zániku funkce.

Co se týká smlouvy o výkonu funkce a **souběžného pracovního poměru člena orgánu společnosti**, tak z ust. § 61 odst. 3 ZOK vyplývá, že člen statutárního orgánu společnosti může být současně i jejím zaměstnancem. Na určení mzdy a dalšího plnění, na které má člen statutárního orgánu nárok z titulu zaměstnance společnosti, se použije ustanovení ZOK, podle kterého lze takové plnění poskytnout pouze se souhlasem toho, kdo schvaluje smlouvu o výkonu funkce, a s vyjádřením kontrolního orgánu, byl-li zřízen.

Zákon však – na rozdíl od předchozí právní úpravy – neřeší otázku, zda v pracovněprávním vztahu lze vykonávat činnosti zahrnující obchodní vedení společnosti (např. souběh výkonu funkce člena statutárního orgánu společnosti a generálního či obchodního ředitele společnosti). Přestože na to existují z rámci právní teorie různé názory, převládá spíše závěr, že soudy budou pokračovat ve své minulé judikatorní praxi týkající se souběhu výkonu funkce statutárního orgánu či jeho člena s výkonem práce v pracovněprávním vztahu pro společnost, přičemž tento souběh byl dle judikatury co do činností spadajících do výkonu funkce statutárního orgánu či jeho člena nepřipustný (v případě jiných činností však vyloučen nebyl); jinými slovy tedy statutární orgán může být současně zaměstnancem společnosti, ale druh práce a jeho pracovní náplň se nesmí jakkoli překrývat s činnostmi, které zákon svěřuje do kompetence statutárního orgánu. Souběh výkonu funkce člena statutárního orgánu společnosti a generálního či obchodního ředitele společnosti (či jiného zaměstnaneckého poměru, zahrnujícího obchodní vedení společnosti) nebude přípustný.

V praxi je doporučováno, aby obsah stávajících pracovních smluv byl převzat do smluv o výkonu funkce. Pracovní poměr se podle většinového názoru odborné veřejnosti sistuje (pozastaví se jeho platnost po dobu výkonu funkce).³⁷

PŘÍKLAD 23

Je přípustné, aby obsahem smlouvy o výkonu funkce byl závazek obchodní korporace členovi orgánu vytvořit materiální podmínky pro výkon funkce (zejména mu poskytnout osobní automobil, výpočetní techniku, mobilní telefon) a současně mu za výkon funkce vedle odměny poskytnout podíl na zisku (tantiému) a kapitálové životní pojištění?

³⁷ Souběh pracovního poměru s výkonem funkce po 1. 1. 2014: Závěry a doporučení ze setkání právníků [online] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://www.spcr.cz/pravni-aktuality/soubeh-pracovniho-pomeru-s-vykonem-funkce-po-1-1-2014>

11 INSOLVENČNÍ PRÁVO (OBECNÝ PŘEHLED)

V hospodářské a právní praxi dochází k situacím, při nichž porušení práv či nesplnění povinností není přiměřené postihnout obvyklými procesními prostředky. K nim patří především stav, při němž dlužník má závazky vůči řadě věřitelů a není v jeho reálných možnostech, aby je všechny splnil; tento stav bývá označován jako úpadek, bankrot či insolvence a v právních předpisech bývá přesně definován. Potřeba jiného než standardního procesního řešení při úpadekových situacích vedla ke vzniku nového procesního druhu, **úpadkového řízení**, které je charakteristické tím, že při něm jde o to, aby v jednom řízení byly uspořádány majetkové poměry mezi všemi dotčenými účastníky; jinak řečeno, jde o to, aby všichni věřitelé jednoho dlužníka, který je v úpadku, byli uspokojeni relativně rovnoměrně a spravedlivě (Winterová et al. 2011, s. 589).

Úpadekovým, neboli **insolvenčním právem**, se pak rozumí právní úprava úpadkového řízení, tedy právní úprava soudního řešení úpadku dlužníka. Tato právní úprava je obsažena především v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění (dále také jen insolvenční zákon), který nabyt účinnosti dne 1. 1. 2008 a nahradil tak dosavadní zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Insolvenční zákon upravuje:

- a) řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů,
- b) oddlužení dlužníka.

Ačkoli insolvenční zákon představuje komplexní právní úpravu úpadkového práva, je tato úprava doplněna zákonem č. 296/2007 Sb., zvaným „**doprovodný zákon**“, který v souvislosti s přijetím insolvenčního zákona dílčím způsobem měnil nebo doplnil více jak devadesát platných zákonů. Dále k úpravě insolvenčního práva patří i zákon č. 312/2006 Sb., **o insolvenčních správcích**, v platném znění, a některé prováděcí předpisy. Insolvenční zákon je především procesním právním předpisem, nelze tedy opomenout vztah k zákonu č. 99/1963 Sb., **občanský soudní řád**, v platném znění (dále také jen občanský soudní řád). Občanský soudní řád se ve vztahu k insolvenčnímu řízení použije přiměřeně tehdy, nestanoví-li insolvenční zákon jinak nebo není-li postup dle občanského soudního řádu v rozporu se základními zásadami insolvenčního zákona. Ve vztahu k insolvenčnímu zákonu je tedy z hlediska úpadkového práva občanský soudní řád předpisem subsidiárním. Záležet přitom bude zejména na judikatuře příslušných soudů, jaká ustanovení občanského soudního řádu pro jejich rozpor se zásadami insolvenčního zákona vyloučí.

Pokud jde o již zmíněné **zásady, na nichž insolvenční řízení spočívá**, patří mezi ně zejména spravedlnost, rychlost, hospodárnost, rovnost práv věřitelů se stejným nebo obdobným postavením, způsob vedení řízení tak, aby bylo dosaženo co nejvyššího uspokojení věřitelů, ochrana práv věřitele nabytých v dobré víře a zároveň povinnost věřitelů zdržet se jednání směřujícího k uspokojení svých pohledávek mimo insolvenční řízení.

Z hlediska osobní působnosti platí, že insolvenční zákon se aplikuje na řešení úpadku všech fyzických i právnických osob, podnikatelů i nepodnikatelů, vyjma České republiky (vč. ministerstev), obcí, krajů, České národní banky, Všeobecné zdravotní pojišťovny, veřejných vysokých škol, apod.

Zcela zásadní z hlediska insolvenčního řízení je definice **pojmu úpadek**, jelikož jen naplnění tohoto vymezení umožňuje aplikaci insolvenčního zákona. Insolvenční zákon rozlišuje dvě základní formy úpadku, a to platební neschopnost a předlužení. Oběma formám

úpadku je společné, že jejich pojmovým znakem je existence více věřitelů. Dále zná i pojem tzv. hrozícího úpadku.

O **úpadek ve formě platební neschopnosti** se jedná, pokud má dlužník více věřitelů (nejméně dva), peněžité závazky déle jak 30 dnů po lhůtě splatnosti a zároveň není schopen své závazky plnit. Zákonná definice platební neschopnosti dopadá na všechny kategorie dlužníků, tedy fyzické osoby – nepodnikatele, fyzické osoby – podnikatele a právnické osoby. Co se týče podmínky neschopnosti plnit závazky, ta se považuje za splněnou, nastane-li alespoň jedna z následujících situací: a) dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, b) dlužník neplní své peněžité závazky po dobu delší tří měsíců po jejich splatnosti, c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek za dlužníkem výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo d) dlužník nesplnil povinnost předložit seznamy svého majetku, závazků a zaměstnanců, kterou mu uložil insolvenční soud.

O **předlužení** se jedná tehdy, má-li dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem, více věřitelů a zároveň souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku.

Hrozícím úpadkem se rozumí situace, kdy lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Návrh na zahájení insolvenčního řízení z důvodu hrozícího úpadku je oprávněn podat pouze dlužník.

Pokud jde o **způsoby řešení úpadku**, upravuje insolvenční zákon jednak **konkurs**, jako likvidační způsob řešení úpadku, dále **reorganizaci** a **oddlužení**, kde převládají sanační prvky, a zvláštní způsoby řešení úpadku (nepatrný konkurs, úpadek finančních institucí). Konkursem lze řešit úpadek kteréhokoli dlužníka, zatím co v případě dlužníků - podnikatelů přichází v úvahu též reorganizace. Pro řešení úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením je nezbytné, aby byl dlužník právnickou osobou, která podle zákona není považována za podnikatele, nebo osobou fyzickou.

Základními **subjekty insolvenčního řízení** jsou insolvenční soud, insolvenční správce, věřitelé a dlužník. Soud má v insolvenčním řízení jednak funkci rozhodovací, kdy provádí předepsaná jednání a vydává zásadní rozhodnutí, a dále tzv. funkci dohlédací zahrnující zejména zajištění průběhu řízení, dozor nad činností jiných subjektů a schvalování některých úkonů atd. Úprava postavení insolvenčních správců je zakotvena jak v insolvenčním zákoně, tak v zákoně o insolvenčních správcích, který upravuje podmínky jejich činnosti. Insolvenčního správce ustanovuje i odvolává a zprošťuje funkce soud a soudu je také odpovědný. Insolvenční správce je pro každé řízení vybírán ze seznamu insolvenčních správců, který vede Ministerstvo spravedlnosti. K základním kvalifikačním předpokladům pro výkon funkce insolvenčního správce patří vysokoškolské vzdělání magisterského typu a složení odborné zkoušky.

Insolvenční řízení se zahajuje výlučně jen na návrh, k jehož podání jsou oprávněni dlužník nebo kterýkoli z věřitelů. **Insolvenční návrh** musí kromě obecných náležitostí obsahovat i některé náležitosti zvláštní, umožňující posouzení, zda jsou dány předpoklady rozhodnutí o úpadku; insolvenční zákon stanoví tyto náležitosti přísněji pro případ podání návrhu dlužníkem, který je zejména povinen k návrhu připojit i seznam majetku, seznam závazků, seznam zaměstnanců a listiny dokládající úpadek. Podává-li insolvenční návrh věřitel, je povinen již k návrhu připojit přihlášku pohledávky. Jak již bylo uvedeno, jde-li o hrozící úpadek, může návrh podat výhradně jen dlužník. Insolvenční zákon pak pro některé osoby stanoví přímo povinnost podat insolvenční návrh. Tuto povinnost má dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, a je tak povinen učinit bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. Stejná povinnost platí i pro zákonné zástupce dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátora dlužníka právnické osoby. V případě, že povinná osoba nepodala včas návrh,

odpovídá věřiteli za škodu, kterou tím způsobila. Insolvenční soud může před rozhodnutím o insolvenčním návrhu uložit navrhovateli, aby ve stanovené lhůtě zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, **tzv. kauci**, a to až do výše 50.000,- Kč. Insolvenční zákon chrání dlužníka i proti **tzv. šikanózním návrhům**, kdy se jedná o zjevně neodůvodněné návrhy s cílem určitým způsobem poškodit dlužníka. Pro případ takových návrhů stanoví insolvenční zákon sankci odpovědnosti za škodu, kterou může za zákonem stanovených podmínek uplatnit dlužník proti navrhovateli.

Insolvenční řízení je zahájeno, jakmile věcně příslušnému soudu, kterým je krajský soud, dojde insolvenční návrh. Zahájení insolvenčního řízení oznámí insolvenční soud zveřejněním v insolvenčním rejstříku³⁸, a to nejpozději do 2 hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh. Okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku nastávají účinky zahájení insolvenčního řízení. Insolvenční rejstřík je informačním systémem veřejné správy, který obsahuje seznam insolvenčních správců, seznam dlužníků a insolvenční spisy. Kromě informační funkce má insolvenční rejstřík zásadní význam také z hlediska **doručování v insolvenčním řízení**, jelikož v případech, kdy insolvenční zákon stanoví doručení tzv. vyhláškou, se písemnost považuje za doručenu dnem, popřípadě okamžikem jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku. **Se zahájením insolvenčního řízení** automaticky nastupují zákonem **stanovené účinky**, mezi které patří i omezení dlužníkovy práva nakládat majetkem v majetkové podstatě (nesmí jít o podstatné změny ve skladbě a využití majetku, o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení a o omezení v plnění peněžitých závazků). V krátkých lhůtách po zahájení řízení může dlužník navrhnout vyhlášení **tzv. moratoria**, po dobu jehož trvání (tato doba nesmí být delší než tři měsíce, za stanovených podmínek může být prodloužena o dalších 30 dnů) nelze vydat rozhodnutí o úpadku.

Jestliže bylo v řízení osvědčeno nebo prokázáno, že je dlužník v úpadku nebo že mu úpadek hrozí, vydá soud **rozhodnutí o úpadku**, kterým mimo jiné ustanoví insolvenčního správce, **vyzve věřitele, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili ve lhůtě 2 měsíců** (v případě současného povolení oddlužení činí lhůta 30 dnů) a dále určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání. S rozhodnutím o úpadku může být v některých případech spojeno rovněž i **rozhodnutí o způsobu jeho řešení**, v ostatních případech rozhodne soud o způsobu řešení úpadku do tří měsíců.

Pohledávky je třeba v insolvenčním řízení uplatnit **příhláškou pohledávky**, pokud není stanoven jiný způsob jejich uplatnění. Věřitelé podávají přihlášky pohledávek u soudu od zahájení řízení až do lhůty stanovené v rozhodnutí o úpadku, přičemž k přihláškám podaným po této lhůtě insolvenční soud nepřihlíží. Přihlásit je třeba i pohledávky, které již byly přiznány pravomocným soudním rozhodnutím, anebo pohledávky, ohledně nichž již probíhá soudní nebo exekuční řízení, jakož i pohledávky nesplatné nebo podmíněné. **Podání přihlášky** má z hlediska běhu hmotněprávních lhůt, tj. lhůt promlčecích a prekluzivních, stejné účinky jako podání žaloby. Insolvenční správce pořídí seznam přihlášek, podle něhož proběhne přezkoumání pohledávek, a to v rámci soudem nařízeného přezkumného jednání, při němž může insolvenční správce, dlužník a přihlášený věřitelé popírat pravost, výši i pořadí přihlášených pohledávek.

Majetkovou podstatou se rozumí majetek určený k uspokojení dlužníkových věřitelů. Rozsah majetkové podstaty se liší podle toho, zda insolvenční návrh podal dlužník či věřitel. V případě návrhu podaného dlužníkem jde o majetek, který dlužníku patřil v době zahájení řízení, v případě věřitelského návrhu jde o dlužníkovu majetek v době nařízení předběžného opatření, popř. rozhodnutí o úpadku. V obou případech do majetkové podstaty spadá i majetek získaný dlužníkem v průběhu insolvenčního řízení. V zákonem stanovených

³⁸ Insolvenční rejstřík je přístupný na <https://isir.justice.cz/>.

případech do majetkové podstaty patří i majetek třetích osob. Do majetkové podstaty však nepatří majetek, který nelze postihnout exekucí nebo výkonem rozhodnutí, to však neplatí pro majetek sloužící podnikatelské činnosti, který náleží do majetkové podstaty vždy.

Další průběh insolvenčního řízení záleží na tom, **o jakém způsobu řešení úpadku soud rozhodl.**

Jak již bylo uvedeno, v případě **konkursu** jde o obecný způsob řešení úpadku, jelikož jím lze řešit úpadek všech kategorií dlužníků. Univerzálnost konkursu spočívá i v tom, že při neúspěchu reorganizace či oddlužení nastupuje místo nich jako způsob řešení úpadku. K dalším hlavním rysům konkursu patří jeho likvidační charakter pro právnické osoby, poměrné uspokojení zjištěných pohledávek z výnosu zpeněžení majetkové podstaty a skutečnost, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části ani po skončení konkursu nezanikají, nestanoví-li insolvenční zákon jinak. Průběh konkursu lze rozdělit do několika fází, a to prohlášení konkursu soudem, zjištění a zajištění majetkové podstaty, její zpeněžení insolvenčním správcem a poměrné uspokojení insolvenčních věřitelů. Okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku nastávají účinky prohlášení konkursu. Za nejpodstatnější účinek prohlášení konkursu je možné považovat přechod oprávnění nakládat s majetkem v majetkové podstatě z dlužníka na insolvenčního správce. Právní úkony dlužníka učiněné po prohlášení konkursu jsou vůči věřitelům neúčinné, přičemž zákon z tohoto pravidla stanoví výjimky.

Reorganizací se podle zákonné definice rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů. Reorganizace je tedy sanačním způsobem řešení dlužníkovy úpadku, při kterém dlužník může i nadále vyvíjet podnikatelskou činnost, avšak pouze v mezích tzv. reorganizačního plánu. Na rozdíl od konkursu není reorganizace použitelná obecně, ale dlužník musí být podnikatelem, je při tom nerozhodné, zda se jedná o osobu fyzickou či právnickou. K reorganizaci může dojít, jen je-li navržena, přičemž k návrhu na reorganizaci je oprávněn dlužník a přihlášený věřitel. Základním pilířem reorganizace je reorganizační plán, jehož smyslem je vymezit právní postavení dotčených osob v důsledku povolené reorganizace, a to na základě opatření sledujících ozdravení provozu dlužníkovy podniku a uspořádání vzájemných vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli. Reorganizace má standardně tyto fáze: insolvenční návrh (návrh na povolení reorganizace), rozhodnutí o úpadku dlužníka (návrh na povolení reorganizace), rozhodnutí schůze věřitelů o řešení dlužníkovy úpadku reorganizací, povolení reorganizace soudem, dojednávání, sestavení a přijetí reorganizačního plánu, schválení reorganizačního plánu soudem, plnění reorganizačního plánu a ukončení reorganizace (neúspěšně přeměnou v konkurs, či úspěšně splněním reorganizačního plánu). Právní mocí rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu se plán stává účinným a tímto okamžikem se, nestanoví-li reorganizační plán jinak, mimo jiné plně obnovují dispoziční oprávnění dlužníka k majetkové podstatě, dochází k zániku veškerých práv věřitelů, ať jsou v reorganizačním plánu uvedena či nikoliv, a zároveň ke vzniku nových práv příslušných věřitelů vůči dlužníkovi vymezených v reorganizačním plánu a dochází k zániku pohledávek, které se v průběhu insolvenčního řízení neuspokojují.

Oddlužení (tzv. osobní bankrot) je zvláštní sanační způsob řešení úpadku určený výlučně pro dlužníky, kteří nejsou podnikateli (může jít jak o nepodnikatelské právnické osoby, tak o osoby fyzické), v rámci něhož jsou dlužníkovy dluhy sjednoceny, zajištění věřitelé (věřitelé, jejichž pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to zejména zástavním právem či zadržovacím práv) jsou uspokojeni zcela, nezajištění věřitelé do jimi schválené výše a zbytek dluhů může být dlužníkovi odpuštěn. Předpokladem úspěšného oddlužení bude zpravidla uspokojení nezajištěných věřitelů v

rozsahu alespoň třicet procent jejich přihlášených pohledávek, pokud se tito věřitelé nedohodnou s dlužníkem na hodnotě nižší. Návrh na povolení oddlužení je oprávněn podat pouze dlužník a je povinen podat jej společně s insolvenčním návrhem. Pokud insolvenční návrh nebyl podán dlužníkem, je dlužník oprávněn podat návrh na povolení oddlužení do třiceti dnů poté, co mu byl insolvenční návrh doručen. Jestliže insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí, nebo jej zamítne, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. V opačném případě insolvenční soud oddlužení povolí. Dlužník, který hodlá podat insolvenční návrh spolu s návrhem na oddlužení, tak musí důkladně zvážit, zda je schopen splnit podmínky pro povolení a splnění oddlužení, jinak podstupuje riziko, že jeho úpadek skončí konkursem se všemi důsledky z toho vyplývajícími. Oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty dlužníka nebo plněním splátkového kalendáře. Oddlužením zpeněžením majetkové podstaty dlužníka dochází k uspokojení věřitelů formou jednorázového prodeje majetku dlužníka a rozdělení výnosu z tohoto prodeje mezi věřitele. Zákon ve vztahu k tomuto způsobu oddlužení odkazuje na použití ustanovení insolvenčního zákona o konkursu. Oddlužení plněním splátkového kalendáře předpokládá po dobu pěti let průběžné měsíční poměrné uspokojování nezajištěných věřitelů z exekučně zabavitelných příjmů dlužníka. Jelikož jsou nezajištění věřitelé v rámci tohoto způsobu oddlužení uspokojováni výlučně z příjmů dlužníka, není dlužník omezen v nakládání majetkem v majetkové podstatě, s výjimkou majetku sloužícího k zajištění přihlášených pohledávek. O přijetí způsobu oddlužení věřitelé kvalifikovaným způsobem hlasují. Na základě výsledku hlasování soud schválí způsob oddlužení. Jestliže dlužník řádně a včas splnil své povinnosti vyplývající z oddlužení, soud jej svým rozhodnutím osvobodí od placení zbytků dluhů. Následně je možné přiznané osvobození odejmout, vyjdou-li dodatečně najevo skutečnosti o podvodných jednáních nebo poskytování jednostranných výhod.

ZÁVĚR

Učebnice Obchodní právo je rozdělena do 11 kapitol, které komplexně popisují základní podmínky a právní formy podnikání, včetně relativních závazkových vztahů, které vznikají při podnikatelské činnosti.

Po nezbytném vymezení pojmu obchodního práva a pramenů obchodního práva v kapitole první, jsou ve druhé kapitole vysvětleny některé základní pojmy. Mezi nimi obzvláště zdůrazňujeme pojem obchodní firma, která je definována jako název, pod kterým je podnikatel zapsán v obchodním rejstříku. Obchodní firma tedy nesmí být zaměňována s pojmem podnikatel. Podobně také obchodní závod, který je definován jako organizovaný soubor jmění a jako takový je ve vlastnictví podnikatele. Třetí kapitola popisuje podmínky provozování živností v České republice a ukazuje širší souvislosti.

Kapitoly 4 – 9 jsou věnovány právu obchodních korporací. Od obecného výkladu korporálního práva jsou zde vysvětleny podmínky založení a vzniku, správy, zrušení a zániku obchodních korporací. Systematika členění těchto kapitol vychází ze ZOK.

Obsáhlá kapitola desátá navazuje na předmět Právo, ve kterém je podán výklad obecné právní úpravy závazků. V této kapitole jsou vybrány tzv. pojmenované – nominální typy smluv, které se často v obchodních vztazích objevují. Největší prostor je dán, v praxi zdaleka nejčastějšímu smluvnímu typu, tedy kupní smlouvě.

Výklad látky obchodního práva je uzavřen kapitolou jedenáctou, která je věnována insolvenčnímu řízení, které v souvislosti s povinnostmi statutárních orgánů obchodních společností nabylo na významu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFICKÁ PUBLIKACE

- [1] BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L., 2013. Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny. Praha: ANAG. ISBN 978-80-7263-819-2.
- [2] BĚLOHLÁVEK, J., A., ČERNÝ, F., JUNGWIRTHOVÁ, M., KLÍMA, P., PROFELDOVÁ, T., ŠROTOVÁ, E., 2012. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-413-8
- [3] DĚDIČ, J., 2004. Obchodní právo po vstupu ČR do EU, aneb, Co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo? 2. vyd. Praha: BOVA POLYGON. ISBN 80-727-3122-X.
- [4] ELIÁŠ, K. a kol., 2012. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Ostrava: Sagit. ISBN 978-80-7208-922-2.
- [5] RABAN, P. a kol., 2013. Občanské právo hmotné. Relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm - Vydavatelství a nakladatelství. ISBN 978-80-87713-10-5.
- [6] ŠTANDERA, J., 2013. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku. Komentář. Praha: C. H. Beck, ISBN 978-80-7400-519-0.
- [7] ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, R., 2013. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-480-3.
- [8] WINTEROVÁ, A. a kol., 2011. Civilní právo procesní, vysokoškolská učebnice. 6. vyd. Praha: Linde Praha, a.s. ISBN 978-80-7201-842-0..

PŘÍSPĚVKY DO MONOGRAFICKÝCH PUBLIKACÍ

- [9] NOVÁK, O., 2013. Nabytí vlastnictví od neoprávněného. [on-line] [vid. 17. února 2014]. Dostupné z: <http://seminar-v-peci.cz/nabyti-vlastnictvi-od-neopravneneho/>

PRÁVNÍ PŘEDPISY A DŮVODOVÉ ZPRÁVY

- [10] Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [on-line] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- [11] Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích [on-line] [vid. 19. 02. 2014]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>
- [12] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- [13] Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích
- [14] Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání
- [15] Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
- [16] Zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém, který upravuje tzv. poměry s mezinárodním prvkem, tj. například situaci, kdy tuzemský podnikatel uzavírá smlouvu se smluvním partnerem ze zahraničí.
- [17] Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti. zákon č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení, zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti.